

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1310**

5 69 1120
Δημοκρατίας (Παναγή)

ΠΑΝΑΓΗ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ
ΠΑΙΔΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΑΞΗ
Δ'



ΕΚΔΟΤΑΙ Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΑΘΗΝΑΙ



ΠΑΝΑΓΗ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

5 69 ΠΔΒ
Δημητράτου (Παναγή)

ΠΑΙΔΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΡΩΤΗ 1932

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗ Β. ΓΕΡΜΕΝΗ



Εγκριτική απόφαση αριθμ. 39625-13135, 28 Ιουλίου 1932



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
46^Α ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
1932

002
ΚΛΣ
ΣΤΑ
1310

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Τὰ γνήσια αντίτυπα εἶναι ὑπογραμμένα ἀπὸ τὸ συγγραφέα καί-
σφραγισμένα ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἑστίας».

α
I. D. Kollas



ΤΥΠΟΙΣ "ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ, ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ, Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ - ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ 44.



Τὸ ἀησιμόνηλο δάκρυ.

ΠΑΙΔΙ ἤμουνα καὶ γέρασα καὶ μήτε τὸ ξέχασα, μήτε θὰ τὸ ξεχάσω ποτέ μου ἐκεῖνο τὸ δάκρυ.

Ἔτσι ἄρχιζε κάποτε καὶ πότε ὁ δάσκαλός μας, ἓνα κοντὸ γεροντάκι μὲ κοντὰ ἄσπρα γενάκια, ὅταν τύχαινε νὰ κάνουμε καμιὰ ἀταξία.

— Δὲ θυμᾶμαι, μᾶς διηγόταν, τί τοῦ χάλασα τοῦ πατέρα μου καὶ καθὼς μὲ βοῆγε, μοῦ εἶπε θυμωμένα, σχεδὸν ἄγρια:

— Τώρα θὰ δῆς! Νὰ σὲ κάμω ἐγὼ νὰ μὴν τὸ ξεχάσης ποτέ σου! Κι ἔτρεξε, πηδώντας σχεδὸν τὰ σκαλιά,

τῆς σκάλας μας νὰ κατεβῆ στὸν κῆπο νὰ κόψῃ λιόβεργες.

Ἐγὼ τάχασα. Νὰ ξεφύγω ἀπὸ τὴν πόρτα, ἦταν ἀδύνατο. Νὰ πηδήσω κάτω ἀπὸ τὸ πίσω παράθυρο, ἦταν ψηλό. Ὅπου καὶ νὰ κρυβόμουνα θὰ μ' ἔβρισκαν. Κοίταξα γύρω μου σατισμένος. Σὲ λίγο ἄκουσα τὰ πατήματα τοῦ πατέρα μου βαριά στὴ σκάλα. Ἀνέβαινε, ἡ φωνὴ του πλησίαζε. «Τώρα θὰ σοῦ δείξω ἐγώ!»

Ξαφνικὰ μοῦ ἤρθε μιὰ ιδέα. Ἄνοιξα τὴν πόρτα τοῦ μεγάλου ρολογιοῦ τοῦ τοίχου, πέρασα μέσα, κι ἀφοῦ ξανάκλεισα τὴν πόρτα, κάθισα μαζεμένος.

Ἦταν ἓνα παλιὸ ρολοὶ τοῦ τοίχου, κληρονομιά ἀπὸ τὸν παπποῦ τοῦ πατέρα μου, ποῦ χωροῦσε δυὸ σὰν καὶ μένα.

Ἄνοιξε ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ κι ἡ φωνὴ τοῦ πατέρα μου ἀκούστηκε νὰ λήη:

— Ὅριστε τώρα νὰ δῆς πῶς παίζουν μὲ τὰ πράματα καὶ τὰ χαλοῦν. Ἔ...

Κι ἡ φωνὴ του κόπηκε, μὲ εἶχε χάσει. Σὲ λίγο ἄκουσα νὰ φωνάζῃ τῆς μητέρας μου:

— Ποῦ τὸν ἔκρυψες; Πές μου, ποῦ τὸν ἔκρυψες; Δὲν ὑποφέρεται πιά.

— Σὲ καλὸ σου! ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς μητέρας μου, ἐγὼ νὰ τὸν κρύψω; Ποῦ νὰ τὸν κρύψω;

Ὁ πατέρας μου ἤρθε πάλι μέσα.

— Δυστυχία μου, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, ἂν μὲ καταλάβῃ πὼς εἶμαι ἐδῶ κρυμμένος, χάθηκα. Καὶ θὰ μὲ καταλάβῃ... θὰ ἰδῇ πὼς σταμάτησε τὸ ρολοὶ, καὶ θάρθη νὰ τὸ κοιτάξῃ καὶ τότε ἀλίμονο!..

“Ομως ὁ πατέρας μου δὲν τὸ παρατήρησε τὸ σταμάτημα τοῦ ρολογιοῦ. Ἡ, κι ἂν τὸ παρατήρησε, δὲν εἶχε καιρὸ νὰ ἐξετάσῃ τὴν αἰτία ποῦ σταμάτησε. Ἦθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ μὲ βρῇ.

Κι ἀφοῦ ἔψαξε σ’ ὅλες τὶς γωνιὲς τῆς τραπεζαρίας, βγῆκε καὶ κλείδωσε τὴν πόρτα. Φαίνεται σκέφτηκε πὼς μπορούσε νὰ εἶμαι κάπου ἄλλοῦ κρυμμένος, καὶ νὰ ξεφευγα ἀπὸ κεῖ, νὰ ἔμπαινα στὴν τραπεζαρία.

Ἐπειτα ἄκουσα στὸ ἄλλο σπῖτι ν’ ἀνοίγουν ντουλάπια, νὰ τραβιοῦνται κρεβάτια, ν’ ἀνοίγοκλείνουνται πόρτες.

Σὲ λίγο κατάλαβα πὼς ὁ πατέρας κατέβηκε στὸ ὑπόγειο, κι ἔψαχνε παντοῦ.

— Τί ὄργη Θεοῦ ἔγινε! ἀκουγόταν νὰ λέη κάθε τόσο. Ἡ γῆ ἀνοίξε καὶ τὸν κατάπιε;

* * *

Ἐπειτα τὸν ἄκουσα νὰ ρωτᾷ τοὺς γειτόνους:

— Μαστρο-Γιώργη, νὰ μὴν εἶδες νὰ περνᾷ ὁ Ντίνος;

— Ὁχι, δὲν τὸν εἶδα σήμερα. Ἄν περνοῦσε ἀπὸ τὴν πόρτα θὰ τὸν ἔβλεπα. Δὲ γίνεται νὰ μὴν τὸν ἔβλεπα. Ἐγὼ δὲν ἔφυγα ἀπὸ δῶ.

Τὸ ἴδιο τοῦ λέγανε κι οἱ ἄλλοι.

Σὲ λίγη ὥρα, ἀφοῦ φαίνεται πῆγε καὶ ρώτησε καὶ πάρα πέρα, γύρισε στὴν τραπεζαρία. Ἦρθε κεῖ καὶ ἡ μητέρα μου καὶ τὸν ἐρώτησε ἀνήσυχη:

— Τί ἔμαθες;

— Τίποτα! Τίποτα! Περίεργο! κανεὶς δὲν τὸν εἶδε... Πῆγα καὶ κεῖ ποῦ παίζει συχνὰ μὲ τοὺς φίλους του, μὰ

δέν τόν βρήκα. Τούς ἐρώτησα, καί μοῦ εἶπαν πὸς σήμερα δέν τὸν εἶδαν. Καί δέν τὸν εἶδανε βέβαια, γιατί μαστόρευε ὁ μαστρογαλαστής, νὰ μοῦ χολάση...



— Τὰ βλέπεις τί ἔκανες; εἶπε ἡ μητέρα μου.

— Τί ἔκανα; ἀποκρίθηκε ὁ πατέρας.

— Σοῦ εἶπα νὰ μὴ μαλώνης ἔτσι τὸ παιδί!.. Τρόμαξε μὲ τῆ

φωνή σου. Καί κατέβηκες κι ἔκοψες καὶ βέργες!

— Τὰ παραλές, τῆς εἶπε ὁ πατέρας. Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά. Καί μὲ τῆ βέργα δὲ θὰ τὸν ἐσκότωνα. Οὔτε θὰ τοῦ ἔσπαζα κανένα πόδι...

Ἡ μητέρα μου ἄρχισε νὰ κλαίη καὶ νὰ λήη:

— "Ἄν πῆγε πέρα στὸ δάσος τί θὰ γίνη; Ἐκεῖ θὰ νυχτωθῆ..."

Ἄπ' αὐτὸ κατάλαβα μέσα στὴ φυλακή μου, πὸς ὁ ἥλιος εἶχε δύσει.

— Πρέπει νὰ βροῦμε τὸ παιδί, εἶπε τέλος ἡ μητέρα. Πάω νὰ ντυθῶ νὰ βγοῦμε μαζί νὰ ψάξουμε.

— "Ἐ, εἶπα τότε μέσα μου, ὁ πατέρας πρέπει νὰ δῆ τὸ σταμάτημα τοῦ ρολογιοῦ, νάρθη νὰ μὲ βρῆ καὶ νὰ μὲ τιμωρήσῃ ὅσο θέλει... Ἡ καημένη ὅμως ἡ μανούλα!..

Ὁ πατέρας κάθισε σ' ἓνα κάθισμα ἀντικρὸν στὸ ρολόι. Ἐγὼ ἀπὸ μέσα, ἀπὸ μιὰ τρυπούλα, τὸν ἔβλεπα

καλά. Ἐπιασε μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ κεφάλι του καὶ τὸ ἔσφιξε δυνατά. Ἐπειτα ἀκούμπησε τὸ κεφάλι στὴν ἀριστερή του παλάμη, καὶ τὸν ἀριστερό του ἀγκῶνα στὸ πόδι του. Ἐχωσε τὸ δεξί του χέρι στὴν τσέπη του καὶ τράβηξε τὸ μαντίλι. Ἐνα δάκρυ κύλησε στὸ μάγουλό του...

Δὲ μποροῦσα πιά νὰ κρατηθῶ. Πετάχτηκα ἀπὸ τὴν κρυψῶνα μου καὶ ρίχτηκα στὴν ἀγκαλιά του.

Ἀπὸ τότε, δὲ λέω πὼς ἔπαψα νὰ κάνω τρέλες, μὰ πὼς προσπαθοῦσα, ὅσο μποροῦσα, νὰ κάνω τὸν πατέρα μου περισσότερο νὰ χαίρεται, καὶ λιγώτερο νὰ λυπᾶται.



*Πῶς ἡ μικρὴ Ζωὴ
γνώρισε τὸν πατέρα της.*

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ τῆς Ζωίτσας ἦταν ἔμπορος. Τὴν καθημερινὴ ἐρχόταν τὸ βράδυ στὸ σπίτι πολὺ ἀργά. Ἡ Ζωίτσα τότε κοιμόταν. Καμιά φορὰ καταλάβαινε τὰ φιλήματα ποὺ τῆς ἔδινε, καί, ἢ ἀνοίγε λίγο τὰ μάτια της, ἢ νόμιζε πὼς τὰ ἔβλεπε στὸν ὕπνο της. Ἄλλοτε πάλι ὁ πατέρας της τῆς ἔβαζε στὸ στόμα κανένα σοκολατάκι, κι αὐτὴ τὸ ἔτρωγε χαμογελώντας, χωρὶς ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια της. Καμιά φορὰ ἔλεγε:

— Εὐχαριστῶ, δώσε μου κι ἄλλο ἓνα.

Τὸ πρωὶ πάλι ἔφευγε ὁ πατέρας τῆς Ζωίτσας ποὺν

νά ξυπνήσει αὐτή. Τίς Κυριακές καὶ τίς γιορτές πήγαιναν ἢ μητέρα, ὁ πατέρας κι αὐτή, στὴν ἐκκλησία. Μόλις γύριζαν, ἔπιναν τὸν καφέ τους, κι ἔπειτα ὁ πατέρας πήγαινε στὸ γραφεῖο του ὡς ἀργὰ τὸ μεσημέρι. Τ' ἀπομειήμερο τῆς Κυριακῆς πήγαιναν ταχτικά περὶπατο.

Ἔτσι, ἂν ρωτοῦσε κανεὶς τὴ Ζωίτσα νὰ τοῦ πῆ τί ἄνθρωπος ἦταν ὁ πατέρας της, λίγα πράματα θὰ τοῦ ἔλεγε. Τόσο λίγες φορὲς ποὺ τὸν ἔβλεπε, τί μπορούσε νὰ εἰπῆ, τί ἤξαιρε νὰ εἰπῆ;

Ὅσο γιὰ τὴ μητέρα της, εἶχε πολλὰ νὰ εἰπῆ ἢ Ζωίτσα. Ξυπνοῦσε πρὶν ἀπὸ τίς ὑπηρετίες. Ἡ ἴδια ετοίμαζε τὸν καφέ τοῦ πατέρα, ἔπειτα καὶ τὸ δικό της γάλα μὲ τὴ σοκολάτα, πρὶν νὰ πάη στὸ σχολεῖο. Εἶχε βέβαια ὑπηρετίες καὶ μπορούσε νὰ ἔχη καὶ περισσότερες, ὁμως ἂν δὲν περνοῦσαν οἱ πιὸ πολλές δουλειὲς ἀπὸ τὰ χέρια της, δὲν ἠσύχαζε. Διώρθωνε, ἔδινε συμβουλὲς σὲ ὅλες καὶ γιὰ ὅλα. Βοηθοῦσε τὴ Ζωίτσα στὸ μάθημά της, τὴ μάθαινε τὸ νοικοκυριό, κι ἄς ἦταν ἀκόμα μικρούλα, μόλις ἔννια χρόνων.

Ἀκόμα ἤξαιρε νὰ εἰπῆ ἢ Ζωίτσα πὼς, ἂν τύχαινε ν' ἀρρωστήσει ἢ μητέρα της, ὅλα ἦταν ἄνω κάτω στὸ σπιτί, καὶ μιὰ λύπη ἀπλωνόταν παντοῦ, ποὺ μὲ λίγα λόγια δὲ λέγεται. Αὐτὰ κι ἀκόμη περισσότερα εἶχε νὰ εἰπῆ γιὰ τὴ μητέρα της ἢ Ζωίτσα.

* * *

Ἦταν Χριστούγεννα. Ἐξω ἔπεφτε χιόνι. Ὁ πατέρας καθόταν κοντὰ στὴ φωτιά καὶ διάβαζε ἐφημερίδες.

Ἡ Ζωίτσα ἔπαιξε. Πιὸ εὐχαριστημένη θὰ ἦτανε νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν πατέρα της. Μὰ κι αὐτὸς ὁ πατέρας, καὶ τὰ Χριστούγεννα νὰ διαβάζῃ ἐφημερίδες!

Κάποια στιγμή ἔδωσε ὁ πατέρας μιὰν ἐφημερίδα στὴ Ζωίτσα καὶ τῆς ἔδειξε ἓνα μέρος νὰ διαβάσῃ. Αὐτὸ τὸ μέρος ἔγραφε:

«Οἱ φιλόανθρωποι ἄς βοηθήσουνε μιὰ ἄρρωστη χήρα μὲ τρία ὄρφανά. Κατοικεῖ ὁδός... ἀριθμός...»

— Κατάλαβες τί λέει, Ζωίτσα; ρώτησε ὁ πατέρας.

— Ναί, πατέρα.

— Ἐσὺ τί λές; πῶς μπορεῖ νὰ γίνῃ; ξαναρώτησε ὁ πατέρας. Ἡ Ζωίτσα στὴν ἀρχὴ δὲν κατάλαβε. Ὅταν τῆς εἶπε ὁ πατέρας της κάτι στ' ἀφτί, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν ἐφίλησε.

Ἡ μητέρα ἦταν στὸ μαγερεῖο κι ἐπιστατοῦσε νὰ γίνῃ τὸ φαγητό.

Ὁ πατέρας καὶ ἡ Ζωίτσα ἐτοίμασαν ἓνα καλάθι, κατεβήκανε, χωρὶς νὰ τοὺς καταλάβῃ κανεὶς, πῆραν ἓνα αὐτοκίνητο, καὶ ὁ πατέρας κάτι εἶπε στὸν ὀδηγό. Πέρασαν τὸν κεντρικὸ δρόμο, μιὰ δυὸ πλατεῖες, κι ἔπειτα μπῆκαν σὲ κάποια στενορύμια.

Ἡ Ζωίτσα πρώτη φορὰ τὰ ἔβλεπε.

Στάθηκαν σ' ἓνα στενὸ δρόμο, πού μόλις χωροῦσε τ' αὐτοκίνητο, μπροστὰ σ' ἓνα ἐτοιμόρροπο σπιτάκι.

— Πάρε τὸ καλάθι κι αὐτὸ τὸ φάκελλο καὶ πηγαινε στὸ ἀπάνω πάτωμα ἀριστερά, στὴν τελευταία πόρτα, εἶπε ὁ πατέρας στὴ Ζωίτσα. Ἐγὼ σὲ περιμένω ἐδῶ.

Ἄνοιξε τὴν ὀξώπορτα ἡ Ζωίτσα. Ἡ αὐλὴ ἦταν πολὺ μικρὴ καὶ γεμάτη λάσπες. Στὴ μέση μιὰ ξύλινη σκαλίτσα

ἀνέβαινε σ' ἓνα χαγιάτι. Τὰ σκαλιὰ ἦταν σαπισμένα κι ἔτριζαν. Ἡ Ζωίτσα ἀνέβηκε φυλαχτά. Προχώρησε ὅπως τῆς εἶπε ὁ πατέρας της, καὶ χτύπησε τὴν τελευταία πόρτα.

Αὐτὴ ἡ πόρτα εἶχε μεγάλες σκισμάδες, εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τοὺς ἀρμούς της, κι ἀπάνω, κοντὰ στὸ ἀνώφλι, εἶχε ἓνα φεγγίτη κλεισμένο μ' ἐφημερίδες.

Ἐνα παραθυράκι ἦταν λίγο πέρα ἀπ' τὴν πόρτα, χωρὶς παραθυρόφυλλα, μὲ μισὸ τζάμι στὸ ἀπάνω μέρος, καὶ τ' ἄλλο κλεισμένο μ' ἐφημερίδες καὶ κουρελόπανα.

Καθὼς χτύπησε τὴν πόρτα, ἄκουσε μιὰ ἀδύνατη φωνή, σὰ νὰ ἐρχόταν ἀπὸ πολὺ μακριά.

— Ποιὸς εἶναι;

— Ἀνοίχτε μου, σᾶς παρακαλῶ, εἶπε ἡ Ζωίτσα.

— Σπροῶξε λίγο κι ἀνοίγει, ἀκούστηκε νὰ λέη ξανὰ ἡ ἴδια φωνή.

Ἐσπρωξε τὴ μονόφυλλη πόρτα κι αὐτὴ ἔτριξε. Θὰ νόμιζε κανεὶς, πὼς λίγο ἤθελε γιὰ νὰ σωριαστῆ στὸ πάτωμα. Ἡ Ζωίτσα καθὼς μπῆκε δὲν ἔβλεπε.

— Ἐδῶ κατοικεῖ ἡ χήρα;.. ρώτησε δειλὰ ἡ Ζωίτσα.

— Ναί, παιδάκι μου, προχώρησε στὸ βάθος.

Ἄν δὲν ἦταν ἀνοιχτὴ ἡ πόρτα δὲ θάβλεπε ἡ Ζωίτσα.



Καὶ τώρα στὸ θαμπὸ φῶς εἶδε κάτι πού τὴν ἔκανε ν' ἀνατριχιάσει. Μιὰ γυναῖκα, ἴδιος σκελετός, ἦτανε ξαπλωμένη σ' ἓνα κρεβάτι καὶ σκεπασμένη μὲ κάποιον κουρελιάρικο πάπλωμα.

Τρία παιδάκια, μόλις εἶδαν τὴ Ζωίτσα, τρύπωσαν κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ συμαζεμένα κοιτάζανε. Λίγο ἔλειψε νὰ πετάξῃ τὸ καλάθι ἢ Ζωίτσα καὶ νὰ τρέξῃ κάτω στὸν πατέρα της.

Ὅμως πῆρε θάρρος, ἔβαλε τὸ καλάθι σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ, κι ἔδωσε τὸ φάκελλο στὴν ἄρρωστη μάνα.

— Εὐχαριστῶ, μικρούλα μου, εἶπε ἡ ἄρρωστη. Νὰ πῆς στὸ μπαμπά σου πὼς ἔχει χρυσὴ καρδιά. Ἐλπίζω νὰ γίνω καλά, καὶ νὰ περάσω ἀπὸ τὸ κατάστημά του, νὰ τὸν εὐχαριστήσω. Χρόνια πολλά, μικρούλα μου. Εὐχαριστῶ...

Κάτι εἶπε κι ἡ Ζωίτσα, μὰ δὲν τὸ θυμόταν. Ἐκεῖνο πού πρόσεξε ἦταν νὰ ξανακλείσῃ, ὅσο μπορούσε καλύτερα, τὴν πόρτα καὶ νὰ τρέξῃ κάτω στὸ αὐτοκίνητο. Μπῆκε μέσα κι ἔπεσε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα της. Ἐκλαιγε καὶ τὸν ἔσφιγγε μὲ τὰ χεράκια της, ὅσο μπορούσε. Ὁ πατέρας της τὴν ἄφησε νὰ κλάψῃ. Κοντὰ νὰ φτάσουνε στὸ σπίτι, τῆς εἶπε:

— Δὲν κάνει νὰ σὲ δῇ ἡ μητέρα κλαμένη.

— Καλά, πατέρα, εἶπε ἡ Ζωίτσα. Μὰ τί ἦταν ἐκεῖνο πού εἶδα! Σανίδα, σάπια, σκοτάδι, κουρέλια, ἀκάθαρτα καὶ μισόγυμνα παιδιά, κι οὔτε ἓνα κάρβουνο ἀναμμένο.

— Ἦσύχασε, τῆς εἶπε ὁ πατέρας της, καὶ πιστεύω νὰ γίνῃ γρήγορα καλά. Ἐπειτα κάτι θὰ κάμω.

— Τί εἶχες μέσα στο φάκελλο, πατέρα;

— Ἄ, τὸ μυστικό μου θέλεις νὰ μάθης; Δὲν κάνει.

— Ὅμως ἐγὼ τὸ λέω τὸ δικό μου μυστικό, εἶπε ἡ Ζωίτσα. Μαζὶ μὲ τ' ἄλλα πού εἶχαμε στοὺς καλάθι, ἔβαλα καὶ τρεῖς κουκλὲς καὶ τρία τόπια.

— Καλὰ ἔκαμες.

Φτάσανε στοὺς σπῖτι. Ἡ μητέρα ρώτησε:

— Καλέ, τὸ τραπέζι εἶναι ἕτοιμο, καὶ σεῖς ἐφύγατε;

— Ἄ, ἔχουμε καὶ μεῖς ἕνα μυστικό, εἶπε ὁ πατέρας. Αὔριο θὰ σοῦ τὸ εἰπῆ ἡ κόρη μας. Δὲν πιστεύω νὰ ἐπιμένης;

— Κάθε ἄλλο, εἶπε ἡ μητέρα.

Ἔτσι, γιὰ πρώτη φορὰ, γνώρισε τὸν πατέρα τῆς ἡ Ζωίτσα.



Ἡ μανούλα μου.

ΓΕΡΑΣΑ πιά, καὶ τὴ μανούλα μου πᾶνε
πολλὰ χρόνια πού τὴν ἔχασα, καὶ ὅμως
ἀκόμα τὴ λαχταρῶ, σὰ νὰ εἶμαι παιδάκι, παιδάκι ἀνή-
λικό ἀκόμα. Τὰ μαλλιά μου ἄσπρισαν, τὰ μάτια μου
δὲ βλέπουν καθῶς πρώτα, καὶ τ' ἄφτια δὲν ἀκοῦν, καὶ τὰ
πόδια μὲ κόπο μὲ φέρνουν ἐκεῖ πού θέλω. Ὅμως ἡ καρ-
διά μου ἔχει μείνει καρδιά μικροῦ καὶ ἀθῶου παιδιοῦ.
Κι αὐτὸ θὰ τὸ χρωστῶ στὴ μανούλα μου. Δὲν περνᾶ
στιγμὴ πού νὰ μὴν τὴ θυμηθῶ, καὶ — ἀπίστευτο, μὰ ἀλη-
θινό — τὴ νιώθω νὰ εἶναι κοντά μου. Ὅταν γράφω,
ἀκούω τὴ φωνὴ της, σὰ νὰ παραστέκεται πίσω μου καὶ

πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου καὶ νὰ μοῦ λήη αὐτὴ τὰ ὄσα γράφω. Πόσες φορές δὲ γελιέμαι καὶ γυρίζω νὰ πέσω στὴν ἀγκαλιά της! Ἄργα τὴ νύχτα, ὅταν κουράζομαι διαβάζοντας ἢ γράφοντας, ἀκούω τὴ γλυκιά της φωνή:

— Καιρὸς νὰ κοιμηθῆς!

Κι ἂν ὑπακούσω, κοιμᾶμαι γλυκὰ καὶ ἥσυχα. Καὶ προτοῦ νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος, μοῦ φαίνεται πὸς ἀκούω νὰ μοῦ λήη παραμύθια...

Νομίζω πὸς τὴν ἀκούω μ' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια, μὰ μπορεῖ καὶ νὰ μ' ἔχη πάρει ὁ ὕπνος. Καὶ πάω νὰ πιστέψω τὸ δεύτερο, γιατί βλέπω τὸν ἑαυτό μου μικρούλη, νὰ μοῦ σταυρώνη τὰ χεράκια μου γιὰ νὰ εἰπῶ τὴν ἀλησμόνητη προσευχή μου:

— Θεέ μου, φύλαξε τὴ μανούλα μου...

Ἔπειτα ἀκούω νὰ μὲ νανουρίζῃ μὲ τὸ γλυκὸ νανούρισμα, πὺν καὶ ξυπνητὸς ἂν τὸ θυμηθῶ, κλείνουν τὰ μάτια μου:

Ὕπνε πὺν παίρνεις τὰ μικρά,

Ἔλα πάρε καὶ τοῦτο.

Μικρὸ-μικρὸ σοῦ τόδωσα,

Μεγάλο φέρε μού το.

.

Δὲν εἶναι λίγες φορές—δὲ ντρέπομαι νὰ τὸ πῶ, γιατί εἶναι ἀλήθεια—πὺν δὲν ἀκολουθῶ τίς συμβουλές τῆς μανούλας μου. Ἐπιμένω νὰ διαβάζω, ἢ νὰ γράφω, κι ἄς πάῃ τὸ κεφάλι μου νὰ σπάσῃ ἀπὸ τὸν πόνο, κι ἢ μέση μου νὰ κοπῆ στὰ δυό. Μὰ πῶς πληρώνω τὴν παρακοή μου! Δὲν καταλαβαίνω πότε βρίσκομαι στὸ κρεβάτι μου. Κα-



μιὰ φορὰ πὸν ξυπνῶ, βλέπω πὸς δὲν εἶχα τὴ δύναμη
νὰ γδυθῶ. Νιώθω τὸ κεφάλι μου νὰ πονῆ. Οἱ δικοί
μου μ' ἀκοῦνε ν' ἀναστενάζω καὶ νὰ παραμιλῶ.

— Ἄχ! μανούλα μου, πρόφτασε τὸ κεφαλάκι μου!
Καὶ ἡ μανούλα μου τάχα προφτάνει στὴ στιγμή.

— Τὸ κεφαλάκι σου, ἔ; Πῶς νὰ μὴν πονῆ; Τ' ἀφή-
νεις στιγμή νὰ ἡσυχάση;

Κι ἐνῶ λέει ἡ γλῶσσα, παίρνει τάχα τὸ μαντίλι, βάζει
μιὰ λεμονόκουπα στὸ μέτωπο μὲ καφὲ πασπαλισμένη,
καὶ μοῦ τὴ δένει μὲ τὸ μαντίλι σφιχτά, πολὺ σφιχτά. Κι
ἄλλη φορὰ πάλι βάζει τάχα τὰ δυὸ χεράκια της καὶ
μοῦ τὸ σφίγγει λέγοντας:

— Τί νὰ κάνω, στάσου νὰ πάρω ἐγὼ τὸν πόνο. Μὰ
ἄλλη φορὰ ν' ἀκοῦς.

— Ναί, μανούλα μου, τῆς λέω καὶ ἡσυχάζω. Ἀπάνω
ποῦ πάω νὰ ξυπνήσω, τὴν ἀκούω πάλι:

— Ἐλα ξύπνα, μὰ δουλειὰ σήμερα δὲν ἔχει. Νὰ πᾶς
περίπατο στὸ δάσος, νὰ ξαπλώσης καὶ νὰ κοιμηθῆς, ἅμα
κουραστῆς, κάτω ἀπὸ τοὺς παχιοὺς τοὺς ἴσκιους.

Ἔτσι σὰν παιδάκι μὲ νταντεύει ἡ μανούλα μου, ἀπὸ
τὸν καιρὸ πὸν πέθανε.

Θυμᾶμαι τὰ δάκρυα πὸν ἔχυσα τότε. Ὅμως σὰν
προσταγὴ ἀκούστηκαν τὰ λόγια της:

— Φτάνει πιά! Δὲ θέλω νὰ κλαῖς. Μοῦ κάνεις κακό!
Κι ἄκουσε: εἶσαι ἀγάριστο παιδί. Γιά συλλογίσου λίγο
τὰ τόσα παιδιά, πὸν δὲ γνωρίσανε μάνα!

Ἀλήθεια! Σὰν ἀκούω πὸς κάποιος ἀγοράκι ἢ κορι-
τσάκι ὠρφάνεψε, πρὶν νὰ γνωρίσῃ καλὰ-καλὰ τὴ μανούλα
του, τὰ δάκρυά μου κυλᾶνε δίχως νὰ τὸ θέλω.



Η

μάνα.

«Μάνα»! κρᾶζει τὸ παιδάκι,
«Μάνα»! ὁ γιὸς καί: «Μάνα»! ὁ γέρος.
«Μάνα»! ἀκούς σὲ κάθε μέρος.
Ἄ! τί ὄνομα γλυκό.

Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάνα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

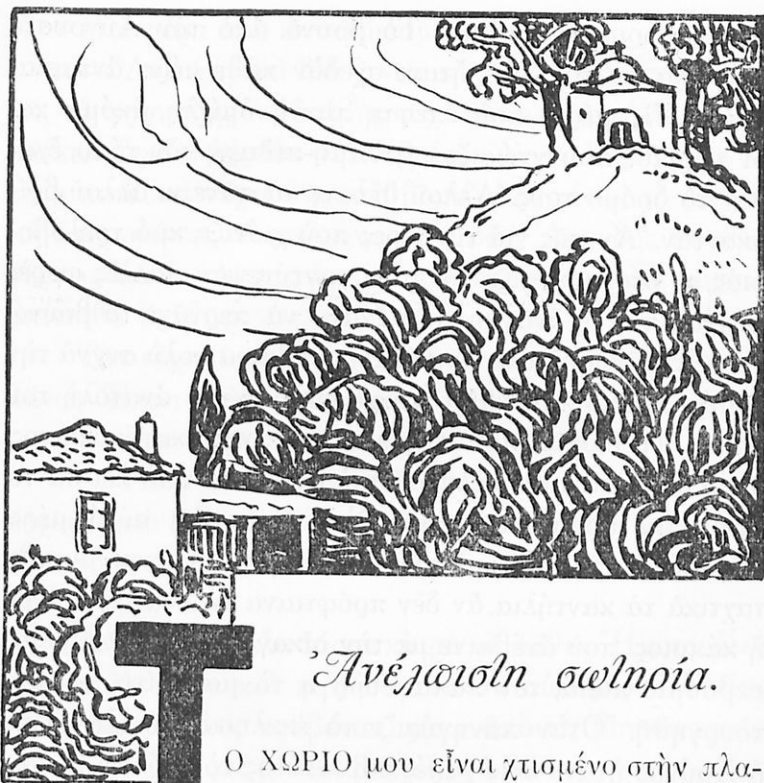
Μὲς στὸν κόσμο ἄλλο πλάσμα
δὲ θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύη,
σὰν τὴ μάνα ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάνα ποὺ ποιεῖ.

“Οπου τρέχεις, πάντα ή μάνα
μέ τὸ νοῦ σέ συντροφεύει,
σέ προσμένει, σέ γυρεύει
μ’ ἀνυπόμονη καρδιά.

Αύστυχος ὅποιος τή χάσει,
ὁ ζαημὸς εἶναι μεγάλος.
Σὰν τή μάνα δὲν εἶν’ ἄλλος
μὲς στὸν κόσμο θησανρός.

Κι ὅποιος μάνα πιά δὲν ἔχει,
«Μάνα», κρᾶζει σ’ ὄνειρό του,
πάντα ή μάνα στὸν ζαημό του
εἶναι ὁ μόνος στεναγμός.

Γ. Μαρτινέλης



Ἀνέγκιστη σωτηρία.

ΤΟ ΧΩΡΙΟ μου εἶναι χτισμένο στὴν πλαγιά ἑνὸς βουνοῦ. Ἀπέναντι εἶναι ἄλλο βουνό. Τὰ δυὸ βουνὰ σχηματίζουν ἔτσι μιὰ στενὴ λαγκαδιά, πὸν προχωρεῖ ἀρκετὲς ὥρες κατὰ τὴ δύση.

Στὸ ἀπάνω μέρος τοῦ χωριοῦ, ξέχωρ' ἀπὸ τ' ἄλλα σπίτια καὶ σ' ἀρκετὴ ἀπόσταση, ἦταν τὸ σπίτι τοῦ Παντελῆ τοῦ Χούνη. Πιο ψηλὰ κατάκορφα, ὡς μιὰν ὥρα μακριά, ἀσπρολογοῦσε ἓνα ἐκκλησιάκι τῆς Παναγίας. Ἀγριοβελανιδιές σκέπαζαν τὸ βουνό, ἀπὸ τὸ σπιτάκι τοῦ Παντελῆ τοῦ Χούνη ὡς ψηλὰ κοντὰ στὴν κορυφή. Ἡ κορυφή γυμνὴ καὶ μονάχα τὸ ἐκκλησιάκι τὸ ἀγκάλιαζαν

δυὸ πελώρια πουρνάρια. Τὸ βουνό, ἀπὸ τὸν Αὐγουστο καὶ πέρα ὡς τὸ Μάη, ἦτανε σχεδὸν κάθε μέρα ἀνταριασμένο. Τὶς μέρες πὺν ἔπερτε πυκνὴ δμίγλη, ἀκόμα καὶ οἱ χωρικοί, πὺν γνῶρίζαν πιθαμὴ-πιθαμὴ τὸν τόπο, ἔχαναν τὸ δρόμο τους. Ἄλλοῦ θέλανε νὰ πᾶνε κι ἄλλοῦ βρῖσκονταν. Ἄν πῆς γιὰ τὶς μέρες πὺν χιόνιζε, κι ὁ τρελοβοριάς τὸ στριφογύριζε τὸ χιόνι, κιντύνεψαν πολλὲς φορὲς ἐκεῖνοι, πὺν ἡ ἀνάγκη τοὺς ἔκανε νὰ περνᾶνε τὸ βουνό.

Ἐκεῖ ψηλὰ στὸ ἐκκλησάκι ἀνέβαινα πολὺ συχνὰ τὴν ἄνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι καὶ χαιρόμουν τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Τὶ ὥραϊα πὺν ἔβγαινε, κόκκινος, κατακόκκινος, μὲς ἀπὸ τὸ μακρινὸ πέλαιο, πὺν φαινόταν ἀπὸ κεῖ σὰ νὰ ἦταν μιὰ δρασκελιὰ τόπος. Στὸ ἐκκλησάκι αὐτό, μέρα παραμέρα, ἔβρισκα καὶ τὸν Παντελὴ τὸ Χούνη. Ἄναβε ταχτικὰ τὰ καντήλια, ἄν δὲν πρόφταινα νὰ τ' ἀνάψω ἐγὼ, ἡ κάποιος πὺν ἀνέβαινε μὲ τὴν οἰκογένειά του καὶ μὲ τὸ σεβασμὸ παπά, τὸν παπα-Γιώργη τὸ μακαρίτη, νὰ λειτουργηθῆ. Ὅταν πανηγύριζε τὸ ἐκκλησάκι, ὁ Παντελὴς ὁ Χούνης ἦτανε στὶς χαρὲς του. Αὐτὸς τὸ στόλιζε κι αὐτὸς φρόντιζε νὰ μὴ λείψη τίποτα ἀπὸ τοὺς πανηγυριῶτες, νὰ διασκεδάσουν ὅσο μποροῦσαν καλύτερα.

Ὅποιος πρόσεχε, θάβλεπε καὶ τὶς πιὸ σκοτεινὲς νύχτες, προπάντων τὸ χειμῶνα, νὰ τρεμολάμπη τὸ φῶς τῶν καντηλιῶν μέσα ἀπὸ τὸ μοναδικὸ παράθυρο πὺν εἶχε τὸ ἐκκλησάκι. Κι ἔλεγαν, πὺς αὐτὸ τὸ φρόντιζε ταχτικὰ ἀπὸ χρόνια τώρα, πρὶν ἐγὼ νὰ γεννηθῶ, ὁ Παντελὴς ὁ Χούνης. Γιὰ ποιὸ λόγο, δὲν ἤξαιρα, κανεὶς δὲν ἤξαιρε. Ὅμως ἔτσι ταχτικὰ πὺν ἀνέβαινα στὸ ἐκκλησάκι, γνωριόστηκα μὲ τὸν Παντελὴ τὸ Χούνη.

Μιά μέρα πού ανταμώσαμε, μοῦ εἶπε:

— "Ἄν τύχη καί δὲν ξενιτευτῆς, ὅταν ἐγὼ πιά δὲ θὰ ζῶ, νὰ φροντίξης ν' ἀνάβης ταχτικά τὰ καντήλια. Προπάντων βράδυ - βράδυ ν' ἀνεβαίνης νὰ τ' ἀνάβης. Κι ἂν τύχη ποτὲ καὶ νυχτωθῆς στὸ βουνό, καὶ χάσης τὸ δρόμο, μὴ λησμονήσης νὰ κοιτάξης κατὰ δῶ! "Ἄμα δῆς τὸ φῶς, γέρονεῖς κατὰ τὸ χωριὸ καὶ προχωρεῖς ἴσα. Σὲ κάποιου σπίτι θὰ βρεθῆς.

Τὸν εὐχαρίστησα καὶ τοῦ ὑποσχέθηκα πὼς ἔτσι θὰ κάνω. "Ἐπειτα τὸν ἐρώτησα:

— Γιατί δὲν τὸ κάνουν αὐτὸ κι ἄλλοι;

— Πῶς! τὸ κάνουν, μοῦ ἀπάντησε. "Ἀλλὰ σὲ μένα ἔρχεται πιὸ βολικά. Εἶναι πιὸ κοντὰ στὸ σπίτι μου. "Ἐχω ἐδῶ γύρω τὰ χτήματά μου. "Ἐχω κι ἓνα λόγο παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Αὐτὸ πού ἤθελα τόσον καιρὸ νὰ μάθω. "Ἡμουν ὄλος ἀφτιά. Μὲ πῆρε καὶ καθήσαμε στὸν αὐλόγυρο. "Ἐκείνη τὴν ὥρα ὁ ἥλιος κρυβόταν πίσω ἀπὸ τὶς βουνοκορφές, πού τὶς εἶχε βάψει μ' ἓνα βυσινὶ χρῶμα.

* * *

— "Ἀκουσε, μοῦ εἶπε. "Ἦτανε μιὰ βαρucheιμωνιά. Πλησιάζαν οἱ ἀποκριές. "Ἡμουνα μοναχογιὸς καὶ παντρεμένος. "Ὁ πρῶτος μου γιὸς θὰ ἦταν ὡς δέκα χρονῶν. Τὸ ἓνα χιόνι κοντὰ στὸ ἄλλο ἔπεφτε. Πῆς πὼς δὲν πρόφταινε νὰ λιώση οὔτε τόσο δὰ τὸ ἓνα, πού ἐρχόταν τ' ἄλλο. Χιόνισε, θυμᾶμαι, ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ κοντὰ τὸ βράδυ ἔπαψε. Τῆ νύχτα, ἦτανε μιὰ ὥραία ἀστροφεγγιά.

Λησμόνησα νὰ σοῦ πῶ πὼς εἶχα μανία μὲ τὸ κυνήγι. Ἦταν ἀδύνατο νὰ γυρίσω στὸ σπίτι μας, ἂν δὲν εἶχα πετύχει ἓνα δυὸ λαγούς ἢ ἄλλο κυνήγι. Μποροῦσα νὰ μείνω νηστικός ὅλη τὴν ἡμέρα κυνηγώντας.



Ἐκείνη λοιπὸν τὴ βραδιὰ ἄρχισα νὰ ετοιμάζουμαι γιὰ τὸ κυνήγι. Ὁ πατέρας μου ὁ μαζαρίτης μοῦ λέει:

— Ποῦ θὰ πᾶς μὲ τέτοιον καιρό! Ποῦ ξαίρεις ἂν δὲ γυρίση ὁ καιρὸς αὔριο; Δόξα νάχη ὁ Θεός, ἔχουμε νὰ φᾶμε. Ἄς μᾶς λείψη τὸ κυνήγι.

Ἄλιμονο, ὁ κυνηγὸς δὲν κυνηγᾷ γιὰ τὸ κέρδος.

Κυνηγᾷ γιὰτὶ τὸ κυνήγι τὸν διασκεδάζει, τὸν μεθᾷ. Ὁ πατέρας μου πρόστεσε:

— Ἄν ἐπιμένῃς, μὴν ἀνεβῆς στὸ βουνό. Κυνήγα στὴν πλαγιά. Τὸ βουνὸ εἶναι ἐπίβουλο. Δὲν ξαίρεις τί σὲ βρίσκει.

— Καλὰ-καλά, εἶπα ετοιμάζοντας ὅτι μοῦ χρειαζόταν. Μικρὸ παιδὶ δὲν εἶμαι.

Πολὺ πρωὶ σηκώθηκα κι ἀνέβηκα στὸ βουνό. Περνώντας ἀπὸ δῶ ἔξαμα τὸ σταυρό μου, μὰ δὲ θυμᾶμαι ἂν ἦταν τὰ καντήλια ἀναμμένα. Τὸ δίχως ἄλλο δὲ θὰ ἦταν. Μὲ τέτοιον καιρὸ ποιὸς θ' ἀνέβαινε νὰ τ' ἀνάψη;

Προχώρησα κι ἄρχισα νὰ ψάχνω, γιὰ νὰ βρῶ ἀχνάρια λαγῶν. Παρασυρμένος ἀπὸ τὸ κυνήγι, δέ θυμᾶμαι

πότε μὲ τύλιξε τὸ σκοτάδι. Κι ἄρχισε ἕνας χιονοστρόβιλος, Θεέ μου φύλαγε! Δὲν ἤξαιρα ἂν ἦταν μεσημέρι ἢ βράδυ.

Οὔτε θυμᾶμαι ἂν εἶχα φάει τίποτε. Μὰ μήπως ἤξαιρα καὶ ποῦ βρισκόμουν; Κάποιο σημάδι ξεχώρισα κι ἀποφάσισα νὰ βαδίσω ἴσα, ἀνηφορικά. Τί τράβηξα, ἕνας Θεὸς τὸ ξαίρει. Ἦρθαν στιγμῆς πού εἶπα νὰ τυλιχθῶ, νὰ μὲ σκεπάσῃ τὸ χιόνι, κι ὅ,τι γίνῃ ἄς γίνῃ. Μὰ προχώρησα. Καλὰ πού τὰ πόδια μου ἦταν συνηθισμένα, νὰ πατοῦν σίγουρα καὶ στὸ πιὸ πυκνὸ σκοτάδι. Ἄκουσε τώρα τί γινόταν στὸ σπίτι μου, ὅπως τάμαθα ὑστερότερα:

Τὸ δειλινὸ ὁ πατέρας μου ἀνησύχησε πολὺ. Ὅσο κι ἂν προσπαθοῦσε νὰ κρύψῃ τοὺς φόβους του, ἡ γυναῖκα μου καὶ ἡ μακαρίτισσα ἢ μητέρα μου τὸ κατάλαβαν πὼς κιντύνευα. Στὸ χωριὸ ἦταν ἡσυχία, μὰ τὸ βουνὸ ἦταν ἀνταριασμένο, κι ὁ πατέρας μου ἤξαιρε τί γινόταν ἐκεῖ ψηλά. Εἶχε τὴν ἐλπίδα πὼς θαρχόμουν ἔνωρίς. Μὰ νύχτωσε, καὶ ποῦ νὰ φανῶ.

— Ἄναπέ μου τὸ φανάρι, εἶπε στὴ μητέρα μου.

— Ποῦ θὰ πᾶς; ρώτησε.

— Πρέπει ν' ἀνεβῶ ν' ἀνάψω τὰ καντήλια. Μόνο ἡ Παναγιὰ μπορεῖ νὰ σώσῃ τὸ γιό μας.

— Τί λές; τοῦ εἶπε. Μπορεῖς ν' ἀνεβῆς ἐσὺ μὲ τόσα χιόνια ἐκεῖ ψηλά;

— Μπορῶ δὲν μπορῶ, ἔτσι θὰ γίνῃ, εἶπε ὁ πατέρας.

— Θαρθῶ κι ἐγώ, εἶπε ἡ μητέρα.

— Ὁχι, κανεὶς ἄλλος δὲ θαρθῆ.

Ἡ γυναῖκα μου ὅμως, πού ἔνιωσε τὸν κίντυνο, ἀδύνατο νὰ κρατηθῆ. Ἐτοιμάστηκε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν πατέρα μου. Στὴν ἀνάγκη θὰ πηγαινε καὶ μοναχὴ της. Ἄ,

νά μὴν τὸ καταλάβῃ νά πάῃ ἐνωρίς μόνη της! Καὶ τάβανε μὲ τὸν ἑαυτὸ της.

Καὶ ὁ μικρός μας ὁ γιὸς ἤθελε κι αὐτὸς νά πάῃ κοντά.

— Σὲ παιγνίδι λὲς πὼς θὰ πᾶς; τοῦ εἶπε ὁ παππούς του. Ἄκουσε δῶ. Νά τί θὰ γίνῃ. Ἐσὺ μὲ τὴ γιαγιά σου θὰ μείνῃς ἐδῶ. Θ' ἀνάψετε τὰ φῶτα καὶ θάχετε ἀνοιχτὸ τὸ πίσω παράθυρο πρὸς τὸ βουνό.

— Θ' ἀνέβω στὸ κυπαρίσσι νά δέσω ψηλά τὸ φανάρι, εἶπε ὁ γιὸς μου.

Ὁ πατέρας μου δὲν ἀνησύχησε. Ὅλοι μας τὸν εἶχαμε δῆ τὸ μικρὸ νά σαρφαλώνῃ σὰ γάτος ὡς τὴν κορφή.

— Κάμε γρήγορα, τοῦ εἶπε. Πρὶν ξεκινήσουμε μὲ τὴ μητέρα σου, νά ἰδῶ τὸ φανάρι ἐκεῖ ψηλά. Κοίταξε νά εἶναι γεμάτο λάδι.

Μὲ τὸ φανάρι ὁ πατέρας μου καὶ ἡ γυναῖκα μου πῆραν τὸν ἀνήφορο. Ἄν ἦταν ὁ ἕνας μονάχος, τὸ δίχως ἄλλο θὰ χανόταν. Χίλιες δυὸ φορὲς κιντύνεψαν. Κι ὅταν ἀνέβηκαν ψηλά, μὲ δυσκολία βρῆκαν τὸ ἐκκλησάκι.

Κατακουρασμένοι, ὅπως ἔφτασαν, ἀνάψαν τὰ καντήλια. Εἶπαν ὕστερα νά κατεβοῦν, μὰ εἶχαν κοκκαλιάσει ἀπὸ τὸ κρύο. Καλὰ ποὺ ἦρθε στὸ νοῦ τῆς γυναίκας μου, ν' ἀνάψουν φωτιά. Βρῆκαν ἀρκετὰ παλιოსάνιδα. Ρῖξαν κι ἕνα δυὸ χαλασμένα καὶ παραπεταμένα στασίδια στὴ φωτιά. Τί νά κάνουν! Νά δώση ἡ Παναγιά νά σωθοῦν καὶ νά τὰ κάμουν καινούργια.

Ἐγὼ πάλι πάλευα μὲ τὰ χιόνια, μὲ τὸν ἀνεμοστρόβιλο ποὺ μὲ στράβωνε.

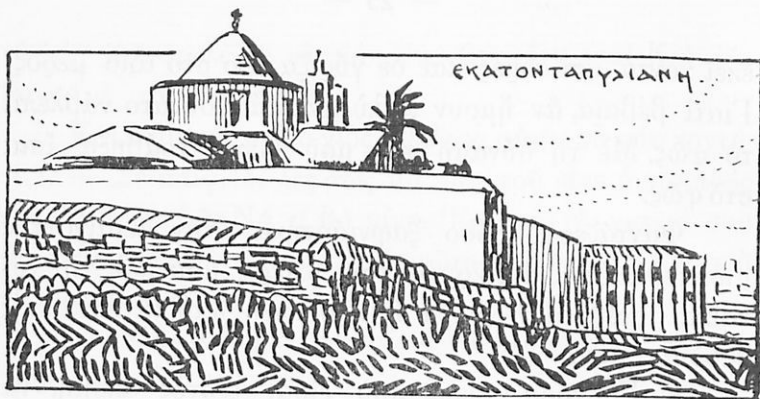
Ἐκεῖ ποὺ ἤμουν ἀπελπισμένος, κάποιο φῶς εἶδα νά χαράζῃ μέσα στὸ σκοτάδι. Ποιὸς ξαίρει, ἂν δὲν ἤμουν

ἐκεῖ κοντὰ ἀπὸ ὄρες, καὶ δὲ γύριζα ὅλο στὸ ἴδιο μέρος!
Γιατὶ βέβαια, ἂν ἤμουν πολὺ μακριά, ἀδύνατο νάβλεπα
τὸ φῶς. Μὲ τὴ δύναμη ποὺ μοῦ ἔμενε, τράβηξα ἴσια
στὸ φῶς.

Φαντάζεσαι πόσο ξαφνιαστήκα, ὅταν, μπαίνοντας
μισοπεθαμένος, ἀντίκρισα τὸν πατέρα μου καὶ τὴ γυ-
ναῖκα μου! Θεορμὴ βγῆκε ἢ προσευχὴ ἀπὸ τὰ βάρη τῆς
καρδιᾶς μου.

— Γρήγορα, τώρα ποὺ εἶσαι ζεστός ἀκόμη, νὰ
κατεβοῦμε, εἶπε ὁ πατέρας μου.

Κατακομμένοι ἀπὸ τὸν κόπο καὶ παγωμένοι φτά-
σαμε στὸ σπίτι. Ἡ καημένη ἢ μητέρα μου μὲ τὴ βοή-
θεια τοῦ μικροῦ μας γιοῦ εἶδαν κι ἔπλαθαν ὥσπου νὰ
μᾶς συνεφέρουν.



Ὁ ἐσπερινός.

ΤΟ ρημαγμένο παρεκκλήσι
τῆς ἀνοιξῆς τὸ θεῖο κοντόλι
εἰκόνες ἔχει ζωγραφίσει
μὲ τ' ἀγριολούλουδα τ' Ἀποίλη.

Ὁ ἥλιος γέροντας στὴ δύση,
μπροστὰ τοῦ Ἱεροῦ τὴν πύλη
μπαίνει δειλὰ νὰ προσκυνήση,
κι ἀνάφτει ὑπέρολαμπρο καντήλι.

Σχορπᾶ γλυκιὰ μοσκοβολιὰ
δάφνη στὸν τοῖχο ριζωμένη,
θυμίαμα πὸν καίει ἡ πίστις.

Καὶ μὰ χελιδονοφωλιὰ
ψηλὰ στὸ νάρθηκα χιτισμένη,
ψάλλει τὸ «Δόξα ἐν Ὑψίστοις».

Γ. Δροσίνης



Ὁ μικρὸς ὁ Φώντας.

ΠΛΗΣΙΑΖΑΝ τὰ Χριστούγεννα. Ὁ μοναδικὸς ἀγωγιάνης τοῦ χωριοῦ, ὁ Πέτρος Ἀλούπης, θὰ κατέβαινε μὲ τὸ κάρο του στὴν πόλη νὰ ψωνίση γιὰ τὰ μικρομάγαζα τοῦ χωριοῦ καὶ γιὰ τοὺς γειτόνους καὶ γιὰ τοὺς φίλους καὶ γνωστοὺς καὶ γιὰ τὸ σπίτι του.

— Δέ θὰ μὲ πάρης καὶ μένα, πατέρα; ρώτησε ὁ μικρὸς ὁ Φώντας, ὁ γιὸς του, καὶ στύλωσε τὰ μικρὰ ἔξυπνα μάτια του στὰ μάτια τοῦ πατέρα του παρακαλεστικά.

— Εἶσαι μικρὸς ἀκόμη, τοῦ ἀπάντησε.

— Ἐννιὰ χρονῶν παλικάρι, εἶμαι μικρὸς ἀκόμη; Καὶ

ποιός θὰ σοῦ προσέχη τόσα ψώνια, ποιός θὰ σέ βοηθήση; λέει ὁ Φώντας καὶ τρίβεται χαϊδευτικὰ σὰ γατάκι γύρω ἀπὸ τὸν πατέρα του.

— Νὰ τὸν πάρης, πατέρα, παρακαλεῖ καὶ ἡ μικρούλα, ἡ χαϊδεμένη Μπήλιω. Θὰ μοῦ κάνης τὴ χάρη νὰ τὸν πάρης.

— Γιατί; ρωτᾷ ὁ πατέρας χαμογελώντας.

— Γιατὶ ὁ Φώντας θὰ μ' ἀγοράσῃ ἓνα σωρὸ πράματα, ἀποκρίνεται ἡ μικρούλα ἡ Μπήλιω.

— Καὶ δὲν τ' ἀγοράζω κι ἐγώ;

— Ἄ! ὄχι, ἐσὺ δὲν ξαίρεις νὰ μοῦ τ' ἀγοράσῃς.

— Γιά δές τα, γιά δές τα, δουλειὲς ποὺ μ' ἀνοίγουν! ἔκανε ὁ πατέρας.

— Ἔλα, πατέρα, παρακάλεσε ἡ Μπήλιω καί, καθὼς ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἔσκυψε κάτω νὰ διορθώσῃ στὸ κάρο του, τοῦ ἄρπαξε τὸ κεφάλι καὶ τοῦ ἔσκασε δυὸ φιλιὰ. Αὐτὸ ἦταν! Ὁ πατέρας δὲ μπορούσε πιά ν' ἀντισταθῆ.

Πρὶν νὰ φέξῃ, τὴν παραμονή, ξεκίνησε ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης μὲ τὸ γιό του γιὰ τὴν πόλη.

— Τὸ νοῦ σου στὸ παιδί, τοῦ εἶπε μυστικὰ ἡ γυναῖκα του ἡ Κρουσταλλένια.

— Νὰ πῆς στὴ Μπήλιω, μητέρα, ἅμα ξυπνήσῃ, πὼς δὲ θὰ ξεχάσω τίποτε. Ὅλα θὰ τῆς τὰ φέρω.

Τὸ κούο ἦταν τσουχτερὸ κι ὁ Πέτρος Ἀλούπης ἔκρυψε τὸ Φώντα στὴν ἀγκαλιά του, καὶ τὸν τύλιξε μὲ τὸ τριμιμένο του παλτό.

Τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαινε ὁ ἥλιος, εἶχαν περάσει τὴ μεγάλη στροφὴ καὶ φάνηκε κάτω, κοντὰ στὴ θάλασσα, ἡ πόλη.

— Για ιδές ἐκεῖ! εἶπε ὁ Πέτρος Ἐσκαπέζοντας τὸ κεφάλι τοῦ Φώντα.

Κι αὐτός, ἀφοῦ ἔτριψε τὰ μάτια του, ἔκαμε! «Ἄ!» καὶ κοίταζε, ὄλο καὶ κοίταζε. Πότε καμάρωνα τὴ θάλασσα, πὺ ἦταν σὰν ἀναλυτὸ ἀσήμι πὺ τρεμόλαμπε, καὶ πότε τὴν πόλη, πὺ τὴν εἶχανε χρυσωμένη οἱ ἀχτῖνες τοῦ ἡλίου.

Λίγο παρακάτω ἀπάντησαν ἓνα σταυροδρόμι.

— Ὁ δρόμος αὐτὸς πηγαίνει στὸ χωριὸ τοῦ κουμπάρου μας τοῦ Στέφανου, εἶπε ὁ Πέτρος Ἐσκαπέζοντας.

— Μὰ πέρσι πὺ πήγαμε στὸ πανηγύρι τὸ Δεκαπενταύγουστο, δὲν ἦρθαμε ἀπὸ δῶ, εἶπε ὁ Φώντας.

— Ἀπὸ δῶ, ἐξήγησε ὁ Πέτρος Ἐσκαπέζοντας, εἶναι πολὺ μακριά. Κατεβήκαμε ἀπὸ τὸν ἄλλο δρόμο τοῦ χωριοῦ μας. Ἀπὸ τοῦτον ἐδῶ τὸ δρόμο πηγαίνουν ὅσοι ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν πόλη.

— Ἄ, κατάλαβα, εἶπε ὁ Φώντας.

* * *

Πολὺ ἀργὰ τὸ βράδυ γυρίζανε στὸ χωριὸ τους, πατέρας καὶ γιός. Ὅσο ἦτανε στὸν κάμπο εἶχανε συντροφιά τοὺς χωρικοὺς, πὺ γυρίζανε στὸ χωριά τους, χτισμένα ἄλλα κατάκαμπα κι ἄλλα στὰ ριζὰ τοῦ βουνοῦ. Γύριζαν ὕστερα ἀπὸ τὴ δουλειὰ τῆς ἡμέρας, ἄλλοι πεζοὶ κι ἄλλοι μὲ τ' ἄλογα ἢ τὰ γαῖδουράκια τους, κι ἄλλοι στὰ κάρρα καὶ στ' ἀμάξια. Πότε-πότε περνοῦσε καὶ κανένα αὐτοκίνητο. Ἄ-ού-α! ξεφωνοῦσε, καὶ μύριζε τὸν ἀέρα μὲ βενζίνα, καὶ σήζωνε σύννεφο τὴ σκόνη, κι ὅσο ν' ἀνοίγο-κλείσει τὰ μάτια σου, χανόταν στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου.

Στὴ μέση τοῦ κάμπου πῆραν τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριό τους. Κατὰ κεῖ δὲν πῆγαινε πιά κανεῖς. Ὁ ἥλιος βύθισε στὴ θάλασσα καὶ τὰ ἔβαψε ὅλα κόκκινα, κατακόκκινα.



Σιγά-σιγά ἤρθε τὸ σούρουπο, κι ἔπειτα τὰ σκέπασε ὅλα ἡ νύχτα. Καὶ δὲν ἦταν ἀκόμη παρὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου! Ἄ δὲν τοὺς τύχαινε τίποτε, θὰ φτάνανε περασμένα μεσάνυχτα στὸ χωριό τους. Ὁ δρόμος γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ἀνηφορικός. Τὸ ἄλογό τους, ὁ ἀγαπημένος τους ὁ Ντορῆς, πολὺ δύσκολα ἔσερνε τὸ βαρυφορτωμένο κάρο.

Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης κουνούσε τὰ γέμια καὶ χτυποῦσε στὸν ἀγέρα τὴ μάστιγα:

— Ντέ, Ντορῆ μου! Ντέ, γέρο μου, νὰ φτάσουμε γρήγορα, ν' ἀναπαυτῆς στὸ στάβλο σου, νὰ φᾶς τὸ κριθαράκι σου καὶ νὰ κοιμηθῆς. Ὁ Ντορῆς τόξαιρε τὸ καλὸ φαῖ πού τὸν ἐπερίμενε, κι ἔβαζε ὅλη του τὴ δύναμη. Μὰ εἶπαμε, ἦτανε βαρυφορτωμένος καὶ γέρος.

Ὅσο ἀνέβαιναν, τόσο τὸ κρῦο γινόταν πιὸ τσουχτερό. Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἔβαλε τὸ Φώντα ν' ἀκουμπήσῃ τὶς πλάτες του στὶς δικές του πλάτες, καὶ νὰ κοιτάξῃ τὰ πράματα πρὸς τὰ πίσω. Τὰ εἶχε δέσει καλά, μὰ δὲν ξαίρει κανεῖς τί γίνεται μὲ τὸ τράνταγμα. Ἐπειτα

ἔτσι θὰ εἶχαν κι οἱ δυὸ ζεστὲς πλάτες, κι ὅταν ἔχης ζεστὲς τὶς πλάτες, δὲ φοβᾶσαι νὰ κρουολογήσης. Ἔτσι πηγαίνοντας σὲ λίγο βυθίστηκαν κι οἱ δυὸ τους σὲ συλλογή.

Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης συλλογιζόταν πὼς δὲν ἔπρεπε ν' ἀργήση τόσο. Μὰ τί νὰ ἔκανε; Εἶχε τόσα πολλὰ νὰ ψωνίση, κι ἔπρεπε νὰ μὴν ξεχάση τίποτε. Μόνο τοῦ γέρο-Ψιμούλη τοῦ μπακάλη τούφερνε μιὰ νταμιτζάνα οὔζο, κι ἄλλη μιὰ κονιάκ καὶ τρία-τέσσερα γαλόνια μὲ ἄλλα πιοτὰ, κι ἄφησε τὸ ρύζι καὶ τὰ μακαρόνια καὶ τὴν ἄλλη μπακαλική. Ἄλλες μικρότερες μποτίλιες μὲ πιοτὰ εἶχε ψωνίσει γιὰ τὴ θειὰ-Λάμπραινα, κι ἀκόμη ζάχαρη καὶ καφὲ καὶ λουκούμια. Ἡ θειὰ-Λάμπραινα διεύθυνε τὸ καφεενεδάκι τοῦ χωριοῦ, γιὰτὶ ὁ ἄντρας της, ὁ Λάμπρος Σταβάρης, ἦταν πιασμένος χερσολόδαρο ὁ δύστυχος ἀπὸ χρόνια. Γιὰ τὴ χήρα τὴν κυρὰ-Μπιρμπίλω, τὴν ἐμπορίσσα τοῦ χωριοῦ, εἶχε ψωνίσει πανικά, χασέδες καὶ κλαδωτὰ τσίπια καὶ τόπια κι ἄλλα ἀγιοβασιλιάτικα παιγνίδια γιὰ τὰ παιδιὰ. Τὶς φυλλάδες μὲ τὰ κάλαντα τὶς εἶχε ἀγοράσει στὸ περασμένο ταξίδι, καὶ τὶς εἶχε ξοδεμένες ἢ κυρὰ-Μπιρμπίλω. Τοῦ εἶχε πεῖ λοιπόν, νὰ προφτάση νάρθη γρήγορα νὰ τῆς φέρη κι ἄλλες. Μὰ τί νὰ γίνη τώρα; Εἶχε ἀργήσει. Ἐπειτα εἶχε ψωνίσει κι ἄλλα κι ἄλλα...

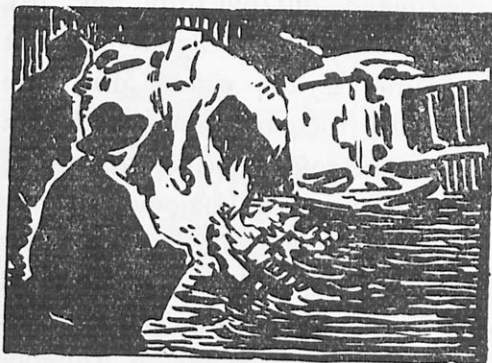
Καὶ κάθε τόσο ἔκοβε τὴ συλλογὴ του ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης καὶ παρακινουῖσε τὸ Ντορή του!

— Ἐι! Ντορή μου, τράβα γέρο μου, καὶ φτάσαμε.

* * *

Ὁ Φώντας πάλι συλλογιζόταν τὰ τόσα ποὺ εἶχε ἰδεῖ στὴν πόλη. Μέρη καὶ βδομάδες θὰ εἶχε νὰ διηγίεται

στην ἀδερφοῦλα του τὴ Μπήλιω. Θὰ τῆς ἔλεγε πῶς ἦταν ἡ θάλασσα, πὺ δὲ φαινόταν ἀπὸ τὸ χωριό τους, τὰ καράβια, στὸ λιμάνι, πὺ κάνανε δάσος τὰ κατάρτια τους. Θὰ τῆς ἔλεγε γιὰ τὴν ἀγορὰ καὶ γιὰ τὰ ἐμπορικά.



Γιὰ ὄλα θὰ τῆς μιλοῦσε, κι ὄλα θὰ τῆς τὰ ξηγοῦσε. Ποτὲ δὲ θὰ λησιμονοῦσε νὰ τῆς πῆ γιὰ

τοὺς σωροὺς τὰ χρυσοκόκκινα πορτοκάλια, τὰ μανταρίνια καὶ τ' ἄλλα φροῦτα.

Ἄμ' τὰ ζαχαροπλαστεῖα, τί θαῦμα! Ἄζόμα εἶχε τὴ γλύκα τῆς πάστας πὺ ἔφαγε. Μὰ εἶχαν φωνίσει καὶ γιὰ τὴ Μπήλιω, καὶ γιὰ τὴ μητέρα. Τὸ κομματάκι του θὰ τὸ ἔπαιρνε κι ἀπὸ τὶς δυό.

Πόσο θ' ἄνοιγε τὸ στόμα τῆς ἡ Μπήλιω, ἅμα θάβλεπε τὴν ὠραία κούκλα, πὺ τῆς ἀγόρασε μὲ τὰ δικὰ του λεφτά. Τὰ φύλαγε μῆνες τώρα γι' αὐτὸν τὸ σκοπό. Τῆς εἶχε ἀγοράσει κι ἓνα τόπι κι ἓναν καραγκιόζη, πὺ ἔκανε τοῦμπες χαριτωμένες. Ἄ, ἂν εἶχε πιὸ πολλὰ λεφτά, πόσα θὰ τῆς ἀγόραζε ἀκόμα!

Κι ὁ ἄνεμος φυσοῦσε ὄλο καὶ πιὸ ἄγρια καὶ σφύριζε στ' ἀφυλλὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων, πὺ ἦταν στίς ἄκρες τοῦ δρόμου, καὶ τὸ κρὺο γινόταν ὄλο καὶ πιὸ τσουχτερό καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Πέτρου Ἄλούπη μόλις ἀκουόταν:

— "Εἶ, Ντορή μου, βιάσου, καιημένε μου γέρο, και φτάσαμε!..

Ξαφνικά στην καιμητή του δρόμου ἕνα «κράκ» ἀκούστηκε και τὸ κάρο ἔγειρε στὸ ἕνα του πλευρὸ! Ὁ γέρο-Ντορὴς πισωπάτησε ἕνα δυὸ βήματα και σταμάτησε. Ὁ Πέτρος Ἀλούπης πήδησε στη στιγμή κάτω. Ἡ πρώτη του φροντίδα ἦταν ν' ἀρπάξει τὸ μικρὸ Φώντα και νὰ τὸν ἀπιθώσει κάτω, λίγο μακριὰ ἀπὸ τὸ κάρο. Ἐπειτα ἄρχισε νὰ ξεφορτώνη πρῶτα τὶς νταμιτζάνες και τὰ γαλόνια ποὺ ἦταν γεμάτα ἀπὸ τὰ πιοτά, κι ὕστερα τ' ἄλλα φώνια. Καλὰ ποὺ δὲν εἶχε πάθει τίποτε κανένα ἀπ' αὐτά.

Σὲ μιὰ γωνιά του δρόμου μάζεψε ἀγριοορίγανες, στιβιές, ἀγριοφασκομηλιές και ἀναψε φωτιά. Μὲ τὴ λάμψη ποὺ ἀνάδινε ἡ φωτιά, μάζεψε κι ὁ Φώντας μαζί μὲ τὸν πατέρα του κι ἄλλα ξερόκλαδα κι ἔγινε ἡ φωτιὰ μεγάλη. Ἐπειτα κάθησε ἀπάνεμα, κοντὰ στη φωτιά, ὁ Πέτρος Ἀλούπης, κι ἄρχισε νὰ συλλογίζεται τί ἔπρεπε νὰ γίνη.

Νὰ μείνουν ἐκεῖ ὅλη τὴ νύχτα, θὰ κοκκάλωναν ἀπὸ τὸ κρύο. Τόσα ξύλα ποὺ χρειάζονταν νὰ συντηρήσουν τὴ φωτιά, ποῦ νὰ τὰ βροῦν. Ἐπειτα τὸ δίχως ἄλλο θὰ τοὺς πέθαινε ὁ γέρο-Ντορὴς, και ποῦ θὰ βρῖσκαν ἔπειτα τὶς χιλιάδες ποὺ θὰ χρειάζονταν ν' ἀγοράσουν νέο ἄλογο! Μὰ τί ἔπρεπε νὰ γίνη;

Σηκώθηκε πάνω ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης κι ἔκανε μερικά βήματα. Μετὰ φώναξε τὸ Φώντα νάρθη κοντὰ του.

— Θυμαῖσαι, ποῦ σοῦ εἶπα πὸς πάει αὐτὸς ὁ δρόμος; τὸν ἐρώτησε.

— Στοῦ κουμπάρου του Στέφανου.

— Ναί, εἶπε ὁ Πέτρος Ἀλούπης. Ἄν πάρης τὸ

δρομό ἴσα χωρὶς νὰ στρέψῃς πουθενά, θὰ βγῆς στοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου. Εἶναι στὴν κορφή τοῦ λόφου, κι ὕστερα ποὺ κατηγοροῖζει, ἀρχίζουν τ' ἄλλα σπίτια τοῦ χωριοῦ. Τὰ φῶτα τοῦ σπιτιοῦ, καθὼς θὰ πλησιάσῃς στὴν κορφή, θὰ φανοῦν.

— Θυμᾶμαι, θυμᾶμαι, ἀπάντησε ὁ Φώντας. Ἀπὸ τὸ χωριό μας ὅταν πηγαίνουμε, ἀνεβαίνουμε πρῶτα τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ, κι ἔπειτα φτάνουμε στοῦ κουμπάρου τὸ σπίτι.

— Λοιπόν, τί λές; Πᾶς νὰ φωνάξῃς τὸν κουμπάρο τὸ Στέφανο νάρθη μὲ τὸ κάρο του;

— Πηγαίνω, πατέρα, εἶπε καὶ ξεκίνησε.

— Ἴσα νὰ πηγαίνῃς καὶ θὰ φτάσῃς.

Σὲ λίγο μιὰ καμπὴ ἔκρουσε τὸν ἴσκιο τοῦ μικροῦ Φώντα.

Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἄρπαξε βιαστικὰ δῶθε-κεῖθε φρύγανα καὶ καθὼς τάρριχνε στὴ φωτιά, φώναξε:

— Πᾶς καλά, Φώντα;

— Ναί, πατέρα.

Ἄλλοτε πάλι:

— Πατέρα! τρέχω, τρέχω!

— Καλά, Φώντα μου, μπράβο καλό μου παιδί!

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ οἱ φωνές τους δὲν ἀκούγονταν πιά.

Ἡ ἀντιφεγγιὰ τῆς φωτιᾶς δὲ φώτιζε τὸ δρόμο του, κι ὁ Φώντας βυθιζόταν ὅλο καὶ πιὸ πολὺ στὸ σκοτάδι.

Καὶ ὁ ἄνεμος οὐρλιαζε καὶ κάποτε σήκωνε ἄμμο

καὶ τὸν χτυποῦσε πότε ἀπὸ πίσω καὶ πότε στὰ πλάγια, καὶ σὰ νὰ τὸν ἔσπρωγνε νὰ τρέξει πιὸ πολὺ.

* * *

Στὴν ἀρχὴ ὁ Φώντας δὲν εἶχε ἄλλη σκέψη παρὰ πῶς νὰ τρέξη μ' ὅλη του τὴ δύναμη, νὰ φτάσῃ στὸ σπίτι τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου καὶ νὰ γυρίσῃ γρήγορα στὸν πατέρα του. Ὁ καημένος ὁ πατέρας θὰ ὑπόφερε ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ ὁ γέρο-Ντορῆς τὸ ἴδιο. Καὶ στὸ σπίτι τους ἡ ἀδερφοῦλα του καὶ ἡ μητέρα του πόσο θ' ἀνησυχούσαν! Πόσα δὲ θὰ ἔβανε ὁ νοῦς τους, ποὺ ἄργησαν τόσο!

Σιγὰ-σιγὰ ὁμως κουράστηκε καὶ τὸ βῆμα του γινόταν ὄλο καὶ πιὸ ἀργό. Σύγκαιρα στὸ νοῦ του ἀναδεύονταν ὅλα ὅσα εἶχε ἀκούσει γιὰ καλικάντζαρους.

Ὁ κουτσούλιακας ὁ καλικάντζαρος εἶχε βγῆ πιά, κι ἂν εἶχαν περάσει τὰ μεσάνυχτα, θὰ εἶχαν βγῆ κι οἱ ἄλλοι. Τάχα ὁ ἄνεμος σήκωνε τὰ μικρὰ κουκάκια τοῦ ἄμμου ἢ οἱ καλικάντζαροι; Ἀνατρίχιασε λιγάκι, μὰ πάλι πῆρε θάρρος καὶ χαμογελώντας θυμήθηκε πὼς οἱ καλικάντζαροι εἶναι κουτὰ πράματα, καὶ θάβρισκε τρόπο νὰ τοὺς ξεγελάσῃ, ἂν τούκλειναν τὸ δρόμο.



Θυμήθηκε τὴν κόρη πού τὴν ἔστειλε ἡ μητροιά της ν' ἀλέση τὴ νύχτα στὸ μύλο, κι ἤθελαν νὰ τὴν πάρουν οἱ καλικάντζαροι. Ὅμως αὐτὴ τοὺς γέλασε, στέλνοντάς τους νὰ τῆς φέρονουν φορέματα κι ἄλλα στολίδια, ὥσπου ἄλεσε, φόρτωσε στὸ μουλάρι τὸ ἄλεσμα καὶ κούφτηκε κι αὐτὴ μεσογόμι. Οἱ καλικάντζαροι ψάχνανε νὰ τὴ βροῦν, μὰ δὲν τὴν ἔβρισκαν. Κι ὅταν ὁ κουτσούλιακας εἶπε, πὼς θὰ ἦταν μεσογόμι, ἔβαλε αὐτὴ τὶς φωνές. Ἀμέσως τότε ἔτρεξαν οἱ χωριζοὶ μὲ ἀναμμένα δαυλιά, κινήγησαν τοὺς καλικάντζαρους, κι ἔτσι σώθηκε ἡ ὀρφανὴ κόρη.

Κι ὁ Φώντας τώρα κάπου θὰ τοὺς ἔστειλε, ὥσπου νὰ φτάση στὸ σπίτι τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου. Μὲ τὴ θύμηση αὐτὴ δὲν ἔνιωθε τὴν κούραση, καὶ προχωροῦσε ὅσο μποροῦσε καλύτερα.

Ἐπειτα θυμήθηκε τὸ πάθημα τοῦ καλικάντζαρου ἀπὸ τὸ μυλωνά τους τὸν Ἀγγελὴ τὸν Κούτρη. Ἐκεῖ, λέει, πού ἔψηνε στὴ σούβλα του τὸ χοιρινὸ κρέας, νὰ σου κι ἓνας καλικάντζαρος μὲ μιὰ σούβλα βατράχια καὶ κάθεται ἀντικρὺ του!

— Πὼς σὲ λένε, μπάλμπα; ρωτᾷ τσεβδὰ ὁ καλικάντζαρος.

— Κανένα μὲ λένε, ἀποκρίνεται ὁ Ἀγγελῆς.

— Ἀφησέ με, μπάλμπα Κανένα, ν' ἀλείψω τὸ πθητό μου μὲ τὸ τσιγκάκι, λέει ὁ καλικάντζαρος καὶ πλησιάζει τὴ σούβλα του στὴ σούβλα τοῦ Ἀγγελῆ τοῦ Κούτρη.

— Μὴ μοῦ μολεύης τὸ ψητό, γιατί σ' ἔκαψα, τοῦ λέει ὁ Ἀγγελῆς ὁ Κούτρης.

Ποῦ ν' ἀκούση ὁ καλικάντζαρος! Πάτ! πάτ! κι ὁ Ἀγγελῆς ὁ Κούτρης τοῦ δίνει ἀπανωτὲς πέντ-ἕξι μὲ τὴ

σούβλα του. Φωνές και κακὸ ὁ καλικάντζαρος. Σὲ λίγο μαζεύτηκαν χιλιάδες καλικάντζαροι γύρω ἀπὸ τὸ μύλο.

— Τί ἔχειθ, βλὲ πὸν φωνάδειθ ἔτθι; ρωτοῦν κι ἐκεῖνοι τσεβδά.

— Ὁ Κανέναθ μ' ἔκαπθε! Ὁ Κανέναθ μ' ἔκαπθε.

— Βλέ, νὰ μὴν εἶθαι μεθυδμένοθ· τοῦ λένε οἱ καλικάντζαροι και φεύγουν γελώντας. Χί, χί, χί, ἀκουθ, τὸν ἔκαπθε ὁ Κανέναθ και φωνάδει!

Γέλασε κι ὁ Φώντας και προχώρησε. Κι ὁ ἄνεμος φουσοῦσε και οὐρλιαζε περνώντας ἐπάνω στ' ἄφυλλα δέντρα.

* * *

Ὁ πατέρας του πάλι, ὁ Πέτρος Ἀλούπης, ἔκοβε βόλτες γύρω ἀπὸ τὸ πεσμένο του κάρο, κι ἦταν ἀνήσυχος.

Δὲν ἔπρεπε νὰ στείλῃ τὸ Φώντα τόσο μικρό, συλλογιόταν. Ἄν τοῦ πάθῃ τίποτε; Ἄν χάσῃ τὸ δρόμο;

Ὁ οὐρανὸς σκεπαζόταν μὲ μαῦρα σύννεφα, πὸν φάνταζαν σὰν παράξενα ξωτικά, πὸν κυνηγιόνταν. Δὲ θὰ τρόμαζε τὸ παιδί; Ἄ! ἔπρεπε νὰ πάῃ αὐτὸς νὰ φωνάξῃ τὸν κουμπάρο του τὸ Στέφανο. Μὰ πάλι, πὸς μποροῦσε ν' ἀφήσῃ τὰ ξένα ψώνια μόνα τους; Ἄν χάνονταν! Καὶ στὴν ἀνησυχία του φώναξε:

— Φώντα! Φώντα! Μὰ δὲν ἀκουόταν παρὰ τὸ ἄγριο φύσημα τοῦ ἀγέρα.

Ὁ Φώντας προχωροῦσε. Τὸν ξάφνιαζαν πότε τὰ σύννεφα, πού, καθὼς περνοῦσαν, ἔκαναν τὸ σκοτάδι πιὸ

πηχτό, και πότε κανένα χοντρό δέντρο ἢ βράχος. Ὅμως κάτι εὐχάριστο θυμόταν, κι ἔδιωχνε τὸ φόβο. Κάποτε ἔνιωθε τὸν ἑαυτό του τόσο κουρασμένο, πού τοῦ ἔρχόταν νὰ



καθήση κάπου νὰ ξεκουραστῆ. Μὰ φοβότανε μὴν τὸν πάρῃ ὁ ὕπνος και ποιός ξαίρει πόσο θὰ τὸν κρατοῦσε. Μποροῦσε και νὰ μὴν ξυπνοῦσε πιά. Ποιός ξαίρει; Καθὼς ἦταν

ἰδρωμένος θὰ κοκκάλιαζε ἀπὸ τὸ κρύο. Κι εἶχε ἀκουστὰ πὼς πολλοὶ ἔτσι βροῖχαν τὸ θάνατο. Ἔπειτα θὰ τὸν περιμένε ὁ πατέρας του, και στὸ σπῆτι ἢ μητέρα του και ἡ ἀδερφοῦλα του θ' ἀνησυχοῦσαν. Μπορεῖ και νὰ χτύπησαν οἱ καμπάνες γιὰ τὴν ἐκκλησία. Καὶ ἡ μητέρα του και ἡ ἀδερφοῦλα του νὰ ἦταν ἐκεῖ και νὰ παρακαλοῦσαν τὸ Θεῖο Βρέφος γιὰ τὴ σωτηρία του.

— Βόηθα, Χριστούλη μου, εἶπε κάνοντας τὸ σταυρό του ὁ Φώντας και προχώρησε βάζοντας ὄλη του τὴ δύναμη.

* * *

Ξαφνικὰ σὲ μιὰ στροφὴ τοῦ ἀνηφορικοῦ δρόμου ἓνας κατάμαυρος ὄγκος τοῦ ἔκλεισε τὸ δρόμο, και δυὸ πελώρια φλογερὰ μάτια καρφώθηκαν στὰ δικὰ του:

— Στάσου, ποῦ θὰ μοῦ πᾶς; νόμισε πὼς ἄκουσε.

— "Ἄσε με νὰ περάσω, δράκο, καὶ μὲ περιμένει ὁ πατέρας μου, φώναξε ὁ Φώντας καὶ κοντοστάθηκε. Ἔπειτα προχώρησε, κι ὁ μαῦρος ὄγκος μὲ τὰ φλογερὰ μάτια κινήθηκε καταπάνω του.

— Βοήθεια! φώναξε ὁ Φώντας, χωρὶς νὰ σταματήσει. Στὴ φωνή του τὸ ἓνα μάτι τοῦ δράκου μεγάλωσε, κι ἀνάμεσα παρουσιάστηκε μιὰ μορφή ἀνθρώπου.

— Ποιὸς φωνάζει; ἀκούστηκε μιὰ φωνή.

Ὁ Φώντας γνώρισε τὴ φωνὴ τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου. Ἀμέσως κατάλαβε πὼς ὁ μαῦρος ὄγκος ἦταν οἱ δυὸ θεόρατες πουρναριές, ποὺ ἀγκάλιαζαν τὸ σπίτι, καὶ τὰ φλογερὰ μάτια ἦταν τὸ φῶς ἀπὸ τὰ δυὸ μικρὰ του παράθυρα.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ Φώντας, τοῦ κουμπάρου σου τοῦ Πέτρου τοῦ Ἀλούπη.

— Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, τέτοια ὄρα! ἀκούστηκε, καὶ σὲ λίγο βγήκε ὁ κουμπάρος ὁ Στέφανος μ' ἓνα φανάρι, καὶ πῆρε μέσα τὸ Φόντα.

Τὴ στιγμή ἐκείνη ἀκούστηκαν οἱ καμπάνες ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ. Ἡ γυναῖκα τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου εἶχε ξυπνήσει κι ἐτοίμαζε τὰ δυὸ της ἀγόρια καὶ τὴν κόρη της γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ.



Ὁ Φώντας εἶπε σύντομα τί τοὺς συνέβηκε.

— Ἔλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, ἔκανε ἡ κουμπάρα καὶ σταυροκοπήθηκε. Τὰ παιδιά της, ἀγουροξυπνημένα καθὼς ἦταν, ἀνοιξαν τὸ στόμα τους. Τόσο μικρὸς καὶ νάρθη τόσο δρόμο καὶ μὲ τέτοιον καιρό! Ἄ, αὐτὰ δὲ θὰ κατέβαιναν καὶ τὰ τρία μαζί νὰ πᾶνε οὔτε κάτω στὸ χωριό, στὸ σπίτι τῆς γαργιάς τους!

— Κάνε τοῦ παιδιοῦ ἓνα ζεστὸ καὶ δῶσ' του νὰ φάη, κι ἐγὼ νὰ εἰτοιμάσω τὸ κάρο. Νὰ πᾶτε στὴν ἐκκλησία καὶ νὰ μὴν ἀνησυχῆτε. Κοντὰ τὸ μεσημέρι θὰ εἶμαι πάλι ἐδῶ, εἶπε ὁ κουμπάρος ὁ Στέφανος, καὶ βιάστηκε νὰ εἰτοιμάσῃ τὸ κάρο μὲ τὸ δυνατὸ καὶ νέο ἄλογό του.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ τὸ κάρο τοῦ Στέφανου, κυλοῦσε πρὸς τὸ μέρος ποὺ περίμενε ὁ κουμπάρος τοῦ ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης. Στὸ μεταξὺ ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου ἔπεφτε καὶ τὰ σύννεφα μαζεύονταν ὅλο καὶ πιὸ πυκνότερα. Μικρὲς σπίθες ἀπὸ χιόνι χτυποῦσαν πότε καὶ πότε τὸ πρόσωπο τοῦ Φώντας. Μὰ δὲν τίς ἔνιωθε. Ὁ νοῦς του ἦταν στὸν πατέρα του. Καὶ φώναζε ὅσο μπορούσε:

— Ἐρχόμαστε, πατέρα, ἐρχόμαστε!

Ἄ! μὲ τί χαρὰ τὴν ἄκουσε τὴν ἀγαπημένη φωνὴ ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης! Τέλος ἔφτασαν. Οἱ δυὸ κουμπάροι φόρτωσαν τὰ ψώνια στὸ γερὸ κάρο καὶ διώρθωσαν πρόχειρα τὴ σπασμένη ρόδα, ἔτσι ποὺ νὰ μπορῆ ὁ γέροντος νὰ τραβήξῃ τὸ ἀδειανὸ κάρο. Ἐπειτα ξεκίνησαν χαρούμενοι.

Σὰ φτάσανε στὸ σπίτι, ἡ χαρὰ τῆς μητέρας του καὶ τῆς ἀδερφοῦλας του τῆς Μπήλιως δὲν περιγράφεται.

Σὲ λίγο εἶχαν ἔρθει κι ὄσοι περιέμεναν τὰ ψώνια τους καὶ τὰ πῆραν βιαστικά. Εἶχε πιά φωτίσει καὶ ἡ ἐκκλησιὰ εἶχε σκολάσει.

Ἔπειτα, ἀφοῦ ἔβαλαν τὰ ζῶα στὸ στάβλο, μπῆκαν στὸ σπίτι καὶ κάθησαν γύρω στὸ Χριστουγεννιάτικο τραπέζι.

— Πίνω στὴν ὑγεία σου, κουμπάρε Στέφανε, εἶπε σηκώνοντας τὸ ποτήρι του ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης. Τὸ καλὸ πὺν μούκαμες ποτέ μου δὲ θὰ τὸ λησμονήσω.

— Καλύτερα νὰ πιούμε στὴν ὑγεία τοῦ μικροῦ ἥρωα, τοῦ Φώντα μας, εἶπε ὁ κουμπάρος ὁ Στέφανος.

Ἡ ἀδερφοῦλα του ἡ Μπήλιω τὸν ἀγκάλιασε καὶ τοῦ ἔσκασε δυὸ φιλιὰ. Ἡ μητέρα του τὸν κοίταξε μὲ καμάρι καὶ δυὸ δάκρυα κύλησαν στὰ μάγουλά της.

Καὶ ὁ μικρὸς ὁ Φώντας ὄρθωσε τὸ μικρὸ του ἀνάστημα καὶ τοὺς κοίταξε ὄλους γελαστός. Μέσα του ἔλεγε:

— Τ' ἀξίζω. Εἶμαι παληκάρι. Ἄντρας πιά. Ἄμέ;





ἔλω νὰ χλίσω
ἓνα σπιλάκι.

ἘΛΩ νὰ χτίσω ἓνα σπιτάκι
σὴν μοναξιά καὶ σὴν σιωπή·
ξαίρω μιὰ πράσινη ραχούλα,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξαίρω σὴν χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο τὸν πλατύν,
μὲ τὰ παλάτια καὶ τοὺς κήπους,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

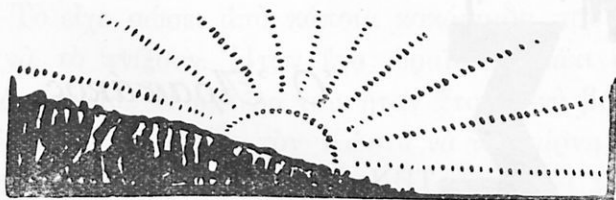
Ξαίρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιαλί,
ὄλο τὸ κῆμα τὸ φιλεῖ,
κοινόσπαρτη εἶν' ἡ ἀμμονδιά του,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

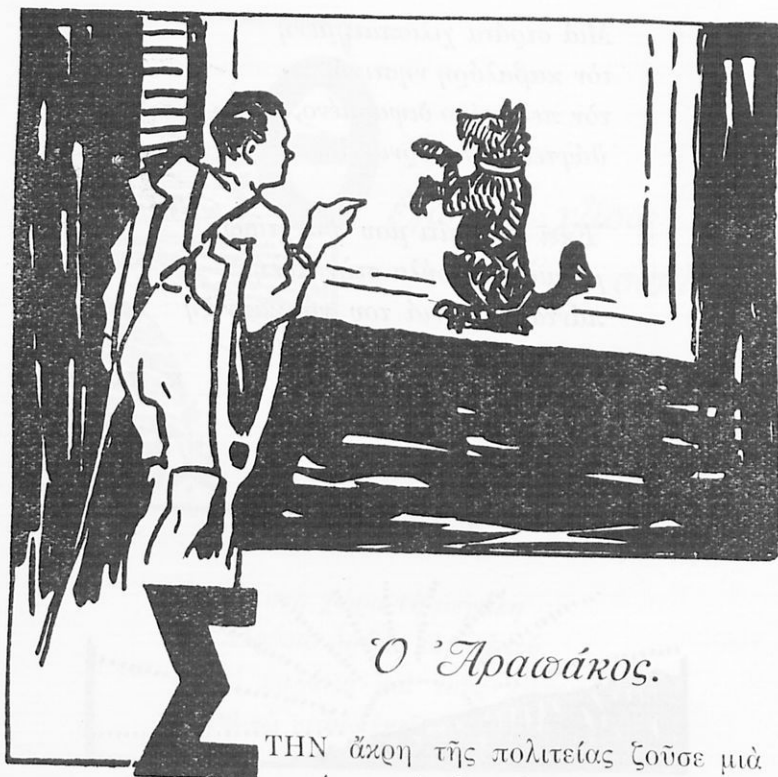
Ἄτέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
σκίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δέρνει τὸ ἀγριοκαίρι
καὶ ὁ ἥλιος τὴ χτυπᾷ.

Μιά στοάτα χλιοπατημένη
τὸν καβαλάρη νησιτικό,
τὸν πεζοπόρο διασασμένο,
θάφτει στὸν κορνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
μὲ μιὰ βρουσοῦλα στὴν ἀβλή,
πάντα ἢ γωνιά του νὰ καπνίζη
κι ἢ θύρα του ἀνοιχτή.

Κ. Παλαμάς





Ὁ Ἀραβάκος.

ΤΗΝ ἄκρη τῆς πολιτείας ζοῦσε μιὰ
χήρα πὸν εἶχε τέσσερα παιδιά.

Τὸ μεγαλύτερό της τὸ ἀγόρι ἦταν πάνω-κάτω εἴκοσι χρονῶν. Ἔργαζόταν, κι ἡ φτωχὴ οἰκογένεια ζοῦσε ἀπὸ τὸ μεροδοῦλι του. Ἀλέξη τὸν ἔλεγαν. Ἔπειτα ἔρχονταν δυὸ κορίτσια, τὸ ἓνα δεκαπέντε καὶ τὸ ἄλλο δέκα χρονῶν.

Αὐτὰ βοηθοῦσαν τὴ μητέρα τους νὰ καλλιεργῇ τὸ μικρὸ περιβολάκι τοῦ σπιτιοῦ τους, καὶ νὰ πουλῇ λίγα λαχανικά, φροῦτα, αὐγά καὶ κοτόπουλα.

Τὸ τέταρτο παιδί ἦταν τὸ χαϊδεμένο τῆς χήρας.

Ήταν ὀχτὸ χρονῶν καὶ λεγόταν Κώστας. Ἡ χήρα ἀγαποῦσε ἐξαιρετικὰ τὸ παιδί της αὐτό, τὸν Κώστα, ὄχι γιατί ἦταν τὸ μικρότερο, μήτε γιατί ἦταν πολὺ ἔξυπνο, ἀλλὰ γιατί ἦταν κουτσό. Εἶχε πέσει ἀπὸ τὴ σκάλα, ὅταν ἦταν ἀκόμη πολὺ μικρό, καὶ τὰ ποδαράκια του ἔμειναν παρὰ-λυτα. Ὅταν ἔγινε ἕξι ὡς ἑπτὰ χρονῶν, ἄρχισε νὰ περπατῇ, ἀκουμπώντας σὲ δυὸ δεκανίκια.

Ἡ χήρα ἦταν πολυβασανισμένη, αὐστηρὴ καὶ κάπως γκρινιάρα. Μάλωνε τὰ κορίτσια της, κι αὐτὸν ἀκόμη τὸν Ἀλέξη, ποὺ ἦταν ἄντρας καὶ σὲ λίγο θὰ πήγαινε στρατιώτης. Τὸν Κώστα ὅμως ποτέ. Τὸ εἶχε βάρος στὴν ψυχὴ της, ποὺ δὲν τὸν πρόσεξε κι ἔπεσε καὶ κουτσάθηκε γιὰ ὅλη του τὴ ζωὴ.

Ὁ Ἀλέξης μιὰ μέρα ἔφερε στὸν Κώστα ἓνα σκυλάκι. Τὸ εἶχε σώσει ἀπὸ κάποια κακόπαιδα, ποὺ ζητοῦσαν νὰ τὸ πνίξουν. Ήταν ἓνα ὡραῖο σκυλάκι μὲ κατσαρὰ μαλλιά. Ἡ μητέρα του ἦταν ἔτοιμη νὰ βάλῃ τὶς φωνές, ὅταν ὅμως εἶδε τὸν Κώστα νὰ τὸ παίρνῃ μὲ λαχάρα, νὰ τὸ σφίγγῃ στὴν ἀγκαλιά του καὶ νὰ τοῦ λέῃ τρυφερὰ λόγια, δὲ μίλησε. Ἔτσι ὁ Κώστας βρῆκε ἓνα σύντροφο καὶ τὸν ἔβγαλε Ἀραπάκο. Ὁ Ἀραπάκος μεγάλωσε γρήγορα, ὅπως ὅλα τὰ σκυλιά.

Ὁ Κώστας εἶχε τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἐπιμονὴ νὰ γυμνάσῃ τὸν Ἀραπάκο καὶ νὰ τοῦ μάθῃ ἓνα σωρὸ νόστιμα πράγματα. Τὸν ἔμαθε νὰ στέκεται σούζα, νὰ χαιρετᾷ δίνοντας τὸ δεξιὸ του πόδι, νὰ σκύβῃ τὸ κεφάλι καὶ νὰ κἀνῃ: γάβ-γάβ! γιὰ νὰ πῇ «εὐχαριστῶ». Ἔκανε πὼς ἔπεφτε ψόφιος, ὅταν τὸν τουφεκοῦσε τάχατες ὁ Κώστας μπάμ-μπούμ! Κι ἔπειτα σηκωνόταν ζωηρός, μόλις ὁ Κώ-

στας ἔβανε τὸ χέρι του στὸ στόμα του καὶ χτυποῦσε τάχατες τὴ σάλπιγγα: ταρατατά-ταρατατά!

Μὰ δὲν ἦταν μόνο αὐτά, ποῦ ἤξαιρε ὁ Ἀραπάκος. Ἔκανε τοῦμπες, ἔβρισκε κι ἔφερνε πίσω τὶς πέτρες ποῦ πετοῦσε ὁ Κώστας, καὶ δὲ ντρεπόταν καθόλου νὰ κάνη καὶ τὸν κουτσό, ὅπως περπατοῦσε δηλαδή ὁ ἀφέντης του.

Θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ γράψη ἓνα βιβλίο ὀλόκληρο, ἂν ἤθελε νὰ πῆ ὅλα τὰ παιγνίδια καὶ τὰ καμώματα τοῦ Ἀραπάκου.

Ἔτσι περνοῦσαν τὸν καιρό τους ὁ Κώστας κι ὁ Ἀραπάκος.

Ἦρθε ὁμως φτώχεια, φτώχεια μεγάλη, στὴν οἰκογένεια τῆς χήρας. Καὶ μαζί ἀρρώστησε κι ὁ Ἀλέξης βαριά.

Τρεῖς μῆνες στὸ κρεβάτι!

Ἡ χήρα πούλησε ὅ,τι πολύτιμο εἶχε.

Ὅταν ἔγινε καλὰ ὁ Ἀλέξης, ἄρχισε νὰ βρῆ δουλειά. Καὶ σὲ τρεῖς μῆνες θὰ πήγαινε στρατιώτης! Ποῦ νὰ βρῆ χρήματα ἢ χήρα, γιὰ νὰ δώση κάτι στὸ παιδί της, ποῦ θὰ τῆς ἔφευγε; Καὶ πῶς θὰ ζοῦσε δυὸ χρόνια, ποῦ θάκανε στὸ στρατὸ ὁ Ἀλέξης;

Ἦταν καταστενοχωρημένη ἢ δυστυχισμένη ἡ μάνα. Κι ὁμως, τοῦ Κώστα δὲν τοῦ κακομίλησε ποτέ.

* * *

Μιὰ μέρα ὁ Κώστας καθόταν στὸ περιβολάκι του κι ἔπαιζε μὲ τὸν Ἀραπάκο του. Ἄξαφνα πέρασε ἓνα ἀνοιχτὸ ἀμάξι μ' ἓναν καλοντυμένο κύριο μέσα. Ὁ κύ-

ριος αυτός είδε τὰ παιγνίδια τοῦ Κώστα μὲ τὸ σκυλάκι
κι εἶπε στὸν ἀμαξά του νὰ σταματήσῃ.

Ὁ Κώστας δὲν πρόσεξε κι ἐξακολούθησε τὰ παι-
γνίδια του. Μὰ κι ὅταν εἶδε τὸν κύριο, δὲν ταράχτηκε
καθόλου, παρὰ ἐξακολούθησε νὰ παίζει.

Ὁ κύριος, σὲ λίγο, ἔβγαλε τὸ ρολόι του, κοί-
ταξε τὴν ὥρα, κι ἔπειτα φώναξε τοῦ Κώστα:

— Πῶς σὲ λένε, μικρούλη μου;

— Κώστα.

— Τὸ σκύλο σου;

— Ἀραπάκο.

Ὁ κύριος σκέφτηκε λίγο, κι ἔπειτα εἶπε:

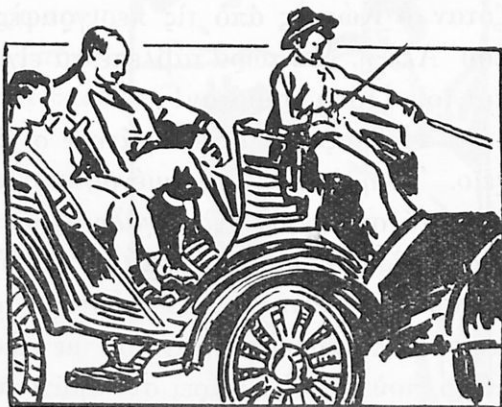
— Κώστα, μοῦ κάνεις τὴ χάρη νάρθῃς μαζί μου μὲ
τὸν Ἀραπάκο σου, νὰ σᾶς πάω μιὰ βόλτα μὲ τ' ἀμάξι;
Θὰ περάσῃς καλά. Ἔπειτα, σὲ ξαναφέρνω στὸ σπιτάκι
σου. Εἶναι δῶ ἡ

μητέρα σου;

— Ὅχι, λεί-
πει σὲ δουλειά.

— Θέλεις
λοιπόν, Κώστα,
ναρθῆς; ξαναρώ-
τησε ὁ κύριος.

— Ἐρχομαι εὐ-
χαρίστως, ἀπάν-
τησε ὁ Κώστας.



— Εὐχαριστῶ, εἶσαι εὐγενικό παιδί. Ὅταν γυρί-
σουμε, θὰ πῶ στὴ μητέρα σου πὼς ἐγὼ σὲ πῆρα.

Μόλις εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια ὁ καλοντυμένος κύριος,

κατέβηκε ἀπὸ τὴν ἄμαξά του καὶ βοήθησε τὸν Κώστα ν' ἀνεβῆ. Ὁ Ἀραπάκος μ' ἓνα πήδημα βρέθηκε κι αὐτὸς στὴν ἄμαξα μέσα.

Ξεκίνησαν.

— Στὸ ξενοδοχεῖο! πρόσταξε ὁ κύριος τὸν ἄμαξά.

Ἡ ἄμαξα περνοῦσε μὲς ἀπὸ διάφορους δρόμους. Καταστήματα μὲ μεγάλα γυάλινα παράθυρα καὶ μὲ χίλια πράματα ἀπὸ μέσα, σπίτια ψηλὰ μὲ μαρμαρένια μπαλκόνια, πλατιά πεζοδρόμια γεμάτα ἀπὸ κόσμο, ἀπὸ χιλιάδες ἀνθρώπους, πὺν διασταυρῶνονταν πηγαίνοντας στὶς δουλειές τους.

Ὁ Κώστας κοίταζε ὄλ' αὐτὰ καὶ χαιρόταν. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πὺν πήγαινε στὴν πόλη καὶ περνοῦσε μὲς ἀπὸ δρόμους μὲ τὶς στολισμένες προθηῆκες, τὰ ὠραῖα καταστήματα καὶ τὰ μεγάλα σπίτια. Ὅλ' αὐτὰ τὰ φανταζόταν ὁ Κώστας ἀπὸ τὶς περιγραφές τοῦ ἀδερφοῦ του τοῦ Ἀλέξη. Μὰ τώρα τάβλεπε, τὰ εἶχε μπροστὰ στὰ μάτια του. Πόσο χαιρόταν!

Ἡ ἄμαξα τέλος σταμάτησε σ' ἓνα μεγάλο ξενοδοχεῖο. Ὑπηρέτες καλοντυμένοι, μὲ μεγάλα γυαλιστερὰ κουμπιά, στέκονταν στὴ μεγάλη κρουσταλλένια πόρτα καὶ μέσα, στὶς μαρμαρένιες σκάλες, πὺν ἦταν στρωμένες μὲ παχὺ κατακόκκινο χαλί. Ὁ Κώστας νόμισε πὺς οἱ ὑπηρέτες οἱ καλοντυμένοι ἦταν πὺν μεγάλοι κύριοι ἀπὸ τὸν κύριο, πὺν τὸν εἶχε πάρει στὸ ἀμάξι του.

Γι' αὐτὸ παραξενεύτηκε, ὅταν ὁ κύριος πρόσταξε ἓναν ἀπ' αὐτούς, νὰ τὸν κατεβάσει μὲ προσοχὴ καὶ νὰ τὸν πάρη στὴν ἀγκαλιά του, νὰ τὸν ἀνεβάσει στὸ ἀπάνω πάτωμα.

Ὁ Ἀραπάκος τοὺς ἀκολούθησε γαβγίζοντας ἀπὸ χαρὰ. Ὅλοι τὸν κοίταζαν.

— Τί ὠραῖο σκυλάκι! ἔλεγαν.

* * *

Μπῆξαν σ' ἓνα μεγάλο δωμάτιο, ὅπου ἦταν ἓνα μεγάλο κρεβάτι. Ἀπάνω στὸ κρεβάτι αὐτὸ ἦταν ξαπλωμένο ἓνα ἀγοράκι, ὡς ἑπτὰ χρονῶν, μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ γαλανὰ μάτια. Πόσο κίτρινο ὅμως!

Μιὰ νοσοκόμα καθόταν δίπλα του.

Ὁ Κώστας χαιρέτησε εὐγενικά. Ὁ Ἀραπάκος σηκώθηκε στὰ πίσω πόδια του καὶ ἔκαμε ὑπόκλιση.

— Τί εἶναι, πατέρα; ρώτησε ὁ μικρὸς ἄρρωστος τὸν πατέρα του, πού μπῆκε πίσω ἀπὸ τὸν Κώστα καὶ τὸν Ἀραπάκο.

Ὁ πατέρας πλησίασε καὶ εἶπε στὸ ἀγοράκι:

— Εἶναι ὁ Κώστας, ὁ μικρὸς μας φίλος.

Ἔπειτα ἔδειξε τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ τὸ σύστησε στὸν Κώστα:

— Τὸ παιδί μου, ὁ Νίκος.

— Χαίρω πολὺ, εἶπε ὁ Κώστας σὰ μεγάλος κύριος, καὶ ἔδωσε τὸ χέρι του στὸ Νίκο.



— Ἄ, ξέχασα! Νὰ σοῦ συστήσω, Νίκο, καὶ τὸ σύντροφο τοῦ Κώστα, τὸν Ἀραπάκο, εἶπε καὶ πάλι ὁ πατέρας.

Ὁ Ἀραπάκος κατάλαβε ἀμέσως, σηκώθηκε στὰ πίσω του πόδια, κι ἔδωσε στὸ Νίκο τὸ δεξιὸ μπροστινὸ του πόδι.

— ὦ! τί ὠραῖο σκυλάκι! Καὶ τί εὐγενικοὺς τρόπους πού ἔχει! εἶπε ὁ Νίκος καὶ χτύπησε τὰ χεράκια του.

Τὰ κατακίτρινα κι ἀδύνατα μάγουλά του βάφτηκαν τριανταφυλλένια ἀπὸ τὴ χαρὰ του. Πόσο χάρηζε ὁ πατέρας του γι' αὐτό!

Χτύπησε ἀμέσως τὸ ἠλεκτρικὸ κουδούνι καὶ εἶπε σὲ μιὰν ὑπηρετρία, πού παρουσιάστηκε, νὰ φέρη σοκολάτες, μπισκότα καὶ τρία φλυτζάνια γάλα.

— Θὰ φᾶς καὶ σύ! εἶπε ὁ πατέρας στὸ ἄρρωστο παιδί του.

— Ὁχι, πατέρα, δὲν ἔχω ὄρεξη.

— Θὰ κάμης, παιδί μου, ἅμα ἰδῆς τὰ ὠραῖα παιγνίδια, πού ξαίρουν ὁ Κώστας κι ὁ Ἀραπάκος.

Κι ἔπειτα γύρισε στὸν Κώστα, τοῦ χάϊδεψε τὰ μαλλιά καὶ τὸν παρακάλεσε:

— Κάνε μου τὴ χάρη νὰ παίξῃς μὲ τὸ σκυλάκι σου, σὰ νὰ εἶσαι στὸ σπίτι σου.

Ὁ Κώστας δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ παρακάλια. Ἄρχισε ἀμέσως τὰ παιγνίδια του μὲ τὸν Ἀραπάκο, πού τελειωμὸ δὲν εἶχαν.

Ὁ Νίκος γελοῦσε καὶ θαύμαζε! Χτυποῦσε τὰ χέρια του, ἔβγανε χαρούμενες φωνές, καὶ μιλοῦσε ὅλη τὴν ὥρα.

Ἦρθαν τὰ σοκολατάκια, τὰ μπισκότα καὶ τὸ γάλα. Ὁ Κώστας πῆρε τὸ ἓνα φλυτζάνι μὲ τὸ γάλα καὶ πότισε τὸν Ἀραπάκο του. Ἦταν πολὺ, φαίνεται, ζεστό, κι ὁ Ἀραπάκος ἔκανε χαριτωμένους μορφασμούς. Τὰ παιδιὰ γελοῦσαν. Ἐπειτα ὁ Κώστας τοῦ ἔβαλε σ'ἓνα χαμηλὸ τραπέζι σοκολατάκια καὶ μπισκοτάκια. Τοῦ πέρασε καὶ μιὰ πετσετούλα στὸ λαιμό.

Ὁ Ἀραπάκος, ὀρθὸς στὰ πίσω του πόδια, τραβοῦσε μὲ τὰ μπροστινὰ τὰ μπισκοτάκια καὶ τὰ σοκολατάκια καὶ τὰ ροκάνιζε. Τὰ παιδιὰ ἔτρωγαν κι αὐτὰ καὶ γελοῦσαν.

Ἀφοῦ ἔφαγαν καλά, ξανάρχισαν τὰ παιγνίδια ὅσπου βασίλεψε ὁ ἥλιος.

* * *

— Καιρός, Κώστα, νὰ σὲ πάω στὸ σπίτι σου, εἶπε ὁ κύριος καὶ σηκώθηκε.

— Ναί κύριε, θ' ἀνησυχῆ ἡ μητέρα μου, εἶπε ὁ Κώστας.

Ὁ Νίκος ὅμως δὲν ἤθελε νὰ φύγουν οἱ νέοι του φίλοι. Ἦθελε νὰ καθήσουν ἐκεῖ, κοντά του, γιὰ πάντα. Ὁ πατέρας του εἶδε κι ἔπαθε νὰ τοῦ δώσει νὰ καταλάβῃ, πὼς ὁ Κώστας δὲ μποροῦσε νὰ μείνῃ καὶ πὼς ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ στὴ μητέρα του.

— Τὸ σκυλάκι ὅμως; Νὰ μείνῃ τὸ σκυλάκι! ἔλεγε κλαψιάρικα ὁ Νίκος.

— Ποιὸ σκυλάκι! εἶπε ὁ Κώστας βάζοντας στὶς μασκάλες του τὰ δεκανίκια. Ὁ Ἀραπάκος μου; Ὁχι,

Νίζο. Ὁ Ἀραπάκος εἶναι δικός μου, δὲν κάνει χωρὶς ἐμένα, οὔτε κι ἐγὼ χωρὶς αὐτόν!

Τί νὰ κάνει ὁ Νίζος; Λυπήθηκε, μὰ σόπασε. Ὁ Κώστας χαιρέτησε τὸ φίλο του, πῆρε τὸν Ἀραπάκο του κι ἔφυγε μαζί μὲ τὸν πατέρα τοῦ Νίζου.

Γύρισαν στὸ σπίτι του μὲ τὸ ἀμάξι. Ἡ μητέρα του ἦταν σὰν τρελλή ἀπὸ τὴν ἀνησυχία της. Μόλις τὸν εἶδε εἶπε:

— Μά, παιδί μου, ποῦ ἦσουν;

Ἐτρεξε στὸ ἀμάξι, τὸν πῆρε στὴν ἀγκαλιά της καὶ τὸν κατέβασε. Ὁ Ἀραπάκος κατέβηκε πηδώντας καὶ γοβγίζοντας σὰ νάλεγε:

— Τί φοβόσουν, ἀφοῦ ἤμουν ἐγὼ μαζί του;

Ὁ κύριος ἐξήγησε στὴ μητέρα τοῦ Κώστα τί εἶχε συμβῆ, κι ἔπειτα ἔφυγε, ἀφοῦ ἔδωκε στὸν Κώστα κάτι πακετάκια, καὶ κάτι ἄλλο.

Ὁ Κώστας ἔδειξε αὐτὰ τὰ πράγματα στὴ μητέρα του. Ἦταν διάφορα γλυκά, σοκολατάκια καὶ μπισκότα, καὶ μιὰ χρυσὴ λίρα.

— Δὲν ἔκανα καλά, μητέρα, πὸν τὰ πῆρα; ρώτησε. Ὁ κύριος ἦταν πολὺ καλὸς καὶ μοῦ τάδωσε.

— Καλὰ ἔκανες, τοῦ εἶπε ἡ μητέρα του.

— Τώρα, μητέρα, δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ δουλεύης. Ὅ,τι θέλεις θὰ τ' ἀγοράζης μὲ τὴ λίρα! εἶπε ὁ Κώστας μὲ χαρά.

Ὁ καημένος ὁ Κώστας νόμιζε πὼς μὲ μιὰ λίρα χρυσὴ μποροῦσε ν' ἀγοράσῃ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἡ μητέρα του ἀναστέναξε καὶ δὲν εἶπε τίποτα. Ὁ Κώστας ὅμως δὲν κατάλαβε γιατί ἀναστέναξε. Τό-

σες φορές εἶχε ἀκούσει τὴ μητέρα του ν' ἀναστενάξει!

* * *

Τὴν ἄλλη μέρα πέρασε πάλι ὁ κύριος μὲ τ' ἀμάξι. Ὁ Κώστας δὲν τὸν εἶδε, γιατί ἔπαιζε στὸ πίσω μέρος τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ κύριος μίλησε κάμποσιν ὥρα μὲ τὴ μητέρα τοῦ Κώστα, κι ἔπειτα ἔφυγε.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Κώστας ἀκουσε τὴ μητέρα του νὰ τοῦ μιλῇ μὲ αὐστηρὴ γλῶσσα.

— Σήκω τώρα καὶ σύ! Ὡς πότε θὰ κοιμᾶσαι;

Τὸ παιδί τάχασε. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ μητέρα του τοῦ μιλοῦσε μὲ θυμό.

— Τί νὰ κάμω, μητέρα, κι ἂν σηκωθῶ; μπορῶ νὰ κάμω τίποτα;

— Μπορεῖς καὶ καλομπορεῖς, τοῦ ἀποκρίθηκε ἡ

μητέρα του. Θὰ σὲ πάη ἡ ἀδερφή σου στὴ θεία σου νὰ τῆς κάμης συντροφιά, γιατί ἔχει πονοκέφαλο. Θὰ καθήσης ὅλη τὴν ἡμέρα, καὶ θάρθης τὸ



βράδυ. Θὰ σὲ φέρη πάλι ἡ ἀδερφή σου. Ἀκουσες;

Τοῦ Κώστα τοῦ φάνηκε παράξενο. Ἦξαιρε πὼς ἡ θεία του εἶχε συχνὰ πονοκέφαλο, ποτὲ ὅμως δὲν

τὸν εἶχε στείλει ἡ μητέρα του γιὰ νὰ τῆς κάνη συντροφιά. Εἶπε μόνο:

— Ἄφου τὸ θέλεις, μητέρα, πηγαίνω. Θὰ πάρω καὶ τὸν Ἀραπάκο μου νὰ τῆ διασκεδάση μὲ τὰ παιγνίδια τοῦ καὶ νὰ τῆς περάση ὁ πονοκέφαλος. Κι ἂν δὲν ἔχη αὐτὴ νὰ μοῦ δώση χρυσὴ λίρα, ἔχει ὅμως πορτογάλια, κουλουράκια, γλυκό. Ὡ! αὐτὴ ἔχει πολλὰ, ὄχι βέβαια ὅσα ὁ πατέρας τοῦ Νίκου.

— Ἄφησέ με καὶ σὺ μὲ τὸν Ἀραπάκο σου! εἶπε ἡ μητέρα. Θέλεις πιὸ πολὺ νὰ πονοκεφαλιάσης τῆ θειά σου μὲ τὸ σκυλί σου; Ὅχι, τὸν Ἀραπάκο δὲ θὰ τὸν πάρης, θὰ τὸν κρατήσω ἐδῶ.

— Τί; ἔκανε ὁ Κώστας, κι ἄνοιξε τὰ μεγάλα μάτια του ὅσο μπορούσε περισσότερο.

— Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέω θὰ γίνῃ. Νάταμας! εἶπε ἡ μητέρα ὄλο καὶ πιὸ θυμωμένη.

Τί νὰ κάνῃ κι ὁ Κώστας; Ν' ἀντιμιλήσῃ στὴ μητέρα του; Ποτὲ δὲν τὸ εἶχε κάμει. Λυπήθηκε γιὰ τὸ εἶχε μιλήσει ἔτσι, ἀλλὰ παρηγορήθηκε. Συλλογίστηκε πὼς ἡ μητέρα του θὰ εἶχε καμιὰ μεγάλη στενοχώρια.

Ἔσκυψε τὸ κεφάλι του ὁ Κώστας καὶ δέχτηκε νὰ πάῃ στὴ θειά του χωρὶς τὸν Ἀραπάκο!..

Μὲ τί χαρὰ γύριζε τὸ βράδυ στὸ σπίτι του! Ὁ νοῦς του ἦταν στὸ σκυλάκι του, καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα πότε νὰ φτάσῃ νὰ τὸ ξαναἰδῇ. Καὶ πήγαινε στὸ δρόμο δίπλα στὴν ἀδερφή του, χοροπηδώντας ἀπάνω στὰ δεκανίκια του: χόπ! χόπ!

Ἡ ἀδερφή του φαινόταν λυπημένη.

— Μὰ τί ἔχεις κι εἶσαι ἔτσι; τῆ ρωτοῦσε ὁ Κώστας.

Δὲν ἔχουμε λεφτὰ τώρα; Ἔδωσα τῆς μητέρας μιὰ λίρα, ν' ἀγοράζῃ ὅ,τι θέλει! Καὶ ποῦ ξαίρεις! Μπορεῖ ὁ κύριος νὰ μὲ ξαναπάρῃ καὶ νὰ μοῦ δώσῃ κι ἄλλη λίρα. Ἔχει τόσους ἀνθρώπους στὸ σπίτι του, ποῦ γιὰ κουμπιὰ ἔχουν λίρες, νά, τόσο μεγάλες!

Ἔτσι φλυαροῦσε ὁ Κώστας, μὰ ἡ ἀδερφή του ἦταν ἀμίλητη.

Ὅταν πλησίασαν στὸ σπίτι, ὁ Κώστας φώναξε ἀπὸ μακριά:

— Ἀραπάκο! Ἀραπάκο!

Καμιὰ φωνή!

— Γιατί δὲν ἔρχεται τὸ σκυλάκι μου; μὴν τὸ ἔχετε κλεισμένο; ρώτησε τὴν ἀδερφή του.

Ἐφτασαν. Ἡ μητέρα βγῆκε στὴν πόρτα καὶ τοὺς ὑποδέχτηκε. Ἦταν καὶ πάλι σοβαρή, σὰ θυμωμένη.

— Ἀραπάκο! Ἀραπάκο! Ἔ, Ἀραπάκο! φώναξε καὶ πάλι ὁ Κώστας.

Τίποτα! Καμιὰ φωνή! Τὸν Κώστα πῆγαν νὰ τὸν πάρουν τὰ κλάματα.

— Μὰ ποῦ εἶσαι, Ἀραπάκο μου; θύμωσες ποῦ δὲ σὲ πῆρα μαζί μου; Ἐγὼ φταίω;

— Καλὰ τώρα! εἶπε ἡ μητέρα του. Κάνε μου τὴ χάρη νὰ μὴν ξαναφωνάξῃς! Πάρτο ἀπόφαση. Ὁ Ἀραπάκος δὲ θὰ ξαναγυρίσῃ. Ἐφυγε! Νάταμας τώρα! Νὰ μὴν ἔχουμε νὰ φᾶμε ἐμεῖς ψωμὶ καὶ νάχουμε ἓνα παλιόσκυλο ἐδῶ μέσα!..

Ὁ Κώστας τάχασε, ζαλίστηκε μὲ τὰ ξαφνικὰ αὐτὰ λόγια τῆς μητέρας του. Ἐπεσε κάτω καὶ σπάρραξε σὰν ψάρι. Ἡ μητέρα του φοβήθηκε, τὸν ἄρπαξε στὴν ἀγκα-

λιά της και τὸν ἔβαλε στὸ κρεβάτι. Σὲ λίγη ὥρα ὁ Κώστας ψηνόταν ἀπὸ τὸν πυρετό.

* * *

— Δυστυχία μου! ἔλεγε ἡ μητέρα του. Δυστυχία μου, τί μὲ βρῆκε!

Τὰ κορίτσια της τὰ εἶχαν χαμένα. Σὲ λίγο ἤρθε κι ὁ Ἀλέξης. Δὲ μπορούσε νὰ καταλάβῃ πῶς εἶχε πάθει ξαφνικά ὁ Κώστας.

— Ποῦ εἶναι ὁ Ἀραπάκος του; ρώτησε.

Ἡ μητέρα του τὸν πῆρε στὸ διπλανὸ δωμάτιο, καὶ τοῦ εἶπε πὼς εἶχε περάσει ὁ πλούσιος ἐκεῖνος κύριος, καὶ τῆς ἔδωσε πέντε χιλιάδες δραχμὲς καὶ ἀγόρασε τὸν Ἀραπάκο γιὰ τὸ Νίκο του.

— Ἀκούς; πέντε χιλιάδες! Σωθήκαμε! πρόστесе στὸ τέλος ἡ μητέρα του.

— Κι ἂν πάθῃ τίποτα ὁ Κώστας μας; ρώτησε ὁ Ἀλέξης.

— Θὰ τοῦ περάσῃ, εἶπε ἡ μητέρα. Μὰ γιὰ φαντάσου, πέντε χιλιάδες!

— Ὁ φτωχός, μητέρα, εἶπε ὁ Ἀλέξης, εἶδε φουῖρνο καὶ θάμαξε. Δὲ λέω πὼς δὲν τὶς ἔχουμε ἀνάγκη τὶς πέντε χιλιάδες, μὰ ὅσο ἀξίζει ὁ Κώστας μας, δὲν ἀξίζει ὁ κόσμος ὅλος.

— Πῶς θὰ τὰ καταφέραμε ὅμως; ρώτησε ἡ μητέρα.

— Ὅπως πάντα. Ἡ πέντε ἢ δεκαπέντε χιλιάδες, θὰ τελειώσουν μιὰ φορὰ. Μὰ τί κάθουμαι; Πάω νὰ φέρω

τὸ γιατρό. Κι ἀμέσως ἔτρεξε στὴν πόλη, ὅσο πιὸ γρήγορα μπορούσε.

Δὲν ἄργησε νὰ γυρίσῃ πίσω. Ὁ γιατρός ἔλειπε καὶ δὲν ἤξαιραν πότε θὰ ἐπιστρέψῃ. Ἔτσι δὲν ἤρθε παρὰ τὴν τρίτη μέρα. Ὁ Κώστας στὸ μεταξὺ ὄλο καὶ χειροτέρευε. Ὅταν τὸν ἐξέτασε ὁ γιατρός εἶπε:

— Μηνιγγίτιδα ἔχει, δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα! Τί κάνατε τοῦ παιδιοῦ; τὸ μαλώσατε; τὸ χτυπήσατε; χτύπησε μόνο του;

Ἡ μητέρα τοῦ εἶπε τὴν ἱστορία.

— Ἄκουσε λοιπόν, κυρά μου, εἶπε ὁ γιατρός ἀστηρά. Ἐκαμες πολὺ ἄσκημα. Ἐκαμες ἔγκλημα. Ἄν θέλῃς κι ἀγαπᾷς τὸ παιδί σου, δῶσε πίσω τὶς πέντε χιλιάδες καὶ πάρε ξανά τὸν Ἀραπάκο. Ἔτσι μπορεῖ νὰ σωθῇ, εἰδειμὴ θὰ πεθάνῃ.

— Δῶσ' μου τὰ λεφτά, μητέρα, εἶπε ὁ Ἀλέξης.

Ἡ μητέρα φοβήθηκε κι ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Ἄνοιξε τὸ μπαούλο της, πῆρε τὰ λεφτά καὶ τάδωσε στὸν Ἀλέξη.

Ὁ Ἀλέξης βγῆκε τρέχοντας καὶ δὲν ἄργησε νὰ φτάσῃ στὸ ξενοδοχεῖο.

— Ἐδῶ ἔμενε, τοῦ εἶπαν, ὁ κύριος ποὺ ζητᾶτε, μὰ τώρα ἔφυγε· δὲν ξαίρουμε ποῦ πῆγε. Εἶχε κι ἓνα σκυλί μαζί του ποὺ τόλεγαν Ἀραπάκο. Καὶ ξαίρετε πῶς οὔρλιαζε τὸ κακόμοιρο!

Ὁ Ἀλέξης ἔτρεξε τότε σὲ μιὰ ἐφημερίδα, κι ἔβαλε αὐτὴ τὴν εἰδοποίηση:

Ὁ κύριος ποὺ ἔμενε στὸ ξενοδοχεῖο «Ὁ Ἀστήρ» κι ἀγόρασε μὲ πέντε χιλιάδες δραχμὲς ἓνα σκυλί, ποὺ τὸ λένε

Ἄραπάκο, νὰ τὸ φέρις στὸ σπίτι ἀπ' ὄπου τὸ πῆρε καὶ θὰ τοῦ δώσουν πίσω τὰ χροῖματά του.

Καμιά ὁμως ἀπάντηση.

* * *

Πέρασαν δυὸ μέρες ἀκόμη. Ὁ Κώστας χειροτέρευε. Ἔστειλαν κι ἔφεραν τὸν παπὰ νὰ τὸν μεταλάβῃ.

Τὴ στιγμή ἐκείνη ἀκούστηκε ἓνα γάβγισμα, κι ἓνα σκυλι ὄριμησε μέσα στὸ δωμάτιο καὶ πλησίασε στὸ κρεβάτι τοῦ Κώστα. Ἦταν ὁ Ἄραπάκος!

Ἐγλείφε τὸ χεράκι τοῦ Κώστα, πὺν κρεμόταν σὰν παράλυτο ἀπὸ τὸ κρεβάτι, πηδοῦσε, κουνοῦσε τὴν οὐρά του καὶ φώναζε:

— Γάβ γάβ γάβ! γάβ γάβ!

Ὁ καημένος ὁ Ἄραπάκος ἦταν ξεγδαρμένος, ματω-



μένος, πετσοὶ καὶ κόκκαλο. Φαίνεται θάχε φύγει κρυφὰ ἀπ' τὸ νέο του ἀφέντη, γιὰ νάρθη καὶ πάλι στὸν Κώστα του. Καὶ ποιὸς ξαίρει ἀπὸ πόσο μακριὰ θὰ εἶχεν ἔρθει!

— Γάβ γάβ! γάβ γάβ! ἔκανε ὅλη τὴν ὥρα. Τοῦ φαινόταν παράξενο πῶς ὁ φίλος του δὲν τοῦ μιλοῦσε. Γάβ γάβ! Τίποτα!

Κάποια στιγμή ὅμως, ἤρθε στὸν ἑαυτό του ὁ Κώστας, κι ἄνοιξε τὰ μάτια του.

— Ἐσὺ εἶσαι, Ἄραπάκο; εἶπε μὲ ἀδύνατη φωνή. Κι ἓνα δάκρυ κύλησε ἀπὸ τὰ μάτια του.

Ἄπλωσε ἔπειτα τὰ δυὸ ἀδύνατα χέρια του, κι ἀγκάλιασε τὸ ἀγαπημένο του ζῶο. Στὰ χεῖλια του τώρα εἶχε ἓνα γλυκὸ χαμόγελο.

Αὐτὴ τὴ στιγμή μπῆκε ὁ γιατρός. Ἄμέσως ὄρμησε ἀγριεμένος ὁ Ἄραπάκος καὶ τούδειξε τὰ δόντια του.

— Σώπα, Ἄραπάκο, καὶ δὲν κάνω κακὸ στὸ φίλο σου, εἶπε ὁ γιατρός.

Ἐπειτα ἐξέτασε πρόσεχτικὰ τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ γυρίζοντας στὴ μητέρα εἶπε:

— Τὸ παιδί σώθηκε! Ἐγὼ πιά εἶμαι περιττός.

Σὲ λίγες μέρες ξανάρθε ὁ πλούσιος κύριος καὶ ζήτησε τὸν Ἄραπάκο. Ὁ Ἀλέξης τοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία καὶ τούδωσε πίσω τὰ λεφτά του.

— Ἄμα γίνη καλά ὁ Κώστας, θὰ σᾶς γυμνάση ἄλλο σκυλί γιὰ τὸ ἀγοράκι σας, τοῦ εἶπε.

— Τότε κρατήστε τὶς πέντε χιλιάδες γιὰ τὸ νέο σκυλί, πὸν θὰ μοῦ δώσετε, εἶπε ὁ κύριος.

Ὁ Κώστας δὲν ἄργησε νὰ γίνη καλά. Γύμνασε ἓνα ἄλλο σκυλάκι, ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο μὲ τὸν Ἄραπάκο, καὶ τούδωσε σ' ἓνα μῆνα στὸν πλούσιο κύριο. Τὶς τόσες ὅμως χάρες τοῦ Ἄραπάκου δὲν τὶς εἶχε τὸ νέο αὐτὸ σκυλί.



Ο

σκύλος μου.

ΟΤΑΝ ό νοῦς μου στὰ μικρὰ
τὰ χρόνια μου γυρίζη,
τὸ εὐτυχισμένο ταπεινὸ
σπιτάκι μου ἀντικρούζει,

τὴ γριὰ μου μάνα, τὸ λευκὸ
πατέρα μου, κι ἀκόμα
βλέπει ἓνα σκύλο πὸν πηδᾶ
χαρούμενος στὸ χῶμα.

Στὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦταν γιὰ μέ
φίλος καὶ σύντροφός μου,
προστάτης καὶ διαφεντευτῆς
κι ἀχώριστος φρουρός μου.

“Ο,τι κι ἂν εἶχα, τὸ μισὸ
πάντα ἦτανε δικό του
καὶ τόξαιρε καὶ πρόσμενε
κι αὐτὸς τὸ μεριζό του.

Μὰ ἦρθανε δύσκολοι καιροὶ
στὸ σπίτι τοῦ πατέρα
καὶ τὸ ψωμάκι τὸ γλυκὸ
μᾶς ἔλειψε μιὰ μέρα.

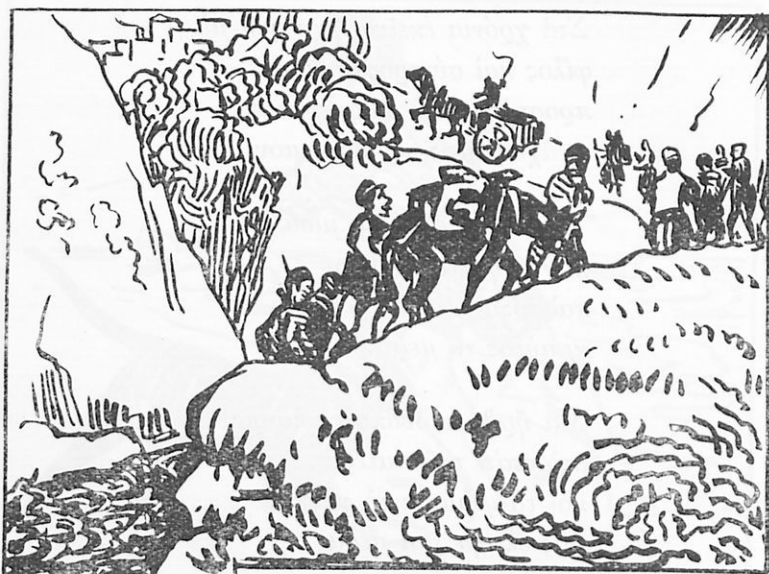
Κι ἄξαφρα μούπαν τὸ πιστὸ
πὼς ἔφυγε σκυλί μας,
καὶ πιά δὲ θὰ τὸ βλέπαμε
νὰ τρέχει στὴν αὐλή μας.

Τὸ πούλησαν; Δὲν ἔμαθα.
Μὰ ἦταν μεγάλος πόνος
ν’ ἀποζητῶ τὸ φίλο μου
καὶ νάμαι τώρα μόνος.

Δὲν τὸν ξανάειδα, μ’ ἀπ’ τὸ ροῦ
δὲ σβήγει ἡ θύμησή του
καὶ βλέπω, πλάϊ στὸ πατριζὸ
σπιτάκι, τὴ μορφὴ του.

Στ.





Ο γέρο-Πανουργιάς.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ μήνας. Οί χωρικοί ήταν σοροπισμένοι στις δουλειές τους. Το χωριό τους βρισκόταν στην πλαγιά του βουνού, σχεδόν κοντά στην κορυφή. Μερικοί ψηλά στο βουνό θερίζαν ακόμη. Το σιτάρι, βλέπεις, στα ψηλά μένει κοντά δώδεκα μήνες στη γη. Μόλις το θερίσουν, περιμένουν τα πρωτοβρόχια να το ξανασπείρουν. Άλλοι αλώνιζαν χαμηλότερα κι άλλοι ήταν στα χωράφια, τα σπαρμένα με καλαμπόκι, κι άλλοι πάλι στ' αμπέλια τους. Αν δέν ήταν γενομένα τα σταφύλια, ήταν όμως τὰ σῦκα.

Πέντ-ἕξι ἀγωγιάτες εἶχαν κατεβῆ στην παραλία

νά φορτώσουν διάφορα μικροψώνια και πραμάτιες δυο-
τριῶν μικροεμπόρων τοῦ χωριοῦ. Γιὰ νὰ κατεβοῦν ὡς ἐκεῖ,
κατατσακίζονταν στὸν παλιόδρομο τὰ καημένα τὰ μου-
λάρια. Ἄν τύχαινε μάλιστα καὶ νὰ βρέξη, κατέβαζε ὁ
χειμαρρος καὶ παρᾶσερνε ἄλλοτε τὰ ζῶα καὶ κάποτε κι
ἀνθρώπους μαζί.

Σὰ γινόταν κανένα τέτοιο δυστύχημα— καὶ σχεδὸν
κάθε χρόνο γινόταν— κλάψες καὶ κακό, καί... σχέδια..
᾿Ω! σχέδια ἓνα σωρό...

— Σώθηκαν τὰ ψέματα, θὰ τὸν κάνουμε τὸ δρόμο,
ποῦ νὰ χύνεται λάδι καὶ νὰ τὸ μαζεύης, ἔλεγε ὁ ἕνας.

— Ἀμάξια θ' ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν πόλη ὡς ἐδῶ,
ἔλεγε ὁ ἄλλος, καὶ αὐτοκίνητα.

— Καὶ τὸ γεφύρι στὴν Κακιὰ Σκάλα θὰ γίνη,
κι αὐτό, ἔλεγε ὁ ἄλλος. Μιὰ δρασκελιὰ τόπος εἶναι.

— Καὶ θὰ μᾶς ἔρχονται ξένοι τότε, πολλοὶ ξένοι.

— Ναί, ναί, καὶ θὰ μποροῦν νὰ γίνουν τότε κι ἕνα-
δυὸ ξενοδογεῖα.

Φυσικὰ ἀπάνω στὶς προτάσεις καὶ τὶς συζητήσεις
δὲν ἔλειπαν καὶ τὰ μαλώματα.

— Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέω ἐγὼ θὰ γίνη. Ὁ δρόμος
στὸ Καθαροσπόρι θὰ κάμη στροφή. Θὰ πάη πλαγιαστὰ
μὲ δυο-τρεῖς στροφές ν' ἀνεβῆ στ' Ἀπάνω-άλωνια.

— Καὶ ποῦ ξαίρεις ἐσὺ ἀπὸ τέτοια; Ἐμένα ν' ἀκού-
σετε, ἔλεγε ἄλλος...

Κι ἔτσι οἱ συζητήσεις καταντοῦσαν στὰ μαλώ-
ματα καὶ στὰ βαριά λόγια μεταξύ τους, χωρὶς οὔτε
δρόμος νὰ γίνεται οὔτε γιοφύρι. Ἐμοιαζαν ἔτσι μὲ
κεῖνον ποῦ κρατοῦσε τὸ σκοινὶ τοῦ βοδιοῦ καὶ φώναζε:

— Στή μπάντα, νά μὴ σᾶς κουτουλήσῃ τὸ βόδι.

— Ποῦ εἶν'ε τὸ βόδι; τὸν ρωτοῦσαν.

Κι αὐτὸς ἀποκρινόταν:

— Δὲ βλέπετε τὸ σκοινὶ ποὺ πάω νά τὸ φέρω; -

Αὐτὰ κι ἄλλα λέγανε, μὰ τὰ ξεχνοῦσαν ἀμέσως πρὶν ξεχαστῆ ἀκόμα τὸ κακό, ποὺ εἶχε γίνεῖ.

— "Ὁχ καὶ σεῖς! ποιός ἔχει καιρὸ νά χάνῃ γιὰ τέτοια πράματα!

— Καὶ τὰ λίγα χρήματα ποὺ χρειάζονται, δὲν τὰ ἔχουμε!

— Καὶ νά τὰ εἴχαμε τὰ χρήματα, τί; Τὰ χρήματα δὲν τὰ πετοῦν. Ζῶα εἶναι, ἄς ὑποφέρουν καὶ λίγο. Θὰ πῆς πὼς ὑποφέρουν κι ἄνθρωποι. Σιγὰ νά μὴν εἶναι μοναχὰ τὰ κοκοπαθήματα τοῦ δρόμου. Ἔχουμε τόσα ἄλλα βάσανα νά κοιτάξουμε...

— Ἀλήθεια πὼς παίρνει καὶ κανένα ζῶο τὸ ποτάμι. Ὅσοι τὰ ἔχουν ἄς προσέχουν νά μὴν τὰ πάρῃ.

— Ἄς διαλέγουν τὴν ἡμέρα ποὺ δὲν ὑπάρχει φόβος νά βρέξῃ.

Καθὼς βλέπετε, ἦταν εὐκολοὶ οἱ χωριανοὶ αὐτοὶ στὰ σχέδια καὶ στὶς δικαιολογίες, κι ἔτσι ἔμεναν στὴν κακομοιριά τους.

* * *

Τὸν καιρὸ ποὺ συνέβηκε ἡ ἱστορία, ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ, ἦταν καλὴ μέρα. Ξαφνικὰ τ' ἀποσήμερο, τὸ βουνὸ τυλίχτηκε μὲ σύννεφα στὴν κορυφή του. Ἐνα-
δυὸ στὴν ἀρχή. Αὐτὰ ὑψώθηκαν, ὕστερα πύκνωσαν, βάρυναν καὶ κατέβηκαν στὴν πλαγιά καὶ τὴ σκέπασαν.

Ἔπειτα ἄλλα κι ἄλλα πού ὄλο και κατέβαιναν ὡς τὸ χωριὸ κι ἀπλώθηκαν πέρα μακριὰ και σκέπασαν τὸν οὐρανό, ἔτσι πού ἔλεγες πὼς τὸ χωριὸ ἦταν ἓνα νησι και γύρω του ὠκεανὸς και σκέπη του τὰ μαῦρα σύννεφα. Ἐνα-δυὸ ἀστραπὲς και βροντὲς και ἀμέσως ἄρχισαν νὰ πέφτουν χοντρὲς-χοντρὲς σταλαματιές, πού ἀνοιγαν βουῦλες στὸ γῶμα. Νέες πάλι ἀστραπὲς και βροντὲς και ξέσπασε ἡ νεροποντή. Ἡ κορυφή τοῦ βουνοῦ χάθηκε, σβήστηκε. Κατὰ τὴ θάλασσα κρεμάστηκαν μαῦρα πλοκάμια σὰν ἄπειρες τρίχες θεόρα-



τες, και κλείσανε και κατὰ κεῖ τὸν ὀρίζοντα. Ἡ νεροποντή βάσταξε ἀρκετὴ ὥρα, κι ἔπειτα τράβηξε κατὰ τὴ θάλασσα και χάθηκε μακριὰ. Οἱ δρόμοι και τὰ χαντάκια πλημμύρισαν. Ἀπὸ μακριὰ ἀκούστηκε τὸ βουητὸ τοῦ χειμάρρου. Και τί δὲν κατέβαζε! Και βράχους ἀκόμα κυλοῦσε.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώση νὰ μὴν ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν πόλη! εἶπε μιὰ γυναῖκα πού ὁ ἄντρας της ἦταν ἀγωγιάτης.

— Ἡ νὰ πρόφτασαν νὰ περάσουν προτοῦ νὰ κατεβάση τὸ ποτάμι, εἶπε ἄλλη.

— Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς λυπήθηκε και νὰ πρόφτασαν

νά μπουνε στὴ σπηλιά, εἶπε μιὰ τρίτη, ἀλλιῶς εἶναι χαμένοι!

Χαμηλὰ στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, φάνηκαν ν' ἀνεβαίνουν ἕνα-δυὸ μουλάρια. Πίσω ἔρχονταν τρεῖς-τέσσερες ἀγωγιάτες σκεπασμένοι μὲ τὶς κάπες τους.

— Νάτοι, ἔρχονται! Δόξα νάχη ὁ Θεός! εἶπε μιὰ γυναῖκα.

— Μὰ γιὰ μέτρα τους, δὲν εἶναι ὅλοι. Παραπίσω θὰ ἔρχονται οἱ ἄλλοι. Δὲ μπορεῖ νὰ μὴν ἔρχονται...

— Μὰ γιατί ἔτσι; ρώτησε ἄλλη γυναῖκα κοιτάζοντας μὲ προσοχή.

Κι ἀλήθεια, ὅσο πλησίαζαν οἱ χωριανοί, χειρονομοῦσαν, φώναζαν, μὰ ἢ φωνή τους πνιγόταν στὸ φοβερὸ βουητὸ τοῦ χειμάρρου.

Μερικοὶ ἔτρεξαν κατὰ κεῖ, πὺρ ἀνέβαιναν. Ὅταν τοὺς πλησίασαν, ἄρχισαν κι αὐτοὶ νὰ χειρονομοῦν. Θὰ φώναζαν κι αὐτοί, μὰ οἱ φωνές τους δὲν ἀκουόντανε.

— Κάποιο κακὸ θάγινε, εἶπε κάποιος.

Πολλοὶ τρέξανε τότε, σχεδὸν ὅλο τὸ χωριό.

Ὅσοι φτάνανε, χειρονομούσανε κι αὐτοὶ καὶ φώναζανε. Δὲν ἦταν πιά ἀμφιβολία πὼς κάποιο νέο κακὸ εἶχε γίνει.

Σὲ λίγο μάθαιναν ὅλοι πὼς τρία μουλάρια παρὰσύρθηκαν μαζί μὲ τὸ φορτίο τους καὶ πνίγηκαν.

Ὁ Τρυγώνης πάει κι αὐτὸς καὶ τὸ μουλάρι του καὶ τὸ φορτίο του μαζί! Τὸν εἶδανε νὰ κυλᾷ σ' ἕνα γκρεμνὸ καβάλα ἐπάνω στὸ μουλάρι!

— Φρίκη! Φρίκη!

— Καὶ μεῖς, εἶπε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀγωγιάτες τρέμον-

τας, οὔτε ξαίρουμε πῶς σωθήκαμε. Ἐγὼ πήδησα πέρα καθὼς ἤμουνα καβάλα.

Τὸ κλάμα ξέσπασε στὸ χωριό.

Ἡ γυναῖκα τοῦ Τρουγώνη ἔπεσε λιποθυμισμένη.

Φτωγὴ καὶ μὲ πέντε παιδιὰ, τί θὰ γινόταν τώρα;

— Μπορεῖ νὰ σώθηκε, εἶπε ὁ παπὰς τοῦ χωριοῦ, δὲν πᾶτε παιδιὰ νὰ ψάξετε; Ἄνθρωπος χάθηκε. Καὶ κανένα ζῶο μπορεῖ νὰ βγῆκε στὴν ἄκρη, ποιὸς ξαίρει!

Οἱ πιδὸ πολλοὶ κούνησαν τὸ κεφάλι τους καὶ τοὺς ὤμους τους.

— Τώρα Τρουγώνης καὶ ζῶα!..

— Ὅσο νάναι, πρέπει νὰ ψάξουμε νὰ τὸν βροῦμε καὶ πεθαμένο ἀκόμα, ξανάειπε ὁ παπὰς. Φοβόσαστε;

Ἐνας-δύο νέοι φιλοτιμηθήκανε τότε, ἔπειτα τοὺς ἀκολουθήσανε καὶ δυὸ - τρεῖς ἄλλοι, ἀπὸ ντροπὴ τους. Πήρανε φανάρια μαζί τους, γιὰτὶ ὁ ἥλιος πλησίαζε νὰ βασιλέψη καὶ δὲν ξαίρανε πότε θὰ γυρίζανε. Πήρανε καὶ τσιγκέλια. Ποιὸς ξαίρει τί μποροῦσαν νὰ βροῦνε μπροστά τους.

Τὸ ἄλλο χωριὸ γύρισε κλαίοντας στὴ γυναῖκα τοῦ Τρουγώνη. Τὴν ἐτράβηξαν οἱ ἄλλες γυναῖκες καὶ τὴν ἐπῆραν. Τὰ εἶχε χαμένα ἀπὸ τὴ λύπη της. Ἄν αὐτὴ εἶχε διπλὸ τὸν καημό, καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ χάσανε τὰ ζῶα τους δὲν πηγαίνανε πίσω.

Φτωχοὶ ἄνθρωποι, ποῦ θάβρισκαν τώρα ν' ἀγοράσουν ἄλλα ζῶα; Καὶ τὰ ψώνια; Ὁ φτωχὸς καὶ μιὰ δεκάρα νὰ χάσει, τοῦ φαίνεται βαρὺ.

Κατὰ καλὴ του τύχη, αὐτοὶ ποὺ πηγαίνανε νὰ ψάξουν, τὸν ἐβροῆκαν τὸν καημένο τὸν Τρουγώνη ζωντανό.

Τὸν βρήκανε κοντὰ τὰ μεσάνυχτα. Καθὼς πηγαίνανε ψάχνοντας, ἀκούσανε μιὰ φωνή, ξεψυχισμένη σχεδόν.

— Βοήθεια! Βοήθεια!

Τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ εἶχε χαμηλώσει.

— Ποιὸς εἶσαι; τὸν ἐρώτησαν οἱ χωριανοί.

— Ἐδῶ... ἐδῶ... παιδιά, ἀποκρινόταν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ ρέμα ἢ φωνή. Κατέβηκαν ἀπὸ ἓνα μονοπάτι καὶ φτάσανε στὸν γκρεμό.

— Τρυγώνηρη!.. φώναξε ἓνας, ποῦ εἶσαι;

— Ἐδῶωω!..

Στὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ εἶδαν ἓνα κουβαράκι νὰ κρέμεται ἀπὸ ἓνα χοντρὸ κλωνάρι πλατάνου. Κατεβήκανε μὲ προσοχή. Κοιτάζουν καὶ τί νὰ ἰδοῦν! Τὸ κουβαράκι ἦταν ὁ Τρυγώνης. Κάτω ἄβυσσος! Δυὸ παληκάρια σκαρφαλώσανε τότε καὶ ρίξανε μὲ προσοχὴ μιὰ θηλιά. Πετύχανε τὸν Τρυγώνη, τὸν τραβήξανε καὶ σιγὰ-σιγὰ τὸν ἀνεβάσανε στὴν ἀγκαλιὰ τῶν ἄλλων. Τὸν τρίψανε καὶ τοῦ δώσανε ρούμι νὰ πιῇ, καὶ κρατώντας τον ἀπὸ τὶς δυὸ μασχάλες, τὸν φέρανε στὸ χωριό.

Ἐνα μῆνα ἔκανε νὰ μιλήσῃ ὁ Τρυγώνης καὶ τὰ μαλλιά του γίνανε μεμιᾶς κάτασπρα ἀπὸ τὸν τρόμο, ποῦ εἶχε δοκιμάσει. Ὁ Τρυγώνης σώθηκε, μὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια καὶ τὰ γεννήματα κι οἱ θημωνιές, ποῦ παράσυρε τὸ ποτάμι; Αὐτὰ πᾶνε πιά...

* * *

Τώρα λεγότανε στὸ χωριὸ πὼς πᾶνε πιά τὰ ψέματα! Πᾶνε καὶ τὰ σχέδια. Ἀποφασίσανε νὰ βοηθήσουν

τὴν οἰκογένεια τοῦ Τρυγῶνη, ν' ἀγοράσουν ἄλλα ζῶα γιὰ τοὺς φτωχοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ γίνη τὸ δῖχως ἄλλο ὁ δρόμος καὶ τὸ γεφύρι. Λίγες δουλειὲς εἶχανε καὶ ὁ τρύγος ἐκεῖ ἀπάνω ἀρ-
γοῦσε. Εἶχανε δυὸ μῆνες μπροστά τους νὰ ἐργαστοῦνε. Σὲ δυὸ μῆνες, ἂν δὲ γινόταν ὅλος ὁ δρόμος, ὅμως θὰ χτιζότανε τὸ γεφύρι. Ἔγινε μάλιστα καὶ ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ μαζέψῃ χρήματα ἀπὸ τοὺς πιὸ νοικοκυραίους. Κι ἐτοίμασαν τὰ ἐργαλεῖα τους, ν' ἀρχίσουν ἀμέσως τὴ δουλειά.



Ἡ ἐπιτροπὴ μιὰ μέρα γύρισε ὅλο τὸ χωριὸ καὶ πῆγε καὶ στοῦ γέρο-Πανουργιᾶ τὸ σπίτι.

Ὁ Πανουργιάς ἦταν ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ. Πρόθυμος πάντα νὰ κάνῃ, καὶ παραπάνω ἀπὸ τὴ δύναμή του, τὸ καλὸ ποὺ περνοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι του.

— Γειὰ-χαρά, γέρο-Πανουργιά!

— Καλῶς τα τὰ παιδιά!

— Τὸ καὶ τό, γέρο-Πανουργιά, τ' ἀποφασίσαμε καὶ θὰ γίνη.

— Καλὰ κάματε, εἶπε μὲ χαμόγελο ὁ γέρο-Πανουργιάς.

— Ἐσὺ τί θὰ δώσης, γέρο-Πανουργιά;

— Τίποτα! ἦταν ἡ ἀπόκριση.

Κοίταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, κοίταξαν ἔπειτα καὶ τὸ γέρο-Πανουργιά, χωρὶς νὰ βγάλουνε λέξη.

— Θὰ ἀστειεύεσαι βέβαια, γέρο-Πανουργιά, εἶπε τότε κάποιος.

— Ἀστειεύομαι! ἔκανε μὲ θυμὸ ὁ γέρο-Πανουργιάς. Μὲ ξαίρετε μένα νὰ ἀστειεύομαι; Δὲν πιστεύω, μήπως κι ἀστειεύεστε σεῖς;

— Ἐσὺ δὲν εἶσαι, γέρο-Πανουργιά, πὺν χρόνια τώρα πάλαιψες νὰ μᾶς γυρίσης τὸ ξερό μας τὸ κεφάλι;

— Ἐ, τώρα τ' ἀποφασίσαμε πιά, κι ὅτι εἶπαμε, θὰ γίνῃ, εἶπε ἄλλος.

— Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς φωτίσῃ νὰ τὸ κάμετε. Δὲν εἶμαι ἐγὼ πὺν θὰ εἰπῶ νὰ μὴ γίνῃ.

— Ναί, εἶπε ἕνας ἄλλος, μὰ χωρὶς τῆ δική σου βοήθεια καὶ τίς δικές σου συμβουλές, δὲ γίνεται τίποτα.

— Ἄν εἶναι γι' αὐτό, νὰ μὴ χάνετε τὰ λόγια σας, οὔτε βοήθεια ἔχω νὰ δώσω οὔτε συμβουλές, εἶπε ὁ γέρο-Πανουργιάς.

— Ὅπως καὶ νάναι, ἐμεῖς σὲ ξαίρουμε σπλαχνικὸ καὶ πονόψυχο. Πῶς θὰ ζήσουν οἱ φτωχοὶ χωρὶς τὰ ζῶα τους; Πρέπει νὰ τοὺς ἀγοράσουμε ἄλλα, εἶπε ἄλλος.

— Νὰ τοὺς ἀγοράσετε! Ποιὸς λέει ὄχι; ἦταν ἡ ἀπάντησι.

— Μὰ νὰ λείπη ἡ δική σου βοήθεια;

— Νὰ λείπη; νὰ λείπη! θέλετε ἄλλο; ὅ,τι νὰ μοῦ πῆτε, δὲν ἔχω νὰ δώσω τίποτα! Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ σκοτιζετε ἄλλο.

Αὐτὴ ἦταν ἡ τελειωτικὴ ἀπόκρισι τοῦ γέρο-Πανουργιά.

Ἡ ἐπιτροπὴ χαιρέτησε κι ἔφυγε. Στὸ δρόμο πού πήγαιναν, ἕνας εἶπε:

— Πολὺ ἄλλαξε ὁ γέρο-Πανουργιάς.

— Ἀλήθεια, πάρα πολὺ... παραδέχτηκαν οἱ ἄλλοι.

— Ὅσο γερονᾶ κανεῖς, τόσο παράξενος γίνεται, εἶπε κι ἕνας ἄλλος.

— Ὅ,τι καὶ νὰ συμβαίνει, ἐγὼ προτείνω, εἶπε πάλι ὁ πρῶτος, μιὰ καὶ δὲ μᾶς βοηθάει ὁ γέρο-Πανουργιάς, νὰ παραιτηθοῦμε καὶ μεῖς. Γιατί, τί μπορούμε νὰ κάνουμε μόνοι μας;

— Ὑπάρχει κι ἄλλο καλύτερο, εἶπε ὁ πιὸ νέος. Ἄς πούμε πὼς δὲν ὑπάρχει γέρο-Πανουργιάς. Τάχα δὲ μπορούσε νὰ μὴν ὑπάρχει; Ἄς κάνουμε λοιπὸν ἐμεῖς ἐκεῖνο πὺν μπορούμε. Κι ἂς ζῆ τότε ὁ γέρο-Πανουργιάς νὰ δῆ πὼς γίνεται καὶ χωρὶς αὐτόν.

* * *

Τὰ φρόνιμα αὐτὰ λόγια τὰ παραδέχτηκαν κι οἱ ἄλλοι. Καὶ τότε ρίχτηκαν στὴ δουλειά, γυναῖκες, ἄντρες, παιδιά, γέροι, φιλοτιμήθηκαν νὰ τὰ βγάλουν πέρα. Συλλογιζόνταν πὼς δὲ μπορούσαν ν' ἀφήσουν στὴ μέση τὴ δουλειά. Τότε πὰ ἦταν πὺν ἦταν. Ποῦ θὰ στέκονταν ἀπὸ τὴν κοροϊδία τοῦ γέρο-Πανουργιά; Καὶ τί δὲ θὰ τοὺς ἔλεγε τότε; Ἔτσι, ἀφοῦ μάζεψαν τὰ ὑλικά, ἦρθαν κι οἱ χτίστες κι ἄρχισαν νὰ χτίζουν τὸ γεφύρι. Προχώρησαν ὡς τὴν καμάρα καὶ σταμάτησαν. Χορήματα δὲν ὑπῆρχαν καὶ ὁ τρύγος πλησίαζε!

— Παιδιά, νὰ τὸ τελειώσουμε τὸ γεφύρι, εἶπε κάποιος.

—“Άς τρυγήσουμε τώρα τ' ἀμπέλια, νὰ πουλήσουμε λίγο μούστο νὰ τὸ τελειώσουμε, εἶπε ἄλλος. Μισὸ νὰ τ' ἀφήσουμε, δὲν πρέπει. Θάνατι ντροπὴ μας!



—“Ἔτσι νὰ γίνῃ, παραδέχτηκαν κι οἱ ἄλλοι καὶ οἰχτήκαν στὸν τρύγο.

Μιὰ μέρα ξαφνικὰ ὁ γέρο-Πανουργιάς ἀγόρασε κι ἔφερε γιὰ τὸ γεφύρι σιδερένια δοκάρια.

—“Ἄν θέλετε νὰ πληρώσω ἐγὼ ν' ἀποτελειώσῃ τὸ γεφύρι, εἶπε μιὰ Κυριακὴ στοὺς χωριανούς του. Αὐτοὶ κοιτάχτηκαν.

Τί παιγνίδια ἦταν αὐτά, πὺ τὸὺς σκάρωσε ὁ γέρο-Πανουργιάς; Νὰ τελειώσῃ, λέει, αὐτὸς τὸ γεφύρι!

— Μὴν τὰ χάνετε, τοὺς εἶπε τότε ὁ γέρος. “Ἄν δὲ σᾶς ἔλεγα ὅσα σᾶς εἶπα καὶ δὲ φερνόμεουν ὅπως φέρθηκα, τὰ σχέδιά σας θὰ ἔμεναν καὶ πάλι σχέδια. Βλέπετε ἅμα θέλῃ τὸ χωριὸ τί γίνεται; Καὶ τώρα ἔφερα τὰ σίδηρα, γιατί φοβήθηκα μὴ μείνῃ τὸ γεφύρι ἀτέλειωτο, ποιὸς ξαίρει γιὰ πόσα χρόνια ἀκόμα...

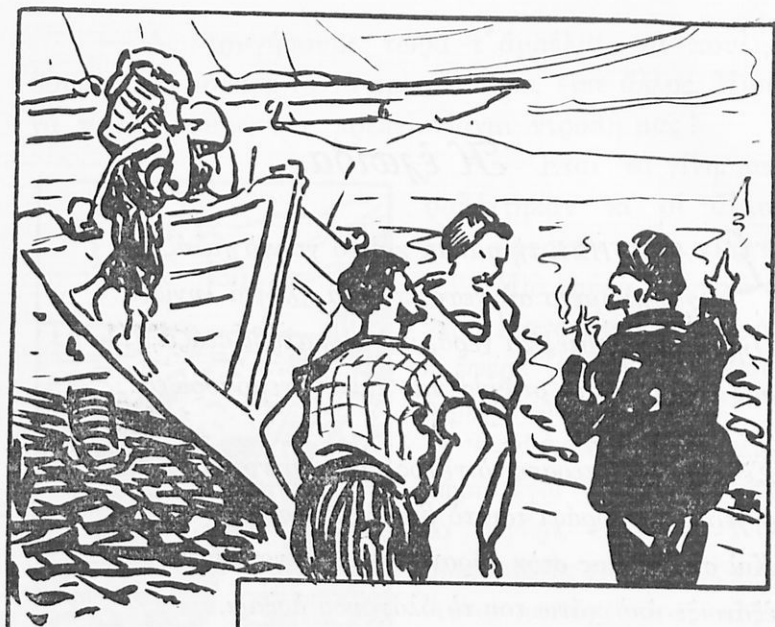
Καὶ οἱ χωριανοί, πὺ εἶχαν πάρει τὸ σοφὸ καὶ καλὸ γέρο γιὰ ἄσπλαχνο καὶ μισάνθρωπο, κατάλαβαν τὸ μάθημα πὺ τοὺς ἔδωσε.

Ἡ ἐγώϊδα.

ἘΤΑΜΑΘΗΣΕ τὴ μάνιτα καὶ τὸ γοργὸ χαλάζι,
χαμηλωμένο σύγγεφο, ποὺ τὰ κλώνια λυγίζεις.
Πῆραν τὶς στράτες τὰ νερά, καὶ τὸ καλύβι στάζει,
μᾶς πῆρες καὶ τὰ στάχνα μας καὶ τ' ἀνεμογυροῖζεις.

Σὲ λίγο σὰν ἐπέρασε τὸ νέφος μανιασμένο
ὁ γέρος τὸ χωράφι του τὸ βοῆζε ἀπομεινάρι.
Καὶ στρέφοντας στὸν οὐρανὸ ψηλὰ τὸ νοτισμένο,
ἐξάνοιξε ἀπὸ πάνω του τὸ ὀλόχρυσο δοξάρι.

Α. Φωτιάδης



Π *Ἡ διώρυγα τῆς Κορίνθου.*

ΑΝΤΑ τόλεγε ὁ καπετὰ Νικόλας:
— Παιδιά, μιὰ μέρα θὰ τὸν κόψουν αὐτὸν τὸ λαιμὸ καὶ νὰ μὲ θυμᾶστε.

— Μὰ κόβεται τὸ βουνό, καπετὰ Νικόλα;

— Ἐ, μὴν τὸ λέτε δὰ καὶ βουνό! Ἐβδομηνταὸγδόντα μέτρα ψηλὸ εἶναι καὶ δὲν εἶναι. Τὸ μάτι τοῦ καπετὰ Νικόλα δὲ γελιέται. Μὰ καὶ βουνὸ νάτανε, θὰ μποροῦσε νὰ κοπῆ. Χέρια, μοῦ δίνετε χέρια; κι ὅ,τι θέλετε σᾶς φτιάνω.

Ὁ καπετὰ Νικόλας, ἀπὸ τὸ Γαλαξίδι, εἶχε φορτώσει τὸ καΐκι του, τὸν «Ἄι Νικόλα», σαλωνίτικες

έλιές για τόν Πειραιᾶ, καί τώρα ἦταν ἀραγμένοις στήν Κόρινθο καί ξεφόρτωνε. Δέν εἶχε ἀνοιχτῆ ἀκόμα ἡ διώρυγα νά περνοῦν τὰ καράβια, κι ἦταν ἀναγκασμένα νά ξεφορτώνουν στήν Κόρινθο τὸ φορτίο τους, ἀπὸ κεῖ μὲ τὰ κάρα νά τὸ κουβαλοῦν στὸ Καλαμάκι, κι ἀπὸ κεῖ πάλι νά τὸ φορτώνουν σ' ἄλλα καΐκια γιὰ τὸν Πειραιᾶ.

— Κριμα στὸν καιρὸ ποὺ πάει χαμένος! Μωρὲ παιδιά, ἂν δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ λαιμὸς ἐδῶ μπροστὰ νά κόβῃ τὴ θάλασσα, θάμουνα πρωῖ-πρωῖ στὸν Πειραιᾶ. Μὰ μιὰ μέρα θ' ἀνοίξουν ἐδῶ κανάλι καί νά μὲ θυμᾶστε, ξανάπε ὁ καπετὰ Νικόλας.

— Φτάνει νά ζοῦμε, καπετάνιο, τοῦ ἀποκριθήκαν ἀπὸ τὴν παρέα του, ποὺ δὲν πολυπίστευαν πὼς μπορεῖ νά κοπῇ ἕνας ἰσθμὸς ἕξι χιλιόμετρα πλατύς.

...Πέρασαν ἀπὸ τότε χρόνια... Ὁ καπετὰ Νικόλας γέρασε, παράτησε τὴ θάλασσα κι ἔμενε στήν πατρίδα του. Γέρο-ἀπόμαχος πιά, συχνὰ καθότανε στήν ἀκρογιαλιά στὸ Γαλαξίδι καί διηγόταν ἱστορίες τῆς ζωῆς του.

— Μιὰ φορὰ ἐρχόμουνα μὲ μιὰ μπρατσέρα ἀπὸ τὸ Τριέστι φορτωμένος καφέ καί ζάχαρη γιὰ τὸν Πειραιᾶ. Γιὰ νά γλιτώσω τὸ φόρτωσε-ξεφόρτωσε στήν Κόρινθο, εἶπα νά κάνω τὸ γῦρο τοῦ Μωριᾶ. Ἔφτασα στὸν κάβο-Μαλιὰ καί βρῆκα φουρτούνα, μὰ τί φουρτούνα! Ἡ μπρατσέρα μου χοροπηδοῦσε σὰν καρυδότσουφλο πάνω στὰ κύματα. Καλὰ ποὺ τὴ γλίτωσα. Ὁ καπετὰ Νικόλας ἤξαιρε καλὰ τὴ δουλειά του. Πρόφτασα καί χώθηκα στὰ Βάτικα. Ἔμεινα κεῖ κλεισμένος μερόνυχτα. Δυὸ φορὲς δοκίμασα νά περάσω τὸν κάβο καί

πάλι γύρισα πίσω. "Όχι πώς φοβόμουνα μὴν πνιγῶ, μὰ ἤθελα νὰ πάω τὸ φορτίο, ποὺ μοῦ ἐμπιστευτήκανε, σῶο καὶ ἀκέραιο στὸ λιμάνι.

Καὶ πάντα τέλειωνε τὴ διήγησή του λέγοντας:

—"Α μωρὲς παιδιὰ, καὶ πότε θ' ἀνοίξουν κανάλι στὴν Κόρινθο!

* * *

Καὶ νά, ἀλήθεια, ποὺ τὸ ἀνοίξαν. Πᾶνε τώρα κοντὰ πενήντα χρόνια ποὺ ἄρχισαν τὰ ἔργα. Βάσταξαν χρόνια καὶ χιλιάδες ἐργάτες δούλεψαν, ὥσπου



ν' ἀνοιχτῆ τὸ κανάλι καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸ ποὺ εἶναι σήμερα. "Άλλο εἶναι, βλέπεις, νὰ τὸ λές, κι ἄλλο νὰ τὸ κάνῃς. Λογαριάστε μονάχα τοὺς ὄγκους τὰ χόματα, ποὺ ἔπρεπε νὰ κόβουν καὶ νὰ κουβαλοῦν μακριά. Γιατὶ δὲν ἦτανε ν' ἀνοίξουν ἓνα χαντάκι ὅπως - ὅπως. "Έπρεπε νὰ προνοήσουν νὰ μὴ γκρεμίζονται ἀπὸ τὰ πλάγια τὰ χόματα καὶ φράζουν τὴ

διώρυγα. Γι' αὐτὸ τὴν ἔκαναν πολὺ πλατύτερη ψηλά, κι ὅσο κατέβαιναν, τὴ στένευαν γιὰ νάβαι τὰ πλάγια γερτὰ σὰν τὰ πλευρὰ τῆς σκάφης. Καὶ πάλι δὲν τ' ἄφη-

σαν ἔτσι, παρὰ ὅπου ἦτανε μαλακὰ χῶματα κι ἀμμουδερά, κι εὐκόλα μπορούσε νὰ ξεκολλήσουν, ἔχτισαν ἀπάνω τους τοῖχο νὰ τὰ συγκρατῆ.

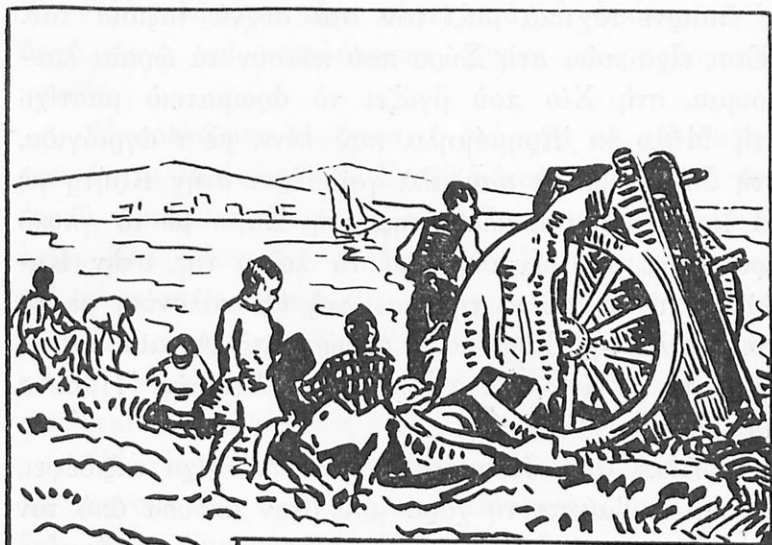
Σὰν ἔφτασαν σκάβοντας ἴσια μὲ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας, τότε ἡ δουλειὰ ἔγινε δυσκολώτερη. Ἔπρεπε νὰ κατέβουν ἀκόμα ὀχτὼ μέτρα πιὸ βαθιά, καὶ γιὰ νὰ τὸ καταφέρουν, ἔφραξαν πρῶτα τὰ νερὰ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ μὲ δυὸ παχιούς τοίχους. Ἔτσι τὰ νερὰ δὲ μπορούσαν νὰ χυθοῦνε μέσα στὸ σκάμμα καὶ νὰ ἐμποδίζουσιν τὶς δουλειές.

Σὰν τέλειωσε τὸ σκάψιμο, χτίσανε σ' ὅλο τὸ μᾶκρος τῆς διώρυγας, ἀπὸ τόνα κι ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος, δυὸ χοντροὺς σὰν πεζοδρόμια προστατευτικούς τοίχους. Ἐπειτα δὲν ἔμενε παρὰ νὰ γεμίση τὸ βαθὺ χαντάκι μὲ θάλασσα. Θὰ μπορούσαν βέβαια νὰ τινάξουν στὸν ἀέρα μὲ φουρνέλα τοὺς δυὸ τοίχους πὸν φράζανε τὸ Σαρωνικὸ καὶ τὸν Κορινθιακὸ. Αὐτὸ θάταν εὐκόλο, μὰ πολὺ ἐπικίνδυνο. Ἡ θάλασσα θὰ ὠρμοῦσε στὸ χαντάκι μέσα σὰν ὀρμητικὸς ποταμὸς μὲ τόση βία καὶ δύναμη, πὸν θὰ μπορούσε νὰ καταστρέψῃ ὅλο τὸ ἔργο. Θὰ ἔσκαβε τὸ βυθὸ τῆς διώρυγας καὶ θὰ ξεθεμέλιωνε τοὺς προστατευτικούς τοίχους. Τὰ νερὰ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τὰ νερὰ τοῦ Κορινθιακοῦ μὲ τρομερὴ ὀρμὴ θὰ συναπαντιόντανε στὴ μέση τῆς διώρυγας, θὰ ὑψωνόντανε σὲ τεράστιο κῦμα, πὸν ὕστερα, στὴν ὑποχώρησή του, θὰ παράσερνε τὰ πάντα. Ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπο ν' ἀποφύγουν τὸ ἀπότομο γέμισμα καὶ νὰ πῶς τὸ κατώρθωσαν. Στους δυὸ τοίχους, πὸν ἔφραζαν τὴ διώρυγα νὰ μὴ μποῦν μέσα τὰ νερὰ, εἶχανε ἀφήσει

γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ πόρτες σιδερένιες. Τώρα λοιπὸν ποὺ ἤρθε ἡ ὥρα, ἀνοιξαν λίγο-λίγο αὐτὲς τὲς πόρτες κι ἡ θάλασσα ἀπὸ τὸ Σαρωνικὸ κι ἀπὸ τὸν Κορινθιακὸ ἀφρίζοντας ὄρμησε στὴ διώρυγα. Ὅχιτὼ μέρες κι ὄχιτὼ νύχτες τὰ νερὰ τῶν δυὸ κόλπων χύνονταν, ὥσπου νὰ γεμίσουν τὸ κανάλι.

Ἔτσι χωρὶς βία καὶ καταστροφὲς ὁ Σαρωνικὸς κι ὁ Κορινθιακὸς ἔνωσαν τὰ νερὰ τους, ποὺ ἔμεναν χωρισμένα ἀπὸ χιλιάδες αἰῶνες πρὶν. Καὶ μαζί μ' αὐτοὺς ἐνώθηκαν πιὸ στενὰ ἡ δυτικὴ κι ἡ ἀνατολικὴ Ἑλλάδα. Δέκα χιλιάδες πλοῖα περνοῦν κάθε χρόνο ἀπὸ τὸ θαλασσινὸ αὐτὸ διάδρομο καὶ φέρνουν τὸν πλοῦτο καὶ τὴν εὐτυχία στὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἴονιου. Ὁ κάβο-Μαλιάς, ποὺ τρόμαζε τοὺς ταξιδιῶτες μὲ τὲς φουρτοῦνες του καὶ τὰ ναυαγία του, μισοξεχάστηκε πιά. Μαζί του ξεχάστηκε κι ἡ παροιμία, ποὺ λέγανε στὰ παλιὰ τὰ χρόνια: «Τὸ Μαλέα πέρασες; ξέχασε τὸ σπίτι σου».

Τὴν ἡμέρα ποὺ πρωτοπέρασε τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ βαπόρι ἀπὸ τὴ διώρυγα τῆς Κορίνθου, πανηγύρισε ὅλη ἡ Ἑλλάδα. Μόνο ὁ καπετὰ Νικόλας ἀπὸ τὸ Γαλαξίδι δὲ ζοῦσε πιά γιὰ νὰ περάση κι αὐτὸς τραγουδώντας ἀπὸ τὸ κανάλι ποὺ ὠνειρευτήκε, μὲ τὸ καῖκι του φορτωμένο χοντρὲς σαλωνίτικες ἐλιές.



Ταξίδι στον Κορινθιακό.

ΤΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟ από ένα ταξιδάκι σε μια όλογάλανη θάλασσα μιά γλυκιὰ μέρα τού Αυγούστου! Καί πόσο ανακουφιστικό για μέ, πού ξεροψήθηκα τὸ καλοκαίρι στους ἀσφαλτωμένους δρόμους τῆς Ἀθήνας!

Μὰ δὲν ἦτανε μόνο ἡ ἀνάγκη τῆς δροσιάς καὶ τοῦ μοσχοβολημένου ἀέρα τῆς θάλασσας, πού μ' ἔκανε, ἀπὸ τώρα κιόλας, νὰ πηδῶ ἀπὸ τῆ χαρὰ μου γιὰ τὸ μελλούμενο ταξίδι. Πρωτοτάξιδος δὲν ἤμουνα καὶ πολ- λές φορὲς εἶχα δοκιμάσει τὶς χάρες πόχει ἡ θάλασσα. Ἀπὸ τότε πού τέλειωσα τὸ δημοτικό, ὁ πατέρας μου

μ' ἔπαιρνε ταχτικά μαζί του στὰ συχνὰ ταξίδια τοῦ. Ἔτσι εἶχα πάει στὴ Σύρα πὸν κάνουν τὰ ὠραῖα λουκούμια, στὴ Χίο πὸν βγάζει τὸ ἀρωματικὸ μαστίχι, στὴ Μῆλο κι Ἐρημόμηλο, πὸν λένε, μὲ τ' ἀγριόγιδα, στὴ Σέρφο μὲ τὰ παρδαλὰ γαῖδούρια, στὴν Κρήτη μὲ τὰ ζουμερὰ πορτοκάλια της, στὴ Σάμο μὲ τὸ γλυκὸ κρασί της, στὴ Μυτιλήνη μὲ τὰ λάδια της, στὴν Καβάλλα μὲ τὰ καπνά της καὶ στὴ Θεσσαλονίκη μὲ τὰ χίλια καλά της. Εἶχα καλὰ ὀργώσει τὸ Αἰγαῖο ἀπάνω καὶ κάτω κι εἶχα ἰδεῖ κι εἶχα μάθει ὅ,τι πῆς. Ἦμωνα μιὰ ζωντανὴ Γεωγραφία.

Ἄλλὰ στὸν Κορινθιακὸ ποτὲ δὲν εἶχα ταξιδέψει, καὶ καταλαβαίνετε τὴ χαρὰ μου, ὅταν ἄκουσα ἀπὸ τὸν πατέρα μου πὸς θὰ πᾶμε στὴν Πάτρα μὲ τὸ βαπόρι.

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, σὲ λίγες μέρες βρεθήκαμε στὸ κατὰστρομα τοῦ «Ποσειδῶνα». Παλιὸ βαπόρι κι ἀργοκίνητο, μὰ καλοθάλασσο. Ἐκανε τὴ γραμμὴ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ θάπιανε σ' ὅλα τὰ σκαλώματα: Λουτράκι, Δίστομο, Ἰτέα, Γαλαξίδι, Βιτρινίτσα, Ἐπαχτο, ὥσπου νὰ φτάση στὴν Πάτρα. Ἔτσι κι ἐγὼ θάβλεπα τόσα μέρη κι ὁ πατέρας μου, πὸν ἔμπορευόταν κι εἶχε ἀλλοῦ παραγγελίες νὰ δώσει, ἀλλοῦ συμφωνίες νὰ κλείση κι ἀλλοῦ γνωστοὺς νὰ συναντήση, θάκανε τὶς δουλειές του.

* * *

Φτάσαμε στὸν ἰσθμό. Θὰ περνούσαμε τὴ διώρυγα, κι ἦταν ἡ πρώτη φορὰ, πὸν θάβλεπα τὸ θέαμά της.

Ὁ «Ποσειδῶνας» εἶχε κόψει πιά τὸ δρόμο του κι ἀργά-ἀργά καὶ μεγαλόπρεπα ἄρχισε νὰ μπαίνει στὸ κανάλι.

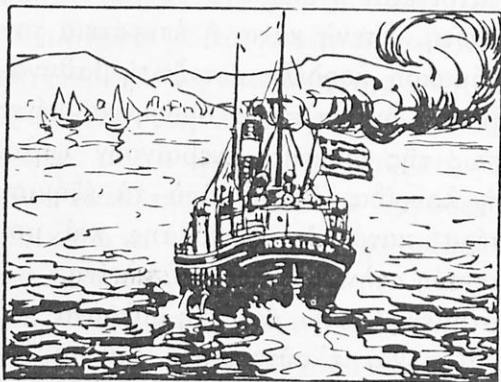
Μπροστά μας ἀνοίγεται ἡ διώρυγα σὰ μιὰ σκάφη μακρότατη κι ἀτέλειωτη. Στενὴ κάτω ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ, μοιάζει στενόμακρη κορδέλα μεταξωτὴ βαθυγάλαζη. Καὶ δεξόξερβα οἱ δυὸ πλευρὲς ὁμορφοκομμένες καὶ πλαγιαστές, ὅπως τῆς σκάφης, ἀνεβαίνουν ψηλά. Κοιτάζω τὴν ὑγρὴ λουρίδα, ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἐξήμισυ χιλιόμετρά της, πέρα κατὰ τὴν ἔξοδό της, καὶ μοῦ φαίνεται σὰ νὰ στενεύη στὴν ἄκρη καὶ νὰ κλείνη.

Ἡ γέφυρα, στημένη πάνω ἀπὸ τὴ διώρυγα γιὰ νὰ περνοῦν τὰ τραῖνα καὶ τ' αὐτοκίνητα καὶ οἱ πεζοί, μόλις διακρίνεται. Φαίνεται τόσο χαμηλά, πού γιὰ μιὰ στιγμὴ ἄθελα γύρισα ψηλά καί... κοίταξα τὸ κατάρτι τοῦ «Ποσειδῶνα». Θαρρεῖς πὼς εἶναι δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς ψηλότερο ἀπὸ τὴ γέφυρα, καὶ νὰ περάση, χωρὶς νὰ σκουντήση, ἀδύνατο. Ὅμως καθένας ἡσυχάζει εὐκόλα μὲ τὴ σκέψη πὼς κι ἄλλες φορὲς πέρασε ὁ «Ποσειδῶνας» καὶ μεγαλύτερά του βαπόρια, χωρὶς τίποτα τέτοιο νὰ συμβῆ. Κι ὅμως, ἂν δὲν ἔχουμε φόβο, ἔχουμε ζωερὴ περιέργεια, πού ὅσο πλησιάζουμε γίνεται ζωηρότερη. Ὅλοι οἱ ἐπιβάτες ἔχουν τὰ μάτια τους ἐκεῖ ψηλά, κι ὅλοι γι' αὐτὸ μιλάνε. Δυὸ γυναῖκες σταυροκοπιοῦνται:

— Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, τί μυστήριο εἶναι τοῦτο!..

Βγήκαμε στὸν Κορινθιακό, στρέψαμε δεξιὰ καὶ βάλαμε πλώρη γιὰ τὸ Λουτράκι. Γλυκό, ὀλόδροσο ἀε-

ράκι σάρωνε ἑλαφρὰ τὰ νερὰ καὶ σήκωνε χίλια μικρὰ παιχνιδιάρικα κυματάκια μὲ ἀφρισμένη κορυφή. Καθὼς ἀκολουθοῦσε τόνα τ' ἄλλο, μοιάζανε ἀμέτρητα προ-



βατάκια, πὸν τρέχανε στὴ βοσκὴ τους.

Σὲ λίγο εἶχαμε φτάσει κιόλας στὸ Λουτρόκι καὶ ἀγκυροβολήσαμε ἀντίκρου στὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα του. Εἶ-

χαμε νὰ βγάλουμε μερικὸς ἐπιβάτες, πὸν πήγαιναν νὰ κάνουν τὰ λουτρά τους, καὶ νὰ πάρουμε ἄλλους πὸν γύριζαν τώρα στὸν τόπο τους.

Τὸ Λουτρόκι, μικρὸ χωριὸ ἄλλη φορὰ, εἶναι τώρα μιὰ μεγάλη λουτρόπολη. Χιλιάδες κόσμος μαζεύεται ἐκεῖ τὸ καλοκαίρι, γιὰ νὰ λουστῆ στὶς θερμὲς πηγές του καὶ νὰ πιῇ τὸ νερὸ του, πὸν κάνει καλό.

Σὲ μιὰ ὥρα, ἀφοῦ φορτώσαμε νταμιτζάνες νερὸ ἀπὸ τὶς θερμὲς πηγές γιὰ τὴν Πάτρα καὶ ἄλλα μέρη, σηκώσαμε τὴν ἄγκυρα καὶ βάλουμε πλώρη γιὰ τὰ παράλια τῆς Ρούμελης.

Τὸ θαλασσινὸ ταξίδι στὸν Κορινθιακὸ εἶναι ταξίδι στὴ βορεινὴ πλευρὰ του. Ὅλα τὰ σκαλώματα πὸν θὰ πιάσουμε, ἐξὸν ἀπὸ τὸ πρῶτο καὶ τὸ τελευταῖο, — Λουτρόκι καὶ Πάτρα — στὴ Ρούμελη βρίσκον-

ται. Χωριά ἢ μικρὲς πολιτεῖες, εἶναι χτισμένα ὅλα στοὺς μυχοὺς τῶν βαθιῶν μικρῶν κόλπων της, ἐκεῖ πού ἀνταμώνονται μὲ τὴ θάλασσα οἱ μικρὲς στενόμακρες κοιλάδες της. Ψηλά, ἀπότομα κι ἄγρια βουνὰ χωρίζουν τὴ μιὰ κοιλάδα ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἐπειτα σκίζοντας πέρα μακριὰ τὴ θάλασσα, σχηματίζουν μιὰ ὀλόκληρη νταντέλα ἀπὸ ἀκρωτήρια, κόλπους καὶ χερσόνησους. Ἔτσι, ἐνῶ ἐμποδίζουν τὴ συγκοινωνία στὴ στεριά, φαίνονται σὰ νὰ θέλουν νὰ δυσκολέψουν καὶ τὴ συγκοινωνία στὴ θάλασσα. Τὰ πλοῖα, γιὰ νὰ περάσουν ἀπὸ σκάλωμα σὲ σκάλωμα, ἀναγκάζονται νὰ χαράζουν γύρω στ' ἀκρωτήρια αὐτὰ μεγάλα ἡμικύκλια κι ἔτσι νὰ χασομεροῦν καὶ νὰ καῖνε τὰ κάρβουνα τους ἄδικα.

* * *

Λίγες ὥρες χροιάστηκε ὁ «Ποσειδῶνας» γιὰ νὰ μπῆ στὸν ὄρμο τοῦ Διστόμου. Ἦσυχα καταήσυχα νερά, ἕνα-δυὸ καΐκια δεμένα στὴν ἀκρογιαλιά, πεντέξι φαροποῦλες τραβηγμένες στὴν ἀμμουδιά καὶ λίγα ἄσπρα σπιτάκια. Σταθήκαμε λίγα λεπτὰ στὸν ἀτμὸ κι ἔπειτα «ὀπισθεν» καὶ δρόμο...

Καλὸ δειλινὸ ἀράξαμε στὴν Ἰτέα. Νέα πόλη, καλοχτισμένη, εἶναι γνωστὴ σ' ὅλο τὸν κόσμο, γιὰτὶ ἀπὸ κεῖ φορτώνονται οἱ νόστιμες σαλωνίτικες ἐλιές, καὶ κεῖ ξεμπαρκάρουν οἱ χιλιάδες περιηγητές, πού πᾶνε κάθε χρόνο στοὺς Δελφούς.

Μιὰ μακριὰ σειρὰ σπίτια τόνα κοντὰ στ' ἄλλο

καμαρωτά, ὄμορφα κι ἀπλά, πλαισιώνουν τὸ μυχθὸ τοῦ μικροῦ λιμανιοῦ. Ἀπάνω ἀπὸ τὴ μικρὴ πόλη, μακριὰ καὶ πέρα, ὅσο κόβει τὸ μάτι, βλέπει κανεὶς νὰ



μαυρολογᾷ ὁ ἀπέραντος ἐλαιῶνας τῆς Ἀμφισσας, καὶ νὰ σκεπάζῃ τὴ στενόμακρη κοιλάδα, πὺ ἀνοίγεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγάλα βουνά, τὴ Γιόνα δυτικὰ καὶ τὸν Παρνασσὸ ἀνατολικά.

Δεξιά, ἀπάνω στὶς βραχώδεις πλαγιὲς τοῦ Παρνασσοῦ εἶναι οἱ Δελφοί, δηλαδή ἦταν οἱ Δελφοί. Σήμερα δὲν ὑπάρχουν παρὰ τὰ ἐρείπια, πὺ ξέ-

θαψαν οἱ ἀρχαιολόγοι. Ἀμαξωτὸς ἀνηφορικὸς δρόμος ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ πλάγια καὶ τὶς χαράδρες τοῦ βουνοῦ, γιὰ νὰ κάμῃ πιὸ εὐκόλο καὶ πιὸ ἄνετο τὸ ταξίδι τῶν περιηγητῶν.

Ὁ γέρο «Ποσειδῶνας» μας ἀργοσαλεύει βαρὺς καὶ κουρασμένος γύρω στὴν ἄγκυρά του, καθὼς τὸν σπρώχνει ὁ ἐλαφρὸς μπάτης τοῦ κόλπου. Κι ἐγὼ ἀκουμπισμένος στὴν κουπαστή, συλλογίζομαι πὺς σ'αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ νερά, στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ἔφταναν ὕστερα ἀπὸ πολὺήμερο λαμνοκόπι οἱ προσκυνητὲς τοῦ Ἀπόλλωνα ἀπ' ὄλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας. Ἀπὸ τὴ Θεσσαλία καὶ τὴν Πελοπόννησο, τὴ Στερεὰ καὶ

τὴν Ἰωνία, τὴ Δῆλο καὶ τὴν Κρήτη καὶ τ' ἄλλα νησιά ξεκινουῦσαν ἄλλοι γιὰ νὰ ἰδοῦνε τοὺς ἀγῶνες, τὰ Πύθια, κι ἄλλοι γιὰ ν' ἀγωνιστοῦν οἱ ἴδιοι. Ἄλλοι ἀποσταλμένοι ἀπὸ τὶς πόλεις τους γιὰ νὰ προσφέρουν θυσίαις στὸ θεὸ καὶ νὰ λάβουνε μέρος στὸ Ἀμφικτυονικὸ Συνέδριο. Ἄλλοι γιὰ νὰ ρωτήσουν τὴν Πυθία νὰ τοὺς μαντέψῃ τὰ μελλούμενα. Ἄλλοι, τέλος, γιὰ νὰ πουλήσουν τὰ διαλεχτὰ ἔργα τῆς τέχνης τους καὶ τοῦ τόπου τους στὸ μεγάλο ἐμπορικὸ πανηγύρι ποὺ γινόταν ἐκεῖ.

Στὴν ἐποχὴ τῶν ἀγώνων, τῶν «Πυθίων», σ' ὅλους τοὺς δρόμους τῆς Ἑλλάδας οἱ προσκυνητὲς κι οἱ ἀγωνιστὲς κι οἱ τραγουδιστὲς κι οἱ θεατὲς κι οἱ ἔμποροι, πεξοὶ ἢ καβαλάρηδες ἢ μὲ τ' ἀμάξια τους, τραβοῦσαν γιὰ τοὺς Δελφούς. Ἐρχονταν ἐκεῖ ἀπὸ τὴ στεριά ἢ ἀπὸ τὴ θάλασσα φορτωμένοι ἀφιερῶματα: ἑξαισία ἀγάλματα, μαρμαρένια καὶ χάλκινα, κοσμήματα χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ, πανοπλίαι ἀστραφτερὲς—λάφυρα τῶν πολέμων μὲ τοὺς βαρβάρους,—ἀγγεῖα κάθε λογῆς καταστόλιστα μὲ ὄμορφες ζωγραφιές, καλοθρεμμένα ζῶα γιὰ τὶς θυσίαις...

Οἱ Δελφοὶ ἦταν τὸ πανελλήνιο προσκύνημα. Ὅλες οἱ ἑλληνικὲς χῶρες σὲ στιγμὲς κιντύνου ἀπὸ κεῖ περίμεναν μιὰ καλὴ συμβουλή. Ἀκόμα κι οἱ ξένοι, οἱ βασιλιάδες τῆς Ἀσίας ἔστελναν πλούσια δῶρα στὸν Ἀπόλλωνα καὶ ζητοῦσαν τὴν προστασία του. Ἔτσι πίστευε ὅλος ὁ κόσμος πὼς ἐκεῖ, στοὺς Δελφούς, ἦτανε τὸ κέντρο τῆς γῆς.

Σήμερα δὲν ὑπάρχουν ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο αὐτὸ καὶ

πλουσιώτατο μοναστήρι τοῦ Ἀπόλλωνα παρὰ λίγα ἀπομεινάδια. Αὐτὰ τὰ λείψανα ἔρχονται μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ θαυμασμὸ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ σπουδάσουν οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου.

* * *

Ἄπ' αὐτὲς τὶς σκέψεις μ' ἔβγαλε μιὰ μακρόσυρτη, στριγγιά, βραχνή σφυριξιά τοῦ «Ποσειδῶνα» καὶ μαζὶ ἓνα τράνταγμα ὄλου τοῦ πλοίου, πὺν ἔκανε τὰ ξάρτια του καὶ τὰ πατωτά του νὰ τριξοῦν καὶ τὶς ἀλυσίδες νὰ κουνουίσουν. Φεύγαμε γιὰ τὸ Γαλα-



ξίδι καὶ δὲν ἀργήσαμε νὰ μποῦμε στὸ λιμάνι του. Γαλαξιδιώτης ὁ καπετάνιος μας, χαιρέτησε τὴν πατρίδα του μὲ τὴ σειρήνα τοῦ πλοίου.

Ὅμορφη πόλη τὸ Γαλαξίδι, καλόχτιστη, εἶναι ἓνα στολίδι στὴν πετρώδικη ἀκρογιαλιά. Φτωχὸς εἶναι ὁ τόπος γύρω, μὰ τὸ Γαλαξίδι εἶναι πλούσιο. Μπροστά του ἀπλώνεται σὰν ἀπέραντη πλούσια πε-

διάδα ἢ θάλασσα, πὺν τὰ παιδιά του ξαίρουν καλὰ νὰ τὴν ὀργώνουν καὶ νὰ τὴν τρυγοῦν ὅπως οἱ ἄλλοι τὰ χωράφια τους καὶ τὰ ἀμπέλια τους. Οἱ Γαλαξιδιω-

τες εἶναι ναυτικοί, στὴ θάλασσα γεννημένοι καὶ στὴ θάλασσα μεγαλωμένοι. Κι ὄχι ἀπὸ σήμερα. Τὸ Γαλαξίδι ὅταν πρωτοχτίστηκε, ἀπὸ θαλασσινοὺς κατοικήθηκε, κι ὡς τὰ τώρα ναυτικοὺς βγάξει. Ἡ θάλασσα εἶναι ἡ ζωὴ καὶ τὸ εἶναι τοῦ Γαλαξιδιοῦ, πού τὸ γέννησε καὶ τόθρεψε καὶ τὸ δόξασε.

Στὸ μικρὸ λιμανάκι του πλήθος βάρκες καὶ καΐκια σαλεύουν. Ἐξω στὴν ἀκρογιαλιὰ φαίνονται ἄλλα στὰ σκαριά τους ἀπάνω, ἀρχινημένα ἢ μισοτελειωμένα. Ἄλλα πάλι, μὲ ζωηρὰ χρώματα στολισμένα, εἶναι ἔτοιμα νὰ ριχτοῦν στὴ θάλασσα γιὰ τὸ πρῶτο ταξίδι τους.

Μπαίνοντας στὸ λιμανάκι, βάρκες πολλὲς μᾶς πλησιάζουν.

— Καλημέρα, καπετὰ - Βαγγέλη, χαιρέτησαν τὸν πλοίαρχό μας, κι αὐτὸς τοὺς ἀντιχαιρέτησε τὸν καθένα μὲ τ' ὄνομά του. Καὶ ρωτιόνταν τί κάνουν καὶ πῶς τὰ πέρασαν κι ἄλλα πολλά. Δυὸ βδομάδες εἶχαν ν' ἀνταμωθοῦν, ἀπὸ τ' ἄλλο ταξίδι τοῦ «Ποσειδῶνα», καὶ χαιρετοῦσε καὶ ρωτοῦσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο σὰ νὰ εἶχαν νὰ ἰδωθοῦν καιρούς. Ἔτσι εἶναι ἡ θάλασσα. Φεύγει ὁ ναυτικὸς ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ δὲν ξαίρει πότε θὰ γυρίση. Ἡ δουλειὰ ὄλο καὶ τὸν διώχνει ἀπὸ τὸν τόπο του κι ἀπὸ τοὺς δικούς του. Κι ἐκεῖ πού λείπει κι ἐκεῖ πού ἀρμενίζει, ποιὸς ξαίρει τί μπορεῖ νὰ τὸν βρῇ. Γι' αὐτὸ κι ὁ γυρισμὸς του—λίγο ἢ πολὺ ἔλειψε—εἶναι ἕνα πανηγύρι γιὰ τοὺς δικούς του καὶ γιὰ τοὺς φίλους του.

Ἄλλη μακρόσυρτη, στριγγιά, βραχνὴ σφυριξιά

του βαποριοῦ, ἄλλο τράνταγμα καὶ τριξίμο καὶ κου-
δούνισμα τῆς ἀλυσίδας κι ὁ «Ποσειδῶνας» σήκωσε
τὴν ἄγκυρα, ἔκανε «ὀπισθεν» καὶ βγήκε ἀπὸ τὸ Γα-
λαξιδιώτικο λιμάνι.

* * *

Βάλαμε πλώρη γιὰ τὴ Βιτρινίτσα κι ἀπὸ κεῖ
γιὰ τὸν Ἑπαχτο. Μᾶς πῆρε ἡ νύχτα κι ἔπρεπε νὰ
φτάσουμε στὴν Πάτρα ὅσο ἔπαιρνε νωρίτερα. Γι' αὐτὸ
στὴ Βιτρινίτσα δὲν πλησιάσαμε, ἔκοψε μόνο ὁ «Πο-
σειδῶνας» τὸ δρόμο του ἔξω στ' ἀνοιχτά, κι ἐκεῖ καθὼς
ἀργοπλέαμε, διπλάρωσε ἓνα καῖκι καὶ χωρὶς νὰ σταμα-
τήσουμε, σιγοπλέοντας πάντα, δώσαμε ὅ,τι εἴχαμε νὰ
δώσουμε, πήραμε ὅ,τι εἴχαμε νὰ πάρουμε, καὶ χωρίσαμε.
Τὸ καῖκι ἄνοιξε τὸ πανί του γιὰ τὴ Βιτρινίτσα κι
ἐμεῖς δυναμώσαμε τὶς φωτιές μας γιὰ τὸν Ἑπαχτο.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα φτάσαμε στὸν Ἑπαχτο.
Φτωγὴ καὶ μικρὴ πόλη εἶναι καὶ φτωγὴ ἡ περιοχὴ
τῆς, φήμη ὅμως ἔχει μεγάλη. Λένε πὼς στὰ παλιὰ
τὰ χρόνια, τότε πὺν κατεβήκανε στὴν Ἑλλάδα οἱ Δω-
ριεῖς μὲ τὰ σιδερένια τους ὅπλα καὶ νίκησαν τοὺς
Ἀχαιοὺς, πὺν εἴχανε χαλκωματένια, ἐδῶ στὸν Ἑπα-
χτο φτιάξανε πλοῖα καὶ περάσανε στὴν Πελοπόννησο.

Τὴ φήμη του ὁ Ἑπαχτος τὴ χρωστᾷε στὴ
θέση του. Στέκεται σὰ φύλακας στὴν εἴσοδο τοῦ
Κορινθιακοῦ. Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια μὲ τοὺς συ-
χνοὺς πολέμους, ὅποιος τὸν εἶχε, ἐξουσίαζε κι ὄλα
τ' ἄλλα μέρη ὡς τὴν Κόρινθο. Γι' αὐτὸ κι οἱ Ἀθη-

ναῖοι τότε βοήθησαν Μεσσήνιους πρόσφυγες νὰ κατοικήσουν ἐκεῖ, ὅταν τοὺς ἔδιωξαν οἱ Σπαρτιαῖτες ἀπὸ τὸν τόπο τους. Ἔτσι θὰ εἶχαν δικούς τους φίλους, κι ἐχθρούς τῶν Σπαρτιατῶν, στὴν πόρτα τοῦ Κορινθιακοῦ.

Ἔπειτα, σὰ κατοπινὰ τὰ χρόνια, λαοὶ καὶ λαοὶ πάλαιψαν γιὰ τὴν κατοχὴ του! Τί Ἕλληνες, τί Φράγκοι, τί Βενετσιάνοι, τί Τοῦρκοι! Στρατοὶ καὶ στόλοι μαζεύονταν γύρω του, ἀπ' ὄλο τὸν κόσμον, ποῖός νὰ τὸν πάρη ἀπὸ τὸν ἄλλο. Τὸ μισογκρεμισμένο κάστρο του πόσους πολέμους καὶ συφορὰς καὶ καταστροφὰς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ διηγηθῇ!

Οὔτε μισὴ ὥρα δὲ χασομερήσαμε στὸν Ἐπαχτο καὶ βάλαμε πλώρη γιὰ τὴν Πάτρα. Σὲ λίγο περάσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ Ρίο κι Ἀντίρριο, τὶς δυὸ ἀντικρυνὲς γλῶσσες, πὺ θαρρεῖς καὶ πηγαίνανε νὰ ἐνώσουνε τὴ Ρούμελη καὶ τὸ Μωριά κι ἐπομείνανε στὴ μέση, κουρασμένες. Στὶς ἄκρες τους ὑψώνονται δυὸ μισογκρεμισμένα κάστρα. Καὶ στὴν ἀκρογιαλιά τους δυὸ φάροι μᾶς ὀδηγοῦν μέσα στὴ νύχτα, γιὰ νὰ περάσουμε μὲ ἀσφάλεια ἀπὸ τὴ μέση τοῦ στενοῦ, πὺ τὸ πλάτος του δὲν εἶναι οὔτε δυὸ χιλιόμετρα.

* * *

Τὴν ἴδια νύχτα ἀράξαμε στὴν Πάτρα, καὶ τὴν ἄλλη μέρα στοὺς πλατιοὺς καὶ ὀλόϊσους δρόμους τῆς ξεμουδιάζα ἀκολουθώντας τὸν πατέρα μου στὶς δουλειές του. Ἦμωνα πιά μεγάλος μούλεγε, κι ἦταν

καιρός νά μπῶ στό νόημα τῆς δουλειᾶς, νά γνωρίσω
κι ἐγὼ τοὺς πελάτες μας καὶ τοὺς φίλους, πούχαμε
ἐμπορικῆς δοσοληψίης. Δυὸ-τρεῖς μέρες, πού θὰ μέ-



ναμε στήν Πά-
τρα, εἶχαμε νά
κλείσουμε πολ-
λές δουλειές μέ
ἐμπόρους, ἐργο-
στασιόχους καὶ
παραγωγούς. Ἔ-
τσι γυρίσαμε ἓνα
σωρὸ καταστή-
ματα, ἐργοστά-
σια κι ἀποθήκες.

Ἡ Πάτρα εἶναι ἡ μεγαλύτερη σταφιδόπολη τοῦ
Μωριά. Μεγάλες σταφίδαποθῆκες ὑψώνονται στήν πα-
ραλία τῆς γιά τὸ καθάρισμα, τὴ συσκευὴ καὶ τὴν
ἀποθήκεψη τῆς μαύρης Κορινθιακῆς σταφίδας. Στό
μεγάλο, τεχνητὸ λιμάνι τῆς, εἶναι ἀραγμένα πολλὰ
μεγάλα φορτηγὰ πλοῖα. Καθὼς εἶναι ξεφόρτωτα
κι ἀλαφρά, εἶναι σηκωμένα ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἤσυχια
νερὰ καὶ δείχνουν ὑπερβολικὰ μεγάλα καὶ ἄκομψα.
Περιμένουν ἐκεῖ νά φορτωθοῦνε μέ χιλιάδες κιβώ-
τια γεμάτα ἀπὸ τὴ νέα σταφίδα τῆς χρονιάς, νά
τὴ μεταφέρουν στήν Ἀγγλία, στήν Ὀλλανδία, στή
Γερμανία καὶ σ' ἄλλα μέρη.

Στό λιμάνι τῆς Πάτρας βρίσκονται κι ἄλλα
πολλὰ πλοῖα ἐπιβατικὰ, μικρὰ καὶ μεγάλα. Τὰ μικρὰ
κάνουν τὴ συγκοινωνία τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας, καὶ τὰ

μεγάλα, τὰ ὑπερωκεάνεια, ταξιδεύουν στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερική. Ἡ Πάτρα εἶναι σὰ νὰ ποῦμε ὁ Πειραιᾶς τῆς δυτικῆς Ἑλλάδας.

* * *

Εἴχαμε πιά τελειώσει τις δουλειές μας κι ἐτοιμαστήκαμε γιὰ τὴν Ἀθήνα. Θὰ φεύγαμε τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὸ τραῖνο κι ἡ χαρά μου ἦτανε μεγάλη, πὺν ἔτσι θὰ περνούσαμε τὴν ἄλλη παραλία τοῦ Κορινθιακοῦ, πὺν εἶναι σωστός παράδεισος. Ἄλλο ὅμως νὰ σᾶς λέω κι ἄλλο νὰ ἰδῆτε μὲ τὰ ἴδια σας τὰ μάτια.

Τὸ τραῖνο, σ' ὄλο, πές, τὸ ταξίδι ὡς τὴν Κόρινθο περνᾶ μέσα ἀπὸ ἀτέλειωτα ἀμπέλια, σταφίδες καὶ περιβόλια. Ὅλοπρασινη, πυκνοκατοικημένη καὶ ἀμπλουτη εἶναι ἡ στενὴ λουρίδα τοῦ κάμπου, πὺν χωρίζει τ' ἄγρια, δασωμένα βουνὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Ἀντίθετα ἀπὸ τὴ Ρούμελη, πὺν τὰ βουνὰ της προχωροῦν στὴ θάλασσα καὶ βοτουῦν στὰ βαθιὰ τις ἀπότομες πλαγιές τους, ἐδῶ, στὸ Μωριά, στέκονται—ἀλλοῦ περισσότερο, ἀλλοῦ λιγώτερο—ξέμακρα ἀπὸ τὸ γαλάζιο κῦμα, κι ἀφήνουν ν' ἀπλωθῆ στὸ μεταξὺ



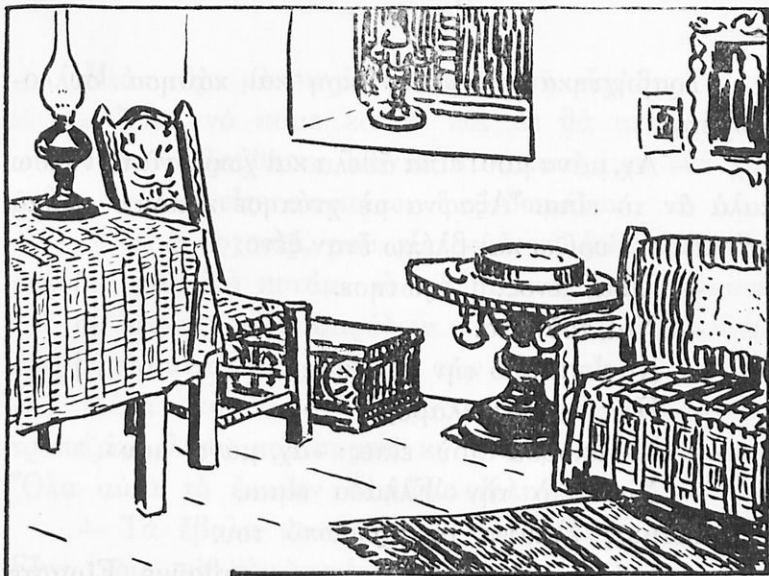
μιὰ στενή ζώνη παχιᾶς γῆς. Σ' αὐτὴν ἀπάνω τῆ στενῆ ζώνη τῆς παχιᾶς γῆς ρίζωσαν καὶ φούντωσαν καὶ ἀνθίζουν πλούσιες πολιτεῖες καὶ χωριά, τὸ Αἴγιο, ἡ πρώτη πατρίδα τῆς σταφίδας, ὁ Ἀκράτας, τὸ νεόχτιστο Ξυλόκαστρο, τὸ Κιάτο, ἡ Κόρινθο ἡ ἄτυχη, πὺν δυὸ φορὲς μέσα σὲ ἑβδομήντα χρόνια τῆ γκρέμισαν οἱ σεισμοί, καὶ ξαναχτίστηκε ἀπὸ τὰ θεμέλια.

Ἀμέτρητοι εἶναι οἱ σταθμοὶ τοῦ τραίνου. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι σταθμὸς καὶ χωριὸ καὶ κίνηση. Ὁ κάμπος γεμάτος κόσμος, πὺν ἰδρωκοπάει νὰ συνάξῃ τὰ πλούσια δῶρα τῆς γῆς καὶ τῆς δουλειᾶς του. Ἄλλου τρυγοῦν, ἄλλου ἀπλώνουν τῆ σταφίδα στὸν ἥλιο νὰ ξεραθῇ ἢ μαζεύουν τὴν ξεραμένη, ἄλλου κουβαλοῦν μὲ ζῶα ἢ μὲ ἀμάξια καὶ μὲ αὐτοκίνητα τὸν καρπὸ. Ὅλη ἡ σοδειὰ τραβᾶει γιὰ τοὺς σταθμοὺς. Ἐκεῖ συγκεντρώνεται καὶ ἀπὸ κεῖ κουβαλιέται στὰ πῖο μεγάλα κέντρα, στὸ Αἴγιο, στὴν Πάτρα καὶ ἄλλου νὰ καθαριστῇ καὶ νὰ πακεταριστῇ. Σὲ πολλοὺς σταθμοὺς βλέπουμε πλῆθος κοφίνια, γεμάτα ὀλόξανθες σουλτανιὲς καὶ μαῦρα ἢ ἄσπρα τραγανὰ ὀλόδροσα σταφύλια.

Ἀγοράσαμε ἀρκετὰ νὰ φᾶμε στὸ δρόμο. Ὅταν βλέπω σταφύλι, θυμᾶμαι τὴν κερήθρα. Κι αὐτό, καθὼς ἐκείνη, ἔχει τὶς κυψελίδες του, τὶς ρῶγες, γεμάτες γλυκοὺς ἀρωματικοὺς χυμούς, πὺν σὲ χορταίνουν, σὲ δροσιζοῦν καὶ σὲ ζωογονοῦν.

Τί καλὰ πὺν τὸ λέει τὸ τραγούδι:

*Πολλὰ εἶναι τ' ἀνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ, μὰ σὰν τὸ ρόδο οὐτ' ἓνα,
Πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποί, σὰν τὸ σταφύλι οὐτ' ἓνας!*



Τὸ ραζακὶ βλαφύρι.

ΠΑΝΕ πολλὰ χρόνια πὸ ἤμουνα στὴν ξενητιά, σὲ μιὰ μεγάλη καὶ ὠραία πόλη.

Ἦταν ἀνοιξη, καὶ βγῆκα νὰ περπατήσω στὸ δημόσιο κῆπο. Τὰ πουλιὰ κελαηδοῦσαν καὶ τὰ λουλούδια στόλιζαν πολύχρωμα τὴ γλῶη. Τὰ δέντρα φούντωναν ἀνθισμένα κι ἓνα μεγάλο ποτάμι περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ μεγάλο κῆπο.

Ὅλα ἦταν ὠραία, μὰ ἐμένα ὁ νοῦς μου πετοῦσε στὴν πατρίδα μου. Ἄς ἤμουνα στὸ χωριό μου, κι ἄς ἔλειπαν τὰ χίλια καλὰ τῆς ξενητιάς. Καὶ πιὸ πολὺ ποθοῦσα τὸν ἥλιο μας, γιατί ἐκεῖνος ἐκεῖ ἦταν ἓνας ἥλιος θαμπὸς κι ἀρρωστημένος.

Τραβήχτηκα σὲ μίαν ἄκρη καὶ κάθησα συλλογισμένος.

— "Ἄχ, μάνα μου! εἶπα ἄθελα καὶ χωρὶς νὰ τὸ νιώσω καλὰ ἂν τὸ εἶπα. Ἄξαφνα μὲ χτύπησε κάποιος φιλικὰ στὸν ὦμο. Γυρίζω καὶ βλέπω ἕναν ξένο.

— Εἶσαι ξένος; μ' ἐρώτησε.

— Naί, τοῦ εἶπα.

— Κι εἶσαι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα;

— Πῶς μὲ κατάλαβες;

— Σὲ ἄκουσα πὺν εἶπες: «ἄχ, μάνα μου».

— Naί, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἶμαι.

Μεμιᾶς ἔλαμψε τὸ πρόσωπό του.

— Πᾶμε, μοῦ εἶπε, νὰ παρηγορηθοῦμε. Εἴμαστε πατριῶτες. (Γὰ τελευταῖα λόγια τὰ εἶπε στὴ γλῶσσα μας).

— Ἀπὸ ποιό μέρος; τὸν ρωτῶ.

— Τί σημασία ἔχει τὸ μέρος; ἀρκεῖ πὺν σοῦ λέω πῶς εἴμαστε πατριῶτες.

Ἀπὸ τότε γίναμε φίλοι. Βλεπόμαστε ὅταν μᾶς ἄφηνε ἡ δουλειὰ καὶ λέγαμε τίς ὁμορφιές τῆς πατρίδας μας.

— Δὲν εἶναι τόπος αὐτός, μοῦ ἔλεγε συχνά.

— Ἀλήθεια, τοῦ ἀπαντοῦσα. Ἐγὼ σ' ἕνα-δυὸ χρόνια ἐλπίζω νὰ γυρίσω.

— Εὐτυχισμένος εἶσαι. Νὰ μποροῦσα κι ἐγώ!..

— Καὶ τί σ' ἐμποδίζει;

— Ἐ, πολλὰ ζητᾶς! μοῦ ἔλεγε μελαγχολικὰ καὶ σόπαινε.

Ποτὲ δὲ θέλησε νὰ μοῦ εἰπῇ, γιατί δὲ μποροῦσε νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα.

Μιά μέρα μὲ συνάντησε καὶ μοῦ εἶπε:

— Ἔλα νὰ πᾶμε κάπου καὶ δὲ θὰ μετανιώσης.

Τὸν ἀκολούθησα. Κοντὰ στὸ ποτάμι σ' ἓνα χαμηλὸ σπιτάκι εἶχε νοικιάσει ἓνα δωμάτιο.

— Ἐδῶ ἔρχομαι, μοῦ εἶπε, γιὰ νὰ θυμοῦμαι τὴν πατρίδα μας. Τὸ ποτάμι τὸ φαντάζομαι γιὰ θάλασσα, καὶ οἱ φωνῆς τῶν ψαράδων ποὺ ἀκούω ἐδῶ, λέω πὼς βγαίνουν ἀπὸ τὰ στόματα τῶν δικῶν μας ψαράδων.

Μέσα στὸ δωμάτιο εἶχε μιὰ παλιὰ κασέλα, ἓνα τραπεζάκι, λίγα καθίσματα κι ἓνα μικρὸ καθρέφτη. Ὅλα αὐτὰ τὸ ἔκαναν δωμάτιο ἑλληνικό.

— Τὰ ἔβαλα μονάχος μου τὰ ἔπιπλα, μοῦ εἶπε. Εἶναι ἴδιο μὲ τὸ δωμάτιο ποὺ εἶχα στὸ σπίτι μας στὴν Ἑλλάδα. Τώρα θὰ ψήσουμε καφὲ μόνοι μας, ὅπως τὸν ψήνουν ἐκεῖ.

Ἄναψε τὸ καμινέτο, ἔβαλε ἀπάνω τὸ μπρῖκι μὲ νερό, ἔλειτα πῆρε ἓνα μικρὸ πολίτικο μύλο τοῦ καφέ, ποὺ ἔλαμπε σὰ χρυσός, καὶ ἄρχισε νὰ γυρίζη.

* * *

Ἄς ποῦμε καὶ κανένα τραγούδι δικό μας, εἶπε μὲ ἀναστεναγμό.

Καὶ ἄρχισε νὰ τραγουδῇ:

*Παρακαλῶ σε Κύριε, καὶ προσκυνῶ σε, Θέ μου,
ἀρρώστια κεῖ σὴν ξενητιά τοῦ ξένου μὴν τοῦ δώσης.
Ἡ ἀρρώστια θέλει στρώματα, θέλει μεγάλη πάστρα,
θέλει μανούλα στὸ πλευρό, γοναῖκα στὸ κεφάλι,
θέλει ἀδερφὲς ὀλόγυρα νὰ τὸν καλοτηρᾶνε.*

Τὸ ἔλεγε σιγαλά, τρεμουλιαστὰ καὶ μὲ τόσο πάθος, πὸν παραλίγο νὰ μὲ πάρουν τὰ δάκρυα. Τὸ γριγρὶ τοῦ μύλου καὶ ἡ μυρουδιά τοῦ καφέ μ' ἔκαναν νὰ νομίζω πὸς ἤμουν σὲ ἑλληνικὸ δωμάτιο μαθητικό. Ἀληθινὰ ἤμουνα σὲ ξένη πόλη ἢ σὲ καμιὰ συνοικία στὴν Ἀθήνα;

— Ἐδῶ μένεις; τὸν ἐρώτησα.

— Ὅχι, μοῦ εἶπε. Μένω στὴν πόλη. Ἐδῶ ἔρχομαι ὅποτε θέλω, νὰ διασκεδάσω τὴ μελαγχολία μου.

Σηκώθηκε νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν καφέ καὶ μὲ τὴν ἴδια φωνὴ ἐξακολούθησε τὸ τραγούδι σὰ νὰ ἦτανε μονάχος του:

*Μὰ τί εἶδαν τὰ ματάκια μου, μὰ τί εἶδαν τὰ καημένα
πὸς θάφτουνε στὴν ξενιτιά τὸν ξένο ὄντας πεθάνη,
δίχως θυμιάμα καὶ κερὶ, δίχως παπὰ καὶ ψάλτη,
δίχως μανούλας κλάματα, γυναίκα μοιρολόγια.*

Πέρασε ἕνας χρόνος.

Τὴ δεύτερη χρονιά, τὸ Νοέμβρη, μοῦ ἔφεραν ἕνα γράμμα. Μοῦ ἔγραφε ὁ φίλος μου νὰ πάω νὰ τὸν ἰδῶ σὲ κάποιον νοσοκομεῖο. Πῆγα.

— Πεθαίνω, μοῦ λέει.

— Θάρρος, δὲν ἔχεις τίποτα, τὸν παρηγόρησα.

— Ἄκου πὸν σου λέω, μοῦ εἶπε. Καταλαβαίνω πὸς θὰ πεθάνω. Πάρε τὰ κλειδιά, πήγαινε στὴν κάμαρα, πὸν ξαίρεις, ν' ἀνοίξης τὴν κασέλα μου. Ἐχω μέσα λίγο χῶμα ἑλληνικό, θέλω νὰ μοῦ τὸ ρίξης στὸν τάφο μου. Ἐχω καὶ λίγα φύλλα ξερὰ βασιλικό...

Σταμάτησε λίγο και ύστερα μου ξανάειπε:

— Νά ἔρχεσαι νά με βλέπης.

— Εὐχαρίστως, τοῦ εἶπα. Μὰ θὰ γίνης καλά και θὰ πᾶμε μαζί στήν πατριίδα.

— Κι ἐγὼ τὸ ἠθέλα, μου εἶπε, κι ἄς μὴν ἔχω κανέναν ἐκεῖ κάτω. Μὰ ἡ μοῖρα ἔτσι τὸ θέλησε...

Ἐδῶ σταμάτησε πάλι, κι ἓνα δάκρυ ἔβρεξε τὰ χλομά του μάγουλα.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸν βρίσκω χειρότερα.

— Σταφύλι ραζακί θέλω, μου εἶπε. Νά τὸ βρῆς, ὅπου κι ἂν εἶναι. Ἄν εἶσαι φίλος, θὰ τὸ βρῆς.

Βγῆκα μὲ δακρυσμένα μάτια. Νοέμβρης μῆνας, κι ἐκεῖ ἀπάνω! Ποῦ νὰ βρῶ σταφύλι ραζακί! Ἐτρεξα παντοῦ. Κάπου βρῆκα ξινοστάφυλα. Ἄγοράζω ἓνα τσαμπὶ και τρέχω.

Βρίσκω τὸ φίλο μου πεσμένο σὲ βύθος! Τοῦ μιλῶ, δὲ μου μιλεῖ!

— Κάτι παραμιλοῦσε λίγο πρωτύτερα, μου εἶπαν οἱ νοσοκόμες, μὰ δὲν καταλαβαίναμε τί ἔλεγε.

Πλησιάζω στὸ ἀφτί και τοῦ φωνάζω δυνατά:

— Σήκω, Σπύρο, σοῦ ἔφερα τὸ ραζακί σταφύλι! Νά το!

— Δὲν τὸ βλέπω, θάμπωσαν τὰ μάτια μου. Βάλε το στὸ στόμα μου.

Τοῦ ἔβαλα δυὸ ρῶγες. Τὶς μᾶσησε ἀργά-ἀργά κι ἔπειτα εἶπε:

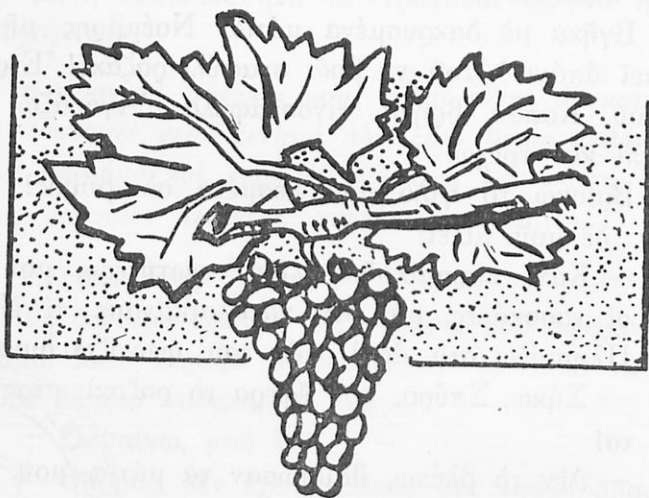
— Τί γλυκὸ τὸ ραζακί σταφύλι!.. Ἄπὸ τὴν κληματαριά μας τόκουσα... κοίτα πόσα ἔχει!.. Γιῶργο, ἔλα νὰ κόψουμε σταφύλια...

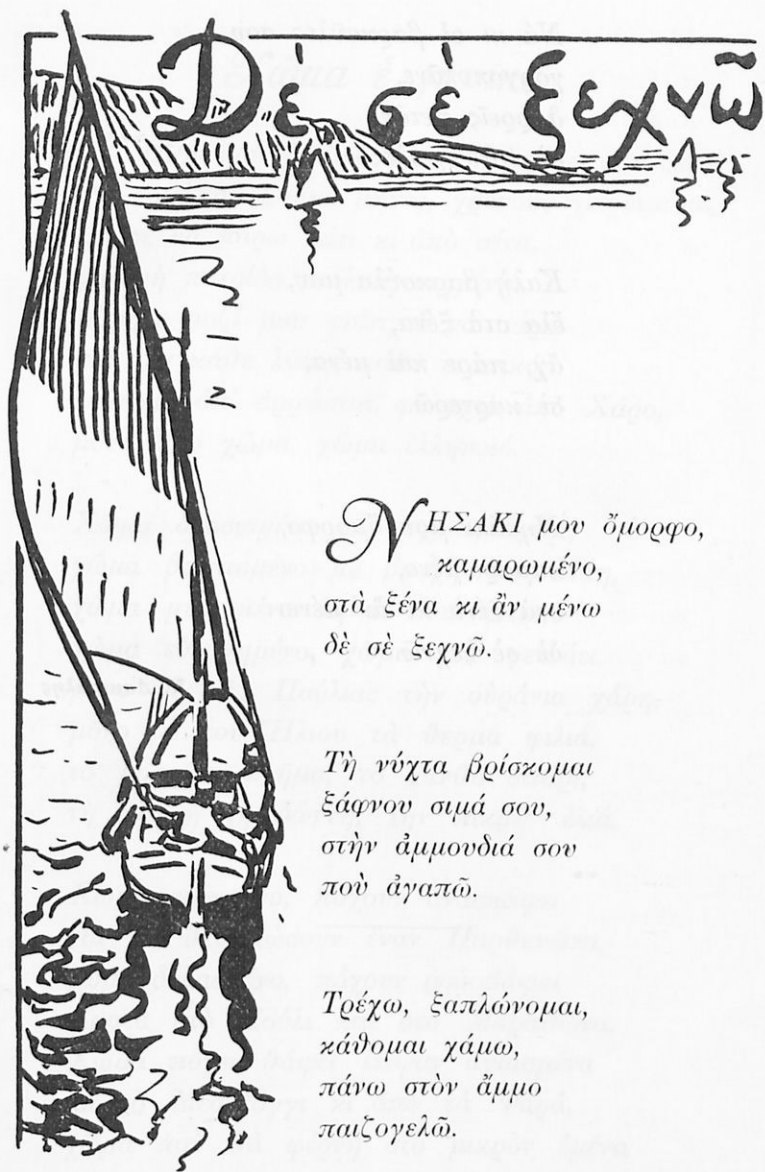
Ὁ φίλος μου παραμιλοῦσε. Τοῦ ἔβαλα κι ἄλλες
ρῶγες στὸ στόμα.

Νὰ εἶχα μηλιὰ ἀπ' τὸν τόπο μου, καὶ μῆλο ἀπ' τὴ μηλιά μου,
Νὰ εἶχα καὶ μοσκοστάφυλο ἀπ' τὴν κληματαριά μου...

ψιθύρισε σιγὰ-σιγὰ, ὅσπου ἔδεσε ἡ γλῶσσα του. Τὸ
ἴδιο βράδυ ξεψύχησε.

N. Ἑλατος





Δὲ σὲ ξεχνῶ

*Ν*ΗΣΑΚΙ μου ὄμορφο,
καμαρωμένο,
στὰ ξένα κι ἂν μένω
δὲ σὲ ξεχνῶ.

*Τ*ὴ νύχτα βροίζομαι
ξάφνου σιμά σου,
στὴν ἀμμονδιά σου
πὸν ἀγαπῶ.

*Τ*ρέχω, ξαπλώνομαι,
κάθομαι χάμω,
πάνω στὸν ἄμμο
παιζογελῶ.

Νά κι οί βαρκοῦλες σου
γοργοκυλᾶνε,
θαρρεῖς πετᾶνε
μὲς στὸ γιालό.

Καλὴ βαρκοῦλα μου,
ἔλα στὰ ξένα,
ἄχ, πάρε καὶ μένα,
σὲ καρτερῶ.

Νησάκι μου ὄμορφο,
καμαρωμένο,
στὰ ξένα κι ἂν μένω
δὲ σὲ ξεχνῶ.

Ν. Δαμιράλης

Χῶμα ἑλληνικό.

ΤΩΡΑ πὸν θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα
καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανὴ πατρίδα, πολυαγαπημένη.
Ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ Χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

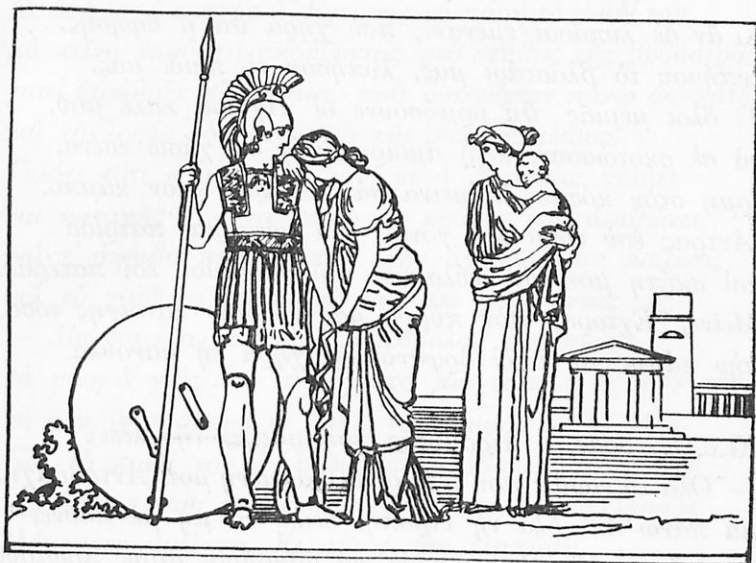
Χῶμα δροσιμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πὸν γεννάει
μόνο μὲ τῆς Πούλιας τὴν οὐράνια χάρη,
μόνο μὲ τοῦ Ἥλιου τὰ θεομὰ φιλιὰ,
τὸ μωσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴν ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, πόχουν ἀνασκάφει
γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἕναν Παρθενῶνα,
χῶμα δοξασμένο, πόχουν ροδοβάφει
αἷματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα.
Χῶμα πόχει θάφει λείψαν' ἁγιασμένα
ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
χῶμα πὸν θὰ φέρῃ στὸ μικρὸν ἔμένα
θάρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θὲ νὰ σὲ κορμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμη, βοήθεια,
μὴ τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα, ξένα κάλλη.
Ἡ δική σου χάρη θὰ μὲ δυναμώνῃ,
κι ὅπου κι ἂν γυρίσω, κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
σὸν θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη,
πότε σὴν Ἑλλάδα πίσω θὲ ναρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου—ἔρημο καὶ μαῦρο—
μούγραφε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
τὸ στερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θάβρω,
τὸ στερνὸ φιλί μου θὲ νὰ σοῦ χαρίσω.
Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χόματα πεθάνω,
καὶ τὸ ξένο μνηῆμα θάναι πὺρ γλυκό,
σὰ θαφτῆς μαζί μου, σὴν καρδιά μου ἀπάνω,
χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἐλληνικό!

Γ. Δροσίνης



Ἔχτορας καὶ Ἀνδρομάχη.

ΚΑΘΩΣ τὴν πύλην ἐδιάβαινε ὁ Ἔχτορας νὰ πάη
κάτου στὸν κάμπο τὸν πλατὺ, ποὺ μάχονται οἱ Τρῶες,
πρόβαλ' ἐμπρὸς τοῦ ἡ ὄμορφη γυναικὰ του, Ἀνδρομάχη,
μὲ τὴ βυζάστρα πλαῖϊ τῆς, ποὺ κράταγε τὸ γιό τῆς,
τὸν ὄμορφο Ἀστυνάακτα, μονάκριβο καμάρι,
πούμοιαζε σὰν τ' ὀλόχρυσο τῆς χαραυγῆς τ' ἀστέρι.

Χαμογελάει ὁ Ἔχτορας κοιτάζοντας τὸ γιό του
κι ἡ Ἀνδρομάχη τοῦ κρατεῖ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει:
— Ὠμίενα! ἡ τόση τόλμη σου, καλέ μου, δίχως ἄλλο
γρήγορα μέλλει συφορὰ μεγάλη νὰ σοῦ φέροι.

Κι ἂν δὲ λυπᾶσαι ἐμένανε, πὸν χήρα θὰ μ' ἀφήσης,
λυπήσουν τὸ βλαστάρι μας, λυπήσουν τὸ παιδί μας.
Τὶ ὄλοι μεμιαῖς θὰ ὀρμήσουνε οἱ Ἀχαιοί, καλέ μου,
νὰ σὲ σκοτώσουν, κι ἢ ἄμοιρη ἐγώ, σὰ χάσω ἐσένα,
ἔρμη στὸν κόσμον ἀπόμεινα σὰν καλαμιὰ στὸν κάμπο.
Ἄντρας ἐσὺ εἶσαι καὶ γονιὸς γιὰ μένα καὶ πατρίδα
καὶ σκέπη μου καὶ φύλακας, τοῦ γιοῦ μου ἐσὺ πατέρας.
Μεῖνε, Ἐχτορα, στὸν πύργον μας καὶ μὴν ξανοίγῃς τόσο,
μὴν κάμῃς τὸ παιδί ὀρφανὸ καὶ χήρα τὴ μανούλα.

Κι ὁ Ἐχτορας, ὁ ἀτρόμητος πολεμιστής, τῆς λέει:
— «Ὅλα τὰ νιώθει μου ἡ καρδιά, καημένη μου Ἄντρομάχη,
μὰ πάνω ἀπ' ὅλα τὴ ντροπή, δειλὸ νὰ μὴ μὲ ποῦνε,
γιατὶ ἔχω μάθει ἀπὸ μικρός, νὰ μάχουμαι στοὺς πρώτους
καὶ νάμαι στὴν παληκαριὰ καλότερος ἀπ' ὄλους,
γιὰ τὸ καμάρι τοῦ γονιοῦ καὶ γιὰ δική μου δόξα.
Μέσα στὸ νοῦ μου καθαρὰ τὸ βλέπω ὅ,τι θὲ νάρθῃ.
Θὰ φτάσῃ ἢ μέρα ἢ θλιβερή, πὸν θὲ νὰ πέσῃ ἡ Τροία,
κι ὄλων μὲ θλίβει ὁ χαμός, μὰ πὺ πολὺν ὁ δικός σου.
Ἄχ! πῶς τὸ συλλογίζομαι πῶς σκλάβα θὰ σὲ σύρουν
καὶ θὰ σὲ βάλουν στανικῶς στὸν ἀργαλειὸ νὰ ὑφαίνῃς
στὸ Ἄργος, σὲ κάποιον ἀρχοντικόν, καὶ γιὰ νερὸ στὴ βρῦση
θὲ νὰ πηγαίνῃς τὴν ἀγῆ μὲ δάκρυα στὰ μάτια.
Κι ὅσοι περνοῦν θὲ νὰ κοιτοῦν καὶ μέσα τους θὰ λένε:
— «Γιὰ δέτε πῶς κατάντησε τοῦ Ἐχτορα τὸ ταίρι!»
Καὶ τότε ἐντὸς σου θὰ ξυπνᾷ ὁ πόνος γιὰ τὸν ἄντρα
πὸν πιά δὲ θάνατι ζωντανός, γιὰ νὰ σὲ προστατεύῃ.
Ἔ, κάλλιο τόχω νὰ μὴ ζῶ, καὶ νὰ μὲ κρύψῃ ὁ τάφος
μέσα στῆς γῆς τὰ τριόσβαθα, παρὰ τέτοια ν' ἀκούσω.

Κι ἄλλωσε ὁ τρανὸς ὁ Ἐχτορας νὰ πάρη τὸ παιδί του,
μὰ κείνο ἐκρούφτη σκούζοντας στὸ στήθος τῆς βυζιάστρας,
γιατὶ ἐτρόμαξε τ' ἄρματα, πὺν ἀστράφταν πάνω ὡς κάτω,
καὶ τὸ λοφίον τὸ φουντωτὸ τῆς περιζεφαλαίας.

Γελάει τότε ἡ μανούλα του, κι ὁ Ἐχτορας γελάει
καὶ καταγῆς τ' ἀστραφτερὸ τὸ κράνος του ἀπιθώνει,
καὶ τ' ἀκριβὸν παιδάκι του στήν ἀγκαλιά του παίρνει,
καὶ τὸ χαϊδεύει, τὸ φιλεῖ καὶ λέει χορεύοντάς το:

— Δία πατέρα, καὶ θεοὶ καλόβολοι, εὐδοκίσητε
νὰ γίνῃ ὁ γιὸς μας στ' ἄρματα πὺν τρανὸς κι ἀπὸ μένα,
νὰ τὸν θαυμάζουν οἱ λαοί, νὰ καμαρώνῃ ἡ μάνα!

Καὶ τὸ παιδί του ὁ Ἐχτορας ξανάβαλε στὸν κόρφο
τῆς μάνας του, κι αὐτὴ γλυκὰ-πικρὰ χαμογελώντας
ἐδάκρυσεν ἀμίλητη. Κι αὐτὸς τὴν ἐλυπήθη
κι εἶπε:

— Καλή μου, ἄδικα μὴ θλίβεσαι καὶ σὺρε
στὸ σπῖτι σου, στὸν ἀργαλειὸ νὰ κάτσης καὶ νὰ ὑφαίνης
καὶ ξαῖρε, πὼς καλὸς-κακὸς τὴ μοῖρα δὲν ξεφεύγει.

Εἶπε καὶ τὸ περήφανο ξανάβαλε τὸ κράνος
καὶ γιὰ τὸν κάμπο κίνησε, ὅπου εἶχε ἀνάψει ἡ μάχη.

* *



Πρίαμος και Ἀχιλλέας.

ΚΑΙ στοῦ Ἀχιλλέα τῆ σκηνῆ σάν ἔφτασε, κατέβη
ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος, κι εὐτὺς ἐμπῆκε μέσα,
καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ γόνατα καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια,
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει:

— Θυμήσου, παληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραγνοῦν ἄλλοι γειτόνοι γύρω,
καὶ νὰ μὴν ἔχη βοηθό. Νὰ ζῆ μὲ τὴν ἐλπίδα
νὰ ἰδῆ τὸ λατρευτό του γιό. Μ' ἀλίμονο σὲ μένα
ποὺ ἔχασα τόσα παιδιά! Καὶ τὸ καλύτερό μου
τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἐτσι τότελε ἡ μοῖρα,
ἐκείνου ποὺ μ' ὠρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω.

Αυπήσου με καὶ πάστηνε τὴν πλούσια ξαγορά μου,
καὶ δῶσ' μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

Κι ὁ Ἀχιλλέας τὸν κοίταξε καὶ δάκρυα τὸν ἐπῆραν.
Κι ἔκλαιγε ὁ νιὸς τὸ φίλο του κι ὁ γέρος τὸ παιδί του.
Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθη ὁ Ἀχιλλέας
καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει:

— Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βίασταξε ἡ καρδιά σου,
ναρθῆς ἐδῶ σὲ μένανε, πὸν σούχω σκοτωμένα
τόσ' ἀντρειωμένα σου παιδιά; Καρδιά ἔχεις σιδερένια.

— Πῶς νὰ ἡσυχάσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἰδῶ τὸ γιό μου!
Δῶσ' μου τον, παληγάρι μου, καὶ πάρε μὲ χαρά σου
τὰ πλούσια δῶρα πούφερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου, γιὰ τὸ καλὸ πὸν κάνεις.
Τότε λοξὰ τὸν κοίταξε καὶ τοῦπε ὁ Ἀχιλλέας:

— Μὴ μ' ἐρεθίζης, γέροντα, νὰ μὴν τὸ μετανοιώσης
κεῖνο πὸν θέλει μου ἡ καρδιά, καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.
Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.

Καὶ κεῖνος σὰ λιοντάρι εὐτὺς βγαίνει ὄξω ἀπ' τὴ σκηνή του
κι οἱ παραγοῖ του πᾶν κοντά. Ξεζεύουνε τ' ἀμάξι
καὶ παίρνουνε τοῦ Ἐχτορα τὴν ξαγορά τὴν πλούσια.

Κι ὁ Ἀχιλλέας φώναζε καὶ πρόσταζε τίς σκλάβες
καλὰ νὰ πλύνουν τὸ νεκρό, νὰ τὸν ἀλείφουν λάδι
ἐκεῖ κάπου παράμερα, μὴν τὸν ἰδῆ ὁ γέρος.

Κι οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλεῖφαν
καὶ τὸν ὠμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρῶμα
κι οἱ παραγοῖ του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πήγανε σι' ἀμάξι.

Ἔστερα μπιῆκε στή σκηνή, κάθησε στό θρονί του
κι εἶπε στό γέρο Προίμο, πού ἀμίλητος καθόταν :
— Δεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
ἦσουχο ἐκεῖ στό στῶμα του. Κι ἅμα χαράξει ἡ μέρα,
πάρτο καὶ σύρε στό καλό. Μόν' ἔλα τώρα, ἄς φᾶμε.
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλο ἀρνάκι
τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθησαν γὰ φᾶνε.
Ὁ γέρος πίνοντας ἐκεῖ θάμαζε τοῦ Ἀχιλλέα
τὸ στέρεο λεβεντόχορμο καὶ τὴν ἀντρίκιαν ὄψη
κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου,
καὶ τὴ γλυκειὰ του τὴ λαλιὰ καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.

Κι ἀφοῦ ἤπιανε κι ἀπόφαγαν ὁ Προίμος τοῦ λέει :
— Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε, πές τους γὰ μοῦ τοιμάσουν
λίγο κι ἐγὼ γὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.
Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας κι ετοίμασαν καὶ ρώτησε τὸ γέρο :
— Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν Ἔχτορα γὰ κλάψης,
γὰ πῶ γὰ πάψη ὁ πόλεμος ;

Κι ὁ Προίμος τοῦ εἶπε :
— Μέρη ἐννιά τὸ λείψανο, θὰ κλαῖμε μὲς στὸν πύργο,
στὶς δέκα θὰ τὸν θάψουμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
τὴ μέρα τὴν ἐντέκατη θὰ στήσουμε τὸ μνημα.

Τ' ἄλλο πρὸς σὴκώθηκε ὁ πικραμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γιοῦ του τὸ χορμὶ κι ἐγύρισε στὴν Τροία,
κι ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἐγίναν ὅλα.



Ὁ Ὀδυσσεύς γνωρίζεται μὲ τὸν πατέρα του.

ΛΑ ΣΚΟΤΩΣΕ τοὺς ἄνομους μνηστήρες ὁ Ὀδυσσεύς, κινᾷ μὲ τὸν Τηλέμαχο καὶ τὸ χοιροβοσκό του νὰ πάη νὰ βρῆ στήν ἐξοχή τὸ γέρο τὸ Δαίρτη, τὸ σεβαστὸ πατέρα του.

Στὸν πρόσχαρο τὸν κῆπο τὸν βρῆκε ἐκεῖ πὸν σκάλιζε, μὲ λιγδερὸ χιτῶνα, τίς κνήμες μὲ βοϊδόδεσμα ὀλόγυρα ντυμένες τ' ἀγκάθια νὰ μὴν τὸν τρυποῦν, καὶ στὸ κεφάλι σκουῖφο ἀπὸ τομάρι γίδινο." Ἐτσι καθὼς τὸν εἶδε κομμένον ἀπ' τὰ γερατιά, σὴ θλίψη βυθισμένο,

σὲ μὲ ἀγλαδιὰ ἀκούμπησε, κι ἀρχίνησε νὰ κλαίη.
Ἔπειτα συλλογίστηκε ἂν ἔπρεπε νὰ πάη
νὰ πέση στὴν ἀγκάλη του καὶ νὰ τοῦ πῆ πὼς ἦρθε,
ἢ θὰ ἦταν τὸ καλύτερο σὰν ξένος νὰ μιλήσῃ.
Τὸ δεύτερο προτίμησε, κι ἔτσι στὸ γέρο λέει:
— Γεῖά καὶ χαρά σου, γέροντα. Μ' ὅλα τὰ γερατιά σου
ὁ κῆπος εἶναι μὲ χαρά. Μὰ νὰ μὲ συμπαθήσῃς
νὰ σὲ ρωτήσω κάτι: Σὺ μοιάζεις βασιλέας
κι ἀπὸ μορφή κι ἀνάστημα. Κι ἂν ἦσουν καὶ σκλάβος,
δὲ θ' ἀμελοῦσαν ἔτσι δὲ ἕναν καλὸν ἐργάτη.
Γιατί ἔτσι βασανίζεσαι, γιατί εἶσαι πιζραμένος;
Καὶ κάτι ἄλλο νὰ μοῦ πῆς, ἂν εἶναι ἐδῶ τὸ Θιάκι.
Κάποιονα ρώτησα, μ' αὐτὸς ξάστερα δὲ μοῦ τόπε,
ὁ φίλος μου τί γίνεται, στοὺς ζωντανοὺς ἂν εἶναι.
Χρόνια τώρα στὸν τόπο μου, ἦρθε ἕνα παληκάρι —
ἄλλο τέτοιο δὲ γνώρισα στὴ λεβεντιά, στὴ χάρη—
τὸ φίλεψα στὸ σπῖτι μου. Θιακὸς πὼς ἦταν μοῦ εἶπε,
τοῦ βασιλιᾶ Λαέρτη γιός. Τοῦ χάρισα καὶ δῶρα
πλούσια κι ἀλογόριαστα.

Κι ὁ γέρος ὁ Λαέρτης
τοῦ ἀπαντᾷ δακρῦζοντας: — Στὴ γῆ πὸν λές, παιδί μου,
ἔφτασες. Μὰ τὸ φίλο σου ἐδῶ δὲ θὰ τὸν ἔβρης.
Χαμένη πάει ἢ φιλία σου, τὰ δῶρα σου χαμένα.
Ποιὸς ξαίρει σὲ ποιά πέλαγα πρίγηκε τὸ παιδί μου
ἢ ποιά θεριά τὸν σπάρραξαν! Μὰ πές μου τὴν ἀλήθεια,
τὸν γνώρισες τὸν ἄτυχο; καὶ πᾶνε πολλὰ χρόνια;

Κι ὁ Ὀδυσσεὺς τοῦ ἀπαντᾷ:— Χαρὰ στὴν τύχη πούχω!
Τὰ πέντε χρόνια κλείσανε πὸν ὁ Ὀδυσσεὺς ἦρθε

στό σπίτι μου. Μὲ τὸ καλὸ τὸν πῆγα στό καράβι,
κι αὐτὸς ἐμπῆκε μὲ χαρὰ κι ἐλπίζαμε καὶ πάλι
ροήγορα ν' ἀνταμώσουμε νὰ ξαναφιλευτοῦμε.

Κι ὁ γέρος καθὼς τ' ἄκουσε, τῆς γῆς τὸ μαῦρο χῶμα
μὲ τὰ δυὸ χέρια χούφτιασε κι ἔρριχτε στό κεφάλι.
Καὶ κεῖνος δὲν κρατήθηκε, πέφτει στὴν ἀγκαλιά του
καὶ σφίγγοντάς τον ἔλεγε:

— Ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδί σου,
πατέρα μου. Τὰ κλάματα καὶ τὰ παραπόνά σου
ἄς πάθουν τώρα, κι ἄκουσε γιὰ νὰ χαρῆ ἡ καρδιά σου.
“Ὁλ’ οἱ μνησιῆρες βρόχανε τὸ θάνατο ἀπὸ μένα.

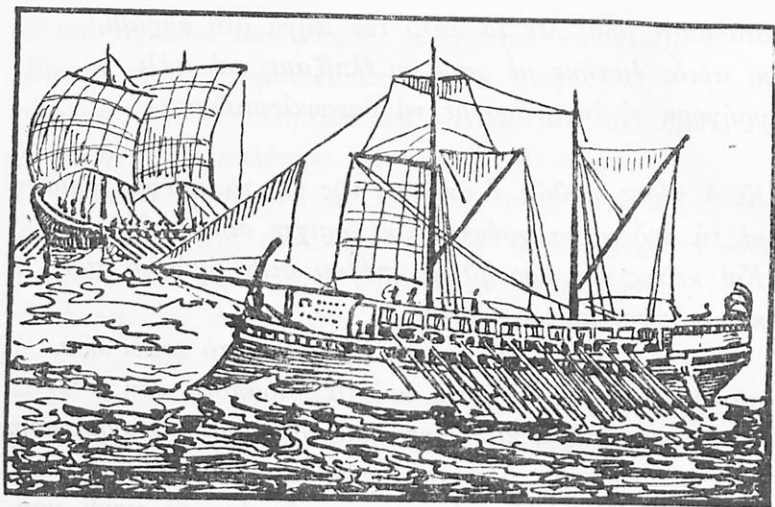
— Ἄν εἶσαι ὁ Ὀδυσσεάς μου, κι ἂν εἶσαι τὸ παιδί μου,
κάποιο σημάδι φανερὸ πές μου γιὰ νὰ πιστέψω,
εἶπ’ ὁ Λαέρτης, κι ἀπαντᾷ ὁ θεῖος Ὀδυσσεάς:

— Νὰ τὸ σημάδι πούμεινε ἀπ’ τὴν πληγὴ ποῦ ὁ κάπρος
μούκανε κεῖ στὸν Πατρασσό. Καὶ τώρα ἐδῶ στὸν κῆπο
ἴλα τὰ δέντρα θὰ σοῦ πῶ ποῦ μούχεις χαρισμένα,
σὰν ἤμουνα μικρὸ παιδί κι ἐρχόμουνα κοντά σου
παρακαλώντας νὰ μοῦ πῆς ποιά θάναι τὰ δικά μου.

* Τὶς δεκατρεῖς τὶς ἀπιδιές καὶ τὶς μηλιές τὶς δέκα
καὶ τὶς σαράντα τὶς συκιές καὶ τὶς πενήντα ἀράδες
ἀπὸ τ’ ἀμπέλι κλήματα, τοῦ εἶπε ὁ Ὀδυσσεάς.

Καὶ κεῖνος τότε χύθηκε, τὸ γιό του ἀγκαλιάζει
καὶ λιγοθύμησε μεμιάς. Μὰ μὲς στὴν ἀγκαλιά του
ὁ Ὀδυσσεάς τὸν κρατεῖ γιὰ νὰ μὴν πέση κάτω.

Κι ἀφοῦ συνῆρθε κι ἀνοιξε τὸ στόμα του καὶ πάλι,
σηκώνοντας τὰ χέρια του εὐχαριστεῖ τὸ Δία,
ποῦ τὸν ἀξίωσε νὰ ἰδῆ τὸ γιό του πρὶν πεθάνῃ.



Ἀπὸ τὸ Μαραθῶνα εἰς Λαλαμῖνα.

ΣΤΗΝ Ἀκρόπολη ἀπάνω καὶ στοὺς γύρω λόφους πλῆθος Ἀθηναῖοι, γέροι καὶ γυναῖκες καὶ πολλὰ παιδιά, ἀγναντεύουν πέρα μακριὰ κατὰ τὸ Σαρωνικό. Δὲν πρόφτασαν νὰ χαροῦν τὴ μεγάλη νίκη τοῦ Μαραθῶνα, καὶ νέο ξαφνικὸ μήνυμα τοὺς ἤρθε. Οἱ Πέρσες δὲ φεύγουν. Μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ βροῦν τὴν Ἀθήνα ἀφύλακτη, ἀρμενίζουσιν κατὰ τὸ Φάληρο.

Ἄνοιχτὰ στὴν ὀλογάλανη θάλασσα ξεχωρίζουν τώρα ἄσπρα καὶ κόκκινα πανιὰ πὺν ὀλοένα πλησιάζουσιν, καθὼς τὰ σπρώχνει σιγαλὰ ὁ ἐλαφρὸς μπάτης. Δὲν ἀργοῦν νὰ φανοῦν καθαρὰ καὶ τὰ βαθιὰ σκαφίδια, βαριὰ φορτωμένα μὲ τοὺς ἄτυχους αἰχμάλωτους τῆς Ἑρέτριας.

Πιὸ μπρὸς ἀπ' αὐτά, μεγάλη στενόμακροα πλοῖα ὁρμοῦν κατὰ τὸ Φάληρο μὲ ἀφάνταστη γοηγοράδα. Ἐκατὸ χεροδύναμοι λαμνοκόποι στὸ καθένα τραβοῦν τὰ κουριά, κι ἡ δύναμή τους λὲς καὶ δίνει φτερὰ στὰ βαριά πλοῖα. Καθὼς τὰ ἑκατὸ κουριά σηκώνονται ὅλα μαζί κι ἀστράφτουν στὸν ἥλιο ὀλόβροχτα καὶ πάλι ὅλα μαζί βυθίζονται σκορπώντας γύρω ἀφρούς, θαρρεῖς καὶ βλέπεις πελώριες ξωτικές πεταλοῦδες νὰ πετοῦν ἀπάνω στὴ γαλανὴ θάλασσα.

Ψηλὰ στὴν Ἀκρόπολη ὁ κόσμος κοιτάζει μ' ἀγωνία τὸν ἐχθρὸ πού ἔρχεται. Τὰ πρῶτα γρήγορα πλοῖα φτάνουν κιόλας στὴν ἀκροθαλασσιά, κι οἱ Πέρσες ἐτοιμάζονται νὰ πηδήσουν στὴν ἀμμουδιά. Μὰ δὲν ἀργοῦν νὰ ἰδοῦν πέρα στὸν κάμπο, μπροστὰ στὴν πόλη, τὶς ἀστραφτερὲς ἀσπίδες, τὶς φουντωτὲς περικεφαλαῖες καὶ τὶς μακριῆς λόγγες τῶν Ἀθηναίων. Οἱ νικητὲς τοῦ Μαραθῶνα εἶχαν προφτάσει. Στέκουν ἐδῶ τώρα ἐτοιμοὶ νὰ ὑπερασπίσουν καὶ πάλι τὴν πόλη τους.

Κι οἱ Πέρσες, πού φοβήθηκαν νὰ μὴν πάθουν τὰ ἴδια, γυρίζουν τὰ πλοῖα τους καὶ ξεμακραίνουν. Οἱ λαμνοκόποι τραβοῦν ὅλοι μαζί τὰ μακριὰ κουριά τους μὲ δύναμη καὶ τὰ λευκὰ καὶ κόκκινα πανιά, πού γέμιζαν πρὶν τὴ θάλασσα, γάνονται ἕνα-ἕνα κατὰ τὸ νοτιὰ.

* * *

Ἄφου πιά χάθηκε καὶ τὸ τελευταῖο πανὶ βαθιὰ στὸν ὀρίζοντα, τὰ παληκάρια τῶν Ἀθηναίων ξεκίνησαν πάλι γιὰ τὸ Μαραθῶνα.

μνάζονται, κι ετοιμάζονται για τούς αγώνες, πού θά γίνουν, και τίς νύχτες οργανώνουν λαμπαδηφορίες.

Οί άντρες στην αγορά, στίς στοές, παντοῦ ὅπου συνάθροιση, διηγοῦνται ἀτελείωτα κάθε λεπτομέρεια τῆς μάχης καί πῶς ἄρχισε καί πῶς τέλειωσε καί πῶς πολέμησε καθένας καί πῶς ἔγινε ἡ φυγή τῶν ἐχθρῶν.

Οί γέροι στην ἀγορά συζητοῦν πῶς παρατάχτηκαν οί στρατοί καί γιά τὰ σχέδια τῶν στρατηγῶν, κι ὅλοι παινεύουν τὸ Μιλτιάδη γιά τὸ στρατηγικό του μυαλό, καί μελετοῦν ὅλοι τ' ὄνομά του μὲ σεβασμό. Οί γλύπτες κι οί ζωγράφοι στὰ ἐργαστήρια τους σχεδιάζουν ὠραῖα μνημεῖα ἢ πλάθουν μὲ πηλὸ ὄμορφα ἀγάλματα ἢ ζωγραφίζουν εἰκόνες γιά τὴ νίκη. Οἱ ποιητὲς ἀπαγγέλλουν στὸν κόσμον τὰ νέα ποιήματά τους καί συναγωνίζονται ποιός καλύτερα νὰ ψάλῃ τὴ δόξα τῶν νικητῶν.

Τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας ἦταν οἱ Πέρσες, πού ἤρθανε μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Κι ὅλοι θαύμαζαν τ' ἀμέτρητο πλῆθος τους καί τ' ἄπειρα πλούτη τους!

Οἱ γιοριῆς τελείωσαν μ' ἓνα λαμπρὸ πανηγύρι, πού ἔγινε δεκοχτὼ μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴ νίκη στὸ ναὸ τῆς Ἀρτεμῆς, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, κοντὰ στὸν Ἴλισσό. Πεντακόσια διαλεχτά, ὀλόπαχα, τραγιά θυσιάστηκαν στὴ θεά. Οἱ καπνοὶ ἀπὸ χίλιες φωτιῆς ἀνέβαιναν στριφογυρίζοντας στὸν οὐρανό, κι ἡ τσίχνα ἀπὸ τὰ κρέατα, πού ψήνονταν, γέμιζε γύρω τὰ χωράφια καί τὴν πόλη. Χιλιάδες κόσμος ξαπλωμένος γύρω στὰ πλατάνια τοῦ Ἴλισσοῦ γεύονταν τὰ

καλοψημένα κρέατα τῆς θυσίας. Παντοῦ χορὸς καὶ τραγούδι. Ἡ χαρὰ ἔλαμπε σ' ὄλων τὰ πρόσωπα!

Ἐνας μόνο στεκόταν παράμερα, ἀμίλητος καὶ συλλογισμένος. Μακριὰ ἀπὸ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια, ἦταν καθισμένος σὲ μιὰ σκληρὴ πέτρα, μὲ τοὺς ἀγκῶνες στὰ γόνατα καὶ τὸ κεφάλι στὶς παλάμες. Οἱ φίλοι του τὸν γυρεύουν ἐδῶ κι ἐκεῖ μέσα στὸν κόσμον γιὰ νὰ διασκεδάσουν μαζί, μὰ δὲν τὸν βρίσκουν.

— Θεμιστοκλῆ, γιατί δὲ χαίρεσαι καὶ σὺ μὲ τοὺς ἄλλους; Μὴ δὲν πολέμησες καὶ σὺ κοντὰ στ' ἄλλα παληκάρια στὸ Μαραθῶνα; Μὴ δὲν εἶναι ἡ νίκη καὶ δική σου, ὅπως καὶ κάθε ἄλλου Ἀθηναίου;

Μὰ ὁ Θεμιστοκλῆς ἄλλο συλλογίζεται. Ἄν πολέμησε κι αὐτὸς στὸ Μαραθῶνα, χιλιάδες εἶναι ποὺ πολέμησαν ὅμοια μ' αὐτόν. Τί νὰ τὸ κάνη! Αὐτὸς κάτι ἄλλο ἤθελε. Ἦθελε κάτι ξεχωριστὸ νὰ κάνη γιὰ τὴν Ἀθήνα. Ἦθελε ν' ἀκουστῆ καὶ τὸ δικό του τ' ὄνομα καθὼς καὶ τοῦ Μιλτιάδη...

* * *

Ἡ μεγάλη νίκη ἀκούστηκε σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Κι ἀπὸ παντοῦ ξεκίνησε κόσμος ἄπειρος γιὰ τὴν Ἀθήνα καὶ γιὰ τὸ Μαραθῶνα, γιὰ νὰ θαυμάσουν τὴν πόλη, ποὺ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα, νὰ προσκυνήσουν τοὺς τάφους τῶν σκοτωμένων, νὰ γνωρίσουν τὸ Μιλτιάδη καὶ νὰ ἰδοῦν τὰ πλούσια λάφυρα!..

Σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας συζητοῦν καὶ κα-

λοτυχίζουν την Ἀθήνα γιά τή δόξα της καί κλαίνε τήν ἄτυχη Ἐρέτρια πού κάηκε καί καταστράφηκε κι εἶδε τὰ παιδιά της αἰχμάλωτα στό χέριο τῶν Περσῶν. Κάθε πόλη συλλογίζεται τὸ πάθημα τῆς Ἐρέτριας καί τρέμει μὴν πάθη κι αὐτὴ τὰ ἴδια.



Πρῶτοι φτάνουν στὴν Ἀθήνα τὴν ἄλλη μέρα τῆς μάχης

οἱ Σπαρτιᾶτες. Δυὸ χιλιάδες παληκάρια ἔρχονται νὰ πολεμήσουν μαζί μὲ τοὺς Ἀθηναίους, μὰ βρίσκουν τὸν πόλεμο τελειωμένο. Πόσο λυπήθηκαν πού δὲ μπόρεσαν νὰ δείξουν τὴν παληκαριά τους! Συλλογίζονται τὴ μικρὴ πολιτεία τῶν Πλαταιῶν, πού μοιράστηκε μὲ τοὺς Ἀθηναίους τὸν κίντυνο καί τὴ δόξα καί τὰ λάφυρα, κι αὐτὸ κάνει τὰ παληκάρια τῆς Σπάρτης διπλὰ νὰ λυποῦνται. Ἡ πατρίδα τους, ἡ ξακουσμένη Σπάρτη, νὰ μείνη ἀμέτοχη!..

* * *

Ὅσοι οἱ γιορτὲς τέλειωσαν κι ὁ κόσμος γυρίζει στὶς δουλειές του. Ἡ Ἀθήνα ὅμως δὲν ἡσυχάζει. Ἕνα μεγάλο ζήτημα τὴν ἀναταράζει. Ὅλοι ρωτοῦν:

— Θὰ ξανάρθουν οἱ Πέρσες; Κι ἂν ξανάρθουν, πῶς θὰ γλιτώσουμε;

Οἱ γνῶμες ἦταν διχασμένες. Συζητήσεις ἀτέλειωτες. Δυὸ κόμματα ἔγιναν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀρχηγὸς στὸ ἓνα ὁ Ἀριστείδης, ὁ Θεμιστοκλῆς στὸ ἄλλο.

Μερικοὶ δὲ μποροῦν νὰ τὸ παραδεχτοῦν πὼς ἄλλη φορὰ οἱ Πέρσες θαρροῦν στὴν Ἑλλάδα νὰ πολεμήσουν. Ἀξέχαστο, λένε, θὰ τοὺς μείνῃ τὸ πάθημα τοῦ Μαραθῶνα. Μὰ κι ἂν ξαναρθοῦν, ἴδια ὑποδοχὴ θὰ τοὺς κάνουμε, γιὰ τὸ ζοῦν ἀκόμα οἱ Μαραθωνομάχοι καὶ νέα παληκάρια μεγαλώνουν μέσα στὰ γυμναστήρια. Τί φόβο ἔχουμε λοιπόν; Οἱ Πέρσες καλὰ δοκιμάσανε μὰ φορὰ τὴν ὁρμὴ μας, τὸ μάκρος τοῦ κονταριοῦ μας καὶ τὴ δύναμη τοῦ γυμνασμένου κορμοῦ μας. Σὰ θέλουν, ἄς ξαναδοκιμάσουν.

Μερικοὶ συμβουλεύουν νὰ κοιτάξῃ καθένας τὴ δουλειά του. Στὴν Ἀττικὴ κι ἄλλοῦ τὰ χτήματά τους περιμένουν τὶς φροντίδες τους. Ἡ γῆ, ποὺ δίνει τὴν τροφή, θὰ ξαναφέρῃ, λένε, στὴν ψυχὴ τους τὴ γαλήνη καὶ θὰ διώξῃ τὸ φόβο πὼς μπορεῖ νὰ γυρίσουν οἱ Πέρσες.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως κι οἱ φίλοι του ἔχουν ἄλλη γνώμη.



Μεγάλο, λένε, καὶ τρανὸ εἶναι τὸ βασίλειο τῶν Περσῶν. Ἀπὸ τὶς Ἰνδίες ὡς τὸ Αἰγαῖο ἀπλώνεται ἡ δύναμή του. Ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ πλούσια Αἴγυπτος εἶναι

στήν ἐξουσία τοῦ Μεγάλου Βασιλέα. Κατέχει τὴν Ἰωνία, ζητάει νὰ καταχτήσῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα. Στὸ ἀπέροστο Περσικὸ κράτος χρειάζεται τώρα κι ἡ θάλασσα. Θέλει νὰ ζώσῃ τὸ Αἰγαῖο καὶ νὰ τὸ κάμῃ περσικόν, νὰ ἀρμενίζουσι ἐλεύθερα τὰ περσικὰ πλοῖα στὰ νησιά του καὶ στὰ λιμάνια του. Γι' αὐτὸ μᾶς πολεμᾷ. Κοντὰ σ' αὐτὸ ἔχει τώρα καὶ τὴν ἐκδίκηση. Ὁ Μεγάλος Βασιλέας θέλει νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἀθήνα, πού τὸν ἐντρόπιασε στὸ Μαραθῶνα.

Εὐκόλα δὲ θὰ παρατήσῃ τὰ σχέδιά του καὶ μπορεῖ νὰ πνίξῃ τὴν Ἑλλάδα στὸ στρατό! Παράταξε στὸ Μαραθῶνα δέκα στρατιῶτες σ' ἓναν Ἀθηναῖο καὶ νικήθηκε. Μπορεῖ ὅμως νὰ παρατάξῃ εἴκοσι, ἑκατό. Πῶς θὰ ὑπερασπιστοῦμε; Μιὰ ἐλπίδα μένει στὴν Ἀθήνα. Ἡ θάλασσα! τὸ ναυτικό! Ἡ πόλη, τὸ κάστρο, μπορεῖ νὰ πέσῃ. Μὰ ἂν ἔχουμε τὴ θάλασσα, ἡ λευτεριά μας δὲν κιντυνεύει. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κάνομε στόλο τρανό. Πρέπει νὰ γίνουμε θαλασσινοί. Ἡ Ἀθήνα πρέπει νὰ κατέβῃ στὸν Πειραιᾶ.

* * *

Ὁ Ἀριστείδης ὅμως κι οἱ φίλοι του φοβοῦνται τὸ Θεμιστοκλῆ καὶ τὶς ιδέες του.

Νὰ γίνουσι θαλασσινοί! Γιὰ φαντάσου, λένε, τ' ὄμορφο παληκάρι μὲ τὸ λεβέντικο κορμί, πού γυμναζόταν χρόνια ρίχνοντας τὸ κοντάρι, τρέχοντας καὶ παλεύοντας μὲ τοὺς συνομίληκούς του, νὰ καθήσῃ δίπλα στὸ σκαρμὸ τοῦ καραβιοῦ καὶ νὰ καμπουριάσῃ

τραβώντας τὸ κουπί! Γιά συλλογίσου, ὁ Ἀθηναῖος, πὺν τόχει καύχημα καὶ καμάρι πὺς μεγάλωσε στὴν Ἀττικὴ μὲ τὸν πεντακάθαρο οὐρανό, νὰ θαλασσοδέρνεται σὲ ξένους τόπους, πὺν λατρεύουν ἄλλους θεούς, καὶ δὲν ἀγαποῦν τὴ γυμναστικὴ καὶ τὴ μουσικὴ, ὅπως στὴν Ἀθήνα!

Καὶ τὸ χειρότερο: νὰ γεμίση ἡ πόλη τῆς Ἀθηνᾶς ξένους τεχνῖτες, ναυτικούς καὶ λαμνοκόπους πὺν θὰ φέρουν ἐδῶ τὰ βάρβαρα συνήθεια τῶν τόπων τους! Καὶ κοντὰ σ' αὐτούς πόσοι Ἀθηναῖοι δὲ θὰ παρατήσουν τὴ γεωργία, τὴν ἅγια ἐργασία τῶν πατέρων τους, γιά νὰ κατέβουν στὸ λιμάνι, νὰ δουλέψουν στὰ ναυπηγεῖα καὶ στὰ πλοῖα καὶ στ' ἄλλα ἔργα τοῦ Πειραιᾶ! Ὅσο μένουν γεωργοί, ἀκοῦν καὶ τοὺς καλοὺς νοικοκυραίους καὶ σέβονται τοὺς παλιοὺς γνήσιους Ἀθηναῖους! Θαλασσινοὶ ἅμα γίνουν, ποιόν θὰ λογαριάζουν; Δικὴ τους θὰ θέλουν νάχουν γνώμη σὲ ὅλα...

Κι οἱ γέροι ἀπὸ τὰ καλὰ παλιὰ σπίτια τῆς Ἀθηνᾶς κουνούσαν συλλογισμένοι τὸ κεφάλι καὶ μουρμούριζαν:

— Πάει, θὰ χαλάση ἡ Ἀθήνα!

Μὰ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ οἱ φίλοι του ἀπαντοῦσαν:

— Ἡ Ἀθήνα εἶναι μεγάλη κι ἡ Ἀττικὴ μικρὴ γιά νάχη τέτοια πρωτεύουσα. Ἡ Ἀθήνα εἶναι καμωμένη γιά πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας. Σ' αὐτὴν ὅλοι γυρίζουν τὰ μάτια. Τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, οἱ λαμπρὲς ἀποικίες τῆς Ἰωνίας εἶναι σκλάβες τῶν Περσῶν. Ἀπὸ μᾶς περιμένουν βοήθεια καὶ σωτηρία. Ἡ Ἀθήνα

κλεισμένη στην Ἀττική εἶναι χαμένη. Εἶναι φτωχὰ τὰ χώματά της καὶ νὰ τὴ ζήσουν ἀδύνατο. Ἀπὸ μακρινὲς χῶρες φέρνουμε τοὺς δούλους, πού τὴν καλλιεργοῦν. Μήπως δὲ φέρνουμε καὶ τὸ ψωμί πού τρώμε ἀπὸ τὸν Πόντο καὶ τὴ Σικελία καὶ τὴν Αἴγυπτο; Ἀσφάλεια καμιά δὲ θάχουμε, ὅσο ἀρμενίζουν τὰ πλοῖα τῶν Περσῶν ἐλεύτερα στὶς θάλασσές μας. Ἡ Ἀθήνα δὲ θὰ μεγαλώσῃ καὶ δὲ θὰ δοξαστῇ παρὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Θαλασσοκράτορες μονάχα μποροῦμε νὰ ζήσουμε καὶ νὰ γνωρίσουμε νέες δόξες.

Ἔτσι ὁ Θεμιστοκλῆς παρακινεῖ τοὺς Ἀθηναίους νὰ γίνουν θαλασσινοί, ἐνῶ ὁ Ἀριστείδης ζητᾷ νὰ τοὺς κρατήσῃ στὴ στεριά, στὴ γεωργία. Ὁ ἓνας ζητάει στόλο, στόλο μεγάλο καὶ τρανό. Ὁ ἄλλος φωνάζει πὼς ἔτσι θὰ καταξοδευτοῦν καὶ πὼς ὁ στρατὸς τοὺς φτάνει.

Οἱ δυὸ ἄντρες παλεύουν χρόνια. Οἱ δυὸ μαζί νὰ κυβερνήσουν τὴν Ἀθήνα ἀδύνατο. Ὁ ἓνας πρόπει νὰ παραμερίσῃ, νὰ φύγῃ μακριά, νὰ μὴν ἐμποδίξῃ τὸν ἄλλο στὰ σχέδιά του. Κι οἱ Ἀθηναῖοι ἀποφασίζουσιν νὰ ἐξορίσουν τὸν Ἀριστείδη.

Ἔτσι φεύγει ὁ «Δίκαιος» ἀπὸ τὴν πατρίδα του, καὶ ἄλλο δὲν εὔχεται, παρὰ ποτέ νὰ μὴ μετανοιώσουν οἱ Ἀθηναῖοι πού τὸν ἐξώρισαν.

* * *

Ἦσυχοι πιά οἱ Ἀθηναῖοι βάλθηκαν νὰ ἐχτελέσουν τοῦ Θεμιστοκλῆ τὸ μεγάλο σχέδιο.

Πρῶτα κάμανε καινούριο ναύσταθμο στὸν Πειραιᾶ. Χτίσανε στὴν ἀκρογιαλιὰ τοῦ λιμανιοῦ ὑπόστεγα γιὰ τὰ πλοῖα τους καὶ ναυπηγεῖα γιὰ νὰ φτιάξουν νέα πλοῖα.

Μὲ πλούσιες ἀμοιβὲς τράβηξαν τοὺς καλύτερους ναυπηγούς, τεχνίτες καὶ ἐργάτες ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. Οἱ πιὸ καλοὶ Ἀθηναῖοι τεχνίτες κατέβηκαν στὸν Πειραιᾶ νὰ δουλέψουν γιὰ τὸ στόλο.

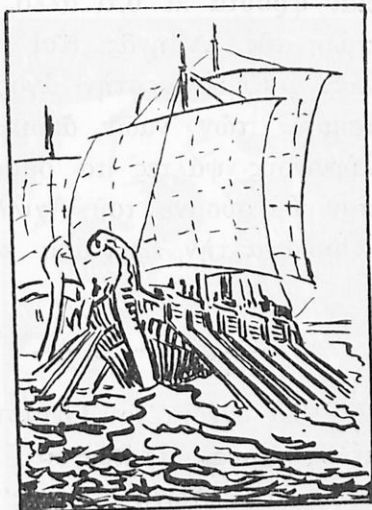
Πρόθυμοι οἱ ἄλλοι τρέξανε νὰ τειχογυρῖσουν τὸ νέο λιμάνι.

Οἱ νέοι ἐνθουσιασμένοι κατέβαιναν στὴ θάλασσα νὰ γυμναστοῦνε στὸ κολύμπι, στὸ κουλὶ καὶ στὸ πανί. Καὶ μὲ χαρὰ τους μοίραζαν τὸν καιρὸ τους ἀνάμεσα στὸ σχολεῖό, στὸ γυμναστήριο καὶ στὴ θάλασσα.

Πλούσιοι Ἀθηναῖοι χτίσανε δικὰ τους πλοῖα, κι ἄλλοι κάνανε μεγάλες δωρεὲς γιὰ τὸ στόλο.

Ἡ πόλη ὅλη χαρούμενη βάλθηκε νὰ ἐγχελέση τοῦ Θεμιστοκλῆ τὰ σχέδια. Κι ἀποροῦσαν κι οἱ ἴδιοι πῶς δὲν εἶχαν ἀρχίσει ἐνωρίτερα! Τοὺς φαινόταν πῶς τώρα μόλις ἀνοίξανε τὰ μάτια τους κι εἶδανε τὴ θάλασσα, τὰ λιμάνια της καὶ τὶς χάρες της.

Ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο ὁ στόλος μεγάλωνε. Τὸ



λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ γέμισε πλοῖα. Καὶ στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες παντοῦ ταξίδευαν οἱ Ἀθηναῖοι λεύτερα κι ἄφοβα. Τὰ πλοῖα τους ἔφταναν φορτωμένα στάρι κι φρουῖτα κι ὅ,τι ἄλλο, κι ἡ χαρὰ βασίλευε στὴν πόλη τῆς Ἀθηνᾶς. Καὶ τώρα τὶς ἡμέρες τῆς σκόλης, μαζεμένοι στὴν ἀγορὰ κι στὶς στοῆς ἢ στοὺς ἴσκιους τῶν ναῶν, ἄκουαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ καλὶφωνους ψάλτες τὰ ὄμορφα ποιήματα τοῦ Ὅμηρου, ποὺ ὑμνοῦσανε τοῦ Ἀχιλλέα τὴν παληκαριὰ κι τοῦ Ὀδυσσέα τὴν ἐξυπνάδα κι τὰ βάσανα.

* * *

Τὰ σχέδια τοῦ Θεμιστοκλῆ γιὰ νὰ φτιάσουν στὸ τέλος τους, ἀπαιτοῦσαν χρήματα! Ποῦ θὰ τάβρισκαν στὴ φτωχὴ Ἀττικὴ;

Ὅμως βρέθηκαν κι αὐτά.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, στὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου, ἀνακαλύφθηκαν νέες πλούσιες φλέβες. Ἡ Ἀθήνα, ποὺ εἶχε τὰ μεταλλεῖα, τὰ νοίκιαζε σὲ ἐργολάβους κι ὅ,τι εἴσπρατε τὸ μοίραζε στοὺς πολῖτες της. Ὁ Θεμιστοκλῆς προτείνει κι παύει ἡ μοιρασιά. Τὸ ἀσήμι τοῦ Λαυρείου πρέπει νὰ πάη γιὰ τὸ στόλο.

Καὶ τώρα πιά εἴκοσι χιλιάδες σκλάβοι δουλεύουν μέρα νύχτα τὴ σκληρὴ δουλιὰ τοῦ μεταλλωρῦχου.

Θαμμένοι κάτω βαθιὰ μέσα στὴ γῆ, μέσα σὲ στενὲς ὑπόγειες στοῆς, ὑγρὲς κι σκοτεινὲς, σέρνονται γο-

νατιστοὶ ἢ πεσμένοι στὸ πλευρὸ καὶ κόβουν, κόβουν τὴ σκληρὴ μεταλλικὴ πέτρα μὲ τὸ σφυρὶ καὶ τὸ καλέμι.

Ἐνα δερμάτινο σακκὶ ἔχουν μαζί τους, ποῦ πρέπει νὰ τὸ γεμίσουν. Ἐνας πῆλινος λαδόλυχνος μισοφέγγει μέσα σὲ κείνη τὴ σκοτεινιά καὶ γεμίζει τὸν ἀέρα βαριὰ μυρουδιὰ καπνιάς.

Γιὰ νὰ μὴ σκάσουν μέσα σὲ κείνες τὶς τρύπες, ἀνοίγουν πηγάρια ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια ὡς τὶς στοές, καὶ ἔτσι παίρνουν λίγον ἀέρα. Φοιχτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῶν δύστυχων σκλάβων τοῦ Λαυρείου!



Ἄλλὰ ποίος νὰ τοὺς λυπηθῆ; Εἶναι ἀγορασμένοι καὶ ψυχὴ δὲν ἔχουν. Ἔτσι λένε. Οἱ κύριοί τους δὲ φροντίζουν παρὰ πῶς νὰ κερδίσουν ἀπὸ τὴ δουλιὰ τους περισσότερο. Μὲ τὸ μαστίγιο στὸ χέρι τοὺς πᾶνε στὴ δουλιὰ, ὅπως ὁ ἀμαξίας τ' ἀλλογά του καὶ ὁ ζευγάς τὰ βόδια του!

Οὔτε οἱ Ἀθηναῖοι δὲν τοὺς συλλογίζονται. Δὲν εἶναι σκληροί, μὰ ἡ ἀνάγκη τοὺς κάνει. Πέρ' ἀπὸ τὴ θάλασσα, στὴ μακρινὴ Ἀσία, ὁ Ξέρξης εἰτοιμάζεται νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἀθῆνα. Ἡ σωτηρία τῆς θὰ εἶναι ὁ στόλος τῆς, ποῦ θὰ γίνῃ μὲ τ' ἀσήμι τοῦ Λαυρείου. Κι αὐτὸ θὰ τὸ βγάλουν οἱ δοῦλοι μέσ' ἀπὸ τὰ σπλάγχνα του. Ὅλοι

πρέπει νὰ δουλέψουν, ὅλοι νὰ θυσιάστουν γιὰ τῆς Ἀθήνας τὴ σωτηρία, γιὰ τὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο της.

* * *

Στὰ Σοῦσα ὁ Ξέρξης ἐτοιμάζει τὸ στρατό, ποὺ θὰ καταχτήσῃ τὴν Ἑλλάδα. Θέλει νάναι ὁ πιὸ μέγανος στρατός, ἀπ' ὅσους ποτὲ ὑπαρξάν στὸν κόσμον, νὰ τὸν μετῶς καὶ μετρημοὺς νὰ μὴν ἔχη.

Εἶναι ὁμορφάνθρωπος ὁ Ξέρξης καὶ πιστεύει πὼς στὸν κόσμον δὲ βρίσκεται ἄλλος, ποὺ νάχη τὴ δική του μεγαλοπρέπεια, τὴ δική του κορμοστασιά. Ἐνα τέτοιο βασιλιά, ἀρχηγὸ τέτοιου στρατοῦ, ποιὸς λαὸς δὲ θὰ πέσῃ νὰ τὸν προσκυνήσῃ!



Ἔτσι φαντάζεται ὁ Ξέρξης καὶ δίνει τὶς διαταγές του:

Μπροστὰ ἀπὸ τὸ στρατὸ θὰ προχωρήσουν οἱ τεχνίτες, ποὺ θὰ ἐτοιμάσουν τοὺς δρόμους, θὰ στήσουν γεφύρια, θὰ χτίσουν ἀποθήκες γιὰ τὶς τροφές τοῦ στρατοῦ καὶ

τὸ σανὸ τῶν ζώων. Δυὸ σειρὲς πλοῖα, μὲ σκοινιά καλοδεμένα, μὲ σανίδες στρωμένα, θὰ γεφυρώσουν τὸν Ἑλλήσποντο. Γιὰ νὰ μὴν τρομάξουν τ' ἄλογα, θὰ

στρωθῆ ἢ γέφυρα μὲ χῶμα. Στὴ χειρόνησο τοῦ Ἄθωνα ἄλλοι πάλι θὰ σκάψουν, νὰ χαμηλώσουν τὸν ἰσθμό. Ἐπειτα θὰ τὸν στρώσουν μὲ ξύλα ἀλειμμένα μὲ λίπος καὶ θὰ τραβήξουν ἀπὸ πάνω τὶς χιλιάδες τὰ πλοῖα τοῦ Ξέρξη. Ἄλλοι θὰ χτίσουν τὶς μεγάλες ἀποθήκες στὸν Ἑλλάσποντο, καὶ κοντὰ στὶς ἐκβολὲς τῶν ποταμῶν τῆς Μακεδονίας, στὸν Ἐβρο καὶ στὸ Νέστο, στὸ Στρουμῶνα καὶ στὸν Ἄξιό. Καὶ πλοῖα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, φορτωμένα τροφὲς γιὰ τὸ στρατὸ καὶ σανὸ γιὰ τ' ἄλογα, θὰ τὶς γεμίσουν. Ἔτσι διατάζει ὁ Ξέρξης.

Κι ὅταν ὅλα πὰ εἶναι ἕτοιμα, ξεκινάει ὁ Μεγάλος Βασιλέας μὲ τὸ στρατό του γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Περνᾷ τὴ Μικρὰ Ἀσία, τὴ Θράκη, τὴ Μακεδονία, τὴ Θεσσαλία. Αὐτὸς προχωρεῖ στὴ στεριά ἀκρογιαλιά-ἀκρογιαλιά μὲ τὸ στρατό του καὶ ἀπὸ κοντὰ τὸν ἀκολουθεῖ ὁ στόλος του, σὰν ἓνα κινητὸ δάσος.

Ἔτσι φτάνει στὶς Θερμοπύλες. Ἐδῶ συναντᾷ τὸ πρῶτο ἐμπόδιο, τὴν πρώτη δυσάρεστη ἔκπληξη. Τώρα μόνις καταλαβαίνει πὼς ὑπάρχει ἓνας λαός, ποὺ δὲν πέφτει νὰ τὸν προσκυνήσῃ...

Μόνις πάτησε τὸ στενό, ξεχύθηκε ὁ ἀμέτρητος στρατός του σὰν ξεχειλισμένο ποτάμι στὴν Ἀττική. Στὸ πέρασμά του, τὰ δέντρα κόβονται, τὰ περιβόλια καὶ τ' ἀμπέλια ποδοπατιοῦνται, τὰ χωριά καὶ οἱ πολιτεῖες καίονται, οἱ ναοὶ γκρεμίζονται. Ποιὸς μπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισταθῆ; Ποιὸς μπορεῖ νὰ τὸν κρατήσῃ;

Κι ἡ Ἀθήνα μπροστὰ του δὲν εἶναι παρὰ ἓνα

παιγνιδάκι. Σκλάβοι στὰ χέρια του θὰ πέσουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν δέ γλυτώσουν στὴ θάλασσα!

* * *

Οἱ ἄντρες τῶν Ἀθηνῶν ὀπλισμένοι μὲ τὶς πανοπλίες τους, τὴν περικεφαλαία τους, τὸ χάλκινο θώρακα, τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κοντάρι, μπῆκαν στὰ πλοῖα, ἕτοιμοι νὰ χτυπήσουν τὸ στόλο τοῦ Ξέρξη. Ἀλλὰ τί θὰ γίνουν οἱ γυναῖκες, οἱ γέροι καὶ τὰ παιδιά; Δέ θέλουν ν' ἀφήσουν τὰ σπίτια τους. Μὰ κι ἂν δέ φύγουν, εἶναι χαμένοι. Ἔτσι βγήκε κι ἡ διαταγὴ νὰ περάσουν ὅλοι στὰ νησιά καὶ στὴν Πελοπόννησο.

Τότε νὰ βλέπατε τί ἔγινε! Κλάψες καὶ κακό, πού ἀναταράχτηκε ἡ Ἀθήνα! Ἔρημα κι ἀφύλαχτα θ' ἄφηναν τὰ χτήματά τους, τὰ σπίτια τους, τοὺς ναοὺς!



Καὶ νὰ ξαίρουν πὼς σὲ λίγο ἡ φωτιά ὅλα θὰ τάκανε σωροὺς ἀπὸ πέτρες καὶ στάχτη!

Ἀλλὰ τί νὰ κάνουν! Ὅσοι θὰ μείνουν, ξαίρουν καλὰ πὼς

ἡ σκλαβιά καὶ ὁ θάνατος τοὺς περιμένει.

Πρέπει νὰ φύγουν καὶ φεύγουν. Συντροφίες-συντροφίες, οἱ συγγενεῖς, οἱ γειτόνοι, οἱ γνώριμοι

παίρνουν τούς δρόμους για τὸ Φάληρο καὶ τὸν Πειραιᾶ. Βαριά εἶναι ὅλοι φορτωμένοι, μ' ὅ,τι μπορεῖ καθένας νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ σπιτικό του. Βαριά εἶναι κι ἡ ψυχὴ τους, πὺ ἀφήνουν τὸν τόπο τους. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ σιαματοῦν στὸ δρόμο νὰ πάρουν τὴν ἀνάσα τους, καὶ τότε γυρίζουν θλιμμένα μάτια κατὰ τὴν Ἀκρόπολη. Κοιτάζουν γιὰ στερνή φορὰ τὸν ἱερὸ βράχο τῆς Ἀθηνᾶς καὶ δακρύζουν. Ἔπειτα ἐξακολουθοῦν τὸ δρόμο τους...

Μόλις φτάνουν στὴ θάλασσα, περνοῦν ἄλλοι στὴ Σαλαμίνα μὲ περάματα, ἄλλοι μὲ πλοῖα στὴν Αἴγινα καὶ στὴν Τροιζῆνα.

Παντοῦ οἱ κάτοικοι ἐτοιμάζουν στοὺς πρόσφυγες Ἀθηναίους θερμὴ φιλοξενία. Στὴν Τροιζῆνα ἀνοίγουν τὰ περιβόλια τους καὶ δίνουν τὴν ἄδεια στὰ παιδιά τῶν Ἀθηναίων ἐλεύθερα νὰ παίρνουν φροῦτα. Ἔπειτα τοὺς βρίσκουν δασκάλους. Θέλουν μὲ κάθε τρόπο νὰ τὰ κάνουν νὰ ξεχάσουν πὺ εἶναι πρόσφυγες.

* * *

Στὸν Αἰγάλεο ἀπάνω, σὲ ἀργυρόποδο θρόνο, κάθεται ὁ Ξέρξης, ὁ Μεγάλος Βασιλιάς. Γύρω του καμαρώνουν οἱ καλύτεροι τῆς Περσίας, στὰ χρυσὰ ντυμένοι. Πίσω ἀπὸ τὸ θρόνο δοῦλοι, φερμένοι κι αὐτοὶ ἀπὸ τὴν Ἀσία, κρατοῦν ψηλὰ σὲ μακριὰ κοντάρια καλόπλεχτες ψάθες, μὲ πολύχρωμα κρόσια στολισμένες, γιὰ νὰ κρατοῦν σκιὰ στὸ βασιλιά καὶ νὰ τοῦ κάνουν ἄερα.

Μπροστά του σταυροπόδι κατάγμα κάθονται οι γραμματικοί, έτοιμοι να γράψουν σε πλάκες κάθε διαταγή, κάθε λόγο του. Θέλει ο ίδιος ο Ξέρξης να



υπαγορέψη την ιστορία αυτής της μάχης, πού ελπίζει να του παραδώσει σκλάβοι την Ελλάδα.

Όλος ο πετρώδικος λόφος, πού δε μπορούν να τον σκεπάσουν τα άρτια κι αδύνατα πευκάκια του, λαμποκοπάει από τις αστραφτερές λόγχες και τα χρυσοστόλιστα φορέματα των σωματοφυλάκων του Μεγάλου Βασιλέα.

Μπροστά του άπλώνονται τα καταγάλανα νερά του στενού της Σαλαμίνας. Πέρα κει, στο βάθος, είναι παραταγμένος ο έλληνικός στόλος, και αντίκρου του, σε μια άτέλειωτη γραμμή από τη μιάν άκρη του στενού στην άλλη, τα περσικά πλοία περιμένουν ν' αρχίσει ή μάχη.

Αντίκρου, στη Σαλαμίνα, όλη ή χαμηλή πλαγιά και τ' άκρογάλια είναι γεμάτα κόσμο. Είναι γέροι, γυναίκες και παιδιά, πρόσφυγες από την Αθήνα. Φωνάζουν στους δικούς τους, πού είναι άπάνω στα πλοία, και τους δίνουν θάρρος.

Κι οι φωνές τους φτάνουν στ' άφτια του Ξέρξη σα φοβέρα και σαν κατάρα. Και να πού αρχίζει ή μάχη.

Πίσω μακριὰ ἀπὸ τὸν Αἰγάλεο ὑψώνονται στὸν πεντακάθαρο οὐρανὸ οἱ φλόγες καὶ οἱ καπνοὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα πού καίεται. Μπροστὰ ἐδῶ, στὰ γαλανὰ νερὰ τοῦ στενοῦ, ἀνάβει ἡ μάχη— ἄλλη αὐτὴ φωτιά χωρὶς φλόγες καὶ καπνούς.— Ὁ Ξέρξης ψηλὰ ἀπὸ τὸ θρόνο του γυρίζει περήφανα τὰ μάτια πότε στὴ μιὰ καὶ πότε στὴν ἄλλη, καὶ λογαριάζει πὼς αὐτὲς οἱ δυὸ φωτιῆς θὰ τοῦ παραδώσουν σκλάβα τὴν Ἑλλάδα...

Μὰ ὅσο γέρνει ἡ μέρα, γέρνει καὶ τοῦ Ξέρξη τὸ περήφανο κεφάλι! Πίσω ἀπὸ τὸ λόφο οἱ καπνοὶ τῆς Ἀθήνας ὀλοένα καὶ λιγοστεύουν. Ἡ φωτιά, πὺν ἔβαλε αὐτός, πάει νὰ σβήση. Μέσα πάλι στὸ στενὸ τὰ πλοῖα του βυθίζονται, αἰχμαλωτίζονται ἢ φεύγουν.

Ὁ Ξέρξης μένει συλλογισμένος. Οἱ Ἀθηναῖοι νικοῦν στὴ θάλασσα! Ποιὸς θὰ κρατήση τώρα τοὺς Ἴωνες, τοὺς Κυπραίους, τοὺς ἄλλους νησιῶτες; Ἀλίμονο!

Ἡ θάλασσα μένει στοὺς Ἕλληνας. Μένει κι ἡ Ἑλλάδα ἐλεύτερη!..

Ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή ἄλλο δὲ συλλογίστηκε παρὰ τὴ φυγὴ του...

* * *

Πέρασε ἀπὸ τότε καιρὸς κι ἔφτασε ἡ ἐποχὴ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ποτὲ τέτοια κοσμοπλημύρα δὲν παρατηρήθηκε. Μέρος ἑλληνικὸ δὲν ἦταν, πὺν νὰ μὴν ἔρθουν ἄνθρωποι τοῦ στὸ μεγάλο πα-

νηγύρι. Ἕλληνες ἀπὸ τῆ Σικελία καὶ τὴν Κάτω Ἰταλία, πὸ «Μεγάλη Ἑλλάδα» τὴν ἔλεγαν, Ἕλληνες ἀπὸ τὸν Πόντο καὶ τὴν Ἰωνία, πὸ ζοῦσε πιά



ἐλεύτερη, ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ τ' ἄλλα τὰ νησιά, ἀπὸ τὴ Θεσσαλία καὶ τὴ Μακεδονία, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο καὶ τὴ Στερεά.

Οἱ πλατεῖες τῆς Ὀλυμπίας, οἱ στοές, τὰ ἱερά, τὸ στάδιο, εἶναι γεμάτα ἀμέτρητο κόσμο. Πέρα ὁ πλατὺς κάμπος εἶναι σκεπασμένος ἀπὸ χιλιάδες σκηνές καὶ καλαμόπλεχτες καλύβες...

Διπλὴ χαρὰ μάζευε τοὺς Ἕλληνες αὐτὴν τὴ φορὰ στὴν Ὀλυμπία. Ἡ χαρὰ τοῦ πανηγυριοῦ, τοῦ πρώτου στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ χαρὰ τῆς νίκης, τῆς πῖο μεγάλης στὴν ἱστορία.

Χιλιάδες Ἕλληνες ἦρθαν, ὅπως πάντα, νὰ προσκυνήσουν τὸ Δία, νὰ τοῦ προσφέρουν θυσίες, νὰ ἰδοῦν τοὺς λεβέντες, πὸ ὅ' ἀγωνιστοῦν στὸ στάδιο, ν' ἀκούσουν ὠραῖες ἱστορίες κι ὁμορφα τραγούδια, στὸν ἴσκιο τοῦ πλατάνου, καμωμένα ἀπὸ ξακουστοὺς σοφοὺς καὶ ποιητές.

Χιλιάδες ἄλλοι ἦρθαν γιὰ νὰ γνωρίσουν καλύτερα τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἐλεύτερη, νὰ μάθουν ἐκεῖ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἰδίων τῶν πολεμιστῶν τίς λαμ-

πρὸς μάχης τῆς Σαλαμίνας καὶ τῶν Πλαταιῶν καὶ τῆς Μυκάλης...

Κι ἀμέτρητοι ἄλλοι εἶχαν φτάσει ἐκεῖ, ἀφοῦ ἔσκιαν ἀφοβα τὶς θάλασσεσ, γιὰ νὰ φέρουν τὰ πιὸ διαλεχτὰ προϊόντα τοῦ τόπου τους καὶ νὰ τὰ πουλήσουν στὸ πανηγύρι, χρυσάφι καὶ σίδηρο καὶ χαλκώματα, ὑφάσματα καὶ δέσματα, τρόφιμα καὶ ζῶα, κι ὅ,τι πῆς...

Τὸ στάδιο τῆς Ὀλυμπίας εἶναι γεμάτο θεατὲς, πὺ δὲν ἔχεις ποῦ νὰ σταθῆς. Τόση εἶναι ἡ ἀγάπη τους στὴ γυμναστική, πὺ ὅλη μέρα, ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ, μένουν ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὶς καυτερὲς ἀχτῖνες τοῦ ἡλίου. Ἔχουν μαζί τους τὸ ψωμί τους καὶ τὸ σταμνὶ μὲ τὸ νερό.

Κάτω στὸ στίβο οἱ λεβεντιοῖ, φερμένοι ἀπ' ὅλεσ τὶς ἑλληνικὲσ πόλεισ, ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσία, ἀγωνίζονται γιὰ τὸ στεφάνι τῆς ἀγριλίδασ. Γυμνά, λαδωμένα, λαμποκοποῦν στὸν ἡλιο, καλοδεμένα, σβέλτα τὰ κορμιά τους. Ψηλὰ ἀπὸ τὶς κερκίδεσ οἱ θεατὲσ ἔχουν ἀπάνω τους καρφωμένα τὰ μάτια, καὶ προσέχουν ποιὸσ θὰ φτάσῃ πρῶτοσ στὸ τέρμα καὶ ποιὸσ θὰ πηδήσῃ μακρότερα καὶ ποιὸσ θὰ βάλῃ τὸν ἄλλο κάτω. Κι ὅλο φωνάζουν τοὺσ φίλουσ καὶ τοὺσ συμπατριῶτεσ, καὶ τοὺσ δίνουν θάρροσ, καὶ τοὺσ φιλοτιμοῦν, καὶ τοὺσ θυμίζουν ἄλλουσ ὀλυμπιονίκεσ συντολιτεσ τους.

Ἔρχονται ὁμοσ καὶ στιγμὲσ πὺ ἄχνα δὲν ἀκοῦσ, καὶ τὴν ἀναπνοή τους κρατοῦνε, μόνο οἱ καρδιὲσ χτυποῦν. Δυὸ παλεύουν. Ποιὸσ θὰ βάλῃ τὸν ἄλλο κάτω;

Ἐκ τῶν δὲ πιάονται, ἀπὸ κεῖ ἀρπάζονται, γλιστροῦν τὰ λαδωμένα σώματα. Ἀνασηκωμένοι οἱ θεατὲς τοὺς παρακολουθοῦνε, μιλιὰ δὲ βγάξουν... ὥσπου πιά τρώει τοῦ μίανου ἢ πλάτη γῶμα. Καὶ τότε μὲ μιᾶς τὰ «ζήτω», σὰν ξαφνικὴ βροντὴ, τραντάζουνε τὸν ἄερα.

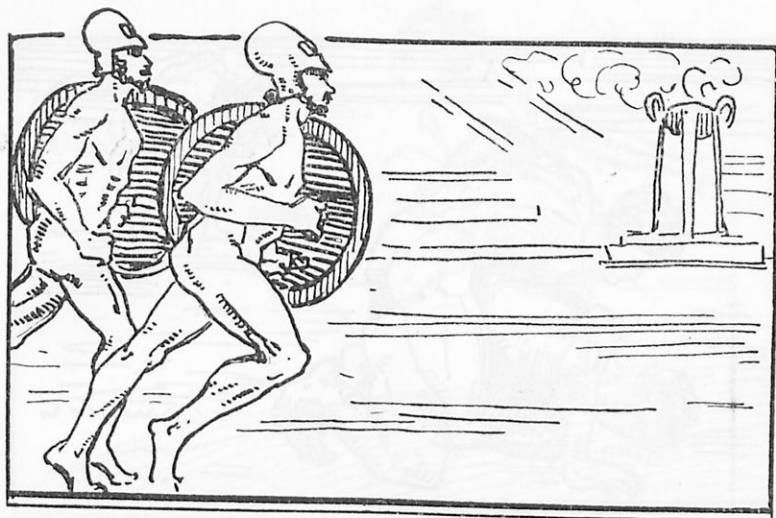
Κάποια μέρα σὲ μιὰ τέτοια στιγμή, ποὺ θεατὲς κι ἔλλανοδίκες καὶ ἀθλητὲς μὲ ἀγωνία περιμένουν νὰ ἴδουν ποίος θὰ νικήσῃ σ' ἓνα δύσκολο πάλαιμα, καὶ δὲν ἀκοῦς ἄχνα μέσα στὸ στάδιο, νὰ καὶ μπαίνει ἓνας ἄντρας! Βαρὺ καὶ ἀργὸ εἶναι τὸ περπάτημά του καὶ δείχνει ἄντρας στιβαρὸς καὶ σεβάσιμος. Τὰ ψαρὰ μαλλιά του προβαίνουν κάτω ἀπὸ τὴν περικεφαλαία του. Ἐνας θεατὴς καθισμένος κοντὰ στὴν εἴσοδο τὸν βλέπει καὶ τὸν ἀναγνωρίζει!

— Ὁ Θεμιστοκλῆς! φωνάζει, κι ἀμέσως τ' ὄνομα αὐτό, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, σὰν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα, περνάει ὅλο τὸ στάδιο. Ἐνας ψίθυρος σηκώνεται ἀπὸ τὸ στίβο κι ἀπὸ τὶς κερκίδες:

— Ὁ Θεμιστοκλῆς! Ὁ Θεμιστοκλῆς! κι ἓνα «ζήτω» ξεσπᾷ μονομιᾶς. Οἱ παλαιστὲς ξαφνιασμένοι χωρίζονται. Οἱ θεατὲς σηκώνονται ἀπὸ τὴ θέση τους, ὅλοι κινοῦνται, ὅλοι θέλουν νὰ τὸν πλησιάσουν. Ἀτέλειωτες ζητωκραυγὲς καὶ χειροκροτήματα παρακολουθοῦν τὸ Θεμιστοκλῆ ὅπου πηγαίνει. Ὅλοι τὸν κοιτάζουν μὲ θαυμασμό κι εὐγνωμοσύνη καὶ τὸν δείχνουν στοὺς ξένους:

— Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεμιστοκλῆς!

Κι ἔτσι πέρασε ὅλη κεῖνη ἡ μέρα...

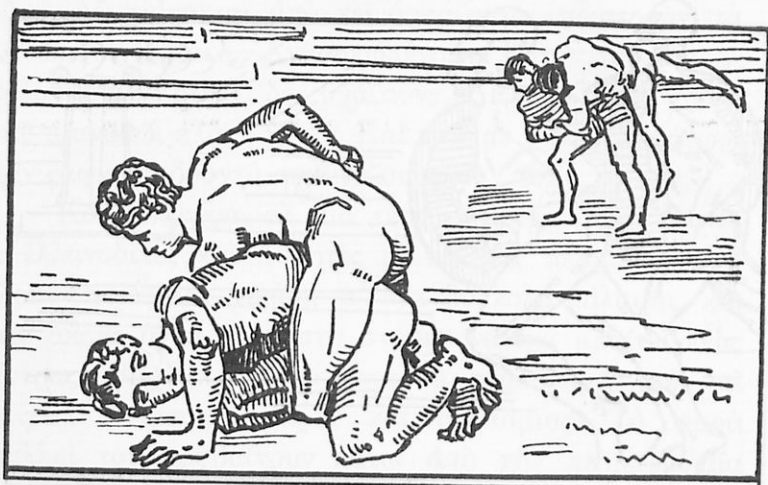


Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

1. Τὸ τρέξιμο.

ΒΛΕΠΩ λεβέντες φτερωτοὺς κι ἀραδιαστὰ βαλμένους·
μὲ τόνα πόδι πάρα μπρός, μὲ τ' ἄλλο παραλίσω,
προσμένουνε τὴν προσταγὴ τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσουν.

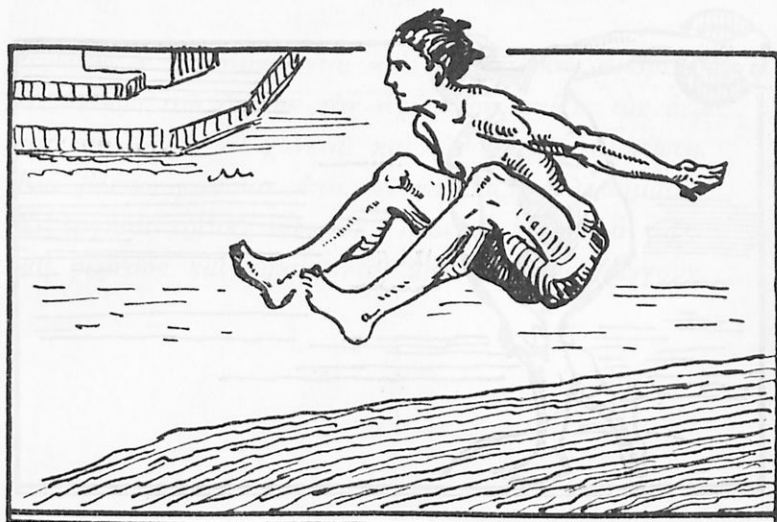
Βλέπω νὰ γέρονι τὸ σκουρὸ καὶ καταγῆς νὰ πέφτη.
Καὶ νὰ, τὰ πόδια φτερωτὰ τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ἀνοίγουν,
καὶ ξεκινοῦνε μονομιᾶς καὶ τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν...
τρέχουν, καὶ μόλις ἀκουμποῦν, τὰ πόδια τους στὸ χῶμα,
τρέχουν μ' ἀθώρητα φτερὰ καὶ μάτι δὲν τοὺς φτάνει.
Ὀχλοβοή, κραυγὲς χαρᾶς, τὸ νικητὴ δοξάζουν.



2. Τὸ πάλαιμα.

ΚΑΙ βλέπω τώρα δλόγυμνος ζευγαρωτὰ βαλμένους.
Ἔχει ὁ καθεὶς τὸ ταῖρι του κι ἓνας τὸν ἄλλο βλέπει,
καὶ καρτεροῦνε βιαστικοὶ τὸ πάλαιμα ν' ἀρχίσῃ.

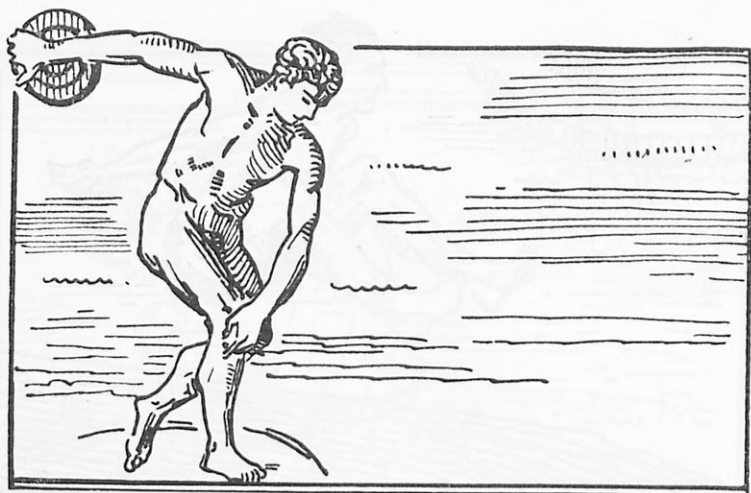
Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κει τὴν προσταγὴ νὰ κράζῃ...
Κι ἀμέσως πιάνονται ἀρπαχτὰ τὰ λιπαρὰ ζευγάδια,
καὶ πότε σμίγουνε σφιχτὰ, καὶ λὲς πὼς γίνονται ἓνα,
καὶ πότε πάλι ἀνοίγουνε μὲ τεντωμένα νεῦρα,
κι ἄλλος βαριὰ ξαπλώνεται κι ἄλλος δλόρθος στέκει,
κι ἄλλο ζευγάρι καταγῆς κουβαριαστὰ κυλιέται
καὶ πότε ἀνασηκώνεται καὶ πότε πάλι γέρνει.



3. Τὸ αἶδημα.

ΚΑΙ βλέπω ν' ἀναδύονται, πίσω ἀπὸ τὸ βατήρα,
τὰ γυμνασμένα σώματα, τόνα ἀπὸ τ' ἄλλο ἀνάγια.
Σμίγουν οἱ δυὸ παλάμες τους καὶ τρίβει ἢ μιὰ τὴν ἄλλη,
θεριεύονται καὶ σπαρταροῦν οἱ νευρωμένες κνήμες
καὶ μὲ λαχτάρα καρτεροῦν τὸ πῆδημα ν' ἀρχίσῃ.

Κι ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κράζῃ...
Κι ἀκούω ἀγρὸ ψιθύρισμα καὶ βλέπω τὸν καθένα
νὰ ξεκινᾷ μὲ μιὰν ὀρμὴ, σὰν ἀστραπὴ νὰ τρέχῃ
καὶ νὰ πατῇ τὸ πόδι του στὸ φανερὸ σημάδι,
—οὔτε μιὰ τρίχα παραμπρὸς οὔτε μιὰ τρίχα πίσω—
καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ μὲ μαζεμένα πόδια
καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ καὶ χαμηλὰ νὰ πέφτῃ.



4. Ὁ δίσκος.

ΠΑΛΙ ἡσυχία ἀπλώνεται σὰ μαζεμένα πλήθη,
ἀχόρταγα τὰ μάτια τους καρφώνουν στή βαλβίδα,
πὸν οἱ δισκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν νὰ ρίξουνε τὸ δίσκο.

Ἄκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κράζη...
Καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξιὸν χεῖρ
νὰ παίρῃ τ' ὀλοστρόγγυλο καὶ πλακωτὸ λιθάρι,
νὰ τὸ σηκώνῃ μονομιᾶς, χωρὶς στὸ πρόσωπό του
παραμικρὴ ζαρωματιὰ τὸ βάρος του νὰ δείχνῃ.
Βλέπω τ' ὀλόγγυμο κορμὶ νὰ γέρῃ πρὸς τὰ κάτω,
βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξιὸν νὰ βγαίῃ ἔμπρὸς ἀπ' τ' ἄλλο,
καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ νὰ στρέφῃ τὸ λιθάρι
καὶ νὰ τὸ φέρῃ ὀλόγγυρα μ' ὄλη τὴ δύναμή του,

κι εὐτὸς ν' ἀνασηζώνεται καὶ γὰ τοῦ δίγη δρόμο.
Κι ἀζούω τοῦ δίσζου τὸν ἀχό, πὸν σκίζει τὸν ἀέρα,
καὶ τὸν θωροῶ γὰ χάνεται καὶ τὸν θωροῶ γὰ πέφτη.
Καὶ βλέπω κάποιον ἀπὸ κεῖ γὰ βάζη ἓνα σημάδι.
Κι ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, ὅλοι μὲ τῇ σειρᾷ τους,
καὶ γέρονον καὶ σηκῶνονται καὶ τὸ λιθάρι οἰχγονν.





5. Τὸ στεφάνι τῆς νίκης.

ΒΛΕΠΩ τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχη,
κι ἀκούω νὰ κράζει τ' ὄνομα, καθὼς και τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, πὸν νίκησε και σ' ὄλα βγήκε πρῶτος.

Και βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ και τ' ἄξιο παληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ και ἀγάλια νὰ πηγαίνει
και ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστεροῦ του χέρι,
καμαρωτός, περήφανος, μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
πὸν ἀπιδωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, πὸν τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα!..
Χαρὰ στὴ μάνα, πὸν μακριὰ τὸν καρτερεῖ μὲ πόθο!..
Χαρὰ στὴ δοξασμένη του και ξακουστὴ πατρίδα,
ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ και τέτοια παληκάρια!..

Ι. Πολέμης



Δάμωνα καὶ Φιντίας.

ΤΟΝ τύραννο μπροστά φέρουν δε-
[μένο
τὸ νέο Φιντία, κι ὁ τύραννος ρωτᾷ:

— Τί ἔχει τὸ παληκάρι καμωμένο;

— Στὸ δέντρο παραφύλαγε κρυφὰ
μὲ χέρι δολερὸ κι ἀρματωμένο
νὰ σὲ χτυπήσει, ἀφέντη, στὴν καρδιά!

— Ἔτσι; Λοιπὸν σοῦ παίρνω τὴ ζωὴ σου,
γιὰ νὰ πληρώσης τὴν παρεκτροπὴ σου.

— Τύραννε, λέει τ' ἀντρεῖο παληκάρι,
γιὰ τὴ ζωὴ μου δὲ γυρεῦω χάρη.

Μόνο ζητῶ τρεῖς μέρες διορία
γιὰ νὰ παντρέψω μιὰ ἀκριβὴ ἀδερφή,
καὶ θὰ γυρίσω εὐτὺς στὴν ἐξουσία.

Φίλος πιστὸς στὰ χέρια σου θαρρῆ
ἂν λείψω ἐγώ, γιὰ μὲ νὰ κρεμαστῆ.

Κι ὁ τύραννος γελάει!

— Αὐτὸν τὸ φίλο,
ποὺ θάναι πὺ πιστὸς κι ἀπόνα σκύλο,
θέλω νὰ ἰδῶ στ' ἀλήθεια ποῦ θὰ βρῆς.

Τὸ Δάμωνα καλοῦνε στοῦ Φιντία
τὴ φυλακῆ, κι αὐτὸς πηγαίνει εὐτύς.
Τοῦ λέει ἐκεῖνος:

— Φίλε, μιὰ θυσία
ζητῶ ἀπὸ σὲ μεγάλη, γὰ σταθῆς
ἐδῶ, στοῦ βασιλιᾶ τὴν ἐξουσία,
ὥσπου γὰ πάω καὶ γάρθω στὸ χωριό μου.
Ὁ τύραννος γελᾶει, ὅλος κακία,
καὶ λέει:

— Φτωχέ, τὴν προσταγὴ τοῦ νόμου
δὲ θὰ γλυτώσης μήτε σὺ ἢ ζωὴ σου
ἄδικα θὰ χαθῆ. Γιὰ συλλογίσου!
Μὰ ὁ Δάμοντας δὲν ἔχασε καιρό,
καὶ λέει στὸ φίλο:

— Σύρε στὸ καλό.
Βάζει ὁ Φιντίας στὰ πόδια του φτερά
καὶ πάει στῆς ἀδερφῆς του τὴ χαρά.
Κι εὐτύς, χωρὶς οὐδὲ λεπτὸ γὰ χάση,
γυρνᾶει γοργὰ τὸ φίλο γὰ προφτάση.
Μὰ ἀνοίγει ὁ καταρράχτης τ' οὐρανοῦ,
φουσκώνουν τὰ ρερά τοῦ ποταμοῦ,
καὶ ὁ Φιντίας παλεύει γὰ γὰ βγῆ
στὴν ἄλλη ὄχτη, δίχως γὰ πιγῆ.
Καὶ τρέχει πάλι ἀπὸ βουνὰ καὶ δάση
τὸν τύραννο στὴν ὥρα γὰ προφτάση.
Ὁ ἥλιος καίει, σκληρὰ τότε φλογίζει
καὶ τῆς καρδιᾶς τὴ δύναμη λυγίζει.
Στέκει σὲ μιὰ πηγῆ, πίνει νερό,
καὶ λέει:

— Θεοί, κρατήστε με γερό,
καὶ δώστε μου κουράγιο μόνο τόσο,
τὸ φίλο νὰ προφτάσω νὰ γλυτώσω.
Βράδν εἶναι πιά. Μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα
φτάνει στήν πόλιν. Ὁ Δάμωνας ἀκόμα
δὲν ἔχει κρεμαστῆ, μὰ εἶναι στημένη
ἐκεῖ ἡ κρεμάλα καὶ τὸν περιμένει.
Περοῦνε τώρα δὰ καὶ τὸ σκοινί,
καὶ τοῦ τυράννου ἀκούεται ἡ φωνή:
— Χαρά στη, ἀληθινά, τέτοια φιλία!
Μ' ἀκούει βοή, κι ἔμπρός του τὸ Φιντία
βλέπει:

— Ἐφτασα, σὲ γλύτωσα! αὐτὸς κράζει
καὶ τὸν καλὸ του φίλον ἀγκαλιάζει.

Μὰ ὁ Δάμωνας εὐτὺς τοῦ ἀπαντᾷ:

— Ὅχι, φίλε, δὲν ἔκαμες καλὰ
ναρθῆς. Γιὰ χάρη τώρα σ' τὸ ζητῶ,
ἂν εἶσαι φίλος, σύρε στὸ καλὸ,
κι ἄφησε ἐγὼ γιὰ σὲ νὰ κρεμαστῶ.

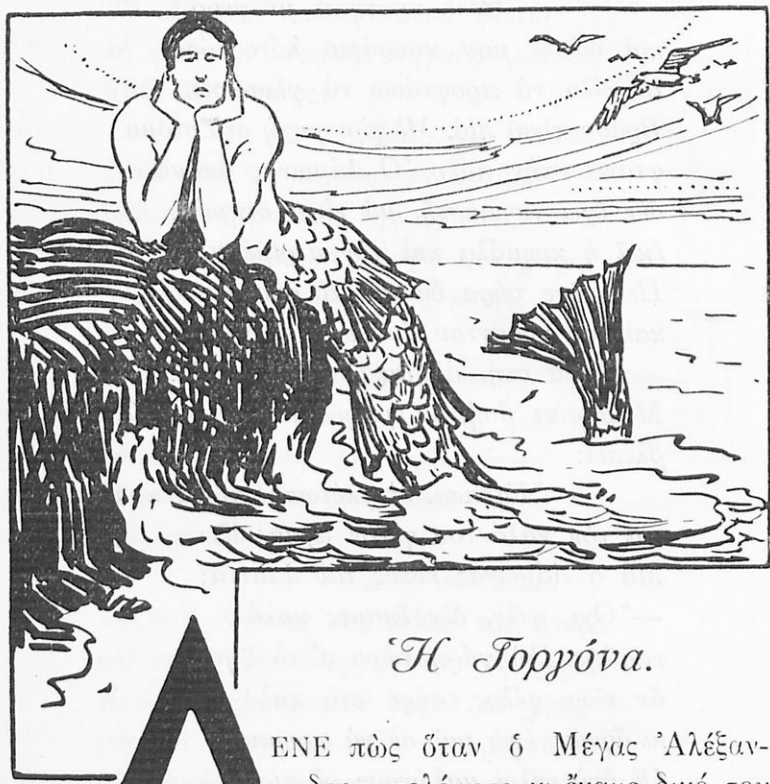
Οἱ δὺὸ φίλοι μαλώνουν οἱ πιστοί,
ποιὸς πρόπει ἀπὸ τοὺς δὺὸ νὰ κρεμαστῆ.

Τότε τὸ πλῆθος ξέσπασε, καὶ χάρη
ζητᾷ γιὰ τὸ ξανθὸ τὸ παληκάρι.

Καὶ τοῦ τυράννου γιὰ πρώτη φορὰ
τρέμει, λυγáει ἡ ἀλύγιστη καρδιά.

— Φιντία, σοῦ χαρίζω τὴ ζωὴ σου,
κι ἂν ποτὲ χρειαστῆς κάτι, θυμήσου
πὼς ἔνα προᾶμ' ἀπὸ τοὺς δὺὸ ζητῶ
νὰ μὲ θαρροῖτε φίλο σας πιστό.

**



Ἡ Γοργόνα.

ΛΕΝΕ πὼς ὅταν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος πολέμησε κι ἔκαμε δικό του τὸν κόσμο, φώναξε τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ρώτησε:

— Πὼς θὰ μπορέσω νὰ ζήσω πολλὰ χρόνια;
Ἦθελα νὰ κάμω πολλὰ καλὰ στὸν κόσμο.

— Βρίσκεται τρόπος, ἀποκρίθηκαν οἱ σοφοί. Μὰ εἶναι κάπως δύσκολος.

— Δὲ σᾶς ρώτησα, εἶπε ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος, νὰ μοῦ πῆτε ἂν εἶναι δύσκολος. Ποιὸς εἶνε θέλω νὰ μάθω.

— Νὰ βρῆς τὸ ἀθάνατο νερό, τοῦ εἶπαν οἱ σοφοί.

— Καὶ ποῦ εἶναι αὐτὸ τ' ἀθάνατο νερό;

— Σὲ μιὰ βαθιὰ λαγκαδιά, ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ βουνά. Μὰ τόσο γρήγορα ἀνοιγοκλείνουν, ποῦ καὶ τὸ πὺ γοργόφτερο πουλὶ δὲν προφταίνει νὰ περάσῃ. Πολλὰ ξακουσμένα βασιλόπουλα θέλησαν νὰ τ' ἀποχτήσουν, μὰ ἔχασαν τὴ ζωὴ τους ἄδικα. Ἄμα καταφέρῃς, βασιλιά πολυχρονεμένε, νὰ περάσῃς ἀνάμεσα στὰ δυὸ βουνά, θὰ βρῆς τὸν ἀκοίμητο δράκοντα. Ἄν τὸν σκοτώσῃς, παίρνεις τὸ νερό.

Ὅταν τὸ ἄκουσε ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος, πρόσταξε ἀμέσως νὰ σελώσουν τ' ἄλογό του, τὸ Βουκέφαλο. Φτερὰ δὲν εἶχε, μὰ σὰν πουλὶ πετοῦσε. Καβαλίκεψε καὶ σὲ λίγο ἔφτασε στὸ μέρος ποῦ τοῦ εἶχαν πεῖ οἱ σοφοί. Στέκεται καὶ βλέπει τὰ βουνὰ ν' ἀνοιγοσφαλοῦν καὶ τόσο γρήγορα, ποῦ οὔτε πουλὶ δὲ μποροῦσε νὰ περάσῃ. Μὰ ὁ βασιλιάς δὲν τὰ χάνει. Δίνει μιὰ βιτσιὰ στ' ἄλογό του καὶ περνᾷ ἀνέγγιχτος ἀνάμεσα στὰ δυὸ βουνά. Σκοτώνει τὸ δράκοντα καὶ παίρνει τὸ γυαλί, ποῦ εἶχε μέσα τ' ἀθάνατο νερό.

Ἄμα γύρισε στὸ παλάτι του, ξέχασε νὰ πῆ στὴν ἀδερφή του τί εἶχε μέσα τὸ γυαλί. Ἔτσι καὶ κείνη, μιὰ μέρα, πῆρε τὸ γυαλί κι ἔχυσε τ' ἀθάνατο νερὸ ἔξω στὸ περιβόλι. Τὸ νερὸ ἔπεσε σὲ μιὰ ἀγριοκρεμμυδιά, κι ἀπὸ τότε αὐτὸ τὸ φυτὸ δὲ μαραίνεται ποτέ.

Ὅταν ἔμαθε ἡ βασιλοπούλα τὸ κακὸ ποῦ ἔκαμε ἦταν ἀπαρηγόρητη.

— Θεέ μου, λέει, δὲ θέλω νὰ πιστέψω πὺς μιὰ μέρα θὰ πεθάνῃ ὁ ἀδερφός μου. Ἄφυσέ με νὰ ζῶ πάντα μὲ τὴν ἐλπίδα πὺς κι ἂν πεθάνῃ, πάλι θὰ

τὸν ξαναφέρει στὸν κόσμῳ. Ποιὸς ξαίρει ἂν δὲν ἐρ-
θουν δύσκολα χρόνια γιὰ τὴν πατρίδα μας.

Στὴ στιγμή ἡ ἀδερφή τοῦ βασιλιᾶ ἔγινε ἀπὸ τὴ
μέση καὶ κάτω ψάρι καὶ πήδησε στὴ θάλασσα. Ἔγινε
Γοργόνα! Ἀπὸ τότε γυρίζει πάντα στὴ θάλασσα κι
ἅμα δὴ κανένα καράβι, τρέχει καὶ ρωτᾷ!

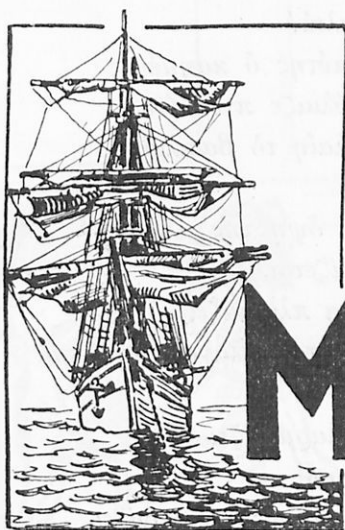
— Καράβι, καραβάκι, ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος;
Ἄλιμονο στὸν καραβοκύρη, πὺ θὰ πῆ πὼς πέ-
θανε. Ἡ Γοργόνα ἀναταράζει τὰ νερά, σηκώνει βουνὰ
τὰ κύματα καὶ τὸ καράβι γάνεται.

Μὰ ὁ ἔξυπνος καραβοκύρης ἂν πῆ:

— Ζῆ, κυρά μου, ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος, ζῆ
καὶ βασιλεύει καὶ τὸν κόσμῳ κυριεύει, τότε ἡ Γοργόνα
λάμπει ἀπὸ τὴ χαρά της. Ἀπλώνει τὰ ξανθά της τὰ
μαλλιά καὶ τὰ κύματα ἡσυχάζουν ἀμέσως. Γελοῦν τὰ
πέλαγα καὶ τ' ἀκρογιάλια κι οἱ ναῦτες ἀπὸ τὰ καρά-
βια τους ἀκοῦνε μαγεμένοι τὴ φωνὴ τῆς Γοργόνας,
πὺ ξαναλέει τραγουδιστά:

«Ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος,
ζῆ καὶ βασιλεύει
καὶ τὸν κόσμῳ κυριεύει!»

A. Καρκαβίτσας



Μ

Ἡ Γοργόνα.

ΕΣ τὸ πλατὺ τὸ πέλαγο κα-
[ράβι ταξιδεύει.

Τριγύρω νύχια ἀπλώνεται,
καὶ μὲ τ' ἀγέρι π' ἀλαφρὰ τὰ κόμματα χαϊδεύει
σὰ νύφη π' ὄλο καὶ λυγᾶ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφνω, σὰ νὰ κάρφωσε σ' ἀμμονδιαστὸ ἀκρογιαλί
τις δυὸ του ἄγκυρες μαζί,
τὸ μπρίζι στέζει, καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
Γοργόνα θαλασσόβροχτη μ' ἀγριοπὸ κεφάλι:
— Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ἀπέθανε, γιὰ ζῆ;

βροντολογᾶ τὸ στόμα της καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαροῖσια της οὐρά.

Καὶ τὸ γυναιζίω της ἀφτὶ ἀπόκριση γυροῦει:
— Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμον βασιλεύει,
ὁ ναύτης ἀποκρίνεται, ζωὴ νάχης νυρᾶ!

Ἄλιμονο, ἂν τῆς ἔλεγε, πὼς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά!

Εὐτὸς τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ὁ ναύτης ὁ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καράβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος
καὶ ἡ Γοργόνα θ' ἄρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ βασιλιά.

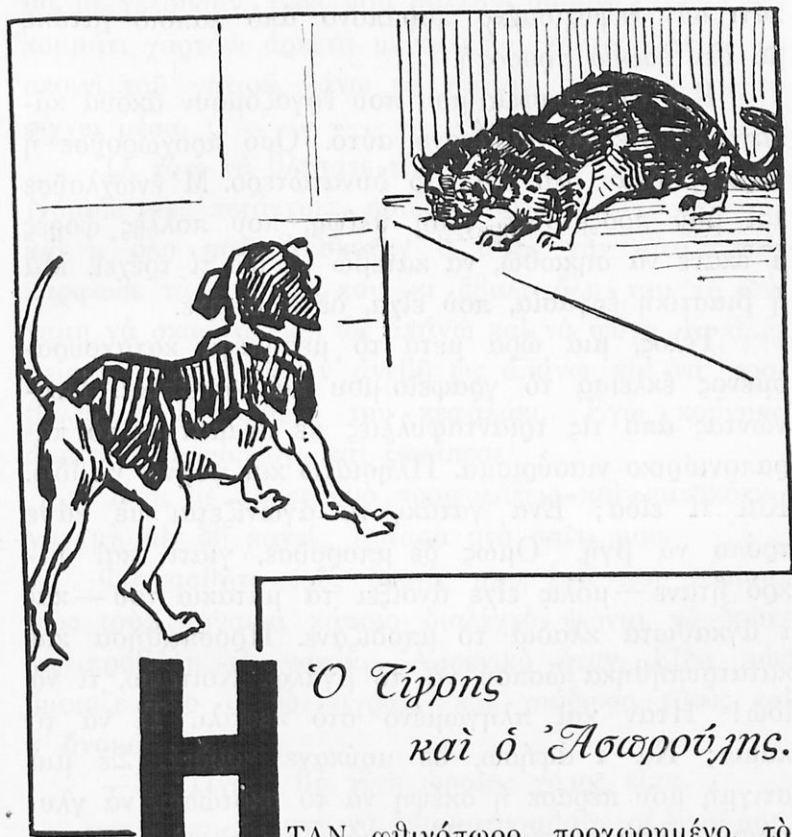
Μὰ τώρα πόμαθε πὼς ζῆ, τὴν ὄψη της ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιὲς στολίζεται.

Γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιάζει,
καὶ ἀπ' τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλιά τὰ πέλαγο φωτίζεται.

Τὸ μπρῖκι πάλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλαομενίζει
στὴ θάλασσα τὴ γαλανή.

Καὶ ἡ Γοργόνα στὸν ἀφρὸ σὰ γλάρος φτερουγίζει.
Λύρα κραταίει ὀλόχρυση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
νὰ τραγουδᾷ στὸ πέλαγο μ' οὐράνια φωνή.

Γ. Δροσίνης



Η *Ὁ Τίγρης* *καὶ ὁ Ἀσωρούλης.*

ΤΑΝ φθινόπωρο προχωρημένο, τὸ κρύο γινόταν ὄλο καὶ πιὸ τσουχτερό, ὁ ἄνεμος ἔπαιρνε τὰ τελευταῖα φύλλα ἀπὸ τὰ δέντρα, τὰ πηγαινε μεσοῦρανα, τὰ στριφογύριζε, κι ἔπειτα τ' ἄφηνε νὰ πέφτουν κάτω καὶ νὰ ἤχανε σὰν ἀδειανὰ κοχύλια. Πυκνὴ ομίχλη σκέπαζε ἀκόμη τὰ γύρω βουνά, τὸν κάμπο καὶ τὴν πόλη, ὅταν πῆγα στὸ γραφεῖο μου. Ἀνοίγοντας τὴ μεγάλη καγκελόπορτα καὶ περνώντας ἀπὸ μιὰ τούφα τριανταφυλλιές, ἄκουσα

κάτι σὰν ξεψυχισμένο παράπονο ἀπὸ κάποιο γατάκι, μὰ δὲν ἔδωσα προσοχή.

Καὶ στὸ γραφεῖο μου ποὺ ἐργαζόμουν ἄκουα κάποτε κάποτε τὸ παράπονο αὐτό. Ὅσο προχωροῦσε ἡ μέρα γινόταν ὄλο καὶ πιὸ δυνατώτερο. Μ' ἐνωχλοῦσε καὶ μοῦ προξενοῦσε τόση θλίψη, ποὺ πολλές φορὲς μ' ἔκανε νὰ σηκωθῶ, νὰ κατεβῶ νὰ δῶ τί τρέχει. Μὰ ἡ βιαστικὴ ἐργασία, ποὺ εἶχα, δὲ μ' ἄφηνε.

Τέλος, μιὰ ὥρα μετὰ τὸ μεσημέρι, κατακουρασμένος ἔκλεισα τὸ γραφεῖο μου καὶ κατέβηκα. Περνώντας ἀπὸ τὶς τριανταφυλλιές μὲ σταμάτησε τὸ παραπονιάρικο νιαούρισμα. Πλησιάζω καὶ ψάχνω νὰ ἰδῶ. Καὶ τί εἶδα; Ἐνα γατάκι νὰ ἀγωνίζεται μὲ κάθε τρόπο νὰ βγῇ. Ὅμως δὲ μπορούσε, γιὰ καὶ μικρὸ ἦτανε — μόλις εἶχε ἀνοίξει τὰ ματάκια του — καὶ τ' ἀγκαθωτὰ κλαδιὰ τὸ μپοδίζανε. Προσπάθησα καὶ κατατρυλήθηκα ὥσπου νὰ τὸ βγάλω. Κοιτάζω, τί νὰ ἰδῶ! Ἦταν καὶ πληγωμένο στὸ κεφάλι. Τί νὰ τὸ κάμω; Νὰ τ' ἀφήσω, δὲ μούκανε καρδιά. Σὲ μιὰ στιγμή μοῦ πέρασε ἡ σκέψη νὰ τὸ σκοτώσω, νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὸ μαρτύριο. Τὸ κακόμοιρο, σὰ νὰ κατάλαβε τὴ σκέψη μου, γαντζώθηκε ἀπάνω μου κι ἔβγαλε τέτοιο παραπονιάρικο νιαούρισμα, ποὺ τὰ μάτια μου τσούξανε. Τὸ δίχως ἄλλο κακόπαιδα τὸ βασάνισαν καὶ περνώντας τὴ μάντρα τὸ πέταξαν τὸ δύστυχο μὲς στὶς τριανταφυλλιές.

Ἀποφάσισα νὰ τὸ πάρω σπίτι μου, μ' ὄλο ποὺ τόξερα καλὰ πὼς οἱ δικοί μου θὰ βάζανε τὶς φωνές. Μὰ πῶς; Οἱ δρόμοι ἦταν τέτοια ὥρα γεμάτοι κόσμο καὶ

θὰ μὲ γελοῦσαν. Ἐκεῖ πὸν συλλογιζόμουνα, βλέπω ἓνα κομμάτι χαρτόνι ἀρκετὰ μεγάλο καὶ χοντρό. Λύνω τὸ σκοινὶ τοῦ γατιοῦ, κάνω τὸ χαρτόνι σὰ χωνὶ καὶ τὸ ρίχνω μέσα.

Ὡ, τότε νὰ βλέπατε τί δύναμη εἶχε γιὰ νὰ ζήσει. Νόμισε πὸς πετάχτηκε, ποιός ξαίρει σὲ ποιὰ ἄβυσσο, καὶ μ' ὄλο πὸν βρισκόταν σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι, κάρφωσε τὰ νυχάκια του, κι ἔβαλε ὄλη του τὴ δύναμη νὰ σακροφαλῶσι ὡς ἀπάνω καὶ νὰ φύγη. Κι ἀλήθεια τὸ κατώρθωσε ν' ἀνεβῆ ὡς ἀπάνω καὶ νὰ προβάλῃ τὸ πληγωμένο του κεφαλάκι. Ἐγὼ κούνησα ἀπότομα τὸ χαρτόνι καὶ ξανάπεσε.

Ἔτσι μὲ χίλιες δυὸ προφυλάξεις καὶ κατακόκκινος μὴ μὲ δῆ κανεῖς, ἔφτασα στὸ σπίτι μου.

Φαντασθῆτε τοὺς δικούς μου, ἐκεῖ πὸν νόμισαν πὸς τοὺς πήγαινα κάποιο διαλεχτὸ ψώνιο, νὰ δοῦνε νὰ προβάλῃ τὸ γατάκι. Ἀρσενικὸ ἦταν. Εἶδα πὸς ἔμοιαζε ἴδιο μικρὸ τιγράκι καὶ τούδωσα εὐτὺς καὶ τ' ὄνομά του.

— Ὁ Τίγρης θὰ γίνῃ ὠραῖος γάτος, εἶπα.

— Μά, .. πήγανε νὰ διαμαρτυρηθοῦν οἱ δικοί μου.

— Μὰ καὶ ξεμὰ δὲν ἔχει, εἶπα σοβαρὰ κι ἀποφασιστικά. Ἄν μοῦ πειράξετε τὸν Τίγρη μου, θὰ πάρετε τὴν τιμωρία πὸν χρειάζεται στα κακόπαιδα, πὸν τόκαναν ἔτσι...

Τόπλυνα μὲ σπύρτο τοῦ καμινέτου καὶ τούβαλα ἰώδιο στὴν πληγὴ. Συμμαζεμένος ὁ Τίγρης δὲν κούνησε διόλου.

Εἶπα καὶ μοῦ φέρανε λίγο γάλα. Βασανίστηκα

νά τὸ κάμω νά φάη ἀπὸ τὸ πιατάκι του. Τούφτιαξα καὶ μιὰ ζεστή φωλίτσα καὶ τόβαλα μέσα.

Ἔτσι πέρασε μιὰ βδομάδα. Ἐπειτα συνήθισε νά φεύγη ἀπὸ τὴ φωλιά του καὶ νά πλησιάζη μονάχα ἐμένα. Πολὺ πρωὶ ξυπνοῦσε κι ἐρχόταν στὸ δωμάτιό μου. Ὅσο μ' ἔβλεπε καὶ δὲ σάλευα, καθότιαν ἤσυχο καὶ συμμαζεμένο. Μόλις μ' ἔβλεπε καὶ πετιόμουν ἀπὸ τὸ κρεβάτι, μὲ πλησίαζε νά χαϊδευτῆ κι ἄφηνε μιὰ λεπτὴ φωνούλα:

— Νιάου! σὰ νά ἤθελε νά πῆ: πεινάω!

Τούβαζα τὸ γαλατάκι του καὶ μὲ τὴ ρόδινη γλωσσίτσα του τόπινε μιὰ χαρὰ.

Ἔτσι πέρασε ὁ χειμῶνας κι ἤρθε ἡ ἀνοιξη. Στὸ μεταξὺ εἶχε κερδίσει τὴν ἀγάπη ὅλων. Μὰ ἀπὸ πείσμα μπροστά μου δὲν τὸ δείχνανε. Τώρα, ὅταν ἔφευγα τὸ πρωί, μὲ συνώδευε ὡς τὸν ἄλλο δρόμο, ἄφηνε ἓνα παραπονιαρικό νιαούρισμα καὶ γύριζε στὸ σπίτι.

Τὸ μεσημέρι ἤξιαιρε τὴν ὥρα καὶ μὲ περιέμενε στὴν ἴδια θέση. Κάποιο μεζὲ θὰ τούφερνα τοῦ Τίγρη μου. Μὲ κοίταζε πρῶτα μ' εὐγνωμοσύνη, τὸν ἔτρωγε βιαστικά, κι ἔπειτα μὲ συντρόφευε σὰ σκυλάκι στὸ σπίτι. Τώρα πιά εἶχε τὴ συμπάθεια ὅλης τῆς γειτονιάς. Τέτοιο ὠραῖο γάτο καὶ μὲ συνήθειες πιστοῦ σκύλου δὲν εἶχανε γνωρίσει.

Πρὶν νά καθήσω στὸ γραφεῖο μου νά διαβάσω ἢ νά γράψω, μὲ ὑποχρέωνε ὁ Τίγρης νά παίξω πρῶτα μαζί του. Ἄν τὸ ξεχνοῦσα, πηδοῦσε ξαφνικά στὸ γραφεῖο, μὲ χτυποῦσε μὲ τὸ πόδι του, τάχα γιὰ νά μὲ γρατσουνίσῃ. Καὶ γιὰ νά μὴν τὸν τιμωρήσω,

σβέλτα-σβέλτα πηδοῦσε κάτω κι ἀπὸ κεῖ ἀπάνω στὸ κατώφλι τοῦ ἀνοιχτοῦ παράθυρου καὶ γύριζε νὰ μὲ κοιτάξῃ, νὰ δῆ ἂν ἐθύμωσα. Ὅταν δὲν τὸν πρόσεχα, ξανάκανε τὸ ἴδιο παιγνίδι. Ὅταν τύχαινε, φουρκισμένος τάχα νὰ πάρω τὸ μπαστούνι, πηδοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἔτρεχε μ' ὅλη του τὴ δύναμη στὴν αὐλὴ καὶ κεῖ πού δὲν τὸν περίμενα, νὰ σου τον πάλι στὸ παράθυρο.

* * *

Μιὰ μέρα κοντὰ τὸ μεσημέρι, ἐκεῖ πού καθόμουν κι ἔγραφα, ἄκουσα φωνὲς παιδιοῦ. Πρόσεξα πὼς οἱ φωνὲς πλησίαζαν στὸ σπίτι μου. Σὰν κάποιος νὰ κυνηγοῦσε τὸ παιδί καὶ ζητοῦσε βοήθεια. Σηκώθηκα ν' ἀνοίξω τὴν πόρτα καὶ βλέπω νάροχεται τρέχοντας πρὸς ἐμένα ἓνα χαριτωμένο ἀγοράκι. Στὴν ἀγκαλιά του κρατοῦσε ἓνα κάτασπρο σκυλάκι πού φαινόταν σὰ νὰ τὰ εἶχε χαμένα.

— Σω... ὦ...σε με κύ... υ... ριε θα... α μου...ου το... ον σκοτώ.. ω... ση... η... η...

— Ποιός; ποιόν; ρώτησα.

Σύγκαιρα εἶδα νὰ προβάλῃ μιὰ γυναῖκα ἀγριεμένη καὶ μὲ βέργα στὰ χέρια.

Δὲν ἔχασα καιρό. Πῆρα τ' ἀγόρι μέσα μὲ τὸ σκυλάκι κι ἔκλεισα τὴν πόρτα.

— Ποῦ θὰ μοῦ πᾶς; Δὲ θὰ σὲ βάλω στὰ χέρια μου; ἄκουσα τὴ φωνὴ τῆς γυναίκας νὰ λήῃ. Σταμάτησε στὴν πόρτα, μὰ δὲν τόλμησε νὰ χτυπήσῃ.

— Γιά νά δοῦμε ὡς πότε θὰ μείνης κρυμμένος; ἀκούστηκε ἡ φωνή τῆς γυναίκας πού κατέβαινε τὶς σκάλες καὶ ἀπομακρυνόταν. Σὰν ἔρθης στὸ σπῆτι,



λογαριαζόμαστε... Τὸ ἀγοράκι δὲ μποροῦσε νὰ πάρη ἀνάσα ἀπὸ τ' ἀναφυλλητά.

— Μὰ τί τρέχει; ρώτησα.

— Θὰ μοῦ τὸν σκοτώση... η..!

— Μὰ ποιός; ποιόν; Ἠσύχασε κανεὶς δὲ σὲ πειράζει ἐδῶ. Δὲν ἀφήνω ἐγὼ κανένα.

Τὸ ἀγοράκι λίγο λίγο ἠσύχαζε.

— Τό..όν... Ἀσπρούλη μου, θὰ μοῦ τὸν σκοτώση, κύριε, μοῦ εἶπε καὶ μὲ κοίταξε στὰ μάτια.

— Ποιός εἶνε ὁ Ἀσπρούλης σου;

— Νά, αὐτός, κύριε, καὶ μοῦ πρότεινε τὸ σκυλάκι.

— Ὁραῖο σκυλάκι, τοῦ εἶπα, καὶ τὸ χάιδεψα. Ἐκεῖνο, καθὼς τ' ἄφησε κάτω, κούνησε τὴν οὐρὰ του καὶ κοίταζε πότε τ' ἀγοράκι καὶ πότε μένα.

Στὸ μεταξὺ εἶχανε μαζευτῆ οἱ δικοί μου στὴν πόρτα, μὰ δὲν τοὺς πρόσεξα οὔτε γώ, οὔτε τ' ἀγοράκι.

— Καὶ ποιός θέλει νὰ σκοτώση τέτοιο ὄμορφο σκυλάκι; Ξαναρώτησα.

— Ἡ μητέρα μου, κύριε.

— Καὶ γιατί;

— Γιατί, λέει, ὄλο παίζω μὲ τὸν Ἀσπρούλη καὶ δὲ διαβάζω. Μά, κύριε, ἐγὼ τὰ ξαίρω τὰ μαθήματά μου καὶ διαβάζω καὶ ὁ Ἀσπρούλης κάθεται ἤσυχα ἤσυχα κοντά μου καὶ νὰ δῆς πῶς κοιτάζει στὸ βιβλίο μέσα...

— Ἔχει γουῆστο νὰ μάθη κι αὐτὸς νὰ διαβάξῃ! εἶπα.

— Δὲν ξαίρω, κύριε, μὰ μένα μοῦ φαίνεται πῶς τὸ μαθαίνουμε μαζὶ τὸ μάθημα. Καὶ νὰ δῆς, ὅταν τοῦ τὸ λέω, πῶς μὲ κοιτάζει στὰ μάτια!

— Μὰ τότε, εἶπα, ἡ μητέρα σου πρέπει νὰ εἶναι εὐχαριστημένη.

— Πῶς ὄχι! ἀκούσαμε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ χαμηλὸ παράθυρο τοῦ γραφείου μου. Πῶς ἔχουμε καὶ τὴ σκύλα μας καὶ δὲ μπορούμε νὰ τρέφουμε ὅλα τῆς τὰ παιδιά, δὲν τὸ λές... Πῶς μένεις νηστικός γιὰ νὰ ταΐζῃς τὸ παλιόσκυλο οὔτε... Καὶ πῶς προχτὲς λίγο ἔλειψε νὰ ἰδῶ τὴν τρομάρα σου... τσιμουδιά.

Τρομαγμένο τὸ ἀγοράκι γύρισε κατὰ τὸ παράθυρο κι ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα του βλέποντας τὴν ἀγριεμένη μορφή τῆς μητέρας του.

— Μὰ γιατί, κυρά μου, τὸ φοβίζεις ἔτσι τὸ παιδί;

— Δὲν ἀκούσατε; Λίγο ἔλειψε νὰ μείνω ξερὴ ἀπὸ τὴν τρομάρα μου. Πῆγε νὰ γλυτώσῃ τὸ παλιόσκυλο ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο, πὺ περνοῦσε δίπλα του, καὶ παραλίγο νὰ τὰ κόψῃ καὶ τὰ δυό...

Ὁ Χριστάκης, — ἔτσι λεγότανε τὸ ἀγοράκι — κι-
τρίνισε, σὰ νὰ τοῦ ἤρθε ζάλη.

— Κάμε μου τὴ χάρη, κυρά, παρακάλεσα, νὰ
μᾶς ἀφήσης γιὰ λίγο μονάχους καὶ θὰ διορθωθοῦν
ὄλα. Νὰ μείνετε ἡσυχῆ...

Ἔφυγε ἡ μητέρα τοῦ Χριστάκη, φύγανε κι οἱ
δικοί μου ἀπὸ τὴν πόρτα.

— Εἶναι ἀλήθεια, Χριστάκη, αὐτὰ ποὺ εἶπε ἡ
μητέρα σου;

Ὁ Χριστάκης κοίταξε μὴν ἀκούη κανεὶς ἄλλος
καὶ μοῦ εἶπε:

— Ναί, κύριε. Μὰ δὲ μᾶς ἔκοψε, δὲ θὰ μᾶς ἔκοβε,
γιατὶ ἐγὼ εἶμαι πολὺ σβέλτος. Εἶναι τὸ μόνο λάθος
ποὺ ἔκαμε ὁ Ἀσπρούλης, νὰ γαβγίση τὸ αὐτοκί-
νητο καὶ νὰ δοκιμάση νὰ περάση κάτω ἀπὸ τὶς ρό-
δες του. Μὰ δὲ θὰ τὸ ξανακάμουμε...

— Αὐτὸ τὸ πιστεύω, τοῦ εἶπα. Μὰ ἡ μητέρα
σου εἶναι δύσκολο νὰ τὸ πιστέψη. Κάτι πρέπει νὰ
βροῦμε, ποὺ καὶ τὸν Ἀσπρούλη σου νὰ μὴ χάσης καὶ
τὴ μητέρα σου νὰ ἡσυχάσης.

Ὁ Χριστάκης ξανακιτρίνισε. Γιὰ νὰ τὸν κάνω
νὰ συνέρθῃ, εἶπα νὰ τοῦ φέρουνε μπισκότα καὶ σοκο-
λάτες κι ἓνα ποτήρι νερό. Πῆρε καὶ τάφαγε τὰ δῶρα
μου μοιράζοντάς τα μὲ τὸ φίλο του τὸν Ἀσπρούλη.

* * *

— Τώρα, τοῦ εἶπα, νὰ σοῦ διηγηθῶ καὶ μιὰν
ἱστορία γιὰ τὰ ζῶα.

Τοῦ εἶπα γιὰ τὸ φτωχὸ ἀγοράκι, ποὺ γιὰ νὰ
γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ κακόπαιδα ἓνα σκυλάκι κι ἓνα γατάκι

πού ἤθελαν νὰ τὰ πνίξουν, κι ἓνα φιδάκι πού ἐτοιμάζονταν νὰ τὸ σκοτώσουν, ἔδωσε ὅ,τι κέρδιζε γιὰ τὸ ψωμὶ τὸ δικό του καὶ τῆς μανούλας του.

Πὼς τὸ φιδάκι, σὰν ἐμεγάλωσε, εἶπε στὸ ἀγοράκι νὰ τὸ πάη στὸν πατέρα του, πού ἦταν ὁ βασιλιάς τῶν φιδιῶν. Πὼς ὁ βασιλιάς τῶν φιδιῶν γιὰ τὸ καλὸ πού τούκαμε, νὰ τοῦ σώση τὸ γιό του, τοῦ χάρισε τὸ μαγικὸ δαχτυλίδι. Μ' αὐτὸ τὸ δαχτυλίδι, ἀκούς, ἔκανες ὅ,τι κι ἂν ἤθελες. Ἔτσι ἔγινε μεγάλος καὶ τρανὸς ὁ μικρός, ἀπὸ τὴν ἀγάπη πού εἶχε



στὰ ζῶα. Κι ὅταν κάποιος τοῦ πῆρε τοῦ παιδιοῦ τὸ μαγικὸ δαχτυλίδι καὶ μὲ τὴ δύναμή του πέρασε σ' ἓνα νησί, ὁ σκύλος μὲ τὴ γάτα πῆγαν νὰ τοῦ τὸ ξαναφέρουν. Ὁ σκύλος κολυμπώντας καὶ ἡ γάτα καβάλα στὸ σκύλο.

Σὰν ἔφτασαν στὸ νησί, ἡ γάτα ἔπιασε ἓναν ποντικὸ καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε νὰ μὴ τὸν φάγη, ἂν κάμῃ ὅ,τι τοῦ πῆ. Ἔτσι τὴ νύχτα, ἐκεῖ πού κοιμόταν ὁ ἄρπαγας τοῦ δαχτυλιδιοῦ, πῆγε τὸ ποντίκι κι ἔβαλε τὴν οὐρά του στὸ ρουθόυνη του. Αὐτὸς φταρνίστηκε καὶ πετάχτηκε τὸ δαχτυλίδι, πού τὸ εἶχε κρυμμένο κάτω ἀπὸ τὴ γλῶσσα του, τ' ἄρπαξε ἡ γάτα καὶ δρόμο. Κα-

βάλα πάλι στὸ σκύλο πέρασαν τὸ νερὸ καὶ γύρισαν στ' ἀφεντικό τους.

— Καλὰ κάνω κι ἐγὼ πού τ' ἀγαπῶ τὰ ζῶα, εἶπε ὁ Χριστάκης.

— Ναί, σωστά, τοῦ εἶπα, μὰ δὲν πιστεύω νὰ παραδέχεσαι πὼς ὑπάρχουνε μαγικά δαχτυλίδια.

— "Ὁχι! μοῦ εἶπε, τὸ παραμῦθι τὸ λέει. Ξαίρω ἐγὼ ποιό εἶναι τὸ μαγικὸ δαχτυλίδι.

— Πάει καλὰ, μὰ τί θὰ κάνουμε τώρα τὸν Ἄσπροῦλη; ρώτησα.

— Τὸν κρατεῖτε σεῖς, κύριε; μοῦ εἶπε κοιτάζοντάς με μ' ἐμπιστοσύνη στὰ μάτια.

— Σοῦ κάνω τὴ χάρη, μὰ ἐσὺ τί θάχης;

— "ὦ, νὰ μὲ ἀφήνετε νάρχουμαι νὰ παίζω μαζί του.

— Ἄς γίνῃ κι ἔτσι, τὸν ἐβεβαίωσα.

Ὁ Ἄσπροῦλης γάβγισε. Νόμισα πὼς ἤθελε νὰ διαμαρτυρηθῆ. Νὰ πῆ πὼς δὲν ἤθελε νὰ χωριστῆ ἀπὸ τὸ μικρὸ του κύριο, μῆτε στιγμῆ. Μὰ δὲν ἦταν αὐτό. Στὴν πόρτα πρόβαλε ὁ Τίγρης. Εἶχε καμπουριάσει τὴ ράχη του, ἀγρίεψε τὰ μουστάκια του, τὰ μάτια του πετούσανε σπίθες κι ἦταν ἔτοιμος νὰ ριχτῆ τοῦ Ἄσπροῦλη.

— "ὦ, θὰ τοῦ βγάλῃ τὰ μάτια, κύριε, εἶπε ὁ Χριστάκης.

— Τίγρη, τοῦ φώναξα, ἔλα δῶ, ἤσυχα. "Ὁχι τρέλες!

Αὐτὸς πισωδρόμησε λίγο, ἔκαμε ἓνα-δυὸ πηδημάτα, καὶ ξαναγύρισε πρὸ ἀγριεμένος.

Πῆρα κι ἐγὼ τὸν Ἄσπροῦλη στὰ χέρια μου κι ἄρχισα νὰ τὸν χαϊδεύω.

— Θα γίνετε φίλοι, είπα, έλα δῶ.

‘Ο Τίγρης έκανε ένα πήδημα και με χτύπησε με τὸ πόδι του στὸ χέρι.

Πῆρα τὸ μπαστούνι κι έκανα πὼς θὰ τὸν μαλώσω. Νιαούρισε παραπονιάρικα κι έφυγε. Είπα νὰ μοῦ φέρουν κάτι γιὰ τὸν Τίγρη και τὸν ‘Ασπρούλη. ‘Εδωσα πρώτα στὸν ‘Ασπρούλη. ‘Ο Τίγρης ξαναγύρισε, ἀλλὰ ὄχι τόσο ἀγριεμένος.

— Νά και σὺ τὸ δικό σου μερτικό, είπα.

‘Ο Τίγρης τὸ πῆρε, ρίχνοντας ἄγριες ματιές στὸν ‘Ασπρούλη.

— Νὰ πᾶς τώρα σπίτι σας και σὲ λίγες μέρες νὰ ξανάρθης, είπα στὸ Χριστάκη, και νὰ εἶσαι βέβαιος πὼς θὰ τοὺς βρῆς φιλιωμένους.

* * *

Κι ἀλήθεια, τὴ δεύτερη τρίτη μέρα ὁ Τίγρης και ὁ ‘Ασπρούλης ἦταν ἀχώριστοι. Κάνανε χίλια δυὸ παιχνίδια μαζί. ‘Ο ‘Ασπρούλης ὤρμοῦσε νὰ δαγκάσῃ τὸν ‘Τίγρη στὴ μούρη. Αὐτὸς ὑπερασπιζόταν τὸν ἑαυτό του δίνοντας χαϊδευτικά μπατσάκια. Νὰ βλέπατε πόσο φρόντιζε νὰ κρύψῃ τὰ νύχια του νὰ μὴν πληγώσῃ τὸ φίλο του. ‘Οταν τάχα φουρkiζόταν πάρα πολύ, τὸν ἀγκάλιαζε τὸν ‘Ασπρούλη, τὸν ἔβαζε κάτω και τοῦ δάγκανε τ’ ἀφτιά, τὸ λαιμό. ‘Επαιξε σὰ νὰ ἦταν ὁ ‘Ασπρούλης ποντικάκι. ‘Οταν τάχα τοῦ γινόταν ἀνυπόφορος, ἔδινε ένα πήδημα ὁ Τίγρης και βρισκόταν ἀπάνω σὲ κάποιο κάθισμα. ‘Ο ‘Ασπρούλης ἦταν κοντός, ἀρκετὰ χοντρούλης

καὶ δὲ μποροῦσε νὰ πηδήσῃ. Ἄρχιζε λοιπὸν κι αὐτὸς τὰ γαβγίσματα.

Ὁ Χριστάκης ἐρχόταν συχνά, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ πὼς δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ σπῆτι μου. Τότε νὰ βλέπατε παιγνίδια οἱ τρεῖς τους. Ἔδενε μεζεδάκια σὲ δυὸ σπάγγους καὶ καθὼς τοὺς κρατοῦσε ψηλὰ Ἄσπρούλης καὶ Τίγρης πηδοῦσαν νὰ τοὺς ἀρπάξουν. Ἔτσι τοὺς ἔμαθε καὶ τοὺς δυὸ νὰ κάνουν σούζα καὶ νὰ χοροπηδοῦν.

Βάζαμε καὶ τὸ γραμμόφωνο κι ἔπαιζε καὶ τότε γινόταν σωστὸς ὁ χορὸς. Ἀργότερα ἔμαθαν νὰ χοροπηδοῦν ὅταν ἄκουαν γραμμόφωνο νὰ παίξῃ. Ὅμως στὸ τέλος περιέμεναν τὴν ἀμοιβή τους.

Σὰν ἔφευγε ὁ Χριστάκης, τότε συνώδευαν καὶ οἱ δυὸ ὡς τὴν ὀξώπορτά του. Ποτὲ ὅμως δὲ μπαίνανε μέσα. Ὅταν ἔβλεπαν τὴ μητέρα τοῦ Χριστάκη ὁ Ἄσπρούλης τὴ γάβγιζε κι ὁ Τίγρης καμπούριαζε τὴ ράχη του ἔτοιμος νὰ ὑπερασπιστῇ τὸ φίλο του. Ἡ μητέρα τοῦ Χριστάκη φουρκίζόταν καὶ—θὰ τὸ πιστέψετε;— μετάνιωσε πὺ ἤθελε νὰ σκοτώσῃ τὸν Ἄσπρούλη. Προσπάθησε νὰ κερδίσῃ τὴν ἀγάπη τῶν δυὸ φίλων, μὰ δὲν τὸ κατώρθωσε. Καὶ τὸ πιὸ ἀπίστευτο, ὅμως ἀληθινό, ὅταν ἐδοκίμαζε νὰ τοὺς φιλέψῃ πετώντας τους διαλεχτὰ μεζεδάκια, τὰ μύριζαν καὶ τ' ἄφηναν. Ἐπρεπε νὰ τοὺς τὰ δώσῃ ὁ Χριστάκης...



Κ

*Ἡ ἀγεωοὺ
κι ὁ σκαντζόχοιρος.*

ΟΝΤΕΥΕΙ νὰ φύγη τὸ φθινόπωρο
κι ὁ γέρο-Χειμῶνας φορεῖ τὴν ἄ-
σπρη σκούφια του κι ἐτοιμάζεται νὰ κατεβῆ στὴ γῆ.
Κάθε αὐγὴ ἢ δμύγλη ἀπλώνει πυκνὰ γαλάζια πέπλα
στὰ βουνά, στοὺς κάμπους καὶ στὶς κοιλάδες. Ἐπειτα
βγαίνει ὁ ἥλιος, ἓνας ἥλιος θαμπὸς σὰν ἄσθροστος, καὶ
τὸ πράσινο χορτάρι φαίνεται πασπαλισμένον μὲ τριμμένο
διαμάντι. Ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων πέφτει σταλα-
ματιῆς σταλαματιῆς τὸ νερὸ ποὺ ἄφησε στὰ φύλλα τους
ἢ καταχνιά. Μαζὶ πέφτουν καὶ τὰ φύλλα, τὰ τελευταῖα
φύλλα ποὺ κρατιόνταν ἀκόμη στὰ δέντρα. Εἶναι κα-

τακίτρινα, ξερά και ξεσκισμένα, κι ὁ παραμικρὸς ἀνεμος τὰ παίρνει μακριὰ και τὰ κάνει νὰ ἤχουιν σὰν ἄδεια ὄστρακα.

Μὲ τέτοιοι καιρὸ κάποια μέρα μιὰ ἀλεπού προχωροῦσε φυλαχτὰ στὴν ἄκρη τοῦ δάσους. Τώρα πού τὰ δέντρα ἔμειναν χωρὶς φύλλα κι οἱ καλαμιές τῶν χωραφιῶν θερίστηκαν, και τῶν λιβαδιῶν τὰ χόρτα κόπηκαν, ἢ κυρὰ Μάρω, ἢ ἀλεπού, δύσκολα, πολὺ δύσκολα οἰκονομοῦσε τὴν τροφή της.

Τυχερὸ πού τὰ παιδιά της ξεπετάχτηκαν πιά και τὰ γύμνασε νὰ κυνηγοῦν μοναχὰ τους. Ἔτσι δὲν εἶχε νὰ φροντίζει παρὰ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ της. Ὅμως κι ἔτσι δύσκολα τὰ κατάφερε. Δὲν τρεφόταν πιά παρὰ μὲ ἀρουραίους. Τὸ βαρέθηκε ὅμως αὐτὸ τὸ φαγὶ και βγήκε σήμερα νὰ βρῆ τίποτε ἄλλο φαγώσιμο. Ἦξαιρε πὼς κάτω στὰ χωράφια οἱ κυνηγοὶ ἔστηναν δίχτυα και ξόβεργα γιὰ νὰ πιάσουν πουλιά, και κεῖ πήγαινε ἢ κυρὰ Μάρω. Μιὰ καλὴ τσίχλα ἦ ἓνα τρυφερὸ ὀρτύκι δὲ θὰ ἦταν ἄσκημο.

Μὰ ὁ καιρὸς πού πιάνουν τὶς τσίχλες και τὰ ὀρτύκια πέρασε πιά, κι ἡ καλὴ μας δὲ βρῆκε τίποτα, οὔτε ἓνα κομπογιάννη. Κοίταξε, ξανακοίταξε παντοῦ κι εἶπε μελαγχολικά:

— Ρήμαξε ὁ τόπος! Σὲ λίγο θὰ παγώση και τὸ χῶμα και θὰ λείφουν κι οἱ ποντικοί. Δύσκολοι καιροί! πολὺ δύσκολοι!..

Πῆγε και κάθησε πίσω ἀπὸ ἓνα φουντωτὸ κέδρο· σήκωσε τ' ἀφτιά της, κράτησε ὀρθὸ τὸ κεφάλι της και τὸ δεξιὸ μπροστινὸ πόδι της, κι ἔμεινε ἀκί-

νητη σὰ ν' ἀφουγκραζόταν βαθιά. Μὰ οὔτε σκυλί οὔτε ἄνθρωπο ὠσμίστηκε. Τότε βγήκε ἀπὸ τὸν κέδρο καὶ μπήκε στὰ ὄργωματα. Ἄλλὰ καὶ κεῖ δὲν ἄκουε τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸν ἄνεμο πὺ κινουῖσε τὰ χαμόκλαδα καὶ τὴ φωνὴ τῆς καρκαξίας «κρά! κρά!».

* * *

Ἐξαφνα ἄρχισε νὰ τρέχη ἔτρεχε ἀπάνω κάτω, δῶθε κείθε, μὲ τὸ κεφάλι σηκωμένο σὰ νὰ ζητοῦσε κάτι.

Ἐπειτα προχώρησε ἴσια ἐμπρὸς μέσα ἀπὸ τὸ ὄργωμα καὶ μπήκε σ' ἓνα χωράφι πὺ ἦταν φυτρωμένο τὸ σιτάρι. Μεμιᾶς ἔσκυψε ἀπότομα σὰ νὰ τὴ χτύπησαν σκάγια στὸ κεφάλι, κι ἔμεινε ἀκίνητη πίσω ἀπὸ μιὰ πρασινάδα.

Ἐπειτα σήκωσε πάλι σιγά-σιγὰ τὸ κεφάλι, κάρφωσε κάπου τὰ μάτια της, κι εἶδε ἓνα λαγὸ νὰ κοιμᾶται στὴν ἀύλακιά.

Δὲ χάνει καιρό, μὲ ἓνα πήδημα τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ σβέρο. Ὁ λαγὸς ξύπνησε ὅταν ἔνωσε τὰ δόντια τῆς ἀλεπούς στὸ κρέας του μέσα. Ἐσκουξε λυπητερὰ κι ἔκαμε τρία με-



γάλα πηδήματα γιά νά γλυτώση. Μά δέν κέρδισε ἄλλο, παρὰ πού ἀνάγκασε τήν ἄλεπου νά σφίξη περισσό-
τερο τὰ δόντια της καί νά τόν πνίξη. Ἐπειτα ἔγλειψε
τὰ χεῖλη της κι εἶπε περιπαιχτικά:

— Ἄν σοῦ ἀρέση, ξανακοιμᾶσαι ἄλλη φορὰ μέ
ἀνοιχτά τὰ μάτια, ἀνόητε!

Κάθησε ὕστερα κι ἄρχισε νά τρώη. Ἐφαγε ἀρ-
κετά· μά νά φάη ὅλο τὸ λαγό, ἀδύνατο. Ἐσκαψε
ἓνα λάκκο μέ τὰ νύχια της κι ἔχωσε μέσα ὅ,τι ἔμεινε
ἀπὸ τὸ λαγό.

— Κι αὔριο μέρα ξημερώνει. Ὅποιος μαζεύει
βρίσκει στήν ἀνάγκη, εἶπε.

Ἄφοῦ ἀπόχωσε τὸ λάκκο, ἔβαλε πάνω ἓνα κομ-
μάτι πρασινάδα.

— Γιά καλὸ καί γιά κακό, ὅς γλείψω τὸ αἷμα.
Πρέπει κανεῖς ὅλα νά τὰ προβλέπη, ἐσυμπέρανε.

Ἐπειτα κάθησε στὰ πίσω πόδια της καί κοίταξε
γύρω. Πέρα ἀπὸ τὸ ποταμάκι εἶδε ἓνα βοσκὸ μέ
τὰ πρόβατά του καί τὸ σκύλο του.

— Στὴ στάνη του, εἶπε ἡ κυρὰ Μάρω, ἔχει κάτι
κότες καλοθρεμμένες. Τὸ καλοκαίρι πρόφτασα νά τοῦ
ἀρπάξω ἓνα-δυὸ κοτόπουλα· μά παραλίγο νά μέ
πνίξη ὁ σκύλος του. Τί νά τοῦ κάμω, πού δέν ἔχω
τὰ δόντια τοῦ κυρὸ Νικόλα, τοῦ λύκου. Ἀλλιῶς θὰ
τοῦ ἔδειχνα...

Ἄξαφνα ἀκούστηκαν γαβγίσματα. Ἡ ἄλεπου
μπήκε σὲ ἓνα χαντάκι κι ἀπὸ κεῖ κοίταξε προσεχτικά.

— Κυνηγοὶ νά εἶναι; ἀναρωτήθηκε.

Σὲ λίγο ἀκούστηκαν κουδούνια μουλαριῶν. Ἦταν

μερικὲς οἰκογένειες, πὺν κατέβαιναν στὰ χειμαδιά. Τὰ σκυλιά τους ὠσμίστηκαν τὴν ἄλεπού· μὰ οὔτε ὄρεξη εἶχαν νὰ τὴν κυνηγήσουν, οὔτε καὶ ἦταν μαθημένα.

— Δὲ σᾶς λογαριάζω διόλου, εἶπε μὲ περιφρόνηση ἡ κυρὰ Μάρω, ὅταν εἶδε πὺς ἦταν σπιτικά. Ὅστόσο, συλλογίστηκε, ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχα του, ἔχει τὰ μισά.

Τράβηξε λοιπὸν ἴσια μέσα σιὸ χαντάκι καὶ βγῆκε σὲ μιὰ γούρνα γεμάτη νερό. Διψοῦσε ἡ ἄλεπού καὶ ρούφηξε ἀρκετό.

* * *

Ἄξαφνα ἄκουσε κάτι νὰ σαλεύη. Γυρίζει καὶ βλέπει ἕνα σωρὸ ἀπὸ ξερὰ φύλλα νὰ περπατοῦν. Καὶ τί λέτε πὺς ἦταν; Ἐνας σκαντζόχοιρος εἶχε καρφωμένα στ' ἀγκάθια του πολλὰ φύλλα καὶ τὰ πήγαινε νὰ στρώσῃ τὴ φωλιά τῶν παιδιῶν του. Στὸ δρόμο ἀπάντησε κάποιον ποντικᾶκι καὶ στάθηκε νὰ τὸ ξεκοκκαλίσῃ πίσω ἀπὸ ἕνα φουντωτὸ ἀγριάγκαθο.

Ὁ σκαντζόχοιρος τὴν εἶδε τὴν ἄλεπού, μὰ ἔκαμε



πὼς δὲν τὴν πρόσεξε· δὲν τοῦ ἄρσεσε ἢ συντροφιά της. Αὐτὸ ἢ κυρὰ Μάρω τὸ πῆρε γιὰ προσβολή.

— Θὰ σοῦ δείξω ἐγὼ! εἶπε θυμωμένη.

Πλησίασε καὶ τὸν ἐχαιρέτησε:

— Τί κάνεις; εἶσαι καλά; Βλέπω τρῶς ποντικάκι.

Τσιμουδιά ἐκεῖνος. Κι ἐπειδὴ δὲν τῆς εἶχε ἐμπιστοσύνη, μισοκουλουριάστηκε, γιὰ νὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ δείξῃ τ' ἀγκάθια του. Ἡ ἄλεπού πλησίασε πρὸ πολὺ καὶ τοῦ λέει:

— Ἐχω καιρὸ νὰ φάω ποντίκι. Δῶσε μου λίγο.

— Βλέπεις πὼς δὲν ἔμεινε τίποτα, ἀπάντησε ὁ σκαντζόχοιρος καὶ κουλουριάστηκε πρὸ πολὺ.

— Ὅσο γιὰ μεζέ, ἔμεινε, εἶπε ἡ ἄλεπού. Καὶ πλησίασε γιὰ νὰ τὸν ἀρπάξῃ ἀπὸ τὸ λαιμό.

Ὁ σκαντζόχοιρος ὅμως ἦταν πρὸ γοργοκίνητος.

Στὴ στιγμὴ ἔγινε σωστὴ σφαιρα, καὶ τὸ μουσούδι κι ἡ γλωσσίτσα τῆς ἄλεπούς ματώθηκαν στ' ἀγκάθια του.

— Τώρα θὰ ἰδῆς... φώναξε θυμωμένη ἡ κυρὰ Μάρω. Καὶ σκούπισε μὲ τὰ μπροστινὰ πόδια της τὰ αἵματα. Βγάλε τὸ μουσούδι σου νὰ μοῦ ζητήσης συχώρηση, ἀλλιῶς θὰ σὲ φάω!

Ὁ σκαντζόχοιρος ἔμεινε ἀκίνητος σὰ νεκρός. Ἡ ἄλεπού μὲ τὸ πόδι της τὸν ἐγύριζε ἀπὸ δῶ, τὸν ἐγύριζε ἀπὸ κεῖ, θύμωνε, ἔσκουζε· μὰ δὲ μπορούσε νὰ τὸν πετύχῃ σὲ ψαχνό. Ὅπου τὸν ἄγγιζε, τ' ἀγκάθια του τὴν τρυποῦσαν ἀλύπητα.

Στάθηκε καὶ συλλογίστηκε τί νὰ κάμῃ. Καὶ δὲν ἄργησε νὰ βρῇ τρόπο. Ὁ σκαντζόχοιρος εἶχε τρία

ἀγκάθια πιὸ μεγάλη ἀπὸ τ' ἄλλα. Ἀπὸ κεῖ μὲ προσοχὴ τὸν ἄρπαξε μὲ τὰ δόντια της, πῆγε στὸ κάτω μέρος τῆς γούρνας ποὺ ἦταν βαθιὰ τὰ νερὰ καὶ μπλούμ! τὸν ἄφησε μέσα.

Ἀμέσως ὁ σκαντζόχοιρος ξεκουλουριάστηκε κι ἄρχισε νὰ κολυμπᾷ. Αὐτὸ ἤθελε κι ἡ ἄλεπού.

—Ἔ, τοῦ λέει, σοῦ ἀρέσει; Μπορεῖς νὰ κολυμπᾷς ὡς αὔριο τὸ πρωί. Ἐγὼ θὰ μένω ἐδῶ. Ἄν κάνης πὼς βγαίνεις, σὲ ἄρπαξα ἀπὸ τὸ λαιμό. Ἄν πάλι μείνης στὸ νερό, κάποτε θὰ κουραστῆς καὶ θὰ πνιγῆς.

* * *

Δοκίμασε νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁ σκαντζόχοιρος. Μὰ ὅπου κι ἂν γύριζε, ἡ κυρὰ Μάρω ἔτρεχε μπροστὰ κι ἔδειχνε τὰ μυτερὰ δόντια της.

Ἔτσι κολύμπησε κάπου ἓνα τέταρτο.

Τέλος ἡ ἀναπνοή του ἔγινε δύσκολη καὶ τὰ πόδια του παράλυσαν ἀπὸ τὴν κούραση. Δὲν ἤ-



ξαιρε τί νὰ κάμη. Θυμήθηκε τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του. Ποῦ θὰ τ' ἄφηνε; Εἶπε λοιπὸν παρακαλεστικὰ στὴν ἄλεπού:

— Έχω ἑφτά παιδιά. Ὁ χειμῶνας ὅπου κι ὄν εἶναι ἔρχεται, κι ἔρχονται γιὰ μᾶς ἡμέρες κακές. Μονάχη της ἢ γυναῖκα μου δὲ μπορεῖ νὰ τὰ καταφέρει. Κακὸ δὲ σοῦ ἔκαμα. Ἄφησε τοῦτο τὸ χειμῶνα νὰ μείνω ἐδῶ, κι ὅταν ἔρθῃ ἢ ἀνοιξῇ, φεύγω καὶ δὲ μὲ ξαναβλέπεις.

— Ἐσὺ δὲ μοῦ κάνεις κακό; φώναξε ἡ ἄλεπού. Δὲ μοῦ λές, τί θέλεις πὺν γυρίζεις στὰ λαγούμια μου; Τί ἄλλο παρὰ γιὰ νὰ μοῦ κουβαλᾷς τὰ σκυλιά; Ἄν δὲν ἦσαστε σεῖς οἱ σκαντζόχοιροι, ἐμεῖς μὲ τὰ σκυλιὰ θὰ ἦμαστε φίλοι, σὰν ξαδέφρια πὺν εἴμαστε.

— Ἐγὼ σοῦ κουβαλῶ τὰ σκυλιὰ; ρώτησε ὁ σκαντζόχοιρος μὲ ἀπορία.

— Ἐσὺ βέβαια. Γιὰ τοῦτο τώρα πὺν ἔπεσες στὰ χέρια μου, δὲ μοῦ γλυτώνεις. Ἄν ἔχῃς μυαλό, ἕνα σοῦ μένει νὰ κάμῃς. Γράψε τῇ διαθήκῃ σου καὶ ἄφησέ με ἐπίτροπο. Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ φροντίσω γιὰ τὰ παιδιά σου.

Ὅταν ἄκουσε αὐτὰ ὁ σκαντζόχοιρος ἀπελπίστηκε. Βούτησε ἄλλη μιὰ φορὰ στὸ νερὸ καὶ στ' ἀφτιά του νόμισε πὺς ἄκουσε βροντές. Συμμαζεύτηκε ὅσο μπορούσε, νὰ μὴ μπαῖνῃ τὸ νερὸ στὸ στόμα του. Μὰ δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθῇ βυθισμένος πολλὴ ὥρα. Ξανανέβηκε κι ἔβγαλε τὸ κεφάλι του.

Κοιτάζει δεξιά, κοιτάζει ἀριστερά, ξανακοιτάζει, δὲ μπορεῖ νὰ πιστέψῃ τὰ μάτια του. Ἡ ἄλεπού εἶχε γίνεῖ ἄφαντη.

Ὁ σκαντζόχοιρος ἔβαλε τὰ δυνατὰ του καὶ πετάχτηκε ἀπὸ τῇ γούρνα. Μόλις βγῆκε, ἔπεσε ἀναίσθη-

τος. Μὰ δὲν ἄργησε νὰ συνεφέρη. Πρώτη του δουλειὰ ἦταν νὰ κοιτάξῃ, γιατί ἔγινε ἄφαντη ἡ κυρὰ Μάρω. Προχώρησε ψηλὰ καὶ κοίταξε ὀλόγυρα. Τὴν εἶδε κοντὰ στὴ ρίζα ἑνὸς γεροπεύκου νὰ χώνεται στὴν τρύπα της. Σὲ λίγο ἔγινε ἄφαντη καὶ κείνη κι ἡ οὐρὰ της.

* * *

Τὴν ἴδια στιγμή ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά πρόβαλε ἕνας κυνηγὸς μὲ τρία κυνηγάρικα σκυλιά. Σήκωσε τὸ ὄπλο του καὶ φώναξε στὰ σκυλιά: «μέσα! μέσα!» Τὰ σκυλιὰ ἄρχισαν νὰ γαβγίζουν χαρούμενα. Ὁ Ἄραπης, τὸ πιὸ μικρό, ἤθελε νὰ φτάσῃ πρώτος στὴν τρύπα τῆς ἀλεπούς.

Τώρα κατάλαβε ὁ σκαντζόχοιρος. Συλλογίστηκε μιὰ στιγμή:

— Τί θὰ ὀφελήσῃ ἂν μποῦν στὴ φωλιά της; Ἡ κυρὰ Μάρω ξαίρει πῶς νὰ ξεφύγῃ. Ἔχει μιὰ τρύπα κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πουρνάρι κι ἄλ-



λη μιὰ μέσα στὸ μεγάλο βάτο. Μὰ αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν πρέπει νὰ γλυτώσῃ. Τὰ χαλάσαμε, νὰ τὰ ξαναφτιάσουμε ἀδύνατο. Δὲ θὰ πᾶμε καλά μαζί. Ἄς βοηθήσω

κι ἐγὼ νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ μέση τώρα πού ἦρθε ἡ περισταση.

Συλλογίστηκε ἀκόμη λίγο, κι ἔπειτα ἔτρεξε ὅσο μπορούσε σ' ἓνα μέρος πού ἦταν πολλὰ βάτα, καὶ σὲ λίγο ἔγινε κι αὐτὸς ἄφαντος.

Ὅστούσο ὄλος ὁ τόπος γύρω ἀντηγοῦσε ἀπὸ τὰ γαβγίσματα τῶν σκυλιῶν καὶ τὶς φωνές τοῦ κυνηγοῦ.

— Μέσα, μέσα! φώναζε ἐπίμονα ἐκεῖνος.

— Γὰβ γάφ! Γὰβ γάφ! ἀπαντοῦσαν τὰ σκυλιά.

Ὁ Μοῦργος ὠσμίστηκε τὴν ἀλεπού μέσα στὴ φωλιά της κι ἔτρεξε νὰ μπῆ πρώτος. Μὰ θυμήθηκε ἀμέσως τὸ τί ἔπαθε τὸν περασμένο χρόνο καὶ δείλιασε. Τότε εἶχε πιάσει τὴν κυρὰ Μάρω ἀπὸ τὴν οὐρά· μὰ ἐκείνη γύρισε ἄξαφνα καὶ τοῦ ἔδωσε τέτοια δυνατὴ δαγκωματιά, πού τοῦ ξέσκισε τὸ μουσούδι. Γιὰ τοῦτο τώρα πήγαινε μὲ προσοχή.

Ἔχωσε τὸ κορμί του ὡς τὴ μέση κι ἐξακολουθοῦσε νὰ γαβγίζει καὶ νὰ κουνᾶ πέρα δῶθε τὴν οὐρά του· μὰ δὲν προχωροῦσε περισσότερο. Ὅταν ὅμως ὁ κυνηγὸς τοῦ εἶπε προσταχτικά: «ντροπή, Μοῦργο, μέσα!» κοντοστάθηκε λίγο κι ὕστερα μπῆκε.

* * *

Στὸ ἀναμεταξὺ ἡ Σπίθα, τὸ ἄλλο σκυλί, εἶχε πιάσει τὴν τρύπα πού ἔβγαινε κάτω ἀπὸ τὸ πουρνάρι· μὰ δὲ μπορούσε νὰ χωθῆ μέσα. Ἡ τρύπα ἦταν στενὴ καὶ τὸ σκυλί μεγαλόσωμο. Γιὰ τοῦτο ἔστεκε ἀλέξω, ἔχωνε μόνο τὸ μουσούδι του μέσα κι

ὄλο σκάλιζε τὸ χῶμα μὲ τὰ πόδια του, οὐρλιαζε παραπονιάρικα καὶ κουνουῖσε τὴν οὐρά του ἀδιάκοπα.

Τὸ τρίτο τέλος σκυλί, ὁ Ἀράλης, πότε κοίταζε στὰ μάτια τὸν κυνηγὸ, πότε ἔτρεχε λίγο στὰ χαμόκλαδα καὶ ξαναγύριζε, πότε γάβγιζε, μὰ δὲν τολμοῦσε νὰ κάμη τίποτα. Ἦταν ἀκόμη ἀγύμναστο.

Ὁ κυνηγὸς ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησία του ἔβαλε τὸ ἀφτί του ἀπάνω στὸ χῶμα γιὰ νὰ καταλάβῃ τί γινόταν μέσα στὴ φωλιά. Ἄκουε φοβερὸ θόρυβο· πάλαιμα δυνατό. Καὶ ἀληθινὰ γινόταν ἐκεῖ κάτι ἀπίστευτο. Στὴν ἀρχὴ ἡ ἀλεπού συλλογίστηκε νὰ φύγῃ ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ Μοῦργο· κατάλαβε ὅμως πὼς ἐκεῖνος θὰ ἔτρεχε πίσω της καὶ δὲ θὰ γλύτωνε. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ τὸν ἀντικρίσῃ παληκαρίσια. Γύρισε ἀπότομα καὶ τοῦ ρίχτηκε μὲ δόντια καὶ μὲ νύχια.

Μὰ κι ὁ Μοῦργος εἶχε ξεθαυρῶσει πιά. Στάθηκε ἄφοβα μπροστά της, ἔδωσε κι αὐτὸς ὅσες μπόρεσε δαγκωματιές, ὥσπου τὸν πῆραν τὰ αἵματα στὰ μοῦτρα, καὶ δὲ μποροῦσε νὰ ἰδῇ γύρω του. Τότε κατάρθωσε ἡ κυρὰ Μάρω νὰ τοῦ φύγῃ, κι ἔτρεξε ἴσια νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν τρύπα πὸν εἶχε στὴ ρίζα τοῦ πουρναριοῦ. Μὰ καθὼς πλησίασε ἐκεῖ, ἄκουσε θόρυβο ἀφύσικο. Ὁ κυνηγὸς μὲ τὸ μαχαίρι του σκάλιζε τὸ χῶμα, γιὰ ν' ἀνοίξῃ δρόμο στὴ Σπίθα. Καὶ κείνη δίπλα του σγάριζε τὸ χῶμα καὶ οὐρλιαζε ἀνυπόμονα, λὲς καὶ περιέμενε νὰ βρῇ τὸ φαγί της.

Καθὼς ἄκουσε ἔτσι ἡ ἀλεπού, κοντοστάθηκε συλλογισμένη.

— Καὶ τί μ' αὐτό; εἶπε γελώντας. Ἔχω κι ἄλλο

μονοπάτι, θὰ βγῶ ἀπὸ τὸ βάτο. Ἀμέσως γύρισε πίσω, χύθηκε στὸ Μοῦργο καὶ τοῦ δίνει μιὰ γερὴ δαγκωματιὰ στὸ κεφάλι. Βάζει ἐκεῖνος τὰ οὐρλιάσματα καὶ ἡ κυρὰ Μάρω τὸν προσπερνᾷ καὶ τρέχει νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ βάτο.

* * *

Σὲ λίγο φτάνει στὴν τρύπα, μὰ τὴ βρίσκει βουλωμένη. Κοιτάζει καλὰ νὰ ἰδῆ ποιὸς τῆς ἔκαμε αὐτὴ τὴ συφορὰ καὶ ποιὸν βλέπει; τὸ σκαντζόχοιρο. Εἶχε ὁ καλὸς σου στρογγυλοκαθήσει ἔτσι μέσα στὴν τρύπα πὺ οὔτε ποντικὸς μποροῦσε νὰ περάσῃ ἀπὸ κεῖ χωρὶς τὴν ἄδειά του.

— Πάλι ὁ σκαντζόχοιρος, εἶπε θυμωμένη ἡ κυρὰ Μάρω. Τί θέλεις ἐσὺ ἐδῶ; τοῦ κάνει ἄγρια. Κάμε πέρα νὰ περάσω, γιατί ἀλλιῶς θὰ σὲ δαγκάσω.

— Ὅχι δά! λέει γελώντας ὁ σκαντζόχοιρος.

— Κάμε γρήγορα, ξανάειπε ἡ ἄλεπὸν τρίζοντας τὰ δόντια της.

— Μὴ θυμώνῃς, καημένη, κι ἀσκημίζεις!.. λέει ἀτάραχος ὁ σκαντζόχοιρος.

Ἡ κυρὰ Μάρω κατάλαβε πὼς μὲ τὸ ἄγριο δὲ βγαίνει τίποτα, κι ἄλλαξε γλῶσσα.

— Ἐλα, καημένε, μὴ μὲ παιδεύῃς, εἶπε παραπονιάρικα. Σὲ ξαίρω ἐγώ, δὲν εἶσαι κακός· δὲ μπορεῖς νὰ μ' ἀφήσῃς νὰ μὲ φᾶνε οἱ σκύλοι.

— Τὰ ξαδέρφια σου; τῆς εἶπε χοροῖδευτικὰ ὁ σκαντζόχοιρος.

— Ἄφησε τώρα τ' ἄστεϊα. Ἀλήθεια σοῦ λέω· θὰ μὲ φάη ὁ Μοῦργος καὶ τὸ κριμα στὸ λαϊμό σου.

— Μὴ χάνης τὰ λόγια σου, εἶπε ὁ σκαντζόχοιρος.

Σὰν εἶδε τὰ στενὰ ἢ ἄλεπού στοχάστηκε νὰ γυρίση πίσω στὴ φωλιά της, νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὸ Μοῦργο καὶ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν τρύπα ποὺ πρωτομπῆκε. Ἔτσι κι ἔκαμε.

Ὅρμᾶ ἀπάνω στὸ Μοῦργο, τὸν δαγκάνει μὲ λύσσα, μὰ κι αὐτὸς ὀρμᾶ, τὴ δαγκάνει καὶ ξεκολλᾶ ἀπὸ τὴ γούνα της ἓνα καλὸ κομμάτι. Πηδᾶ ἐμπρὸς ἢ ἄλεπού, τὴν κυνηγᾶ ὁ Μοῦργος. Τὴ στιγμὴ ποὺ πρόβαλε τὸ μουσούδι της ἔξω ἀπὸ τὴν τρύπα, ἓνα μπάμ! ἀκούστηκε καὶ ἡ κυρὰ Μάρω εἶδε γιὰ τελευταία φορὰ τὸν ἥλιο.

Μόλις ἄκουσε τὴν τουφεκιά ὁ σκαντζόχοιρος βγῆκε προφυλαχτικὰ ἀπὸ τὸ βᾶτο καὶ πῆγε πίσω ἀπὸ τὸ πουρνάρι, γιὰ νὰ ἰδῆ τί θ' ἀπογίνη ἢ ἄλεπού. Εἶδε λοιπὸν τὸν κυνηγὸ νὰ τὴ βαστᾶ ψηλὰ καὶ τὰ σκυλιὰ ποὺ πηδοῦν νὰ τὴν ἀρπάξουν ἀπὸ τὰ χέρια του. Κούνησε τὸ κεφάλι θλιβερά.

— Ἀλήθεια, τὴ λυπᾶμαι, εἶπε. Ἄν δὲ μὲ βασάνιζε τόσο, ἴσως νὰ μὴν τὰ πάθαινε. Τί νὰ τῆς κάμω;

Ἐπειτα, ὅταν ἔνιωσε πὸς ἔφυγε ὁ κυνηγὸς καὶ τὰ σκυλιὰ του, πῆγε καὶ πῆρε τὰ παιδιὰ καὶ τὴ γυναῖκα του καὶ κάθησε στὴ φωλιά τῆς ἄλεπούς. Πέρασαν καλὰ τὸ χειμῶνα τους, κι ἂν δὲν ἔφυγαν, θὰ εἶναι ἀκόμη ἐκεῖ.

N. Ἐλατος



Ἀλεπού καὶ κόρακας.

Ἐ ΔΕΝΤΡΟ ἄπάνω ὁ κόρακας
ἐκάθησε πετώντας,
στὴ μύτη του βαστώντας
μιὰ φλούδα ἀπὸ τυρί.

Ἡ ἀλεπού διαβαίνοντας
κείνη τὴν ὥρα ἀπέχει
τὸν βλέπει, κοντοστέκει
ἢ παραπονηρή.

Καὶ μὲ τὸ νοῦ σοφίζεται
τὸ πῶς νὰ τὸν γελάση,
καὶ τὴ χαψιὰ νὰ φτάση
ἀπ' τὸ κλαρὶ ψηλά.

Κοντὰ στὴ ρίζα ἐξόγωσε,
καὶ μὲ ταπεινοσύνη
πλαστὴ ἀγαθοσύνη,
τὰ μάτια χαμηλά:

— Κῦρ κόρακα, τοῦ φώναξε,
πετούμενο ἀντρειωμένο,
μὲ χάρες στολισμένο
ἐγὼ σὲ προσκυνῶ.

”ὦ! πόσο πλούσια κι ὄμορφα
πὸν ἀστράφτουν τὰ λαμπρά σου
ἀμίμητα φτερά σου
μὲ χρῶμα ἔτσι σεμνό.

”ὦ! πόσα μέλι σύμμετρα
ὠρέχτηκεν ἡ φύση
ἐσένα νὰ χαρίση
μὲ τέχνη χωριστή!

Ἄμ ἡ λαλιά σου τάχατε
σὰν τί γλυκάδες νάχη;
Καλότυχος πὸν λάχη
νὰ τὴν ἀφουγκραστῆ.

Κι ἐκεῖνος, ὅμοιον ἔπαινο
ν’ ἀκούση, δὲν κρατιέται,
σὲ τόπο δὲ χωριέται,
μὴτ’ ἔχει ὑπομονή.

Τὸ λάουγγά του ἐτένωσε,
τὸ κρᾶξιμο ἀρχινάει,
καὶ τὸ τυρὶ ἀμολάει
νὰ δείξη τὴ φωνή.

Ἡ ἀλεποὺν ἀρπάζοντας
τὴ φλούδα, τὸν κοιτάει,
τὸν ἀποχαιρετάει
καὶ λέει: — «Ὅλα καλά

τὰ ἔχεις φίλε, ἐξαίρετα,
μὸν ἓνα νὰ πασχίσης
ἀκόμα ν' ἀποχτήσης,
κὺρ κόρακα, ...μυαλά».

I. Βηλαρᾶς



Οἱ τέσσερεις φίλοι.

ΣΤΗΝ ἄκρη τοῦ χωριοῦ ἦταν ἓνα σπιτάκι μὲ κῆπο ὀλόγυρα. Ἀπὸ τὴ μιά του μεριά ὁ κῆπος ἔβλεπε σ' ἓνα γκρεμό, ποὺ κατέβαινε σ' ἓνα βαθὺ ρέμα. Βάτα κι ἄλλοι θάμνοι φύτρωναν στὸ γκρεμό, κι ἀπὸ τὸν κῆπο ἔγερνε τὰ κλαδιά της ἀπάνω ἀπὸ τὸ ρέμα μιά γέριχη ἀχλαδιά. Κοντά της, δεξιὰ κι ἀριστερά, ἦταν δυὸ γέρικες συκιές, δυὸ παντοτεινὲς συντροφισσές της.

Ὁ γκρεμὸς ἦταν ἀπότομος καὶ τὰ παιδιά τοῦ

χωρικοῦ δὲ μποροῦσαν εὐκολὰ ν' ἀνεβοῦν ὡς τὸν κῆπο καὶ νὰ πάρουν ἀπὸ τὰ δέντρα ἀχλάδια καὶ σῦκα, ποὺ κρέμονταν στὰ κλαδιά τους.

Στὸ δυσκολοπέραστο λοιπὸν αὐτὸ μέρος κάθε βράδυ ἀντάμωναν τέσσερεις φίλοι. Ἦταν ἓνα χελιδόνι, μιὰ νυχτοπεταλούδα, ἓνας ποντικὸς κι ἓνας σκαντζόχοιρος.

Τὸ χελιδόνι εἶχε τὴ φωλιά του ψηλὰ σ' ἓνα βραχάκι, ποὺ ὑψωνόταν κατάκορφα στὸ γκρεμό.

Ἡ νυχτοπεταλούδα, ποὺ εἶχε σκοῦρες φτεροῦγες, μαλακὲς σὰ βελοῦδο, φοβόταν τὸ χελιδόνι, καὶ τὴν ἡμέρα ἦταν κρυμμένη κάτω ἀπὸ κάποιο φύλλο, καὶ μονάχα τὴ νύχτα ἔβγαινε ἔξω ἀπὸ τὸ κρυφὸ της αὐτὸ σπιτάκι.

Ὁ ποντικὸς εἶχε βαθὺν καστανὸ χρῶμα καὶ κατάρμαυρα ματάκια. Τὴ φωλιά του τὴν εἶχε στὴ ρίζα τῆς ἀχλαδιᾶς, κι ἔβγαινε κι αὐτὸς κάθε βράδυ, ὅπως κι ἡ νυχτοπεταλούδα.

Ὁ σκαντζόχοιρος τώρα εἶχε τὴ φωλιά του κάτω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα, κοντὰ στὴ φωλιά τοῦ ποντικοῦ. Ἐβγαινε τὴ νύχτα κι αὐτὸς καὶ πήγαινε στὸν κῆπο κι ἔτρωγε φράουλες, πεσμένα ἀχλάδια, φίδια καὶ φρούνους, σαλιγκάρια, σκαθάρια καὶ ποντίκια, ἂν ἔβρισκε.

* * *

Τὴν ὥρα ποὺ ξυπνοῦσαν ἡ νυχτοπεταλούδα, ὁ ποντικὸς κι ὁ σκαντζόχοιρος, τὸ χελιδόνι ἦταν κατακουρασμένο κι ἐτοιμαζόταν νὰ κοιμηθῆ στὴ φωλιά του.

— Μπορούσα νὰ σ' ἀρπάξω, ἔλεγε τὸ χελιδόνι στὴ νυχτοπεταλούδα, μὰ τώρα εἶμαι χορτάτο πιά.

— Μήπως κι ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ τὴ φάω; ἀπαντοῦσε κι ὁ ποντικός.

Κι ἡ νυχτοπεταλούδα ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο της κάτω ἀπὸ τὸ φύλλο.

— Ἄμ καὶ σὲ μένα ἔρχεται ἡ ὄρεξη νὰ σᾶς ἀρπάξω καὶ νὰ σᾶς φάω κάποτε καὶ τοὺς τρεῖς σας! ἔλεγε κι ὁ σκαντζόχοιρος.

Μιὰ βραδιὰ τοὺς εἶπε:

— Αὐτὸ θὰ τὸ κάμω, ἅμα μοῦ ἔρθη μεγάλη ὄρεξη. Ὅμως ἀπόψε πού εἶναι ὠραία βραδιά, ἐλάτε νὰ ποῦμε ἱστορίες. Μὰ ἱστορίες γιὰ φαῖ. Καλύτερο πρᾶμα ἀπὸ τὸ φαῖ δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμο. Ἄς ἀρχίσῃ πρώτη ἡ νυχτοπεταλούδα.

— Ἐγώ; εἶπε ἡ νυχτοπεταλούδα τρομαγμένη, πού ἔβλεπε νὰ τριῖζῃ τὰ δόντια του ὁ σκαντζόχοιρος καὶ νὰ πετοῦν τὰ μάτια του φωτιές. Ἐγὼ τί νὰ εἰπῶ γιὰ φαῖ; Ἐγὼ δὲν τρώγω ποτέ μου.

— ὦ! εἶπε τὸ χελιδόνι. Δὲν ἔχω βέβαια τὴ γνώμη τοῦ σκαντζόχοιρου, πὼς πρέπει κανεὶς νὰ ζῆ μονάχα γιὰ νὰ τρώῃ, μὰ καὶ νὰ μὴν τρώῃ διόλου, δὲν τὸ βρῖσκω σωστό.

— Πῆς πὼς εἶσαι ἓνα πρᾶμα ὀλότελα ἀφύσικο, πρόστεσε ὁ ποντικός.

— Καὶ ὅμως δὲ λέω ψέματα, εἶπε πάλι ἡ νυχτοπεταλούδα.

— Ἐλα, λέγε! ξαναεἶπε προσταχτικὰ ὁ σκαντζόχοιρος.

* * *

Ἡ νυχτοπεταλούδα θέλοντας καὶ μὴ, ἄρχισε:
— Μιὰ φορὰ, νόμιζα καὶ γὰρ πὼς δὲν ἔπρεπε
νὰ κάνω τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ τρώγω, νὰ τρώγω λαί-
μαργα ὅλη τὴν ὥρα.

Ἦταν τότε πού ἤμουν παιδί, πού ἤμουν κάμπια,
μιὰ μικρούλα κάμπια στὴν ἀρχή. Ἐτρωγα ὅμως τότε τόσο
πολὺ τὰ φύλλα, πού στὰ δέντρα δὲν ἀπόμεναν παρὰ μο-
νάχα τὰ κοτσάνια. Ἐτσι μέρα μὲ τὴν ἡμέρα μεγάλωνα
καὶ χόντραινα κι ἄλλαξα φόρεμα κάθε λίγο καὶ λιγάκι.

Κάποτε μοῦ κόπηκε ξαφνικὰ ἡ ὄρεξη. Καὶ μοῦ
γεννήθηκε μιὰ ὄρεξη ἀλ-
λιώτικη. Νὰ πλέξω κου-
κούλι.



Ἄρχισα λοιπὸν νὰ
τὸ πλέκω. Τριγύριζα γύ-
ρω ἀπὸ τὸ κορμάκι μου
τὴν κλωστή πού ἔβγαινε
μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα
μου, κι ὅλη τὴν ὥρα
στένευε ὅλο καὶ περισ-
σότερο τὸ κουκούλι, ὡς-
που βρέθηκα κλεισμένη
μέσα σ' αὐτό, σὰ φυλα-
κισμένη.

Μέσα στὴ φυλακή μου αὐτὴ ἄλλαξα. Ἐγίνα κο-
κονάκι, μικρὴ κουκλίτσα, χρυσαλλίδα, πού λένε. Μὲ
τὸ κεφαλάκι χωμένο στὰ σπάργανά μου, νὰ εἰποῦμε,

καθόμουν ήσυχη, ακίνητη, κι έβλεπα όνειρα γλυκά.

Κάποτε κατάλαβα πώς τὰ σπάργανά μου είχαν σκιστή και μποροῦσα νὰ κινήσω τὰ πόδια μου. Δέν είχα όμως πιά, όπως πρώτα, πολλά πόδια, αλλά μονάχα έξι μικρά και λεπτά ποδαράκια, αυτά που βλέπετε και τώρα. Κατάλαβα πώς είχα και τέσσερεις φτερουγες.

Τότε άρχισα νὰ ροκανίζω τὸ κουκούλι μου, άνοιξα μιὰ τρύπα και, φροστ! πέταξα στὸ μεγάλον κόσμο. Τὰ πουλιά βάλθηκαν νὰ με κυνηγοῦν, μὰ μ' έσωσε τὸ σκοῦρο χρωμα που έχω. Τὸ χρωμα μου είναι σαν τῆς νύχτας, και τὰ πουλιά μ' έχαναν από τὰ μάτια τους.

Όταν άρχισε νὰ σκοτεινιάζει, πέταξα πάλι, όχι για νὰ βρω κάτι νὰ φάγω, γιατί δέν τρώγω, όπως σας είπα, ποτέ μου, μὰ για νὰ βρω κατάλληλη θέση νὰ γεννήσω τ' αυγά μου. Αυτό μόνο. Αυτό κάνω και τώρα, και θα κάνω όσπου νάρθη τὸ τέλος μου.

Αυτή είναι ή ιστορία μου, είπε ή νυχτοπεταλούδα και σώπασε.

— Νά ευγενική ζωή μιὰ φορά! είπε τὸ χελιδόνι. Νά ζῆς χωρίς νὰ τρωῶς.

— Όμως τὸ ξαναλέω πὼς αυτό είναι άφύσικο, είπε ὁ ποντικός.

— Είναι ή τιμωρία, γιατί παράτρωγα όταν ήμουνα κάμπια, είπε ή νυχτοπεταλούδα.

— Κι εγὼ λέω πὼς καλές είναι οί ιστορίες, μὰ νὰ μὴν ξεχνάμε και τὸ φαί, είπε ὁ σκαντζόχοιρος και τράβηξε στὸν κῆπο για νὰ φάη.

— Καληνύχτα, λοιπόν! εὐχήθηκε τὸ χελιδόνι καὶ μαζεύτηκε στὴ φωλιά του νὰ κοιμηθῆ.

— Ὁραία ἱστορία, μὰ τὴν ἀλήθεια! εἶπε στὸ τέλος κι ὁ ποντικός. Τίποτε ὅμως δὲ μπορεῖ νὰ μοῦ κόψῃ ἐμένα τὴν ὄρεξη, κι ἄρχισε νὰ τραγανίξῃ κάποιον φουντούκι, πὺ βρέθηκε κοντὰ του.

* * *

Πέρασε καιρὸς. Μιὰ βραδιά ξανασυναντήθηκαν οἱ τέσσερεις φίλοι. Κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ πῆ ἱστορίες· μόνο ὁ σκαντζόχοιρος, πὺ ἦταν χορτάτος, εἶχε ὄρεξη γι' αὐτές.

— Ἀκούσετε λοιπόν, νὰ σᾶς πῶ ἐγὼ μιὰ ἱστορία, πὺ τὴν ἄκουσα ἀπὸ τὴ μητέρα μου, εἶπε.



Σὲ κάποιον κῆπο, ἦταν μιὰ μεγάλη φράουλα. Ἦταν μαζὶ κι ἓνας φρύνος, ἓνας σαλίγκαρος, ἓνας σκαντζόχοιρος κι ἓνας σκύλος.

Ἡ φράουλα ἦτανε μοναδικὴ μέσα στὶς τόσες ἄλλες, γι' αὐτὸ καὶ περηφανευόταν ὅλη τὴν ὥρα κι ἔλεγε:

— Εἶμαι τόσο ὄραία καὶ παραγινωμένη, κι ὅμως

δὲν ἔρχεται κανεὶς νὰ μὲ κόψη! Δὲ θάρθουν λοιπὸν οἱ ἄρχοντες νὰ μὲ πάρουν; Θὰ μ' ἀφήσουν νὰ λιώσω;

Ἦτανε νύχτα ὅταν ἡ κυρὰ-φράουλα ἔλεγε αὐτὰ τὰ λόγια. Τῆ στιγμῇ λοιπὸν ἐκείνη, νὰ σου κι ὁ φρύνος μπροστά της.

— Ἐπιτρέπεται, ἀρχόντισσά μου, νὰ σὲ καμαρώσω; τὴ ρώτησε.

— Ναί, μὴ μὲ φᾶς ὅμως, μὴ μὲ φᾶς. Ἐγὼ εἶμαι γι' ἀρχοντικὸ στόμα!

— Ἐννοια σου, τῆς λέει ὁ φρύνος. Ἐγὼ, καὶ νὰ μὲ πληρώσης δὲν τρώω φράουλες. Κάνει ὅμως ζέστη πολλή, καὶ θέλω νὰ κρυφτῶ κάτω ἀπὸ τὰ δροσερὰ φύλλα σου. Μ' ἀφήνεις; Κι ἂν ἰδῆς τὸ σκαντζόχοιρο μὴ μὲ προδώσης.

Ἔτσι ὁ φρύνος κρύφτηκε κάτω ἀπὸ τὰ δροσερὰ φύλλα τῆς φράουλας.

Ἐκείνη τῆ στιγμῇ πλησιάζει ἓνας μεγάλος σαλίγκαρος. Σηκώνει τὰ τέσσερα μάτια του, πὺν τάχει ἀπάνω σὲ τέσσερους στύλους, καὶ καμαρώνει τὴ φράουλα. Ἡ ὄρεξη τοῦ κεντήθηκε τόσο πολὺ, πὺν ἄρχισε νὰ τὴν τσιμπᾷ καὶ νὰ κόβη μικρὰ-μικρὰ κομματάκια. Τί νόστιμα πὺν ἦταν καὶ τί ζουμερά!

Ἡ φράουλα φώναζε, μὰ ὁ σαλίγκαρος τὴ δουλειά του. Ἔκανε τὸν κουτό, κι ὅλο τσιμποῦσε.

Δὲν εἶχε περάσει καὶ πολλὴ ὥρα καὶ νὰ σου, πλησιάζει ἓνας σκαντζόχοιρος. Μόλις εἶδε τὸ σαλίγκαρο, πῆγε νὰ τὸν καρφώση μὲ τ' ἀγκάθια του, μὰ τ' ἀγκάθια μπήχτηκαν στὸ κορμὶ τοῦ φρύνου. Ὁ σκαντζόχοιρος ἄρχισε νὰ τὸν τραγανίζει μὲ μεγάλη ὄρεξη,

κι ἔπειτα ρίχτηκε καὶ τοῦ σαλίγκαρου καὶ τὸν ἔφαγε κι αὐτόν. Ἐπειτα ἦρθε ἡ σειρὰ τῆς φρούλας. Αὐτὴ ἦ περήφανη κι ἀρχοντικὴ φρούλα ἦταν τὸ φρούτο του.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία μου, εἶπε ὁ σκαντζόχοιρος στοὺς φίλους του, πὺ τὸν ἄκουγαν, χωρὶς νὰ πάψουν καὶ νὰ τὸν προσέχουν ἀπὸ τὸ φόβο τους.

— Σᾶς ἀρέσει;

— Δὲν εἶναι κι ἄσκημη, εἶπε ὁ ποντικός.

— Ὅλο γιὰ φαγιά θ' ἀκοῦμε; εἶπε ἡ νυχτοπεταλούδα.

— Ἡ ἱστορία εἶναι κολοβή, λείπει τὸ τέλος της, εἶπε τὸ χελιδόνι.

— Λεῖπει; ρώτησε πειραγμένος ὁ σκαντζόχοιρος.

— Ναί, εἶπες πὼς ἦταν ἐκεῖ καὶ σκύλος, μὰ δὲ μᾶς διηγήθηκες τίποτα γι' αὐτόν.

— Ναί, ἔχεις δίκιο, ὁ σκύλος λείπει! εἶπαν ὁ ποντικός κι ἡ νυχτοπεταλούδα.

— Οὐφ! μὲ τὸ σκύλο σας! ἔκανε δυσαρεστημένος ὁ σκαντζόχοιρος κι ἔτριξε τὰ δόντια του.

Ὁ ποντικός, τὸ χελιδόνι καὶ ἡ νυχτοπεταλούδα φοβήθηκαν καὶ κρύφτηκαν.

Ὁ σκαντζόχοιρος ἠσύχασε καὶ εἶπε:

— Ἀκούσετε λοιπὸν καὶ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας:

Ὁ σκύλος εἶδε τὸ σκαντζόχοιρο νὰ κάθεται καὶ νὰ χωνεύη τ' ὀρεχτικό του φαί. Γὰβ-γάφ! ἔκανε, κι ὤρμησε νὰ τὸν ἀρπάξη, μὰ ἔπεσε πάνω στ' ἀγκάθια του, κι ἀγκύλωσε τὴ μούρη του.

Τί ἔκαμε τότε; Θύμωσε κι ἔσπρωξε τὸ σκαντζόχοιρο, μὲ τὰ προστινά του πόδια, σὴν στέρνα

τοῦ κήπου, καί... μπλούμ! μέσα ὁ κακότυχος ὁ σκαντζόχοιρος. Γιὰ νὰ πάρῃ ἀέρα σήκωσε τὸ κεφάλι του μέσα στὸ νερό, καὶ τότε ὁ σκύλος βροῆκε τὴν εὐκαιρία, τὸν ἀρπαξε ἀπὸ τὸ λαϊμὸ καὶ τὸν ἔπνιξε. Ἔτσι δὲν ξανάειδε πιά τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Ἐδῶ πιά τέλειωσε ἡ ἱστορία τοῦ σκαντζόχοιρου.

* * *

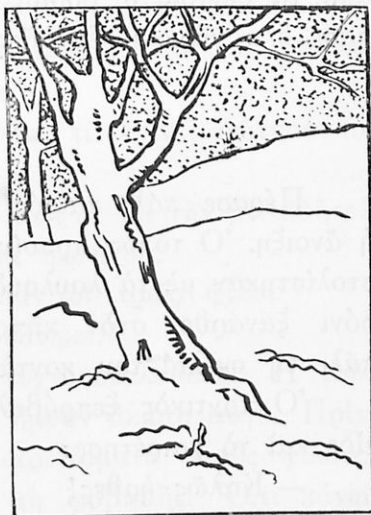
Πέρασε καὶ πάλι καιρός. Τὰ φύλλα εἶχαν ἀρχίσει νὰ κιτρινίζουν, ὅταν μιὰ βραδιά μαζεύτηκε καὶ πάλι ἡ συντροφιά! Δὲν ἦταν ὅμως πιά τέσσερεις. Ἐλείπε ἡ νυχτοπεταλούδα κι οὔτε ξαναφάνηκε πιά!

— Κοντεύει ὁ χειμῶνας καὶ πρέπει νὰ ἐτοιμαστῶ γιὰ τὸ ταξίδι μου, εἶπε τὸ χελιδόνι.

— Μὰ τί θὰ πῆ χειμῶνας; Δὲν ξαίρω, γιατί γεννήθηκα φέτο, εἶπε τὸ ποντίκι.

— Κι ἐγὼ φέτο, εἶπε κι ὁ σκαντζόχοιρος. Πές, τί ξαίρεις ἐσύ, χελιδόνι;

— Κι ἐγὼ φετεινὸ χελιδόνι εἶμαι, ἀποκρίθηκε αὐτό. Ὅμως μοῦ εἶπε ὁ σπουργίτης τί εἶναι χειμῶνας. Νά! Πέφτουν τὰ φύλλα, φυσᾷ ὁ βοριάς, ἡ γῆ σκεπάζεται μὲ χιόνια. Ὅποιος δὲν ἔχει νὰ φάῃ, πεθαίνει ἀπὸ



τὴν πεῖνα. Γι' αὐτὸ καὶ μεῖς τὰ χελιδόνια φεύγουμε μακριά, πᾶμε σ' ἄλλους τόπους, ἐκεῖ πὺρ βασιλεύει αἰώνιο καλοκαίρι.

— Τότε, νὰ γεμίσω τὴ φωλιά μου καρποὺς ἀπὸ τώρα, εἶπε τὸ ποντίκι.

— Ἐγὼ ὄλο θὰ τρώγω, κι ὅτι γίνῃ ἄς γίνῃ, εἶπε ὁ σκαντζόχοιρος.

Ὑστερα ἀπὸ κάμποσες ἡμέρες, ἔφυγε τὸ χελιδόνι. Ἐμείναν τώρα οἱ δύο τους. Ὁ ποντικὸς ἔτρωγε καὶ μάζευε. Ὁ σκαντζόχοιρος μόνο ἔτρωγε, ὄλο ἔτρωγε χωρὶς διακοπή.

Σὲ λίγο ἦρθε κι ὁ χειμῶνας. Τὰ φύλλα ἔπεσαν ἀπὸ τὰ δέντρα, ὁ βοριάς σφύριζε, καὶ τὸ χιόνι σκέπασε ὅλα γύρω μ' ἓνα ἄσπρο σεντόνι.

* * *

Πέρασε πάλι καιρὸς, ὁ χειμῶνας ἔφυγε, κι ἦρθε ἡ ἀνοιξη. Ὁ τόπος πρασίνισε καὶ τὰ δέντρα λαμπροστολίστηκαν μὲ τὰ λουλούδια τους. Τὸ περσινὸ χελιδόνι ξανάρθε στὸν κῆπο, στὸν γκρεμό, κι ἔχτισε πάλι τὴ φωλιά του κοντὰ στὴν ἀγλαδιά.

Ὁ ποντικὸς ξεπρόβαλε ἀπὸ τὴν τρύπα του, τὸ εἶδε καὶ τὸ χαιρέτησε:

— Καλῶς ἦρθες!

— Καλὴ ἀνοιξη καὶ καλὸ καλοκαίρι νὰ περάσουμε, ἀποκριθῆκε τὸ χελιδόνι.

— Ἐδῶ εἶμαι κι ἐγώ! ἀκούστηκε ὁ σκαντζόχοιρος μὲ μόλις βγήκε ἀπὸ τὴ φωλιά του. Δὲν πρόφτασε νὰ πῆ

τίποτ' ἄλλο, γιατί εἶδε τὸν ποντικὸ καὶ τοῦ ρίχτηκε. Μὰ κι αὐτὸς δὲν ἔχασε καιρὸ καὶ χώθηκε στὴν τρύπα του. Σὲ λίγο ξαναφάνηκε, ἔβγαλε τὴ μουρίτσα του μόνο καὶ κοίταξε.

— Ἐσὺ ποντικέ, πῶς τὰ πέρασες τὸ χειμῶνα ἀπὸ φαί; ρώτησε ὁ σκαντζόχοιρος.

— Πρώτη φορὰ πὺ δὲν εἶχα πολλοὺς καρποὺς στὴ φωλιά μου. Κόντεψε νὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πείνα. Καλὰ πὺ ἤρθε ἡ ἀνοιξη κι ἔλιωσαν τὰ χιόνια. Καὶ σὺ, σκαντζόχοιρε;

— Δὲ βλέπεις τί πείνα πὺ ἔχω; Σοῦ τὸ λέω νὰ φυλαχτῆς, γιατί δὲν κρατιέμαι. Ἐγὼ χώθηκα στὸν ἀχερῶνα κι ὠνειρευόμουν ὅλο τὸ χειμῶνα. Θαρρῶ πὺς ἔλιωνε τὸ ξύγκι μου καὶ μ' ἔτρεφε. Γιὰ νὰ τρώγω πολὺ τὸ καλοκαίρι, σώθηκα.

— Κι ἡ νυχτοπεταλούδα τί ἔγινε; ρώτησε τὸ χελιδόνι.

— Δὲ θὰ τὴν ξαναἰδῆτε πιά! δὲ θὰ τὴν ξαναἰδῆτε! ἀκούστηκε μιὰ ψιλὴ γλυκειὰ φωνίτσα.

— Ποιὸς μιλάει; ρώτησαν οἱ τρεῖς φίλοι.

Κι ἡ φωνίτσα ξανακούστηκε:

— Ἐγὼ, ἡ κόρη τῆς νυχτοπεταλούδας. Ἡ μητέρα μου πέθανε, ὅταν ἐγὼ ἤμουν ἀκόμη αὐγὸ. Πρὶν πεθάνη ὅμως, μοῦ εἶπε: Χαιρετίσματα στοὺς φίλους μου, καὶ γιὰ τὸ χειμῶνα μὴ φοβηθῆς. Ὅ,τι κάνω ἐγὼ γιὰ σένα νὰ κάμης καὶ σὺ γιὰ τὰ παιδιά σου.

Σὲ λίγες ἡμέρες ἔβρεξε. Κάτω στὸ ρέμα τοῦ γκρεμοῦ εἶχε γίνεи μιὰ βαθιὰ γούρνα. Ἐνα βράδυ, προτοῦ νὰ σκοτεινιάσῃ, ὁ ποντικὸς καθόταν ἀφηρη-

μένος και κοίταζε κάτω στο ρέμα. Ὁ σκαντζόχοιρος προχώρησε τότε σιγά-σιγά και τὸν ἄρπαξε. Ὁμως ὁ ποντικός τινάχτηκε και παράσυρε τὸ σκαντζόχοιρο. Ἔτσι, πέσανε κι οἱ δυὸ κάτω στο ρέμα, και μπλούμ! βρεθήκανε μέσα στο νερό τῆς γούρνας, και πνίγηκαν και πᾶνε.

Τὸ χελιδόνι ἔμεινε μονάχο. Πέταξε λίγο στὸν αέρα, ἄρπαξε μερικὲς νυχτοπεταλοῦδες κι ἔπειτα μπῆκε στὴ φωλιά του και κοιμήθηκε.

Ἦταν ἡ κόρη τῆς φιλενάδας του μέσα σ' αὐτὲς τὲς νυχτοπεταλοῦδες ποὺ ἔφαγε τὸ χελιδόνι; Ποιὸς τὸ ξαίρει;..

Ἔτσι τέλειωσε ἡ ἱστορία τῶν φίλων στο γκορεμό.

Ἐβαλτ (διασκευή)



B *Τὸ αὐγὸ τοῦ κούκου.*

ΑΘΙΑ στὸ δάσος ἦταν ἓνας μεγάλος ἀγριόβατος κι ἐκεῖ μέσα εἶχαν χτίσει τὴ φωλιά τους δυὸ κορυδαλοί, δυὸ σιταροῆθρες, ὅπως τοὺς λέμε ἀλλιῶς.

Τὴν πρωτομαγιά πρόβαλε ὁ ἥλιος ζεστὸς καὶ ὀλόλαμπρος κι οἱ σιταροῆθρες τὸν χαιρέτησαν μὲ τὸ κελάηδημά τους. Σὲ λίγες μέρες ἢ μιὰ ἔκαμε τρία μικρὰ αὐγά.

— Βλέπεις; εἶπε στὸν ἄντρα της καὶ ἀναστέναξε. Πέρασε πιά ἡ ἐποχὴ, πού οἱ ἄλλοι φρόντιζαν

για μᾶς, τώρα πρέπει και μεῖς νὰ φροντίσουμε για τοὺς ἄλλους. Καὶ πέταξαν και τὰ δυὸ πουλιὰ ἔξω νὰ κυνηγήσουν ἔντομα.

Μόλις ὁμως ἔφυγαν, πῆγε ἕνα ἄλλο πουλί στη φωλιά τους και κοίταξε μέσα. Ἦταν πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τοὺς δυὸ κορυδαλοὺς, μαῦρο μὲ ἀνοιχτόχρωμες βοῦλες στὸ στήθος. Στὸ στόμα του κρατοῦσε ἕνα αὐγὸ και τὸ ἄφησε προσεχτικὰ κοντὰ στ' ἄλλα, μέσα στη φωλιά. Δὲν ἦτανε μεγαλύτερο ἀπὸ τ' ἄλλα αὐγὰ και δύσκολα μπορούσε κανεὶς νὰ τὸ ξεχωρίση.

Τὸ πουλί στάθηκε μιὰ στιγμή και κοίταξε λυπημένο τὴ μικρὴ μαλακὴ φωλιά, ὅπου εἶχε ἀφήσει τ' αὐγὸ του. Ἔπειτα ἄπλωσε τὶς φτεροῦγες του και πέταξε στὸ δάσος. Ἐκεῖ, ἀπάνω σ' ἕνα ψηλὸ δέντρο, καθόταν ὁ σύντροφός του και περίμενε.

— Τὸ πῆγες τ' αὐγὸ; ρώτησε.

— Ναί, τὸ ἄφησα στη φωλιά μιᾶς σιταρήθρας, μέσα σ' ἕναν ἀγριόβατο.

— Κούκου! κούκου! φώναξαν τότε και τὰ δυὸ και ἔφυγαν.

Ἢταν οἱ σιταρήθρες γύρισαν στη φωλιά τους, δὲν κατάλαβαν πὼς ἐκεῖ μέσα τώρα ἦταν τέσσερα αὐγὰ και ὄχι τρία. Εἶναι φαίνεται στην ἀριθμητικὴ πολὺ πίσω. Ἔτσι, ἡ σιταρήθρα ἡ μάνα, κάθησε ἀπάνω στ' αὐγὰ κι ὁ ἄντρας της κάθησε κοντὰ της και τῆς κελαηδοῦσε πολὺ γλυκά, κι ὅλο τὸ δάσος ἀντηχοῦσε.

Δεκατέσσερεις ἡμέρες κλωσσοῦσε ἀδιάκοπα, και ὁ ἄντρας της πετοῦσε ἀκούραστος ἐδῶ και κεῖ, και τῆς ἔπιανε πεταλοῦδες, κάμπιες και μύγες.

Ἄπάνω στὶς δεκατέσσερεις ἡμέρες ἔσκασαν τ' αὐτὰ καὶ στὴ φωλιά βρέθηκαν τώρα τέσσερα μικρὰ πουλάκια, πὺ ἀνοιγαν τὰ πλατιά κίτρινα στόματά τους, ὅσο μπορούσαν πὺ πολὺ.

— Ἀκόμα δὲν ἔχουν μάτια, ἔλεγαν οἱ σιταρήθρες, καὶ τὸ ράμφος τους δὲν εἶναι ὅπως πρέπει. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ὅλα θὰ διορθωθοῦν.

Ὁ πατέρας ἄπλωσε τότε τὶς φτεροῦγες του καὶ πέταξε νὰ βρῆ τροφή. Ὅταν ἐγύρισε, τὰ πουλάκια ἀνοιξαν τὰ στοματάκια τους καὶ κατάπιαν ἐκεῖνο πὺ τοὺς ἔβαλε μέσα. Κάθε φορὰ γινόταν αὐτό, χωρὶς ποτὲ νὰ ποῦν πὺς ἐχόρτασαν.

Τὸ ἓνα ὅμως ἀπὸ τὰ τέσσερα, τὸ μεγαλύτερο, ἦταν καὶ τὸ πὺ λαίμαργο.

— Αὐτὸς θὰ γίνῃ κορυδαλὸς μιὰ φορὰ! ἔλεγε ὁ πατέρας καὶ χαιδεύε μὲ περηφάνεια τὸ λαίμαργο πουλάκι.

* * *

Ἐνα βράδυ ἢ σιταρήθρα ἢ μάνα, καθόταν στὴ φωλιά της γιὰ νὰ ζεστάνῃ τὰ μικρὰ της. Ὁ ἄντρας της καθόταν στὰ χεῖλια τῆς φωλιάς κουρασμένος ἀπὸ τὴν πολλὴ ἐργασία τῆς ἡμέρας.

— Δύσκολο νὰ ἔχῃ κανεὶς μεγάλη οἰκογένεια, εἶπε. Πρέπει νὰ κοιτάξω καὶ τὸν ἑαυτό μου, καὶ νὰ τὸν φροντίσω. Μοῦ φαίνεται πὺς ἔχω ἓνα χρόνον νὰ κελαηδήσω. Ἐπειτα ὅλο καὶ πὺ δύσκολα βρίσκει κανεὶς τὴν τροφή του. Πεταλοῦδες δὲν ὑπάρχουν, καὶ σήμερα ἓνα σπινούρι μοῦ ἄρπαξε ἀπὸ τὸ στόμα μου

μιά παχιά κάμπια. Πρέπει νὰ ἔρχεσαι καὶ σὺ νὰ μὲ βοηθᾷς. Ἡ γυναῖκα ἑνὸς φτωχοῦ πουλιοῦ δὲν πρέπει νὰ κάθεται πάντα στὴ φωλιά.



Ἀπὸ τότε πήγαιναν καὶ οἱ δυὸ κορυδαλοὶ μαζὶ στὸ δάσος καὶ ζητοῦσαν τροφή γιὰ τὴν οἰκογένειά τους. Ὅσα ὄμως ἔντομα κι ἂν ἔφεραν, πάντοτε τὰ μικρὰ ἄνοιγαν τὸ στόμα τους καὶ μάλωναν ποιοῦ νὰ πάρῃ τὸ μεγαλύτερο κομμάτι.

Μιὰ φορὰ πὺν γύριζαν οἱ κορυδαλοὶ φορτωμένοι τροφή, βρῆκαν τὴ φωλιά τους ἄνω κά-

τω. Τὰ πουλάκια τέντωναν τὸ λαιμό τους καὶ φώναζαν δυνατὰ κι ὅλα μαζὶ.

— Ἦσυχα! τὸ καθένα μὲ τὴ σειρά του! εἶπε αὐστηρὰ ὁ πατέρας.

— Ὁ κύριος ἀπὸ δῶ, εἶπε ἕνα κορυδαλάκι, κι ἔδειξε τὸ μεγαλύτερο πουλάκι, πέταξε κάτω ἕνα ἄδερφακι μας κι ἦρθε τὸ γεράκι καὶ τόφαγε!

— Μὲ χτύπησε! δικαιολογήθηκε τὸ μεγάλο πουλί. Δὲ φταίω ἐγώ, ἂν ἔπεσε κάτω!

— Στάσου καὶ θὰ σοῦ δείξω ἐγώ, εἶπε ὁ πατέρας καὶ χύμηξε νὰ τὸ τσιμπήσῃ.

Ἡ γυναῖκα του ὁμως τὸν ἔσταμάτησε:

— Ντροπή σου νὰ θυμῶνης ἔτσι! τοῦ εἶπε. Θέλεις νὰ χτυπήσης τὸ ἀθῶο παιδί σου; Μὴ μοῦ τὸ πειράξεις! Δὲν καταλαβαίνεις πὼς αὐτὸ δὲ φταίει διόλου; Ἔχυσαν λίγα δάκρυα γιὰ τὸ ἄμοιρο παιδί τους, κι ἔφυγαν γιὰ νὰ βροῦν τροφή.

* * *

Τὸ μεγαλύτερο πουλάκι σὲ λίγον καιρὸ ἔγινε διπλάσιο ἀπὸ τ' ἄλλα κι ἔτρωγε ὅλη τὴν τροφή.

— Ὅμόνοια, παιδιά μου, ὁμόνοια! ἔλεγε ἡ μητέρα. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἄκουε καὶ τσιμποῦσε τ' ἀδέρφια του.

Πέρασε μιὰ βδομάδα καὶ τότε ἔγινε μεγάλο κακό.

Μιὰ μέρα γυρίζοντας οἱ κορυδαλοὶ βρήκανε στὴ φωλιά τους μόνο τὸ μεγαλύτερό τους παιδί.

— Ποῦ εἶναι τ' ἀδέρφια σου; φώναξε ἡ μητέρα κι ἔτρεμε.

— Δὲ φταίω ἐγώ! ἀπάντησε κεῖνο. Πέσανε μόνα τους κάτω. Ἔκαμα νὰ στρίψω λίγο κι ἔπεσε τὸ ἕνα, τότε τρόμαξα τόσο, πὺ ἔσπρωξα καὶ τὸ ἄλλο κι ἔπεσε κι ἐκεῖνο κάτω. Δὲ φταίω ἐγώ! Πέρασε τὸ γεράκι καὶ τὰ ἔφαγε καὶ τὰ δυό.

Οἱ κορυδαλοὶ ἔκλαιγαν ἀπαρηγόρητα.

— Χτίσαμε τὴ φωλιά μας πολὺ μικρὴ! εἶπε ὁ πατέρας. Ποῦ νὰ φανταστῶ ὅμως πὼς θὰ μεγάλωνε τόσο πολὺ! Ἀπίστευτο, πόσο μεγαλώνει αὐτὸ τὸ παιδί!

— Ἐπρεπε νὰ τὸ περιορίσουμε, ὅταν ἦταν ἀκόμα καιρός! εἶπε ἡ κορυδαλίνα. Ἄχ! ἄμοιρα, ἀγαπημένα μου παιδάκια!

— "Ας μᾶς ζήση τουλάχιστο τὸ τελευταῖο, εἶπε ὁ πατέρας. Τώρα ὅμως πρέπει νὰ εἶσαι καλὸ παιδι καὶ νὰ συλλογιστῆς πὼς ἐσένα μονάχα ἔχουμε.

Τὸ παιδὶ τοὺς ὑποσχέθηκε νὰ εἶναι φρόνιμο, ἔτρωγε ὅλα ὅσα τοῦ ἔφερναν καὶ πάντα ζητοῦσε:

— Θέλω κι ἄλλο. Πεινῶ πολὺ! πεινῶ! πεινῶ!

Οἱ καημένοι οἱ κορδαλοί, ποῦ νὰ τὸ προφτάσουν. Τέλος τὸ τρομερὸ αὐτὸ παιδὶ μεγάλωσε τόσο, πὺ δὲν τὸ χωροῦσε πιά ἢ φωλιά. Πέταξε λοιπὸν ἔξω καὶ κάθησε πάνω σ' ἓνα δέντρο.

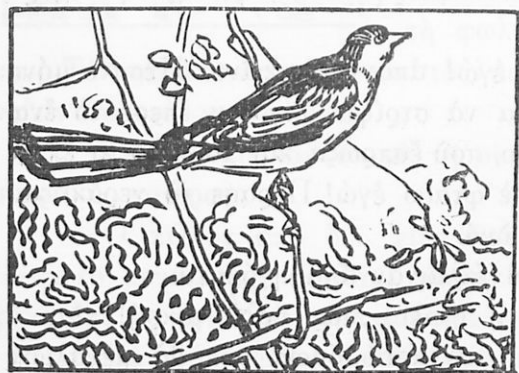
* * *

Ὁ πατέρας του τὸ κοίταξε μὲ ἀνησυχία καὶ εἶπε:

— Δὲ μοιάζει καθόλου μὲ κορδαλό· εἶναι μαῦρο

μὲ ἀνοιχτόχρωμες βουλές στὸ στήθος καὶ δυὸ φορὲς μεγαλύτερο ἀπὸ μᾶς.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔσκυψε τὸ μικρὸ κι ἔφαγε μιὰ μεγάλη μαλλιαρὴ κάμπια.



— Φτύσε την! Φτύσε την! φώναξε ἡ μητέρα του, εἶναι φαρμακερὴ καὶ θὰ πεθάνης.

— Οὐ! ἔχω φάει ὡς τὰ τώρα ἓνα σωρό. Δὲ μὲ

πειράζουιν και δὲ μπορῶ νὰ χορτάσω μὲ ὅ,τι μοῦ φέρνετε σεις, ἀποκριθῆκε τὸ παιδί.

— Παράξενος κορυδαλός, εἶπε πάλι ὁ πατέρας του.

— Αὐτὸς δὲν εἶναι κορυδαλός, τοῦ εἶπε τότε μιὰ φωνὴ ἐκεῖ κοντά.

Γύρισε κι εἶδε μιὰ φλύαρη σουσουράδα.

— Τί εἶπες; τὴ ρώτησε.

— Αὐτὸς δὲν εἶναι κορυδαλός, ξαναεἶπε αὐτή.

— Τί; δὲν εἶναι κορυδαλός; Ἡ γυναῖκα μου ἢ ἴδια τὸ γέννησε τ' αὐγὸ μέσα στὴ φωλιά και τὸ ἀναθρέψαμε μαζὶ μὲ τ' ἄλλα τ' ἀδερφάκια του.

— Πέθαναν τ' ἄλλα; ρώτησε ἡ σουσουράδα. Βέβαια, ἔτσι εἶναι! Αὐτὴ εἶναι ἡ συνηθισμένη θλιβερὴ ἱστορία!

— Τί ἱστορία; ρώτησαν ἀνήσυχοι κι οἱ δυὸ κορυδαλοὶ και πλησίασαν.

Τότε ἄρχισε ἡ σουσουράδα νὰ λέη τὴ θλιβερὴ ἱστορία, και ἀπὸ παντοῦ πλησίασαν τρυποφράχτες, σπουργίτες, μελισσοφάγοι, τσαλαπετεινοί, μαυροπούλια, * χελιδόνια, καρδερίνες και κάθησαν γύρω-τριγύρω κι ἄκουγαν.

— Ξαίρετε κάποιο μαῦρο πουλί, πού τριγουρίζει ἀπάνω ἀπὸ τὶς φωλιές σας;

— Τὸ ξαίρω πολὺ καλά, εἶναι τὸ γεράκι! λέει μιὰ μικρὴ καρδερίνα.

— Ὅχι, ἀνόητη! λέει ἡ σουσουράδα, δὲ λέω αὐτό! Μακάρι νὰ ἦταν τὸ γεράκι! Θὰ μᾶς ἔτρωγε και δὲ θὰ βασανιζόμαστε. Τὸ πουλί πού σᾶς λέω

είναι ὁ κοῦκος. Αὐτὸς δὲ χτίζει τὴ φωλιά του ὅπως κάθε ἄλλο φιλότιμο πουλί. Ποτὲ δὲν κλώσσησε τ' αὐγά του καὶ ποτὲ δὲν ἔβαλε στὸ στόμα τῶν παιδιῶν του οὔτε μιὰ κάμπια!

— Συφορά μου! φώναξε ἡ σιταρήθρα, ἡ μάνα. Τί κάνει λοιπόν;

— Τὸ ξαίρεις ἐσύ, δυστυχισμένη μου. Ὁ κοῦκος μόλις γεννήσῃ ἓνα αὐγό, τὸ παίρνει καὶ τὸ ἀφήνει κρυφὰ στὴ φωλιά ἑνὸς ἄλλου πουλιοῦ. Κι αὐτό, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, τὸ κλωσάει καὶ τὸ ἀνατρέφει μαζί μὲ τὰ δικά του. Τὸ φροντίζουν, τὸ τρέφουν ὅλη τὴν ἡμέρα, γιατί εἶναι λαίμαργο κι ἀχόρταγο. Κι αὐτὸ ξαίρετε πῶς τοὺς πληρώνει ὅλη αὐτὴ τὴ φροντίδα καὶ τὴν ἀγάπη; Πετᾶ ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά τὰ παιδιὰ τῶν εὐεργετῶν του! Αὐτὴ εἶναι ἡ θλιβερὴ ἱστορία.

Τότε ὅλα τὰ πουλιά, τρυποφράχτες, φλῶροι, μελισσοφάγοι, τσαλαπετεινοί, μαυροπούλια, χελιδόνια, καρδερίνες, ὄρμησαν νὰ κατασπαράξουν τὸ καημένο τὸ κουκόπουλο.

Τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη ἀπὸ τὸ ἀντικρινὸ δέντρο ἀκούστηκε μιὰ φωνή, κούκου! κούκου! κι ἓνας γέρο κοῦκος πέταξε.

— Σταθῆτε, εἶπε, μὴν καταδικάζετε πρὶν ἀκούσετε κι ἐμᾶς. Αὐτὸ ποὺ κάνουμε εἶναι ἀνάγκη. Κάθε ὀχτὼ μέρες γεννάμε ἓνα αὐγό. Καταλαβαίνετε λοιπὸν πῶς τὸ πρῶτο αὐγό θὰ χαλοῦσε, ὥσπου νὰ γεννηθῇ τὸ δεύτερο, καὶ γι' αὐτὸ δὲ μπορούμε νὰ τὸ κλωσήσουμε μόνοι μας. Εἴμαστε γονεῖς καὶ πονοῦμε τὰ

παιδιά μας. Δὲ θέλουμε νὰ τ' ἀφήσουμε σὲ ξένα χέρια,
μὰ τί νὰ κάμουμε;

Ὁ κοῦκος ἀναστέναξε κι ἄρχισε πάλι νὰ φωνάζει θλιβερά:

— Κούκου! κούκου!

Τ' ἄλλα πουλιὰ σόπασαν καὶ μόνο οἱ δυὸ κορυδαλοὶ πέταξαν κοντὰ στὸ κουκόπουλο καὶ τοῦ εἶπαν:

— Δὲ φταῖς, καημένο καὶ σύ!..

**Εβαλτ (διασκευή)*



*Τὸ σκουρήκι τῆς γῆς
κι ὁ αεζαρρός.*

AΝΑΜΕΣΑ σ' ἓναν κῆπο ἦταν ἓνα πα-
λιὸ σπίτι καὶ γύρω καὶ μακριὰ
ἀπὸ τὸν κῆπο ἀπλώνονταν λιβάδια.

Τὸ σπίτι ἦταν σκεπασμένο μὲ καλάμιες καὶ ἀγ-
καλιασμένο ἀπὸ ἓναν κισσό, ποὺ ἔφτανε ὡς ἀπάνω στὸν
καπνοδόχο. Ὁ κισσὸς εἶχε κλείσει τὰ παράθυρα μὲ
τὸ πυκνὸ φύλλωμά του καὶ δὲν ἔμπαινε καθόλου
φῶς μέσα. Τὸ σπίτι ἦταν ἀκατοίκητο.

Στὰ λιβάδια τὸ καλοκαίρι ἔβροσκαν κοπάδια βο-
διῶν. Τὰ μουγκανητά τους ἀκούονταν ἀπὸ μακριὰ

καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ ἐνώνονταν τὰ χαρούμενα κοᾶσματα τῶν βατράχων, πὺ ζούσανε μέσα στὰ ὑγρὰ χαντάκια. Στὸν κῆπο τὰ δέντρα ἦταν γέρικα, κι οἱ λιγοστοὶ καρποὶ τους ἔπεφταν τὸ φθινόπωρο. Μαζὶ μ' αὐτοὺς ἔπεφταν καὶ τὰ φύλλα. Ἐπειτα ἐρχόταν ὁ χειμῶνας, καὶ τὰ σκέπαζε ὄλα, σπῖτι, κῆπο καὶ λιβάδια, μὲ χιόνι.

Ὅταν τὸ χιόνι ἔλιωνε καὶ ξαναπροσίνιζε ὁ τόπος, ἐρχόταν ὁ πελαργός.

Ὁ πελαργὸς αὐτὸς ἔχτιζε τὴ φωλιά του στὴ στέγη καὶ ἦταν ὁ μόνος νοικοκύρης τοῦ παλιόσπιτου.

Ἡ δουλειά του ἦταν νὰ βροῖσκη βατράχους στὸν κῆπο καὶ στὰ γύρω λιβάδια. Βιαζόταν κάθε ἀνοιξη νάρθη πρῶτος μὲ τὴ συντροφισσά του, γιὰ νὰ μὴν ἀφήση ἄλλο ζευγάρι νὰ τοῦ πάρῃ τὸ σπῖτι.

* * *

Μιὰ ὀραία καλοκαιρινὴ μέρα γύρισε ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὸ κυνήγι του. Ἐφερε στὴ φωλιά του γιὰ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιὰ του πέντε βατράχους. Ὁ ἴδιος εἶχε φάει δυὸ βατράχους καὶ μισὸ φίδι, κι ἦταν πολὺ εὐχαριστημένος. Τὸ ἄλλο μισὸ φίδι τὸ κρατοῦσε μὲ τὸ μεγάλο ράμφος του.

Ἄφου ἔδωσε τὴν τροφὴ αὐτὴ στοὺς δικούς του, ἔκανε τὸν περίπατό του στὸν κῆπο, ἀργοπατώντας σὰ χορτάτος ἄρχοντας.

Ξαφνικὰ σταμάτησε, γιὰτὶ παρατήρησε ἓνα πολὺ μεγάλο σκουλήκι τῆς γῆς πὺ σερνόταν στὸ χῶμα.

— Δὲν πιστεύω νὰ φοβᾶσαι; τὸ ρώτησε.

— Ἐλεος ἄρχοντά μου, εἶπε τὸ σκουλήκι κι ἔβαλε τὰ δυνατά του νὰ συρῆ γρηγορώτερα. Ἐλεος σοῦ ζητῶ, ὅποιος κι ἂν εἶσαι.

— Πιστεύω πὼς μὲ βλέπεις πολὺ καλὰ ποιός εἶμαι, ἀπάντησε ὁ πελαργός.

— Ἄ, ὄχι, ἄρχοντά μου. Δὲ σὲ βλέπω, γιατί εἶμαι τυφλό, μὰ σὲ ἄκουσα, καὶ ἀπὸ τὸ φόβο μου τάχασα καὶ δὲ βρίσκω τὴν τρύπα μου, εἶπε τὸ σκουλήκι.

Ὁ πελαργὸς κολακεύτηκε πὺ τὸ σκουλήκι τοῦ εἶπε πὼς τὸν φοβήθηκε. Σήκωσε τὸ ἕνα του πόδι, ἔπαιξε μιὰ-δυὸ φορὲς τὰ σαγόνια του κράπ-κράπ! καὶ στάθηκε ὅπως οἱ ἄρχόντοι, πὺ στέκουν μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα στὸ στήθος τους.

— Εἶμαι πελαργός, εἶπε, κι ἔρριξε τὸ κεφάλι πίσω περιήφανα.

— ὦ! ἔκανε τὸ σκουλήκι.

— Μὲ γνωρίζεις λοιπόν; ρώτησε ὁ πελαργός.

— Νὰ μὴ γνωρίζω τὸν ἄρχοντα τῶν πουλιῶν; φώναξε τὸ σκουλήκι. Οἱ βατράχοι σὲ τρέμουν καὶ τὰ φίδια δὲν ξαίρουν πὼς νὰ κρυφτοῦν, ὅταν σὲ βλέπουν ἀπὸ μακριά. Κι ἔχεις φάει καὶ πλῆθος ἀπὸ τ'ἀδέρφια μου.

— Ναί, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Κι ὅταν μοῦ ἔρθη ὄρεξη, καὶ σένα δὲ θὰ σ' ἀφήσω. Ἐχεις τύχη τώρα, γιατί εἶμαι χορτάτος.

— Ἡ καλοσύνη σου μεγάλη, ἄρχοντά μου, ἀπάντησε τὸ σκουλήκι καὶ κινήθηκε νὰ φύγη.

— Ἐ, ποῦ πᾶς; ρώτησε ὁ πελαργός καὶ τὸ χτύπησε στὴ ράχη ἔλαφρά.

—“Όχι! όχι! φώναξε από τὸν πόνο τὸ σκουλήκι. Θέλω νὰ μπῶ σὲ μιὰ τρύπα. Δὲν ἔχω καιρὸ νὰ γυρίζω, κι ἔπειτα δὲ μ' ἀρέσει νὰ χαλῶ τὸ κέφι τοῦ ἀρχοντα μὲ τὴν παρουσία μου.

Κι ὁ πελαργὸς τοῦ εἶπε:

—“Ὅσο ἔχω ἐγὼ καιρό, πρέπει καὶ σὺ νὰ ἔχῃς. Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ μὴ σὲ φάω, καὶ ξαίρεις, ἕνας ἀρχοντας σὰν καὶ μένα φυλάει τὸ λόγο του. Φυσικὰ ἢ ὑπόσχεσή μου εἶναι γιὰ σήμερα, καὶ ὅσο δὲ θὰ πεινῶ.

—Ἡ καλοσύνη σου! ἀπάντησε τὸ σκουλήκι.

* * *

Ὁ πελαργὸς ἀρχισε νὰ κἀνη ἀπάνω κάτω μεγάλα καὶ ἀργὰ βήματα. Τὸ κεφάλι του τὸ εἶχε πρὸς τὰ πίσω γερμένο, τὸ στῆθος πολὺ ἐμπρὸς καὶ τὰ πόδια του τὰ σήκωνε πολὺ ψηλά.

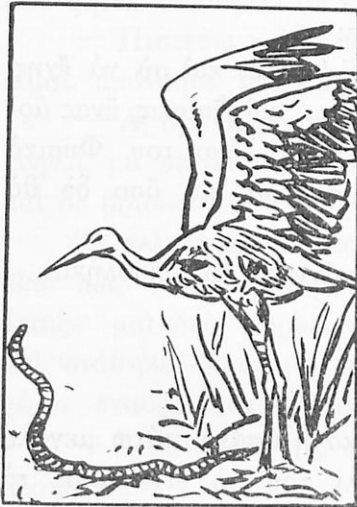
Θυμήθηκε ὅμως πὼς τὸ σκουλήκι ἦταν τυφλὸ καὶ δὲ μπορούσε νὰ ἰδῆ καὶ νὰ θαυμάσῃ τὸ ἀρχοντικό του βάδισμα καὶ στάθηκε.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη τοῦ φώναξε ἡ γυναῖκα του ἀπάνω ἀπὸ τὴ φωλιά κι αὐτὸς γι' ἀπόκριση κροτάλιασε κάμποσες φορὲς τὸ ράμφος του: κρὰπ-κρὰπ.

— Εἶπε τίποτε ἢ ἀφεντιά σου; ρώτησε τὸ σκουλήκι.

— Μίλησα αἰγυπτιακὰ μὲ τὴ γυναῖκα μου! εἶπε ὁ πελαργός. Ἔχουμε κεῖ κάτω στὴν Ἀφρική ἕνα χιτῆμα. Μεταξὺ μας μιᾶμε πάντα αἰγυπτιακὰ. Ἐκεῖ κάτω εἶναι πολὺ ὠραιότερα ἀπὸ δῶ. Καὶ σὲ βεβαιώνω πὼς

δὲ θαρχόμουν ἐδῶ, ἂν δὲν ἦταν γιὰ τὰ παιδιὰ μου, πὺν μόνου ἐδῶ μποροῦν νὰ μεγαλώσουν. Μὰ τί κάθομαι καὶ σοῦ λέω! Καταλαβαίνεις ἐσὺ ἀπ' αὐτὰ; Δὲ μου λές, ἔχεις ταξιδέψει;



— Ἄ, ὄχι, εἶπε τὸ σκουλήκι.

— Καὶ ποῦ λοιπὸν μένεις τὸ χειμῶνα;

— Ἐδῶ!

— Στὰ χιόνια καὶ στοὺς πάγους; ἔκαμε ὁ πελαργός. Καὶ δὲν παγώνουν τὰ πόδια σου;

— Δὲν ἔχω πόδια, ἀπάντησε τὸ σκουλήκι χαρούμενο. Κι ὅσο τὸ κρύο περισσεύει, τόσο ἐγὼ ζω-

νομαι ὀλοένα πὺν βαθιὰ στὴ γῆ.

Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ πέταξε ὁ πελαργός στὴ φωλιά του, καὶ τὸ σκουλήκι βιάστηκε νὰ μπῆ στὴν τρύπα του.

* * *

Λίγες ἡμέρες ὕστερῶτερα ὁ πελαργός ἔκανε πάλι τὸν περίπατό του στὸ ἴδιο μέρος, ἐκεῖ πὺν εἶχε μιλήσει μὲ τὸ σκουλήκι.

— Σκουλήκι, ἔλα ἔξω, θέλω νὰ μιλήσουμε.

— Δὲν εὐκαιρῶ! ἀπάντησε τὸ σκουλήκι μέσα ἀπὸ τὴν τρύπα του.

— Τί, μήπως σκάβεις κανένα αὐλάκι σὰν αὐτὰ πού μαζεύονται τὰ βατράγια; Γι' αὐτὸ δὲν εὐκαιρεῖς;

— "Α! ὄχι τόσο μεγάλη, ἄρχοντά μου. Οἱ στοῦς οἱ δικές μου εἶναι μικρούτσικες, σκάβω βαθιὰ καὶ σταυρωτὰ σ' ὄλες τὶς διευθύνσεις.

— Καὶ τί ὠφέλεια μπορεῖ νὰ μοῦ δώση αὐτὴ ἡ δουλιὰ, πού κάνεις στὸν κῆπο μου; Ξαίρεις πὼς ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ ὁ νοικοκύρης.

— Δουλεύω τὴ γῆ, ἀπάντησε τὸ σκουλήκι, ὅσο μπορῶ καλύτερα, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ μεγαλώνουν πὺ πολὺ ἢ χλόη, τὰ λουλούδια καὶ τὰ δέντρα. Ἐγὼ εἶμαι πού ἐτοιμάζω τὴ γόνιμη γῆ, τὸ μαυρόχωμα.

— Δηλαδή τὴ λάσπη πού τσαλαβουτῶ; ρώτησε ὁ πελαργός.

— Συμπάθησέ με, ἄρχοντά μου, ἂν τολμῶ νὰ σοῦ ἀντιμιλήσω, ἀπάντησε ταπεινὰ τὸ σκουλήκι. Ἐγὼ θέλω νὰ πῶ τὴν εὐφορη γῆ, ὅπου φυτρώνουν καὶ μεγαλώνουν τὰ φυτὰ. Ἄπὸ τὰ φυτὰ τρέφονται τὰ ἔντομα καὶ ἀπὸ τὰ ἔντομα τὰ βατράγια, πού τόσο τὰ νοστιμεύεται ἢ ἀφεντιὰ σου.

— Καὶ λὲς πὼς ἐγὼ δὲν τὰ ξαίρω αὐτά; ρώτησε ὁ πελαργός μὲ τὸ ἓνα πόδι ψηλά. "Ἦθελα μόνο νὰ σὲ δοκιμάσω τί ξαίρεις. Πῶς τὸ ἐτοιμάζεις αὐτό... πῶς τὸ εἶπες... τό...

— Μαυρόχωμα, εἶπε τὸ σκουλήκι. Φέρνω τὸ χῶμα, πού εἶναι βαθιὰ, ἀπάνω στὴν ἐπιφάνεια, στὸν ἄερα, στὸν ἥλιο καὶ στὴ βροχὴ, καὶ τὸ χῶμα πού εἶναι ἀπάνω τὸ κουβαλῶ κάτω. Ἔτσι ἀνακατώνω τὸ χῶμα καὶ τὸ κάνω κατάλληλο γιὰ τὰ φυτὰ.

— Πολὺν ὥραϊα τὰ καταφέρνεις. Τί ἄλλο κάνεις; εἶπε ὁ πελαργός.

Τὸ σκουλήκι πῆρε θάρρος, πλησίασε καὶ διηγήθηκε:

— Ἔχεις παρατηρήσει, ἄρχοντά μου, καμιὰ φορὰ τὰ κίτρινα φύλλα, ποὺ εἶναι διπλωμένα σὰ χωνὶ μὲ τὴ μύτη μὲς στὴ γῆ; Αὐτὸ εἶναι ἔργο δικό μου. Διπλώνω τὰ φύλλα τὴ νύχτα μὲ τὴν ἡσυχία μου. Τὴν ἄλλη νύχτα τὰ τραβῶ μέσα καὶ τὰ τρώγω. Ἐλεῖται τὰ δουλεύω μέσα μου, κι ἔτσι γίνεται τὸ γόνιμο χῶμα.

— Μὲ κάνεις νὰ ἐνδιαφέρωμαι γιὰ σένα, εἶπε ὁ πελαργός.

— Ἀχ! νὰ εἶχαν ὅλοι τόση καλοσύνη, ὅση ἔχει ἡ ἀφεντιά σου! Ὅλοι μᾶς σιχαίνονται ἐμᾶς τὰ σκουλήκια. Μᾶς λένε ἄσκημα, κακοντυμένα. Μὰ δὲ μᾶς λένε πῶς ἔπρεπε νὰ εἴμαστε ντυμένα; Ἐμεῖς, φτωχοὶ ἐργάτες στὰ βάρη τῆς γῆς, ἂν εἴμαστε πλούσια ντυμένα, δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ ἐργαστοῦμε. Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφταναν οἱ τόσες κατηγορίες, μᾶς πιάνουν καὶ μᾶς κάνουν δολώματα στ' ἀγκίστρια τους. Δὲν εἶναι αὐτὸ ἀδικία γιὰ μᾶς ποὺ προσφέρουμε τόσο πιστὰ τὴ δουλιὰ μας;

— Χμ! Χμ! τί νὰ σοῦ εἰπῶ, στ' ἀλήθεια σὲ συμπαθῶ, εἶπε ὁ πελαργός.

— Σ' εὐχαριστῶ πολὺ, ἄρχοντά μου. Καθὼς βλέπεις, γιὰ μᾶς τὰ ταπεινὰ σκουλήκια, δὲν ὑπάρχει ἄλλη εὐχαρίστηση, παρὰ νὰ σερνώμαστε καμιὰ βραδιὰ ἔξω, ὅταν ἔχη ἀρκετὴ ὑγρασία.

Ἐβαλτ (διασκευή)



Ἐὲ μίαν ἄκρη τοῦ δάσους.

ΤΟ ΧΛΟΜΟ μισοφέγγαρο βγῆκε πίσω ἀπὸ τὰ ἔλατα κι οἱ ἀχτῖνες του ἔπασαν σὲ μιὰ βελανιδιά, πὺν ἦταν στὴν ἄκρη τοῦ δάσους

Στὸν κορμὸ της εἶχανε χαράξει πολλοὶ διαβάτες τὰ ὀνόματά τους καὶ τὰ γράμματα φαίνονταν σὰ μεγάλες καὶ μικρὲς κάμπιες.

Κοντὰ στὶς χοντρὲς ρίζες τῆς βελανιδιάς ἦταν ἡ τρύπα ἐνὸς ποντικοῦ.

Τὸ βραδινὸ ἀεράκι φυσοῦσε ἀνάμεσα στὰ κλαδιὰ στὴν κορφή τῆς βελανιδιάς. Ἄλλο τίποτα δὲν ἄκουε κανεὶς ἕνα γύρο σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση.

Ἄξαφνα στὴν ποντικότρουπα λάμπανε δυὸ ματάκια ἔξυπνα καὶ μαῦρα, κι ἓνα κεφαλάκι πρόβαλε τὴ μουςουδίτσα του, πού ὄλο καὶ ὠσμιζόταν. Δυὸ ἀφτάκια στράφηκαν ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἐνῶ τὸ κεφαλάκι φαινόταν ἀκίνητο.

Τὸ ποντίκι πετάχτηκε ἀπὸ τὴν τρύπα του, σκαρφάλωσε σὲ μιὰ ρίζα, κατέβηκε ἔπειτα στὸ δρόμο πού περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, καὶ πήδησε μέσα στὴν αὐλακιά, πού εἶχαν χαράξει οἱ ρόδες τῶν ἀμαξιτῶν. Γλίστησε ἀθόρυβα καὶ προχώρησε ἀρκετὰ μέσα ἐκεῖ.

Παραπέρα μιὰ ἑκατοστὴ μέτρα βροῆκε ἓνα βελανίδι καὶ ροκάνισε ἀρκετὸ ἀπ' αὐτό. Ἐπειτα μ' ἓνα πήδημα βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ χώθηκε μέσα σ' ἓνα σωρὸ ξερὰ φύλλα βελανιδιάς. Ἐμεινε ἐκεῖ μέσα πολλὴ ὥρα κρυμμένος καὶ μονάχα, ἂν πρόσεχε κανεὶς, θὰ καταλάβαινε ἀπὸ τὶς σιγανὲς κινήσεις, πὼς κάτω ἀπὸ τὰ φύλλα ὑπῆρχε κάποιον ζῶον.

Τέλος ξαναβροῆκε τὸ ποντίκι. Καθάρισε τὴ γούνα του, ἔτριψε τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ μπροστινά του πόδια καὶ πῆρε τὸ δρόμο νὰ γυρίσῃ στὴ φωλιά του.

Ὁ δρόμος ὅμως κλείστηκε ξαφνικὰ ἀπὸ ἓνα ξερὸ κλαδί, πού εἶχε πέσει ἀπὸ τὰ δέντρα. Σκαρφάλωσε τότε μὲ μεγάλη εὐκίνησια στὸ κλαδί γιὰ νὰ περάσῃ.

Τὴν ὥρα ὅμως αὐτὴ ὁ ποντικὸς ἐνίωσε στὴ ράχη του δυνατὸ πόνο. Μὲ τὰ δυὸ του μπροστινὰ πόδια ἀγκάλιασε τὸ κλαδί, κι ἔπειτα ποντικὸς καὶ κλαδί σηκώθηκαν στὸν ἀέρα. Μιὰ κουκουβάγια ἔτυχε νὰ πετᾷ ἀπὸ πάνω ἀθόρυβα, εἶχε ἰδεῖ τὸν ποντικὸ κάτω

στή γῆ καὶ μὲ τὸ δυνατὸ ράμφος τῆς τὸν ἄρπαξε. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ ποντικὸς εἶχε πιαστῆ δυνατὰ ἀπὸ τὸ κλαδί, τὸ σήκωσε κι αὐτὸ μαζὶ στὸν ἀέρα. Ὅμως ἓνα τέτοιο βάρος ἦτανε γιὰ τὴν κουκουβάγια ἀσυνήθιστο καὶ τὰ παράτησε ὅλα, ποντικὸ καὶ κλαδί.

Τί ἔγινε ὁμως τότε; Τὸ κλαδί ἔσπασε, ἡ κουκουβάγια πέταξε μὲ κραυγές, κουκουβάου, κουκουβάου, κι ὁ ποντικὸς μὲ ματωμένη ράχη ἔπεσε μέσα σ' ἓνα βατιῶνα.

Ἔτσι αὐτὰ συνέβηκαν γρηγορότερα ἀπ' ὅ,τι ἐγὼ σᾶς τὰ διηγιέμαι.

Ὁ ποντικὸς σύρθηκε ἀνάμεσα στ' ἀγκαθερὰ κλαδιά ὡς κάτω στὴ γῆ, προχώρησε στὸν ἀνώμαλο δρόμο καὶ προσπαθοῦσε νὰ φτάσῃ στὴ φωλιά του. Ὅμως δὲν εἶχε δύναμη, καὶ σὲ λίγο ἔπεσε νεκρὸς...

* * *

Τὴν ἄλλη μέρα, μόλις ὁ ἥλιος φώτισε τὸν ἐρημικὸ δρόμο, φάνηκε ὁ ποντικὸς μὲ ματωμένη ράχη μέσα σὲ μιὰ λακκούβα. Οἱ ἀχτίνες τοῦ ἡλίου δὲ μπόρεσαν νὰ τὸν ζωντανέψουν. Ἦταν κοκκαλιασμένος καὶ κρούς. Τὰ δέντρα βούιζαν, τὰ πουλιὰ κελαιδοῦσαν, ἓνας χωρικὸς μὲ τὴν πίπα στὸ στόμα καὶ μ' ἓνα δρεπάνι στὸν ὄμο περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, ἀλλὰ κανεὶς δὲν πρόσεξε τὸν ποντικὸ.

Αὐτὸς κοιτόταν καταγῆς καὶ τὸ πτῶμα του ἄρχισε νὰ μυρίζῃ. Ἔτσι ἔμεινε ἐκεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ἀκόλουθη νύχτα.

Τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν πιά ὁ ἥλιος ἦταν ψηλά, κι ἡ ζέστη ὄλο καὶ δυνάμωνε, ἤρθαν οἱ μύγες καὶ κάθισαν στὴ ματωμένη ράχη τοῦ ποντικοῦ καὶ προσπα-



θοῦσαν νὰ ρουφήξουν τὸ αἷμα του. Ὅλο καὶ περισσότερες μύγες ἔρχονταν καὶ τέλος ὄλο τὸ πτώμα τοῦ ποντικοῦ σκεπάστηκε ἀπ' αὐτές.

Ἐνας σκάθαρος τότε πέρασε πετώντας ἀπὸ κεῖ. Σὲ λίγο γύρισε, κι ἔκανε μεγάλους κύκλους γύρω ἀπὸ τὸ νεκρὸ ποντικὸ. Ἐπειτα κατέβηκε, ἔδιωξε τὶς μύγες, περπάτησε γύρω ἀπὸ τὸ πτώμα καὶ οἱ κόκκινες ρίγες, πὺ εἶχαν τὰ καλύμματα τῶν φτερῶν του, λαμποκοποῦσαν στὸν ἥλιο.

Ὁ σκάθαρος σύρθηκε καὶ χώθηκε κάτω ἀπὸ τὸ πτώμα.

Δὲν πέρασε μισὴ ὥρα κι ἔρχεται ἄλλος σκάθαρος, ὁμοῖος μὲ τὸν πρῶτο, κι ἔπειτα ἕνας ἄλλος ἀκόμη. Κι οἱ δυὸ αὐτοὶ σκάθαροι κρύφτηκαν ὅπως ὁ πρῶτος, κι ἄρχισαν ν' ἀνασκαλεύουν τὸ χῶμα.

Γύρω ἀπὸ τὸ πτώμα ἔβγαινε ὄλο καὶ περισσότερο χῶμα, καὶ ὁ νεκρὸς ποντικὸς ὄλο καὶ βυθιζόταν, ὥσπου στὸ τέλος χώθηκε ὀλότελα μέσα στὸ λάκκο. Οἱ

σκάθαροι αὐτοὶ ἔτσι κάμανε χρέη νεκροθάφτη καὶ σωστά τοὺς ὀνομάζουνε μὲ τ' ὄνομα αὐτό.

Ὅταν πιά δὲ φαινόταν τίποτα ἀπὸ τὸ πτῶμα τοῦ ποντικοῦ, οἱ σκάθαροι βγῆκαν ἔξω, καθαρίστηκαν ἀπὸ τὰ χῶματα κι ἔφυγαν πετώντας.

Ἔτσι ὁ ἀέρας καθαρίστηκε, πού κι ἡ πιὸ εὐαίσθητη μύτη δὲν ἔνιωθε τὴν παραμικρὴ μυρουδιά.

Ὁ ποντικός ἦταν πιά θαμμένος καὶ μπορούσε μέσα στὸ χῶμα νὰ σαπίση, ὅπως κι ἔγινε.

* * *

Μὰ τί εἶναι τὰ γυάλινα μαργαριταράκια πού εἶναι κολλημένα στὸ πτῶμα τοῦ ποντικοῦ; Πάρα πολὺ λεπτά, λαμπερά, γυάλινα βολαράκια βρέθηκαν κολλημένα, ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ σκάθαροι. Στὸ καθένα μέσα κολυμποῦσε ἓνα λεπτὸ σημαδάκι σὰ μιὰ τελεία.

Καὶ ἡ τελεία αὐτὴ μέσα στὸ γυάλινο βολαράκι ὄλο καὶ μεγάλωνε. Ἄν τὰ κοίταζε κανεὶς μὲ φακό, θὰ ἔβλεπε πὼς τὰ σημάδια αὐτὰ κινιῶνταν σιγὰ καὶ ἀργά. Καὶ τὸ νερὸ μέσα στὰ βολαράκια λιγότευε καὶ τὰ σημαδάκια ὄλο καὶ μεγάλωναν.

Τέλος μεγάλωσαν τόσο, πού μόλις χωροῦσαν ἐκεῖ μέσα. Καὶ τώρα κινιόνταν πιὸ δυνατά, καὶ ξαφνικὰ ἔσπασαν τὰ γυάλινα σφαιριδάκια, κι ἀπὸ μέσα ξεπήδησαν μικρὰ σκουληκάκια, τόσο μικρά, πού μόλις μπορούσε κανεὶς νὰ τὰ ἰδῆ. Τὰ σκουληκάκια τώρα κάθονταν ἀπάνω στὸ πτῶμα τοῦ ποντικοῦ πού ὄλο καὶ περισσότερο σάπιζε, χωρὶς ὅμως νὰ σκοτίζονται γι' αὐτό.

Δὲ νιώθανε φαίνεται πόσο μύριζε! Γιατὶ ἄρχισαν νὰ βυζαίνουν τὸ σάπιο κρέας, καὶ νὰ τὸ τρώωνε καὶ νὰ χώνουνται μέσα καὶ ὄλο καὶ περισσότερο.

Κι ὅσο ἔτρωγαν, τόσο γίνονταν χοντρότερα καὶ παχύτερα.

Ἔτσι ὕστερα ἀπὸ λίγες βδομάδες τὰ σκουληκᾶκια φάγανε τόσο πολὺ, καὶ μεγάλωσαν τόσο, πὺ δὲ μπορούσαν νὰ κινήθουν· καὶ τὸ κάτασπρο φορεματάκι τους τὰ στενοχωροῦσε, τοὺς γίνηκε πολὺ στενό.

Πάψανε τότε νὰ τρώωνε. Συρθῆκανε μακριὰ ἀπὸ τὸ νεκρὸ ποντικὸ, προχωρήσανε μέσα στὴ γῆ τρυλώντας τὸ χῶμα μὲ τὸ κεφαλάκι τους, κι ἀφοῦ ἀνοίξανε μιὰ μικρούτσικη σπηλιά, ξαπλώθηκαν ἐκεῖ σὰ νάθελαν νὰ πεθάνουν.

Καὶ τὸ φόρεμά τους, πὺ ἦταν τὸ ἴδιο τὸ δέρμα τους, ἔγινε πολὺ στενόχωρο, καὶ καθὼς ἔκαναν νὰ ξαπλώσουν πιὸ ἀναπαυτικά, ἔσκαζε ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὴν οὐρά. Καὶ τότε φανερώθηκε μέσα στὴ σπηλίτσα ἓνα σκοῦρο ξανθὸ ζῶο, χωρὶς πόδια, χωρὶς κεφάλι, χωρὶς μάτια καὶ στόμα, σὰν ἓνα μικρὸ βαρελάκι.

* * *

Ἔτσι κοιτότανε μέσα στὴ γῆ τὸ σκουληκᾶκι, πὺ εἶχε γίνει σὰ βαρελάκι καὶ δὲν τὸ ἔγνοιαζε γιὰ τίποτε.

Δὲν κατάλαβε πὺς τὰ φύλλα τῶν δέντρων κινδύνισαν, πὺς ἔπεφταν ὕστερα κάτω, οὔτε πὺς οἱ νύχτες γίνονταν ὄλο καὶ πιὸ παγερές.

Ήταν ἐκεῖ μέσα καὶ κοιμόταν καὶ δὲν ἄκουγε τὴ θύελλα, πὺν οὐθλιαζε ἀνάμεσα στὰ δέντρα, τὰ γυμνὰ ἀπὸ φύλλα. Δὲν ἤξαιρε πὺς ἔπεσε χιόνι καὶ τὰ σκέπασε ὄλα. Ὅλον τὸ χειμῶνα τὸ σκουληκάκι κοιμότανε.

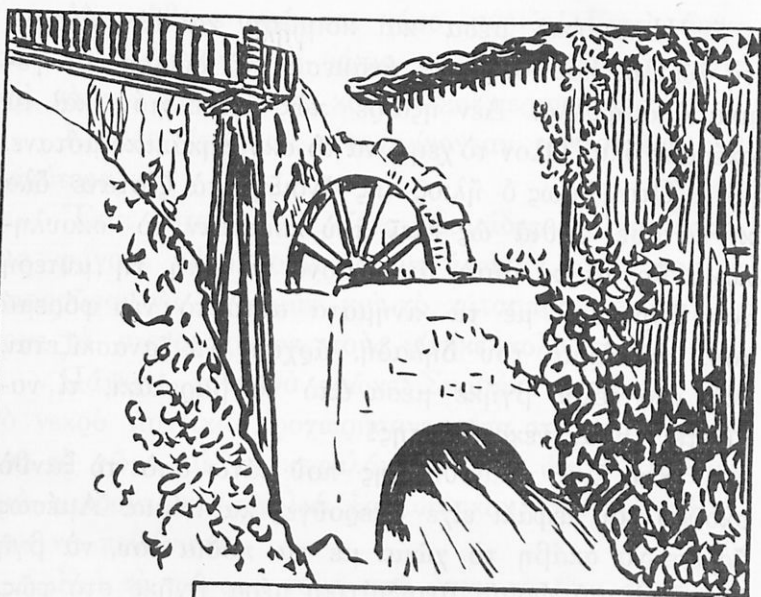
Ὅταν ὁμως ὁ ἥλιος τῆς ἀνοιξης τὰ ζέστανε ὄλα κι ἔφτασε βαθιὰ ὡς ἐκεῖ πὺν κοιμόταν τὸ σκουληκάκι, ἄρχισε κι αὐτὸ ἀνυπόμονα νὰ κινῆ τὴ μυτερή του ἄκρη. Καὶ μὲ τὰ κινήματα αὐτὰ τὸ νέο φόρεμά του, τὸ δέρμα του δηλαδή, ἄρχισε νὰ ξανασκίζεται, καὶ στὸ τέλος βγῆκε μέσα ἀπὸ τὸ βαρελάκι, τί νομίζετε; Ἐνας νεκροθάφτης!

Ναί, ἓνας νεκροθάφτης πὺν κάτω ἀπὸ τὸ ξανθὸ σκοῦρο του κεφάλι εἶχε φτεροῦγες καὶ πόδια. Ἀμέσως ἄρχισε νὰ σκάβη τὸ γῶμα μὲ τὰ πόδια του, νὰ βγῆ ἔξω. Καὶ μιὰ ὥραία ἀνοιξιάτικη μέρα βγῆκε στὸ φῶς, καθαρίστηκε καὶ πέταξε στὸν ἀέρα.

Καταλαβαίνετε τώρα τί πρῶμα ἦταν τὰ μαργαριτάρια, πὺν βρέθηκαν κολλημένα στὸ πτῶμα τοῦ ποντικῶ. Ξαίρετε ποιὸς τὰ εἶχε κολλήσει ἐκεῖ καὶ γιατί οἱ νεκροθάφτες τόσο κουράστηκαν νὰ θάψουν τὸν ποντικῶ!

Ν. Ἐλατος





Σ

Ὁ αῤῷλος ἀγγειοσλάστης.

ΤΙΣ διακοπὲς εἶχα πάει σ' ἓνα χωριό. Πρῶτὶ πρῶτὶ σηκωνόμουν καὶ πήγαινα στὸ δάσος.

Ἦταν ἓνα δάσος ἀπὸ ἔλατα. Στὰ χαμηλώματα ἦταν χωράφια. Καθόμουν στὶς δροσοπηγὲς κι ἔτρωγα, ἔπινα δροσερὸ κρυσταλλένιο νερό, καὶ ξαπλωνόμουν κάτω ἀπὸ τὰ ἔλατα. Ὡ, τί τραγούδια ἔλεγε τὸ μυρωμένο ἀεράκι, καθὼς περνοῦσε ἀπ' τὶς κορφὲς τῶν δέντρων!

Τὶς περισσότερες φορὲς πήγαινα στὸ μύλο. Τὸν

εἶχαν ἀγκαλιάσει κισσοί, ἰτιές ψηλές καὶ λεῦκες ψηλότερες. Στὸ αὐλάκι καὶ γύρω στὴ δεξαμενὴ, εἶχε φυτέψει ὁ μυλωνὰς στὴ σειρὰ λεῦκες, ποὺ φαίνονταν τὸ βράδυ σὰ λιγνοί, ψηλοὶ στρατιῶτες στὴ γραμμὴ.

Καὶ τὰ ἔλατα, ποὺ ἀρχίζανε λίγο πάνω ἀπὸ τὸ μύλο, τὸ βράδυ παίρνανε χίλιες δυὸ μορφές. Ἡ κορφὴ ἐνὸς ἔλατου φαινόταν σὰν κεφάλι λιονταριοῦ. Ὄταν φυσοῦσε ὁ ἄνεμος, ἀνοιγόκλεινε τὸ στόμα του κι ἔκανε πὼς θὰ ὀρμήση ν' ἀρπάξη τὶς ἄλλες κορφές. Ἄλλα φαίνονταν σὰν κοπέλες τοῦ χωριοῦ, κι ἄλλα σὰ γριουῖλες ἀκουμπισμένες στὰ ραβδάκια τους.

Τὸ νερὸ στ' αὐλάκι ξεχείλιζε καμιὰ φορὰ καὶ πλημμυροῦσε τὸ κηπαράκι τοῦ μυλωνᾶ καὶ τὸν τόπο γύρω του, ποὺ ἦταν ἀπὸ κοκκινόχρωμα. Ὄταν ὁ μυλωνὰς διώρθωνε τ' αὐλάκι, τὸ νερὸ κάτω τὸ βύζαινε ἢ γῆ, τὸ κοκκινόχρωμα. Ἐπειτα, σὰν ξεραίνονταν, τὸ κοκκινόχρωμα σκιζόταν ἀπάνω-ἀπάνω σὲ κομμάτια μὲ παράξενα σχήματα σὰν ἀκανόνιστα πιατάκια, κοῦπες καὶ τὰ τέτοια. Μποροῦσε κανεὶς εὐκόλως νὰ τὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὸ ἄλλο χῶμα καὶ νὰ τὰ πάρῃ.

Ἐπαιρνα κι ἐγὼ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ καὶ κοίταξα. Καμιὰ φορὰ παίζοντας ἔφτιανα κηπαράκια καὶ κουβαλοῦσα νερὸ μὲ τὶς παράξενες αὐτὲς κοῦπες, ποὺ γίνονται μόνες τους, ὅταν ἡ ζέστα τοῦ ἡλίου ἐξατιμίζῃ τὸ νερὸ καὶ ξεραίνῃ τὸ χῶμα.

Πηγαινορχόμουν καὶ κουβαλοῦσα νερὸ μὲ τὶς μικρὲς κουπίτσες. Ὄταν αὐτὲς οἱ κουπίτσες ἔλιωναν καὶ γίνονταν λάσπη, πηλός, ἔφτιανα τότε ἀνθρώπια, ζῶα, καλυβοῦλες, βόλους.

Ἔτσι μὲ βροῆκε μιὰ μέρα ὁ δάσκαλός μου νὰ παίζω. Εἶχε ἔρθει κι αὐτὸς στὸ ἴδιο χωριὸ νὰ περᾶσῃ τὶς διακοπές.

— Ἄν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, μοῦ εἶπε, δὲν εἶχαν παρατηρήσει ὅπως καὶ σύ, τὰ παράξενα δοχεῖα ποὺ κάνει ὁ πηλός, ὅταν βραχῆ κι ὕστερα ξεραθῆ, ἴσως ἀκόμα νὰ μὴν εἶχαμε τὰ φλυτζάνια, τὰ πιάτα καὶ τὰ τσουκάλια μας.

— Μά, κύριε, τί σχέση ἔχουν αὐτὰ τὰ κουπάκια μὲ τὰ ὠραῖα μας φλυτζάνια καὶ τὰ πιάτα; τὸν ρώτησα.

— Πᾶμε, μοῦ εἶπε, ν' ἀνεβοῦμε στὸ βουνό, στὸ δάσος. Στὸ δρόμο θὰ σοῦ διηγηθῶ τὴν ἱστορία τους.



Τὸν ἀκολούθησα, κι ὁ δάσκαλός μου εἶπε:

— Ζοῦσαν καὶ στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ἐδῶ ἄνθρωποι. Ζοῦσαν ὁμως, ὅπως ζοῦνε σήμερα οἱ ἄγριοι.

Αὐτοὶ οἱ ἄγριοι δούλευαν πολὺ λιγώτερο ἀπ' ὅσο δουλεύουν σήμερα τὰ παιδιά μας. Κάποτε, ὅπως καὶ σήμερα γίνεται, θὰ εἶχε νὰ βρέξῃ βδομάδες καὶ μῆνες. Στέρεψαν οἱ

πηγές, λιγότεψε τὸ νερὸ στὰ ρυάκια καὶ στὰ ποτάμια, γιὰ τὸ περισσότερο νερὸ τὸ ρουφοῦσε τὸ διψασμένο χῶμα.

Οἱ ἄνθρωποι, ποῦ γιὰ νὰ πιοῦν ἔπρεπε νὰ πᾶνε σὲ μεγάλη ἀπόστασι νὰ βροῦν νερό, ὑπόφεραν ἀπὸ δίψα. Εὐτυχισμένοι ἦταν ἐκεῖνοι ποῦ κατοικοῦσαν κοντὰ σὲ μεγάλες πηγές, ποῦ δὲν εἶχαν στερέψει, ὅπως κι ἐκεῖνοι ποῦ εἶχαν τὴν ἄδεια νὰ παίρνουν νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴ τῶν γειτόνων τους. Μὲ τί ὅμως θὰ κουβαλοῦσαν αὐτοὶ τὸ νερό; Μὲ τίς χοῦφτες; Καὶ πῶς θὰ τὸ ἔπιναν; Πάλι μὲ τίς χοῦφτες; Καταλαβαίνεις πῶς αὐτὸ ἦταν πολὺ δύσκολο. Γιατὶ τὸ νερὸ ξέφευγε μέσα ἀπὸ τὰ δάχτυλα καὶ χυνόταν.

Τώρα, ἂς ὑποθέσουμε πῶς ἓνας ἄντρας καὶ μιὰ γυναῖκα μὲ τὰ παιδιά τους εἶχαν τὴν καλύβα τους ἀπάνω στὸ λόφο. Ἡ γυναῖκα ἀγαποῦσε τὸ παιδάκι της καὶ τοῦ ἔδινε χίλια δυὸ παιγνίδια.

Τοῦ κουβαλοῦσε ἄσπρα βότσαλα ἀπὸ τὸ ποτάμι, καὶ βαλανίδια καὶ καρύδια ἀπὸ τὸ δάσος. Τοῦ ἔφερεν λουλούδια καὶ πλουμιστὰ φύλλα, καὶ χαιρόταν ὅταν τόβλεπε νὰ γελά καὶ νὰ παίξῃ μ' αὐτὰ τὰ παιγνίδια. Θὰ ἤξαιρε ἀκόμα ἡ γυναῖκα αὐτὴ τὰ βατόμουρα καὶ τίς ἀγριοφράουλες καὶ θὰ ἔφερεν στὸ παιδί της. Ὅλο καὶ θὰ συλλογιόταν τί καινούργιο νὰ φέρῃ στὸ μικρὸ της.

Κάποια φορὰ ἡ γυναῖκα αὐτὴ θὰ βρῆκε στὴν ὄχθη τοῦ ρυακιοῦ, σὲ καιρὸ ξηρασίας, κομμάτια ἀπὸ λάσπη, ἀπὸ πηλό, ποῦ τὰ εἶχε στεγνώσει καὶ σκληρύνει ὁ ἥλιος, καὶ θὰ συλλογίστηκε νὰ τὰ πάη αὐτὰ τὰ κουπάκια στὸ παιδί της νὰ παίξῃ. Ὁ μικρὸς θὰ τὰ γέμισε μὲ ἄμμο καὶ θὰ ἔκανε ἓνα σωρὸ παιγνίδια. Ὅταν ἔσπαζαν τὰ κουπάκια, ἡ μητέρα θὰ τοῦ ἔφερεν ἄλλα.

Όταν λιγότεψε τὸ νερό, ἡ γυναῖκα θὰ στοχάστηκε πὼς θὰ μπορούσε νὰ κουβαλήσῃ νερὸ μὲ τὶς κοῦπες ἀπὸ χῶμα. Καὶ πραγματικὰ τὶς γέμισε καὶ πήγαινε στὴν καλύβα τῆς. Ὡσπου νὰ φτάσῃ ὅμως, τὸ περισσότερο νερὸ ρουφήχτηκε ἀπὸ τὸν πηλὸ. Ἐδωσε λοιπὸν στὸ παιδί τῆς τὶς κοῦπες νὰ παίξῃ. Αὐτὸ τὶς πῆρε μὲ χαρὰ, μὰ ἀμέσως ἄρχισε νὰ κλαίῃ, γιατί οἱ κοῦπες, μαλακὲς καθὼς ἦταν, ἔσπαζαν.

Ἡ μητέρα παρατήρησε τὰ κομμάτια καὶ εἶδε πὼς στὸν πηλὸ μέσα βρίσκονται μικρὰ-μικρὰ λιθαράκια καὶ ψηλὸς ἄμμος.

Ἄλλη φορὰ βρῆκε καὶ πηλὸ χωρὶς λιθαράκια καὶ ἄμμο, μαλακὸ καὶ γλιστερὸ σὰν κερί, γλίνα νὰ ποῦμε. Πῆρε λοιπὸν ἓνα μεγάλο βόλο ἀπ' αὐτὴ τὴ γλίνα καὶ τὸν ἐγούβωσε μὲ τὰ χέρια τῆς. Ἐπειτα τὸν ἄφησε στὸν ἥλιο νὰ ξεραθῇ.

Οἱ νέες αὐτὲς κοῦπες ἀπὸ γλίνα κρατοῦσαν πιὸ καλὰ τὸ νερὸ ἀπὸ τὶς κοῦπες, ποὺ εἶχαν γίνει μόνες τους ἀπὸ τὴ λάσπη. Καὶ τώρα ἡ γυναῖκα δὲν ἔπλαθε κοῦπες γιὰ παιγνίδια μόνον τοῦ παιδιοῦ τῆς, ἀλλὰ καὶ ἄλλες μεγαλύτερες γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς. Μέσα σ' αὐτὲς ἔβαζε βατόμουρα, ἀγριοφράουλες καὶ ἄλλους καρπούς. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὐτὴ τῆς ἄρεσε ὅλο καὶ περισσότερο, ἔφτιανε ὅλο καὶ μεγαλύτερες κοῦπες. Τέλος ἔφτιασε μιὰ πολὺ μεγάλη, σὰν κουβά, νὰ εἰποῦμε.

— Μ' αὐτὴ, εἶπε, μπορῶ νὰ κουβαλῶ πολὺ νερό.

Όταν ξεράθηκε ὁ κουβάς, ἡ γυναῖκα πῆγε μ' αὐτὸν στὴν πηγὴ νὰ φέρῃ νερό. Τὸ ἔφερε καὶ ἔπειτα ἔβαλε τὸν κουβά σὲ μιὰν ἄκρη τῆς καλύβας τῆς.

Συλλογιζόταν τὴ χαρὰ τοῦ ἀντρός της καὶ τοῦ παιδιοῦ της, πὺ θάβλεπαν ἓνα τόσο μεγάλο κουβὰ γεμάτο νερό.

Ὅταν ὁμως σὲ λίγο πῆγε νὰ ἰδῆ, βρῆκε τὸν κουβὰ νοτισμένο, μαλακό, καὶ τὸ νερὸ φευγάτο! Τότε θὰ τῆς ἦρθε ἡ ἰδέα νὰ τὸν στεγνώσει καὶ πάλι καὶ γιὰ πὺ γρήγορα τὸν ἔβαλε στὴ φωτιά. Ὁ κουβὰς ξεράθηκε καὶ σιγά-σιγά ἔγινε πυροκόκκινος. Τὸν ἔπιασε τότε μὲ χόρτα, γιὰ νὰ μὴν καῖ, καὶ τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φωτιά, γιὰτὶ φοβήθηκε μήπως σπάσει. Σὰν ἐκρύωσε, τὸν ξαναγέμισε μὲ νερὸ ἀπὸ τὴ βρύση. Τώρα ὁ κουβὰς, δηλαδὴ τὸ κακοκαμωμένο αὐτὸ τσουκάλι, κράτησε τὸ νερὸ περισσότερον καιρό.

Ἀπὸ τότε ἡ γυναῖκα ἔφτιανε μικρὲς καὶ μεγάλες κοῦπες, τσουκάλια μικρὰ καὶ μεγάλα καὶ ἄλλα τέτοια δοχεῖα, καὶ τὰ ἔβαζε στὴ φωτιά καὶ τὰ ἔψηνε.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἀγγειοπλάστρα, καὶ αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἀρχὴ τῶν φλυτζανιῶν, τῶν πιάτων, τῶν τσουκαλιῶν μας.

Ἔτσι μοῦ μίλησε ὁ δάσκαλός μου, καὶ νὰ σὰς πῶ τὴν ἀλήθεια, ποτὲ δὲ θὰ φανταζόμουν πὺς ἀπὸ τὰ παιγνίδια μικροῦ παιδιοῦ μπορεῖ νάχουν τὴν ἀρχὴ τους τὰ πιάτα μας, τὰ φλυτζάνια μας καὶ τὰ τόσα ἄλλα δοχεῖα μας, πὺ κάνουν τόσο εὔκολη τὴ ζωὴ μας!



*Πῶς ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε
νὰ καλλιεργῆ τοὺς δημη-
τριακοὺς καρπούς.*

ΩΣ σκέφτηκαν οἱ ἄνθρωποι νὰ καλλιεργήσουν τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, τὴ σίκαλη, τὸ καλαμπόκι καὶ τοὺς ἄλλους δημητριακοὺς καρπούς; Αὐτὸ ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ ἀγοράκι ἐνὸς μορφωμένου γεωργοῦ. Ὅμως ὁ πατέρας του δὲν εἶχε καιρὸ νὰ τοῦ τὸ ἐξηγήσῃ. Ἦταν ὁ καιρὸς ποὺ θέριζαν, κι ἔπρεπε κι αὐτὸς νὰ θερίσῃ, ν' ἀλωνίσῃ καὶ ν' ἀποθηκέψῃ τὸ σιτάρι του. Ἐπειτα θαρχόταν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ὕστερα πάλι τῆς σπορᾶς.

— Τώρα είναι καιρός για δουλειά, εἶπε ὁ πατέρας. Ὅταν ὁμως περάση τὸ φθινόπωρο κι ἔρθῃ ὁ χειμῶνας καὶ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ καθόμαστε γύρω στὴ φωτιά, τότε θὰ σοῦ εἰπῶ.

Σὰν ἔφτασε ὁ χειμῶνας μὲ τὶς κακοκαιριές, τὶς μεγάλες νύχτες καὶ τ' ἀναμμένο τζάκι, ἓνα βράδυ ὁ πατέρας διηγήθηκε:

— Ξαίρεις πὼς στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ὁ ἄνθρωπος ζοῦσε σ' ἄγρια κατάσταση. Κατοικοῦσε σὲ σπηλιές καὶ ζοῦσε κυνηγώντας ἄγρια ζῶα. Καὶ σήμερα σὲ μερικὰ μέρη τῆς γῆς ζοῦν ἄγριοι.

Ἄκουσε τώρα.

Ἕνας ἄγριος, μιὰ ὥραία μέρα, βγῆκε ἀπὸ τὴ σπηλιά του καὶ τράβηξε στὸ δάσος νὰ κυνηγήσῃ. Γύρισε, γύρισε, χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ σκοτώσῃ τίποτα. Ἦτανε κατακουρασμένος καὶ διψασμένος. Πῆγε κεῖ κοντὰ σ' ἓνα μικρὸ λειβάδι, ποῦ ἔτρεχε νερό. Γονάτισε κοντὰ στὴν πηγὴ, ἔσκυψε κι ἤπνε νερό. Ἐπειτα ξαπλώθηκε νὰ ξεκουραστῇ. Τώρα ὁμως ἄρχισε νὰ πεινάη φοβερὰ. Εἶχε νὰ φάῃ ἀπὸ τὴν περασμένη βραδιὰ καὶ τώρα πάλι ἦτανε κοντόβραδο. Καὶ πὼς νὰ γυρίσῃ νηστικός στὴ σπηλιά του;

Ἐκεῖ κοντὰ του ὀλόγυρα χόρτα πολλὰ ἦτανε φυτρωμένα. Μερικὰ εἶχαν καὶ σπόρους. Στὴν πείνα του ἀπάνω ἄπλωσε κι ἔκοψε σπόρους καὶ τοὺς μάσησε. Μερικοὶ ἦταν πικροὶ καὶ τοὺς ἔφτυσε. Δοκίμασε ἄλλους. Τέλος βρῆκε καὶ μερικοὺς σπόρους, ποῦ τοῦ φάνηκαν νόστιμοι καὶ ὥραιοι. Ἐφαγε ἀπ' αὐτοὺς ἀρκετούς. Ἦταν σιτάρι. Ἐκοψε ὅσα περισσότερα στά-

για μποροῦσε καὶ κίνησε γιὰ τὴ σπηλιά του. Ἐκεῖ τὸν περίμενε ἡ γυναῖκα του καὶ θὰ τῆς πῆγαινε κι αὐτῆς νὰ φάη σπόρους, ἀφοῦ δὲν εἶχε νὰ τῆς πᾶη κυνήγι.

Ὅσπου νὰ φτάση στὴ σπηλιά του, μισοχόρτασε καὶ δὲν ἔτρωγε πιά λαίμαργα. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ τοὺς διαλέγη. Παρατήρησε κιόλας πὼς οἱ ὄρμιοι καὶ σκληροὶ ἦταν πιὸ νόστιμοι καὶ πιὸ χορταστικοί. Ἔπειτα πρόσεξε πὼς αὐτοὶ καθαρίζονταν κι εὐκολώτερα.

Ὅταν ἔφτασε στὴ σπηλιά του, τοῦ εἶχαν μείνει ἀρκετοὶ σπόροι καὶ τοὺς ἔδωσε στὴ γυναῖκα του.

Κάθησαν στὴν εἴσοδο τῆς σπηλιάς καὶ τοὺς ἔφαγαν μ' εὐχαρίστηση. Ὁ ἄντρας εἶπε πὼς τὴν ἄλλη μέρα θὰ πῆγαινε πάλι στὸ λιβάδι, νὰ φέρη πιὸ πολλοὺς σπόρους. Ἡ γυναῖκα του τὸ βρῆκε καλὸ. Ὅμως τὴν ἄλλη μέρα ξέσπασε δυνατὴ μπόρα καὶ κατάλαβαν πὼς σὲ λίγο ἔρχεται ὁ χειμῶνας.

Τώρα ἔπρεπε νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ τὸ χειμῶνα. Εἶχαν νὰ μαζέψουν ξερὰ φύλλα γιὰ νὰ στρώσουν τὴ σπηλιά τους· νὰ κυνηγήσουν ἀγρίμια καὶ νὰ τοὺς πάρουν τὶς γοῦνες τους νὰ σκεπάζονται τὸ χειμῶνα. Ἔτσι ἀπὸ τὴν πολλὴ δουλιὰ κι ἀπὸ τὸ φόβο ποὺ εἶχαν γιὰτὶ κόντευε ὁ χειμῶνας, ξέχασαν τοὺς σπόρους.

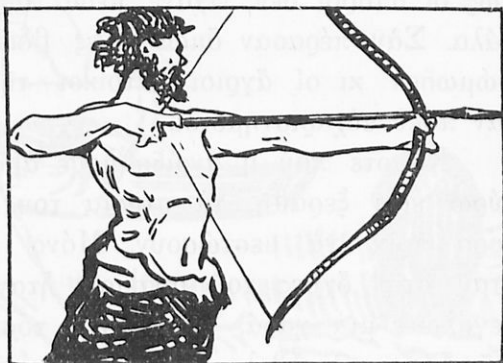
* * *

Πέρασε ὁ χειμῶνας κι ἦρθε ἡ ἀνοιξη κι ἔπειτα τὸ καλοκαίρι. Ἐξω ἡ πλάση ὅλη σκεπάστηκε μὲ γρασίδι, ποὺ σιγὰ-σιγὰ μεγάλωσε καὶ ἀνθίσε, ἔπειτα

ἔδεσε σπόρους καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἄρχισε νὰ κιτρινίζη καὶ νὰ ξεραίνεται.

Οἱ κάτοικοι τῆς σπηλιᾶς ζοῦσαν ὅπως πάντα μὲ

κυνήγι καὶ καρ-
ποὺς ἀπὸ τὸ
δάσος. Μιὰ βρα-
διὰ πού γύρισε
ὁ ἄντρας ἀπὸ
τὸ δάσος, ἡ γυ-
ναῖκα του τὸν
πρόφτασε μὲ
φωνὲς χαρᾶς.



Κι ὅταν μπῆ-
κε στὴ σπηλιά, τούδειξε μιὰ καλὴ χερσιὰ στάχια, πού
εἶχε κόψει καὶ τοῦ ἐξήγησε πὼς τὰ εἶχε βρῆ ἀνά-
μεσα σ' ἄλλα χόρτα στὴ σπηλιά τους ἀπέξω.

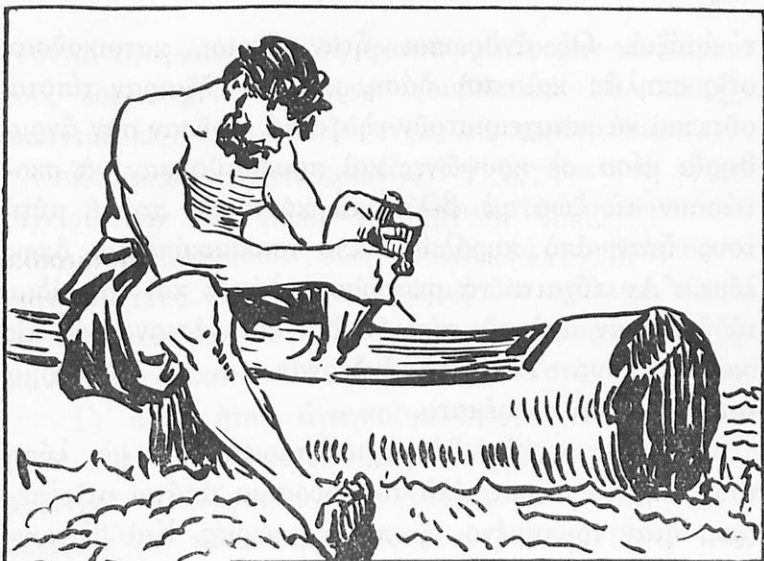
Τότε δὲν εἶχαν καταλάβει πὼς βρέθηκαν φυτω-
μένα στάχια στὴ σπηλιά τους κοντά. Μὲ τὸν καιρὸ
ὅμως κατάλαβαν πὼς φύτρωσαν αὐτά, ἐκεῖ πού τοὺς
εἶχαν πέσει σπόροι, πρὶν νὰ ἔρθῃ ὁ χειμῶνας.

Τί ἔκαμαν τότε; Μάζεψαν ὅσο μπορούσαν πε-
ρισσότερα στάχια, ἔβγαλαν τοὺς σπόρους καὶ κοντὰ
νάρθη πάλι ὁ χειμῶνας τοὺς σκόρπισαν στὸ ἔδαφος.
Τὴν ἀνοιξὴ πόσο χάρηκαν ὅταν εἶδαν τὸ γρασίδι
νὰ φυτρώνῃ. Γρήγορα ὅμως παρατήρησαν πὼς δὲν
ἦταν τὸ γρασίδι πού περίμεναν. Πρόσεξαν τότε καλύ-
τερα κι εἶδαν πὼς εἶχαν φυτρώσει ἄλλα χορτάρια, κι ἔπνι-
γαν τὰ φυταδάκια τοῦ σιταριοῦ. Ξερίζωσαν λοιπὸν τὴ
χλόη κι ἄφησαν μόνο τὰ φυτὰ τοῦ σιταριοῦ.

Μὲ τὸν καιρὸ τὰ εἶδαν νὰ μεγαλώνουν πολὺ, καὶ στὴν κορυφὴ τους ψηλὰ νὰ παρουσιάζονται τὰ στάχια καὶ χάρηκαν. Δοκίμασαν νὰ φᾶνε, μὰ εἶδαν πὼς οἱ σπόροι δὲν εἶχανε μέσα παρὰ ἓνα ὑγρὸ σὰ γάλα. Σὰν πέρασαν ὅμως λίγες βδομάδες τὰ στάχια ψώμωσαν κι οἱ ἄγριοι κάτοικοι τῆς σπηλιᾶς ἔμειναν πολὺ εὐχαριστημένοι.

Κάποτε πού ἡ ἀνοιξη ἦρθε ἄβροχη κι ὁ τόπος γύρω εἶχε ξεραθῆ, τὰ στάχια τους κιτρίνισαν γρήγορα πρὶν νὰ μεστώσουν. Μόνο τὸ γρασίδι πού ἦταν στίς ὄχθες τοῦ ρουακιῦ ἦταν ὀλοπράσινο καὶ μεγάλωνε μιὰ χαρά, γιατί στὴν τόση ζέστη εἶχε νὰ πῆ ὅσο νερὸ ἤθελε. Τὸ παρατήρησαν οἱ ἄνθρωποι αὐτὸ καὶ κατάλαβαν τί ἤθελε τὸ γρασίδι τους. Πῆραν κοῦπες, πὺν τίς εἶχαν κάμει ἀπὸ κρανία ζῶων, τίς γέμισαν μὲ νερὸ καὶ πότισαν μ' αὐτὲς τὸ γρασίδι τους.

Αὐτὸ ἔκαναν κάθε μέρα καί, τί χαρά! Τὸ γρασίδι ζωντάνεψε, πῆρε τὸ ζωηρὸ πράσινο χροῶμα του καὶ τὰ στάχια ἔγιναν μεγαλύτερα ἀπὸ κεῖνα πὺν φύτρωναν μόνα τους καὶ οἱ σπόροι νοστιμώτεροι. Μὲ τὸν καιρὸ κατάλαβαν πὼς ἔπρεπε νὰ σκάψουν καὶ νὰ σπέρνουν τοὺς σπόρους, κι ἔτσι σιγὰ-σιγὰ, ἀπὸ τὸ ἀγριοσίταρο, ἔγινε τὸ ἡμερο σιτάρι, πὺν σήμερα τρωῶμε, κι οἱ ἀγριάνθρωποι ἔγιναν κι αὐτοὶ ἡμεροὶ καὶ ἀκούραστοι γεωργοί.



Τ *ὁ αρωάλορας τοῦ ἀύλοκινήλου.*

Α ΤΟΣΑ καὶ τόσα πράματα πὸ μᾶς εὐκολύνουν τὴ ζωὴ, κάποια ἐποχὴ δὲν ὑπάρχανε. Ἔτσι κάποια περασμένη, πολὺ μακρινὴ ἐποχὴ, οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχαν καθόλου ἀμάξια. Τότε κανεῖς δὲ μπορούσε οὔτε νὰ τὰ φανταστῇ. Τόσο παλιὰ εἶναι ἡ ἐποχὴ αὐτή! Λίγες χιλιάδες χρόνια, δυό-τρεις, εἶναι περασμένες ἀπὸ τότε πὸ ὁ ἄνθρωπος μεταχειρίστηκε τ' ἀμάξια. Φυσικὰ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα ἀμάξια ἦταν πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ σημερινά.

Μιὰ φορὰ κι ἕναν καιρὸ λοιπόν, δὲν ὑπάρχανε

τ' ἀμάξια. Οἱ ἄνθρωποι ἦταν ἄγριοι, κατοικοῦσαν στίς σπηλιές καὶ στὰ δάση, καὶ δὲν ἤξαιραν τίποτα, οὔτε καὶ νὰ μεταχειριστοῦν τὴ φωτιά. Ζοῦσαν σὰν ἄγρια θηρία μέσα σὲ κρουσῶνες καὶ προσπαθοῦσαν νὰ σκοτώσουν τὰ ζῶα μὲ βέλη καὶ κοντάρια, πού ἡ μύτη τους ἦταν ἀπὸ πυρόλιθο, ἀπὸ τσακμακόπετρα, ὅπως λέμε. Ἐὰν τύχαινε νὰ σκοτώσουν λάφια καὶ ζαρκαδία, τὰ ἔπαιρναν ἀπὸ τὰ πίσω πόδια καὶ τάσερναν ὡς τίς σπηλιές τους. Ἐκεῖ τὰ ἔγδερναν καὶ μὲ τὸ δέρμα τους ἔφτιαναν φορέματα.

Πολλὲς φορὲς θὰ εἶχαν παρατηρήσει μὲ λύπη τους πὼς τὸ δέρμα, ἀπὸ τὸ σούρσιμο ἀπάνω στίς πέτρες, ἦταν τρυπημένο σὲ πολλὲς μεριές. Καὶ βλέποντας τίς τρύπες κατάλαβαν πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ σέρνουν κάτω τὰ σκοτωμένα ζῶα. Δοκίμασαν λοιπὸν νὰ τὰ βάλουν ἀπάνω σὲ κλαδιὰ σκεπασμένα μὲ πολλὰ φύλλα, κι ἔτσι νὰ τὰ πηγαίνουν στὴ σπηλιά τους.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔκαναν τὸ πρῶτο ἔλκηθρο, γιὰ νὰ μεταφέρουν τὸ κυνήγι τους. Πολλὲς φορὲς ὅμως ὅταν ἡ ἀπόσταση ἦτανε μακρινή, σπάζανε τὰ κλαδιὰ καὶ σκορπίζονταν τὰ φύλλα, καὶ τὰ σκοτωμένα ζῶα πέφτανε κάτω, προτοῦ νὰ φτάσουν στὴ σπηλιά. Τότε οἱ ἀρχέγονοι αὐτοὶ ἀμαξάδες κόβανε ἄλλα κλαδιὰ, τάστρωναν μὲ φούντες ἀπὸ δέντρα, φόρτωναν ἐπάνω τὸ κυνήγι τους, κι ἔξακολουθοῦσαν τὸ δρόμο τους. Φανταστῆτε τί κόποι καὶ τί ἰδρωῶτες χρειάζονταν, ὅταν ἦταν ἀνήφορος ἢ τὸ ἔδαφος πολὺ ἀνώμαλο!

Ἀργότερα ἔμαθαν οἱ ἄνθρωποι νὰ μεταχειρί-

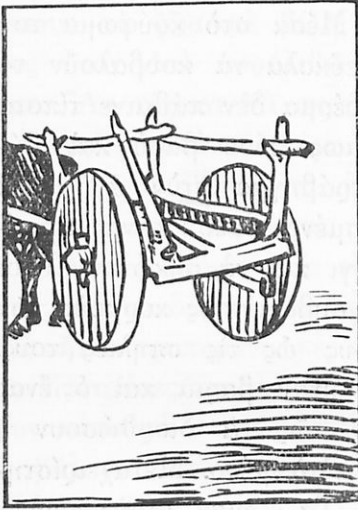
ζουνται τὴ φωτιά. Μὲ τὴ φωτιά κατάφεραν νὰ κάνουν τοὺς κορμούς τῶν δέντρων γουβωτούς, σὰ σκαφίδι, καίοντας λίγο-λίγο καὶ ξύνοντας τὸ καμένο μέρος.

Τώρα πού εἶχαν σκαφίδι, δὲν ἄργησαν νὰ τὸ μεταχειριστοῦν καὶ γι' ἀμάξι. Μέσα στὸ κούφωμα τοῦ σκαφιδιοῦ μποροῦσαν πιὸ εὐκόλα νὰ κουβαλοῦν τὰ κυνήγια τους. Κανένα πιά δέρμα δὲν πάθαινε τίποτα καὶ δὲ χανόταν ἄδικα. Ὅμως πόσο βαρὺ καὶ δύσκολο ἦταν καὶ πάλι τὸ τράβηγμα στὸν ἀνήφορο!

Γι' αὐτὸ ἦταν ἀναγκασμένοι φυσικὰ νὰ πηγαίνουν πολλοὶ μαζί στὸ κυνήγι καὶ νὰ σηκώνουν ὅλοι μαζί καὶ νὰ σέρνουν τοὺς γουβωμένους κορμούς τῶν δέντρων μὲ τὰ κυνήγια τους ὡς τὶς σπηλιές τους. Καὶ πάλι ὅμως ἡ δουλειὰ ἦταν βαριά καὶ ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο συλλογίζονταν πῶς νὰ διορθώσουν ἢ ν' ἀλλάξουν τὸ μεταφορικὸ αὐτὸ μέσο. Μεταχειρίστηκαν λοιπὸν τὰ ἄλογά τους. Τὰ ἔξευαν στοὺς σκαφιδωτοὺς κορμούς, καμιὰ φορὰ ἔμπαιναν καὶ οἱ ἴδιοι μέσα, καὶ τὰ ἄλογα ἔσερναν κυνήγι καὶ κυνηγό.

Αὐτὸ ἦταν πολὺ βολικὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Τὸν γλύτωνε ἀπὸ πολλοὺς κόπους. Ὅμως τὸ ἄλογο ἀγκομαχοῦσε καὶ ἴδρωνε καὶ σὲ πολλὰς μεριές, ὅπου τὸ δάσος ἦταν πυκνὸ, ἀναγκαζόταν νὰ σταματᾷ. Κι ἂν τύχαινε καὶ κανένα μεγάλο λιθάρι στὸ δρόμο, τότε ὁ πρωτόγονος ἐκεῖνος ἀμαξᾶς ἔπρεπε νὰ κατέβῃ, νὰ ξεφορτώσῃ τὸ ἔλκηθρο, νὰ τὸ μεταφέρῃ ὁ ἴδιος πέρα ἀπὸ τὸ λιθάρι, νὰ μεταφέρῃ καὶ τὸ κυνήγι. Ἐπειτα πάλι ξαναφόρτωνε τὸ ἔλκηθρο καὶ ξανάζευε τὸ ἄλογο. Ἄλλο λιθάρι πιὸ πέρα, ἄλλα βάσανα.

Οί πέτρες στὸ δρόμο ἦταν τὰ μεγαλύτερα ἐμπόδια. Ἄν τύχαινε ὅμως τὸ ἔλκηθρο νὰ περάσῃ ἀπάνω ἀπὸ κανένα κυλινδρικό κομμάτι ἀπὸ ξύλο, τότε προ-



χωροῦσε πολὺ πῖο εὐκολα. Κι ἂν τύχαινε πάλι νὰ περάσῃ ἀπάνω ἀπὸ πολλὰ τέτοια κομμάτια ξύλα κυλινδρικά, κοντὰ τὸ ἓνα στ' ἄλλο, τότε ἡ δουλειὰ πήγαινε ἀκόμη καλύτερα.

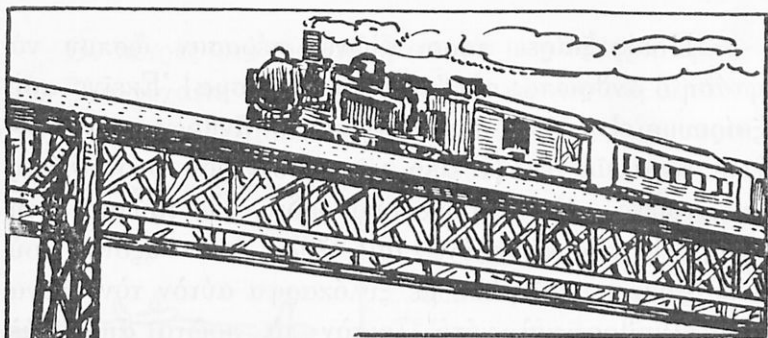
Αὐτὸ ἔκανε τὸν ἀγριάνθρωπο νὰ στοχαστῆ:

— Νά ὁ δρόμος!
Μὰ πῶς θὰ γίνῃ; Ἄπο τὴ μιὰ σκέψη στὴν ἄλλη, στὸ τέλος ἀποφάσισε νὰ

στρογγυλέψῃ καλὰ δυὸ κομμάτια ἀπὸ κορμούς δέντρων καὶ νὰ τοὺς παίρνῃ μαζί του μέσα στὸ ἔλκηθρο, κι ὅταν ὁ δρόμος ἦταν ἀνώμαλος, νὰ τοὺς τοποθετῆ ὀριζόντια, κι ἔτσι νὰ κυλᾷ ἀπάνω τους τὸ ἔλκηθρο. Τὸ δοκίμασε καὶ πραγματικὰ κατάφερε νὰ πηγαίνῃ καὶ νὰ γυρίξῃ ἀπὸ τὸ κυνήγι του πῖο εὐκολα καὶ μὲ λιγώτερο κόπο. Μὲ τὸν καιρὸ συλλογίστηκε πῶς καλύτερα θὰ ἦτανε νὰ κυλοῦν οἱ δυὸ κύλινδροι σ' ὅλο τὸ δρόμο. Ἄλλὰ πῶς νὰ τὸ κάμῃ; Τὸ προῶμα ἦταν εὐκόλο στὴ σκέψη, ἀλλὰ δύσκολο στὴν πράξη. Κάτι κατάφερε, ὅταν ἔκανε τὸ σκαφίδι γλιστερό. Μὰ ἔπρεπε νὰ κἀνῃ καὶ τοὺς κυλίνδρους νὰ κυλοῦν μαζί.

Ποιός ξαίρει πόσοι αἰῶνες πέρασαν ὥσπου νὰ φτάσῃ ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα! Ἐκεῖνο πὺν ξαίρουμε εἶναι πὼς σὰν ἀπόχτησε ὁ ἄνθρωπος πιδό τέλεια ἐργαλεῖα, ἔκοψε ἀπὸ κορμὸ δέντρου δυὸ πλάκες κυλινδρικές, σὰ νὰ ποῦμε δυὸ ρόδες. Τὶς τρύπησε στὴ μέση, τὶς πέρασε σ' ἓνα ἴσιο ξύλο, στὸν ἄξονα, πὺν λέμε σήμερα, κάρφωσε μὲ ξυλόκαρφα αὐτὸν τὸν ἄξονα στὸ ἔλκηθρο καὶ νάτο λοιπὸν τὸ πρῶτο ἀμάξι μὲ ρόδες!

Ἐξεψε ἔπειτα τ' ἄλογά του, ἀνέβηκε κι ὁ ἴδιος ἀπάνω καί... ἔχετε γειὰ παλιὰ βάσανα! Τὸ ἀμάξι κυλοῦσε μιὰ χαρά! Αὐτὸ ἦταν λοιπὸν ὁ προπάτορας τῶν σημερινῶν ἀμαξιῶν, τῶν αὐτοκινήτων μὲ τὰ ὠραῖα χρώματα καὶ τῶν σιδηροδρόμων μὲ τὰ πολλὰ βαγόνια!



Σ *Τὸ ταξίδι τοῦ Παυλῆ.*

ΤΟ σχολειὸ στὸ Λευτεροχώρι κείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἔγινε μάθημα. Τὴν ὥρα ποὺ μπῆκε ὁ δάσκαλος στὴν τάξη, βρῆκε τὰ παιδιά μαζεμένα γύρω στὸν Παυλῆ, τὸ «μηχανικό»,—ὅπως τὸν ἔλεγαν—νὰ τὸν ἀκοῦνε μὲ μεγάλη προσοχή. Μόλις εἶδαν τὸ δάσκαλό τους φώναξαν ὅλα μ' ἓνα στόμα:

— Ἦρθε ὁ Παυλῆς ἀπὸ τὸ ταξίδι.

— Καλῶς μᾶς ἦρθε, ἀπάντησε ὁ δάσκαλος.

Ὁ Παυλῆς δὲν ἦτανε μηχανικός, ἦτανε μαθητῆς κι αὐτός, ἓνα παιδί ὡς δώδεκα χρονῶν, ὅλο καλοσύνη καὶ προθυμία. Τὰ παιδιά τὸν εἶχανε βγάλει «μηχανικό», γιατί ὅλο καὶ μαστόρευε. Τζάμι τοῦ σχολειοῦ ἔσπαζε, ὁ Παυλῆς νὰ τὸ περάσῃ. Θρανό ξεκαρφωνόταν, ὁ Παυλῆς νὰ τὸ καρφώσῃ. Ἡ στέγη

ἔσταξε μὲ τὰ πρωτοβρόγια, ὁ Παυλῆς νὰ τὴ διορθώσῃ. Ἔτσι τοῦ βγήκε τ' ὄνομα. Τοῦ Παυλῆ ὅμως δὲν τοῦ κακοφαινόταν τὸ παρατσούκλι. Ἦξαιρε πὼς δὲν τοῦ τόλεγαν περιπαιχτικά. Ἐπειτα κι ὁ ἴδιος καμιὰ φορὰ συλλογιόταν:

— Ἄμα μεγαλώσω, μηχανικὸς θὰ γίνω. Γιατί λοιπὸν νὰ τοῦ κακοφανεῖ, ἂν τοῦ τὸ φώναζαν ἀπὸ τώρα;

Ὁ Παυλῆς εἶχε ἓνα θεῖο, πού δούλευε στοὺς σιδηροδρόμους. Κάθε πού περνοῦσε ὁ θεῖος του μὲ τὸ τραῖνο ἀπὸ τὸ σταθμὸ, πού ἦσαν στὸ χωριό τους κοντά, ὁ Παυλῆς τὸν παρακαλοῦσε:

— Θεῖε, πάρε με ταξίδι...

Πῆς πές, τὸ κατάφερε. Ὁ θεῖος του μιὰ μέρα τοῦ εἶπε χαμογελώντας:

— Ἀκουσε δῶ, αὔριο πού θὰ γυρίζω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη γιὰ τὴν Ἀθήνα, νάσαι ἔτοιμος γιὰ τὸ ταξίδι.

Τὴν ἄλλη μέρα καθὼς μπῆκε ὁ Παυλῆς στὸ βαγόνι, ὁ θεῖος φώναξε σ' ἓναν κύριο:

— Κύριε Ἀρχιμύδη, παράλαβε τὸν ἀνιψιό μου. Ἄμα μεγαλώσῃ θὰ γίνῃ μηχανικὸς. Θὰ σὲ ζαλίση ρωτώντας τί εἶναι τοῦτο καὶ τί εἶναι τ' ἄλλο. Ἄν δὲ βαριέσαι, λέγε του.

— Μετὰ χαρᾶς σου, ἀπάντησε ὁ κύριος αὐτός. Ἐπειτα ἡ μηχανὴ σφύριξε καὶ τὸ τραῖνο ξεκίνησε.

Σὲ μιὰ βδομάδα ὁ Παυλῆς γύρισε πίσω στὸ χωριό του.

— Τί νέα, Παυλή; Τί νέα, μηχανικέ; Πῶς τὰ πέρασες στὸ ταξίδι; τὸν ρωτοῦσαν τὰ παιδιά, πού

καθένα ἤθελε νάχη κι αὐτὸ ἓνα θεῖο στὸ σιδηρόδρομο γιὰ νὰ τὸ πάρη ταξίδι.

Κι ὁ Παυλῆς, καλὸς καὶ πρόθυμος καθὼς ἦταν, δὲν πρόφταινε νὰ λήη.

Σὰ μπῆκε ὁ δάσκαλος στὴν τάξη, ἓνα παιδί τὸν ρώτησε:

— Κύριε, νὰ μᾶς πῆ ὁ Παυλῆς γιὰ τὸ ταξίδι του;

— Γιατί ὄχι; ἀποκρίθηκε ὁ δάσκαλος.

Ὁ Παυλῆς ἄλλο πού δὲν ἤθελε. Χωρὶς νὰ χάση στιγμή, ἄρχισε νὰ διηγείται:

— Τὸ τραῖνο ξεκίνησε σιγά-σιγά, καὶ καθὼς βγῆκε ἀπὸ τὸ σταθμὸ ἄρχισε νὰ τρέχη ὄλο καὶ πιὸ γρήγορα. Ἐγὼ κοίταξα ὄλο ἔξω. Ἐκεῖ πού κοίταξα ἔξω, βλέπω ὄλο μεμιᾶς τὰ τηλεγραφόξυλα, πού στέκονται πλάϊ στὴ γραμμή, νὰ φεύγουν πρὸς τὰ πίσω. Περνάει ἓνα, περνάει δεύτερο, περνάει τρίτο, κι ὄλο πιὸ γρήγορα. Μὰ μόνο τὰ τηλεγραφόξυλα; Καὶ τὰ δέντρα καὶ τὰ βράχια καὶ τὰ σπίτια, ὅλα φεύγουν πρὸς τὰ πίσω. Ἐνα κοπάδι πρόβατα ἔβροσκε ἐκεῖ παρακάτω. Δὲν προφταίνω νὰ τὸ ἰδῶ, φεύγει κι αὐτό. Κι ὁ τσοπάνος, ἀκουμπισμένος στὴν ἀγκλίτσα του, φεύγει κι αὐτός, χωρὶς νὰ κουνήη τὰ πόδια του.

Ἄκουύ τότε κάποιον νὰ λήη:

— Πάει-πάει καὶ πίσω δὲν κοιτάει. Τί εἶναι;

Γυρίζω καὶ βλέπω τὸν κύριο Ἀρχιμήδη πού μοῦχε συστήσει ὁ θεῖος μου καὶ πού τὸν εἶχα λησμονήσει. Χαμογελοῦσε.

— Αὐτὰ φεύγουν καί... μεῖς πᾶμε στὴν Ἀθήνα, εἶπε.

Γέλασα κι ἐγώ. Ἔκαμα νὰ σηκωθῶ γιὰ νὰ βλέπω ἔξω, μὰ ξανακάθησα. Εἶχε κιόλας σκοτεινιάσει. Γυρίζω νὰ ἰδῶ τὸ συνταξιδιώτη μου, μὰ δὲ μποροῦσα νὰ τὸν διακρίνω. Ἦταν κατασκότεινα.

— Σὰ νύχτα! μοῦ ξέφυγε ἕνας λόγος.

— Ναί, ἀποκρίθηκε ὁ κύριος Ἀρχιμῆδης, μὰ τώρα... θὰ ξημερώση.

Δὲν πρόφτασε νὰ τὸ πῆ καὶ ξαναβγήκαμε στὸ φῶς.

— Φοβήθηκες; μὲ ρώτησε. Διαβήκαμε μιὰ σήραγγα, εἶπε. Τώρα θὰ διαβοῦμε κι ἄλλη. Κοίταξε κεῖ ἀντίκρου στὸ βουνό.

Κοίταξα κι εἶδα μιὰ τρύπα κατάμαυρη, μιὰ ποντικότρυπα. Ὅσο τὴν κοίταζα, τόσο μεγάλωνε. Σὲ λίγο χωθήκαμε μέσα. Ξανασκοτείνιασε. Αὐτὴ θάτανε μεγαλύτερη, γιὰτὶ κάναμε πιὸ πολλὴ ὥρα μέσα. Καὶ πῶς μύριζε τὸ κάρβουνο τῆς μηχανῆς!

— Μὰ γιὰτί φτιάχνουν τὶς σήραγγες; ρώτησα.

— Γιὰ νὰ γλυτώνουν τὶς βόλτες στὰ βουνά, μοῦ ἀπάντησε.

Καθὼς κοίταζα πέρα στὸ βουνό, βλέπω μιὰ σειρὰ κάγκελα.

— Τί κάγκελα εἶναι κεῖνα;

— Μιὰ γέφυρα, μιὰ πολὺ μεγάλη γέφυρα. Τὴ λένε «Γέφυρα τῆς Παπαδιᾶς». Ἀπὸ πάνω θὰ περάσουμε. Ἐκεῖ ποὺ κοίταζα, τὸ τραῖνο σταμάτησε. Ὁ κύριος Ἀρχιμῆδης ξαφνιασθήκε. Αὐτό, φαίνεται, δὲν τὸ περίμενε.

— Μπά, εἶπε, σταθήκαμε. Τί συμβαίνει;

Ἄνοιξε τὴν πόρτα τοῦ βαγονιοῦ καὶ πήδηξε ἔξω.

Σὲ λίγο γύρισε καὶ μοῦ ἐξήγησε τί εἶχε συμβῆ. Δὲν ἦταν τίποτα σπουδαῖο. Χώματα εἶχαν πέσει στὴ γραμμὴ ἀπὸ τὶς πολλὰς βροχὰς καὶ τώρα τὰ ἔβγαζαν. Μόνο πὺν θὰ καθυστερήσουμε μισὴ ὥρα.

— Θέλεις, μὲ ρώτησε, νὰ πᾶμε νὰ σοῦ δεῖξω τὴ γέφυρα ἀπὸ κοντά;

Κατέβηκα καὶ προχωρήσαμε πάνω στὴ γραμμὴ. Σὲ λίγο φτάσαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ γεφυριοῦ. Πόσο μεγάλο ἦταν! θαρροῦσα πὺς ἡ ἄλλη ἄκρη τοῦ ἦταν τόσο στενὴ πὺν δὲ θὰ χωροῦσε τὸ τραῖνο νὰ περάσῃ.

— Εἶναι τριακόσια πενήντα μέτρα τὸ μᾶκρος του, μοῦ εἶπε ὁ σύντροφός μου.

Ἐπειτα πήραμε μιὰ γιδόστρατα καὶ κατεβήκαμε στὴ ρεματιὰ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι. Στὴ μέση τὸ στηρίζει ἓνας θεόρατος στύλος.

— Τὸν βλέπεις αὐτὸν τὸ στύλο; μοῦ λέει. Εἶναι ἑβδομήντα πέντε μέτρα ψηλός!

Πήγαμε κοντὰ στὴ βάση του καὶ κοίταξα. Τί νὰ ἰδῶ! Αὐτὸς ὁ ψηλὸς στύλος, πὺν βαστοῦσε ἀπάνω του ὅλη τὴ γέφυρα, δὲ στηριζόταν παρὰ πάνω σ' ἓνα μεγάλο σιδερένιο καρούλι.

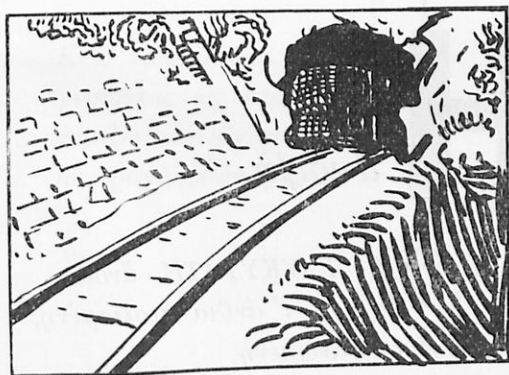
— Καὶ δὲν κουνιέται; διάκοψε τὸν Παυλὴ ἓνα παιδί.

— Μὰ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα βάζουν τὸ καρούλι, γιὰ νὰ κουνιέται. Ὁ κύριος Ἀρχιμήδης μοῦ ἐξήγησε πὺς τὸ καλοκαίρι μὲ τὴ ζέστη ἡ γέφυρα μακραίνει λιγάκι καὶ τὸ χειμῶνα κονταίνει. Ἄν δὲν ἦταν λοιπὸν τὸ καρούλι νὰ παίζῃ λίγο ὁ στύλος, στὸ τέλος θὰ στράβωνε καὶ θάγερνε, κι ἡ γέφυρα θὰ γκρεμιζόταν. Στὶς

μεγάλες γέφυρες ὅλοι οἱ σιδερένιοι στύλοι ἔχουν καρούλια καὶ κάτω ποὺ στηρίζονται στὴ γῆς, κι ἄπάνω ποὺ ἀκουμποῦν στὴ γέφυρα.

Αὐτὰ κι ἄλλα πολλὰ εἶπε ὁ Παυλῆς κι ἔδειξε στοὺς συμμαθητές του διάφορες φωτογραφίες ἀπὸ σιδηροδρόμους καὶ γεφύρια καὶ σήραγγες, ποὺ τοῦ τὶς εἶχε χαρίσει ὁ κύριος Ἀρχιμήδης, ὅταν ἀποχωρίστηκαν στὴν Ἀθήνα.

— Γειά σου, Παυλή, τοῦ εἶχε πεῖ τότε, καὶ σὰ μεγαλώσης θὰ γίνουμε συνάδελφοι. Κι ἐγὼ μηχανικὸς εἶμαι.





Η

ἄνοιξη.

*Ἡ ΓΛΥΚΥΤΑΤΗ ἄνοιξη
μὲ τ' ἄνθια στολισμένη,
ροδοστεφανωμένη
τῆ γῆ γλυκοτηράει.*

*Κι ἡ γῆ τῆ χλόη ντύνεται,
τὰ δάση τῆς ἰσκιώνουν,
τὰ κρούα χιόνια λιώνουν,
ὁ οὐρανὸς γελάει.*

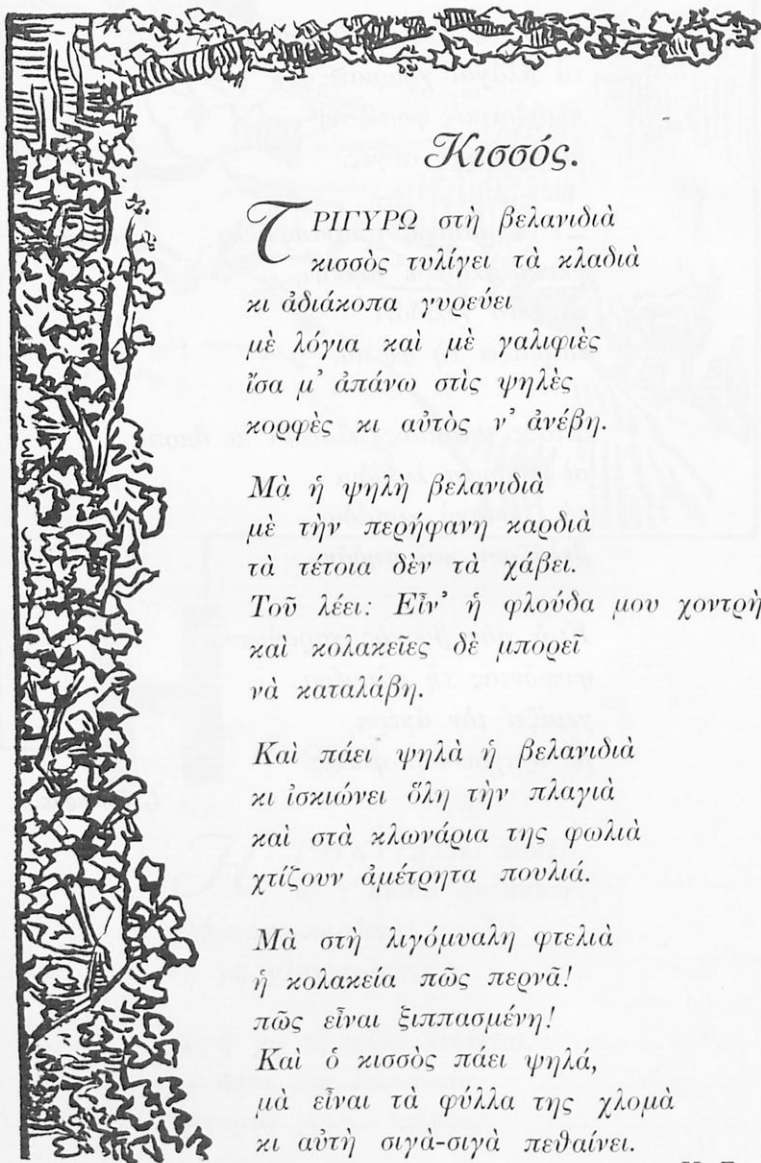
Τὰ λουλουδάκια βάφονται,
τὰ πλάγια χρωματίζουν
κι ἡδονικὲς φωτίζουν
οἱ δροσερὲς ἀγέες.

Στ' ἀγκαθερὸ τριαντάφυλλο
γλυκολαλαίει τ' ἀηδόνη,
τὸ ξένο χελιδόνι
ταιριάζει τῇ φωλιά.

Στοὺς κάμπους πλούσια κι ἄκοπα
σὲ πράσινα λιβάδια
τὰ ζωντανὰ κοπάδια
βελάζουν καὶ πηδᾶν.

Κι ὁ νιὸς βοσκὸς χαρούμενος
φυσώντας τὴ φλογέρα
γεμίζει τὸν ἀέρα
μὲ τραγουδιῶν φωνές.

I. Βηλαράς



Κισσός.

ΤΡΙΓΥΡΩ στή βελανιδιά
κισσός τυλίγει τὰ κλαδιὰ
κι ἀδιάκοπα γυροῦει
μὲ λόγια καὶ μὲ γαλιφιές
ἴσα μ' ἀπάνω στίς ψηλές
κορφές κι αὐτὸς ν' ἀνέβη.

Μὰ ἡ ψηλὴ βελανιδιά
μὲ τὴν περήφανη καρδιά
τὰ τέτοια δὲν τὰ χάρβει.
Τοῦ λέει: Εἶν' ἡ φλούδα μου χοντροῦ
καὶ κολαζεῖτες δὲ μπορεῖ
νὰ καταλάβη.

Καὶ πάει ψηλὰ ἡ βελανιδιά
κι ἰσοζιώνει ὅλη τὴν πλαγιά
καὶ στὰ κλωνάρια τῆς φωλιά
χτίζον ἀμέτροτητα πουλιά.

Μὰ στή λιγόμεναλη φτελιά
ἡ κολακεία πῶς περνᾷ!
πῶς εἶναι ξεπασμένη!
Καὶ ὁ κισσὸς πάει ψηλά,
μὰ εἶναι τὰ φύλλα τῆς χλομὰ
κι αὐτὴ σιγὰ-σιγὰ πεθαίνει.

Μ. Σ.



Ἐσοχαιρετισμός.

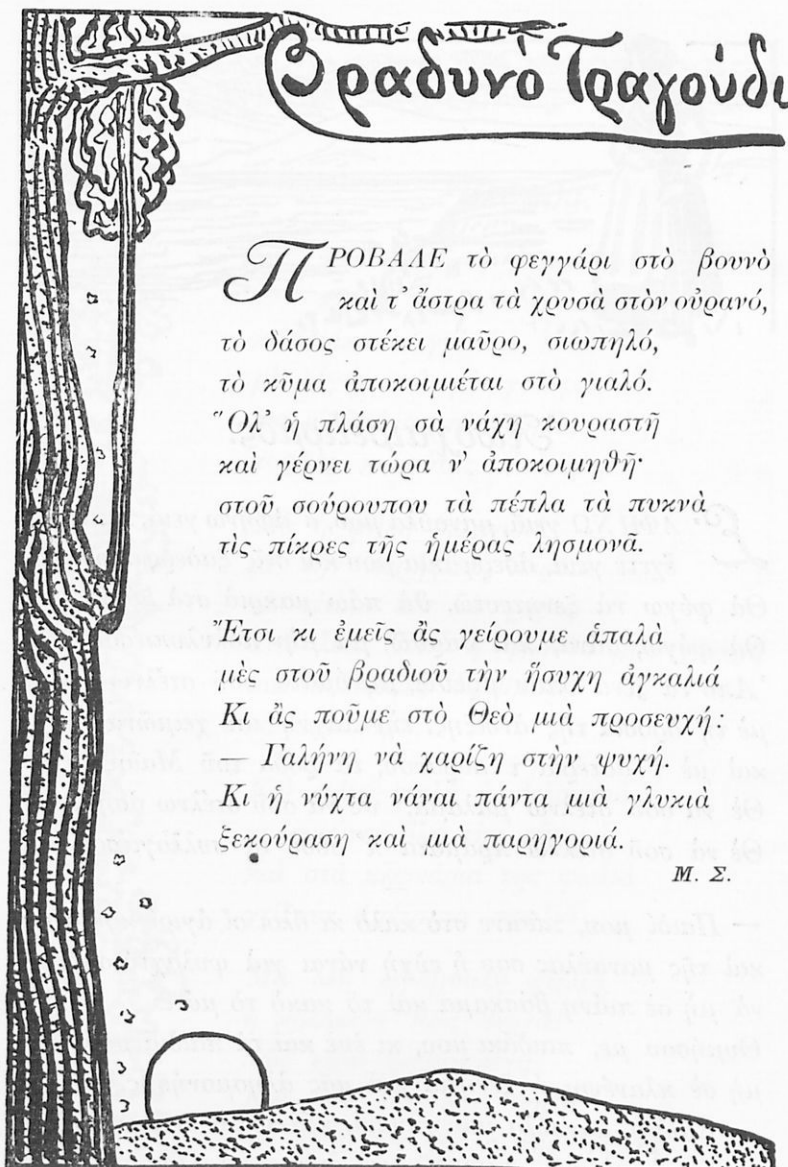
Ἐ² ΑΦΗΝΩ γειά, μανούλα μου, σ' ἀφήνω γειά, πατέρα,
ἔχετε γειά, ἀδερφάκια μου καὶ σεῖς ξαδερφοπούλες.
Θὰ φύγω νὰ ξενητενῶ, θὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα.
Θὰ φύγω, μάνα, καὶ θαρθῶ, μὰ μὴν πολυλυπιέσαι.
Ἐπὸ τὰ ξένα ὅπου βρεθῶ, μηνύματα σοῦ στέλνω
μὲ τὴ δροσιά τῆς ἀνοιξῆς, τὴν πάγη τοῦ χειμῶνα,
καὶ μὲ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαΐου.
Θὲ νὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θὲ νὰ σοῦ στέλνω ἀσήμι,
Θὲ νὰ σοῦ στέλνω πράματα π' οὐδὲ τὰ συλλογιέσαι.

— Παιδί μου, πάαινε στὸ καλὸ κι ὅλοι οἱ ἅγιοί κοντά σου
καὶ τῆς μανούλας σου ἢ εὐχὴ νάσαι γιὰ φυλαχτό σου,
νὰ μὴ σὲ πιάνη βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.

Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι ἐμὲ καὶ τὰ παιδιά μου,
μὴ σὲ πλανέψη ἢ ξενητιά καὶ μᾶς ἀλησμονήσης.

— Κάλλιο, μανούλα μου γλυκιά, κάλλιο νὰ σκάσω προῦτα,
παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ στὰ ἔρημα τὰ ξένα.

Δημοτικὸ



Βραδυὸ Τραγούδι

ΠΡΟΒΑΛΕ τὸ φεγγάρι στὸ βουνὸ
καὶ τ' ἄστρα τὰ χρυσὰ στὸν οὐρανό,
τὸ δάσος στέζει μαῦρο, σιωπηλό,
τὸ κῆμα ἀποκοιμείται στὸ γιᾶλό.
"Ὅλ' ἡ πλάση σὰ νάχη κουραστῆ
καὶ γέρονι τώρα ν' ἀποκοιμηθῆ
στοῦ σούρουπου τὰ πέπλα τὰ πυκνά
τὶς πίκρες τῆς ἡμέρας λησιμονᾶ.

Ἔτσι κι ἐμεῖς ἄς γείρουμε ἀπαλὰ
μὲς στοῦ βραδιοῦ τὴν ἤσυχη ἀγχαλιά
Κι ἄς ποῦμε στὸ Θεὸ μιὰ προσευχή:
— Γαλήνη νὰ χαρίζη στὴν ψυχή.
Κι ἡ νύχτα νάβῃ πάντα μιὰ γλυκιὰ
ξεζούραση καὶ μιὰ παρηγοριά.

Μ. Σ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Τὸ ἀλησμόνητο δάκρυ	3
Πῶς ἡ μικρὴ Ζωὴ γνώρισε τὸν πατέρα της	8
Ἡ μανούλα μου	14
Ἡ μάνα, <i>ποίημα Γ. Μαρτινέλη</i>	17
Ἀνέλπιστη σωτηρία	19
Ὁ ἔσπερινός, <i>ποίημα Γ. Δροσίνη</i>	26
Ὁ μικρὸς ὁ Φώντας	27
Θέλω νὰ χτίσω ἓνα σπιτάκι, <i>ποίημα Κ. Παλαμᾶ</i>	42
Ὁ Ἄραπάκος	44
Ὁ σκύλος μου, <i>ποίημα Μ.Σ.</i>	60
Ὁ γέρο-Πανουργιάς	62
Ἡ ἐλπίδα, <i>ποίημα Α. Φωτιάδη</i>	73
Ἡ διώρυγα τῆς Κορίνθου	74
Ταξίδι στὸν Κορινθιακὸ	79
Τὸ ραζακὶ σταφύλι, <i>Ν. Ἐλατου.</i>	93
Δὲ σὲ ξεχνῶ, <i>ποίημα Ν. Δαμιράλη</i>	99
Χῶμα ἑλληνικὸ, <i>ποίημα Γ. Δροσίνη</i>	101
Ἐχτορας καὶ Ἀντρομάχη, <i>ἔμμετρη διακενὴ</i> **	103
Πορίαμος καὶ Ἀχιλλέας, <i>ἔμμετρη διασκενὴ</i> **	106
Ὁ Ὀδυσσεὺς γνωρίζεται μὲ τὸν πατέρα του, <i>ἔμμετρη δια- σκενὴ</i> **	109
Ἀπὸ τὸ Μαραθῶνα στὴ Σαλαμίνα.	112
Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, <i>ποίημα Ι. Πολέμη:</i>	135
1. Τὸ τρέξιμο	135
2. Τὸ πάλαιμα	136
3. Τὸ πήδημα	137
4. Ὁ δίσκος	138
5. Τὸ στεφάνι τῆς νίκης	140
Δάμωνας καὶ Φιντίας, <i>ποίημα</i> **	141

	Σελ.
Ἡ Γοργόνα, <i>Α. Καρκαβίτσα</i>	144
Ἡ Γοργόνα, <i>ποίημα Γ. Δροσίνη</i>	147
Ὁ Τίγρης καὶ ὁ Ἀσπρούλης.	149
Ἡ ἄλεπού κι ὁ σκαντζόχοιρος, <i>Ν. Ἐλατου</i>	161
Ἄλεπού καὶ κόρακας, <i>ποίημα Ι. Βηλαρά</i>	174
Οἱ τέσσερεις φίλοι, <i>Ἐβαλτ (διασκευή)</i>	177
Τὸ αὐγὸ τοῦ κούκου, <i>Ἐβαλτ (διασκευή)</i>	189
Τὸ σκουλήκι τῆς γῆς κι ὁ πελαργός, <i>Ἐβαλτ (διασκευή)</i>	198
Σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ δάσους, <i>Ν. Ἐλατου</i>	205
Ὁ πρῶτος ἀγγειοπλάστης	212
Πῶς ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε νὰ καλλιεργῇ τοὺς δημητρια- κοὺς καρπούς	218
Ὁ προπάτορας τοῦ αὐτοκινήτου	223
Τὸ ταξίδι τοῦ Παυλῆ	228
Ἡ ἄνοιξη, <i>ποίημα Ι. Βηλαρά</i>	234
Κισσός, <i>ποίημα Μ. Σ.</i>	236
Ἀποχαιρετισμός, <i>ποίημα δημοτικό</i>	237
Βραδυνὸ τραγούδι, <i>ποίημα Μ. Σ.</i>	238

Ἄριθ. Πρωτ. 39625/13135

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20ῇ Ἰουλίου 1932.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 3 τοῦ Νόμου 5045, καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδύσεως, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 299 πρακτικὸν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίζομεν, ὅπως ἐγκριθῇ ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Α' τάξεως τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀναγνωστικὸν τῆς Α' δημοτικοῦ «**Παιδικὰ Ἀναγνώσματα**» βιβλίον τοῦ Π. Δημητράτου διὰ μίαν πενταετίαν, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1932-1933 ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως ὁ συγγραφεὺς συμμορφωθῇ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ Ὑπουργὸς

Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Ἄρθρον Βον τοῦ Π. Διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμήσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικά βιβλία τὰ πωλούμενα μαζρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15% τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἄνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἔξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 19,20

(Δεδεμένον Δραχ. 3 ἐπὶ πλέον)

ἀριθ. ἀδείας κυκλοφ. $\frac{57742}{19/10/32}$



0020561344
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

